

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

PKRU

Volume 15 No.2

July - December , 2019

ISSN 1905 - 162X

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณาธิการที่ปรึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิชา วิริยมานูญษ์

กองบรรณาธิการกิตติมศักดิ์

ศาสตราจารย์ ดร.สุภางศ์ จันทวานิช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์วิรุณ ตั้งเจริญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรน้อย สิงห์ช้างชัย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ศาสตราจารย์ ดร.สุภางศ์ จันทวานิช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ฝ้ายคำตา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมสงวน ปัสสาโก	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย ยืนยง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ พฤกษ์ประมวล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชีรวรรณ นิเจนตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาณิศ ลือวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.เพ็ญเพ็ญ ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.อดุล นาคะโร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Dr.Jeffrey Dale Hobbs	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เอกเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอรารวรรณ์	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ขาตะกาญจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด สร้อยน้ำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ กรกฎ ทองชะโชค	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ แซ่ไฉ่	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ต้นสุวรรณนนท์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวรรณ ช่างคิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิพัฒน์ นนทนาครณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณะ บรรจง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สว่าง กันศรีเวียง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.สมโภชน์ เกตุแก้ว	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.สรุจ ศุภศิริประภา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ดร.อัศรัฎฐ์ รินไธสง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชีวันนิ นิจเนตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชฎานิส ลือวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ทองสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทา จารุพูนผล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิรัญ ประสารการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.เพ็ญเพ็ญ ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.อดุล นาคะโร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ดร.อทิพันธ์ เสียมไหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลการศึกษา วิจัยทางด้านการศึกษา สังคม ตลอดจนด้านการบริหารธุรกิจ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแก่คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจ

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์จะต้องได้รับการกลั่นกรอง (Peer review) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่กองบรรณาธิการ
เรียนเชิญ

สำนักงาน กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

สำนักงานบัณฑิตศึกษา อาคาร 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

หมายเลขโทรศัพท์ 076 – 523094 – 7 ต่อ 1400 โทรสาร 076 – 211778

บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการและเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดองค์ความรู้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยการนำเสนอบทความทางวิชาการและหรือบทความวิจัยจากหลากหลายสาขาวิชา

บทความในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ การบริหารการศึกษา การท่องเที่ยว การตลาด การบริหารจัดการ การบริการ กฎหมาย ตลอดจนด้านสังคม วัฒนธรรม ชุมชน กลุ่มชนพื้นเมือง ประกอบด้วยบทความจำนวน 17 เรื่อง มีทั้งมิติด้านการศึกษา การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ การบริหารการศึกษา เช่น การพัฒนารูปแบบเว็บไซต์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา มิติที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว การตลาด การบริหารจัดการ การบริการ กฎหมาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มิติที่เกี่ยวข้องด้านสังคม วัฒนธรรม ชุมชน กลุ่มชนพื้นเมือง เช่น การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมชุมชนตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี การจัดการเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษากลุ่มชนพื้นเมืองกรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระบํ้าชาติพันธุ์อันดามัน เป็นต้น ทั้งนี้ กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาตีพิมพ์เฉพาะบทความที่เสนอประเด็นการวิจัยใหม่ ๆ หรือมีการผลการวิจัยที่น่าสนใจ ไม่ซ้ำกับบทความที่มีเนื้อหาซึ่งหรือคล้ายกับบทความที่เคยนำเสนอมาแล้ว

วารสารฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือและความอนุเคราะห์จาก คณะที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ที่ช่วยพิจารณาปรับปรุง แก้ไข บทความ เพื่อให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ หากท่านมีข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง พัฒนา วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีพร้อมรับด้วยความยินดี และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

Volume 15 No.2 July – December, 2019

สารบัญ

บรรษัทภิบาลและคุณภาพกำไร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากตลาดหลักทรัพย์	
ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอาเซียน.....	1
ทอฝัน คำวงศ์, ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และดนัย ลิขิตรัตน์เจริญ	
แนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี.....	11
บุญรอด บุญเกิด และพิชญรัตน์ เหมนาไผ่	
ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย	
“ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	
ประถมศึกษากระบี่.....	27
กนกกาญจน์ มากผล และอนุศักดิ์ ห่องแสงี่ยม	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าแฮสส์แบรนด์	
ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน.....	40
ภทรินทร์ มรรคา, วิญญู วีรยางกูร และดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ	
การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียน สังกัดมูลนิธิคริสเตียน	
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	52
ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธันยากร ตุดเกื้อ	
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน.....	70
แอนนา สำราญ, วราภรณ์ เทพสัมพันธ์พร และอเนก เหล่าธรรมทัศน์	
การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม.....	86
ปริญญ์า ประหยัดทรัพย์	
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษา	
วิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ	
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....	99
กรกัญญา ราชพลสิทธิ์, มีชัย เอี่ยมจินดา และ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562

Phuket Rajabhat University Academic Journal

Volume 15 No.2 July – December, 2019

สารบัญ

BDSM สัญญาแห่งความสุขกับการยินยอมจากการถูกผู้อื่นทรมาน อันปราศจากความผิดทางอาญาภายใต้การทรมานผู้อื่น.....	112
ธเนศ ยุคันตวนิชชัย	
รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ.....	127
ยุวลักษณ์ เวชวิทยาลัง, วิญญู วีรยางกูร และวรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ	
การพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ เพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา.....	144
นิพนธ์ บริเวธานันท์, สัญชัย พัฒนสิทธิ์ และศศิฉาย ธนะมัย	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.....	163
จุฑารัตน์ ขาวกริบ และอดุล นาคะโร	
การศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระบอบชาติพันธุ์อันดามัน.....	177
สาวิตร พงศ์วัชร และยุทธพงษ์ ต้นประดู่	
อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมชุมชนตะปอน อำเภอเขลียง จังหวัดจันทบุรี : การจัดการ เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	197
นภสร ไครกศรี	
โนราตัวอ่อน : กรณีศึกษาโนราจำเรียง ชาญนรงค์.....	214
วชิราภรณ์ ชนะศรี, สาวิตร พงศ์วัชร และบุญเดิม พันรอบ	
รูปแบบคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย.....	230
ธีรพันธ์ สงวนวงศ์	
ศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ ของประเทศไทย.....	246
สุรพร มุลกณี และไพฑูรย์ มนต์พานทอง	

**บรรษัทภิบาลและคุณภาพกำไร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากตลาดหลักทรัพย์
ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
Corporate Governance and Earnings Quality: Evidences from Exchanges
in ASEAN Economics Community**

ทอฝัน คำวงศ์* ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย** ดนัย ลิขิตรัตน์เจริญ***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรษัทภิบาลและคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด จากกลุ่มตัวอย่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลาดเบอร์มา มาเลเซีย ตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย ตลาดหลักทรัพย์ฟิลิปปินส์ และตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558 จำนวน 527 บริษัทจากข้อมูลที่พบในฐานข้อมูล Bloomberg L.P. ทั้งนี้คุณภาพกำไรคำนวณได้จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคลาดเคลื่อนที่เป็นผลลัพธ์ของสมการถดถอยพหุคูณระหว่างการเปลี่ยนแปลงเงินทุนหมุนเวียนกับกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน ในปีอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตามแบบจำลองของ Dechow and Dichev (2002)

ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยตัวแปรสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหาร และสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ มีผลกระทบทางบวกกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบทางลบกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในประเทศฟิลิปปินส์ตัวแปรสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหาร มีผลกระทบทางบวกกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบทางลบกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเทศสิงคโปร์สัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารมีผลกระทบทางลบกับคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างตัวแปรตัวแปรสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหาร สัดส่วนคณะกรรมการอิสระและขนาดของคณะกรรมการบริษัท กับคุณภาพกำไร

คำสำคัญ : คุณภาพกำไร, บรรษัทภิบาล, บริษัทจดทะเบียน, ตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

* นักศึกษาปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** ดร. ภาควิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

The objective of this study was to study the relationship between corporate governance and earnings quality of listed company in Stock Exchange in ASEAN Economics Community. For the methodology, the pooled ordinary least square was used as the method for estimating parameters in a linear regression model. The sample was 527 listed companies in Stock Exchange of Thailand, Bursa Malaysia, Indonesia Stock Exchange, Philippine Stock Exchange and Singapore Exchange during 2013-2015. The data was collected from Bloomberg L.P. database. Based on Dechow and Dichev (2002) model, the earnings quality was calculated from the standard deviation of residuals, which was derived from the multiple regression equation between the change in working capital and cash flow from operation in the past, present and future years.

The results of this study indicated that in Thailand, Management Shareholdings and Ratio of Independence to Total Board had positive and statistically significant effect on earnings quality. Board Size had negative and statistically significant effect on earnings quality in Thailand. Moreover in Philippines, Board Size had negative and statistically significant effect on earnings quality, meanwhile Management Shareholdings had positive and statistically significant effect. In Singapore, Management Shareholdings had negative and statistically significant effect on earnings quality. In Malaysia and Indonesia, Management Shareholdings, Ratio of Independence to Total Board, and Board Size had no statistically significant effect on earnings quality.

Keywords : Earnings Quality, Corporate Governance, Listed Company, Stock Exchanges in ASEAN Economics Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากเหตุการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจในบริษัทชั้นนำของโลก ได้แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของบริษัท ซึ่งเกิดจากข้อมูลทางการเงินที่ได้รายงานออกมาสู่สาธารณะชนไม่ได้สะท้อนถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานที่เป็นจริง ณ เวลานั้น เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันเป็นระบบเสรีที่มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้น การเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศหนึ่งแล้วอาจจะส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นหรืออาจเป็นปัญหาที่ลุกลามไปทั่วโลก จึงทำให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการมากขึ้น ซึ่งทั้งนี้ปัจจัยด้านโครงสร้างผู้ถือหุ้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการกำกับดูแลกิจการได้ด้วย เนื่องจากการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการที่เพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มที่ผู้บริหารและกรรมการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่านักลงทุนและส่วนผู้ได้เสียอื่นๆ ด้วย (Morck , Shleifer and Vishny, 1988) อีกประเด็นที่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียควรให้ความสนใจ คือ คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีซึ่งอาจสังเกตได้ยาก ดังนั้นถ้าโรสุททิเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่นักลงทุนสามารถนำมาใช้ในประกอบการตัดสินใจเลือกลงทุนได้ ซึ่งการที่ฝ่ายบริหารสามารถเลือกใช้นโยบายบัญชีในการจัดทำรายงานทางการเงิน ส่งผลให้รายงานทางการเงินอาจไม่สะท้อนฐานะทางการเงินที่แท้จริง หรือไม่สะท้อนคุณภาพกำไรที่ดี (Earnings Quality) ผู้ที่นำงบการเงินไปใช้อาจเกิดความหลงผิดในสาระสำคัญของงบการเงินได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ของบรรษัทภิบาลกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเนื่องจากการศึกษาของ Gaio และ Raposo (2014) พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วจะเกิดความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับ

คุณภาพกำไร ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาจะไม่พบความสัมพันธ์ ซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะสร้างความชัดเจนเพิ่มขึ้นในความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เห็นถึงทฤษฎีวางแผนและตัดสินใจลงทุนในบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการอย่างเชื่อมั่นมากขึ้น

คุณภาพกำไรหมายถึง การที่ตัวเลขกำไรสามารถพยากรณ์การทำกำไรในอนาคตได้ การให้คำนิยามของคุณภาพกำไรในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ข้อโต้แย้ง เนื่องจากการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคตอาจเป็นผลมาจาก Earning Management ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพกำไรโดยคุณภาพไปด้วย (Voracak, 2000) นอกจากนี้ The Financial Accounting Standards Board (FASB) กล่าวว่า กำไรที่มีคุณภาพควรจะเป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ ซึ่งสามารถเปลี่ยนให้เป็นเงินสดอย่างเพียงพอกับการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้ และเป็นกำไรที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และไม่ใช้กำไรที่เกิดจากกิจกรรมที่ยังไม่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว (Voracak, 2000)

บรรษัทภิบาล หรือ การกำกับดูแลกิจการ หรือ การกำกับดูแลกิจการที่ดี องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ได้ให้คำจำกัดความของการกำกับดูแลกิจการไว้ว่า ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มขององค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพึงได้รับการปฏิบัติอย่างอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึง ระบบการบริหาร และควบคุมการดำเนินงานภายในของบริษัท เพื่อให้บริษัทสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นในระยะยาว (Organization for Economic Co-operation and Development, 2004) จากทฤษฎีข้างต้นจะใช้เป็นหลักการในการเลือกตัวแปรอิสระเพื่อหาความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร กล่าวคือ หากสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทอยู่ในระดับที่สูงแล้วจะมีแนวโน้มที่รายงานทางการเงินจะไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงและคุณภาพกำไรต่ำ เนื่องจากผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทจะมีอำนาจขึ้นในการควบคุมการบริหารงาน ผลการดำเนินงาน และการกำหนดนโยบายของบริษัทให้เป็นไปในทิศทางที่ตนเองต้องการได้ บริษัทจึงต้องมีคณะกรรมการอิสระ ซึ่งจะทำหน้าที่คานอำนาจตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหาร แสดงความเห็นต่อนโยบายที่เป็นประโยชน์และคัดค้านต่อนโยบายที่อาจกระทบกับผลประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น หากคณะกรรมการอิสระมีความอิสระมากขึ้นเท่าใด ก็ย่อมแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของบริษัท ทั้งนี้จะเป็นปัจจัยในการควบคุมการจัดการกำไรทำให้คุณภาพกำไรดีขึ้น (Klein, 2002) ในขณะที่ขนาดของคณะกรรมการบริษัท จะสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการถือหุ้นของผู้บริหาร ซึ่งแบ่งเป็นสองแบบตามลักษณะการถือหุ้น ได้แก่ การถือหุ้นแบบกระจายตัว โดยมีสัดส่วนการถือหุ้นในแต่ละรายน้อย เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการลงทุน ส่วนการถือหุ้นแบบกระจุกตัว เป็นโครงสร้างที่มีผู้ถือหุ้นรายเดียวหรือหลายรายที่มีสิทธิในการควบคุมบริษัท ผู้มีอำนาจควบคุมสามารถแทรกแซงการบริหารบริษัท และสามารถกำหนดนโยบายสำคัญของบริษัท ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรและรายงานทางการเงินของบริษัท รวมถึงมีแนวโน้มที่จะไม่สร้างมูลค่าสูงสุดให้กับบริษัท (Mock , Shleifer & Vishny , 1988)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรษัทภิบาลและคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 สัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทางบวก

สมมติฐานที่ 2 สัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทางลบ

สมมติฐานที่ 3 ขนาดของคณะกรรมการบริษัทเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทางลบ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในอาเซียน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นข้อมูลประเภท Panel data และ Cross-sectional data โดยใช้ข้อมูลในปี 2556-2558 ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 527 บริษัท จากบริษัทที่พบข้อมูลในฐานข้อมูล Bloomberg L.P.

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรตาม คือ คุณภาพกำไร จะใช้วิธีการวัดรายการคงค้างตามวิธีของ Dechow and Dichev (2002) ซึ่งได้มาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคลาดเคลื่อนที่เป็นผลลัพธ์ของสมการถดถอยพหุคูณระหว่างการเปลี่ยนแปลงเงินทุนหมุนเวียนกับกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยค่าดังกล่าวยังมีค่าน้อยแสดงถึงคุณภาพกำไรที่สูงกว่า ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ สัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการ บริษัท (MGT) สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ (BIND) และขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BSIZE) ตัวแปรควบคุม ได้แก่ สินทรัพย์รวม (SIZE) อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาด (BM) อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนสินทรัพย์ถาวรต่อสินทรัพย์รวม (CAP) อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (LEV)

โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับและคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีการทดสอบสมมติฐานของข้อมูลด้วย Pooled OLS Regression โดยวิธี White ทั้งนี้ได้มีการทดสอบ Redundant Fixed Effects โดยสมการที่ใช้อ้างอิงจากงานศึกษาของ Houque, Zijl, Dunstan, Karim (2010) มีรูปแบบการดังต่อไปนี้

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 MGT_{i,t} + \beta_2 BIND_{i,t} + \beta_3 BSIZE_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 BM_{i,t} + \beta_6 ROE_{i,t} + \beta_7 CAP_{i,t} + \beta_8 LEV_{i,t}$$

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานของข้อมูลด้วย Pooled OLS Regression โดยวิธี White

ตัวแปร	ไทย	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
C	130766.8*** (4.053)	1240.718*** (6.681)	581790.1 (0.072)	28887.46*** (4.081)	66677.96*** (5.002)
MGT	529.706*** (3.278)	-0.140 (-0.089)	-5006.908 (-0.339)	237.89** (2.493)	-34.814*** (-3.195)
BIND	196.469*** (4.048)	1.242 (0.762)	32.660 (0.012)	-2.123 (-0.154)	67.579 (1.181)
BSIZE	-1066.758*** (-7.014)	8.330 (1.403)	10497.450 (0.328)	-1272.666*** (-3.272)	128.460 (0.442)
SIZE	-12649.26*** (-3.872)	-89.599*** (-5.513)	41951.210 (0.078)	-958.2599* (-1.766)	-1769.203* (-1.760)
BM	1506.652 (1.238)	11.491* (1.914)	33855.000 (0.297)	-626.404 (-0.750)	-2082.718* (-1.838)
ROE	164.9302*** (4.364)	1.0592*** (3.412)	3102.128*** (4.779)	19.648*** (7.147)	0.348 (0.088)
CAP	48.107** (2.637)	5.232*** (4.582)	-8051.268*** (-3.056)	4.942 (0.895)	-532.463*** (-2.771)
LEV	795.674*** (4.848)	-0.967 (-0.856)	-4370.285** (-2.058)	24.251 (1.270)	48.918** (2.002)
Adjusted R-squared	0.813	0.995	0.978	0.990	0.999
Prob(F-statistic)	0	0	0	0	0

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

() คือ ค่า t-Statistic

จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้นได้มีการทดสอบ Redundant Fixed Effects พบว่า ข้อมูลทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์ เป็น Fixed Effect ในทุกประเทศ

1. สัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหาร (MGT) มีนัยสำคัญทางสถิติกับประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ในระดับที่ 0.01 และประเทศฟิลิปปินส์ในระดับที่ 0.05 ทั้งนี้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย สัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในไทยและฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์พบว่าสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

2. สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ (BIND) ในประเทศไทยพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สัดส่วนคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ ส่วนในประเทศฟิลิปปินส์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

3. ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BSIZE) ในประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ขนาดของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ ส่วนในไทย และประเทศฟิลิปปินส์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

4. สินทรัพย์รวม (SIZE) พบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย พบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์ ส่วนประเทศอินโดนีเซียไม่พบระดับนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในประเทศอินโดนีเซีย และสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไรในไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์

5. อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาด (BM) พบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ในประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ส่วนในไทย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ไม่พบระดับนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในไทย ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย ส่วนในประเทศฟิลิปปินส์และประเทศสิงคโปร์อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

6. อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE) พบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในประเทศสิงคโปร์ พบว่าอัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในทุกประเทศ

7. อัตราส่วนสินทรัพย์ถาวรต่อสินทรัพย์รวม (CAP) พบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ และพบระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในไทย ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ยกเว้นประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

8. อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม (LEV) พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในประเทศไทย นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ ส่วนประเทศมาเลเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพกำไรในไทย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศสิงคโปร์ ส่วนประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพกำไร

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาดังกล่าว การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ได้ดังนี้ ความสัมพันธ์ของสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทกับตัวชี้วัดคุณภาพของกำไร ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ เมื่อสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้คุณภาพของกำไรลดลง นั่นหมายความว่า การที่ผู้บริหารบริษัทมีสัดส่วนการถือหุ้นเพิ่มขึ้นในระดับที่สามารถออกเสียงได้ส่งผลต่อความต้องการใช้รายการคงค้างเพื่อสร้างรายการบันทึกบัญชีที่อยู่ในดุลพินิจของฝ่ายบริหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารของกิจการสามารถเลือกใช้นโยบายทางบัญชีเพื่อจัดการกำไรของบริษัทได้ เมื่อผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทมีสัดส่วนการถือหุ้นที่เพิ่มมากขึ้นในระดับหนึ่งจนมีสิทธิในการออกเสียงมากขึ้นแล้ว ผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าบริษัท (Morck , Shleifer & Vishny, 1988) การเพิ่มสัดส่วนของหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารเป็นการเพิ่มสิทธิในการออกเสียงในบริษัทไปด้วย ซึ่งจะทำให้การเลิกจ้างผู้บริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพนั้นทำได้ยากขึ้น ทั้งนี้วิธีการเพิ่มส่วนของหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารจะเป็นการจูงใจให้ผู้บริหารมุ่งเน้นไปยังผลตอบแทนระยะสั้นแทนที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่บริษัทจะได้ในระยะยาว ทั้งนี้ผู้บริหารอาจเลือกวิธีการทางบัญชีในการปรับแต่งตัวเลขในงบการเงิน เพื่อให้ผลการดำเนินงานของบริษัทออกมาในระดับที่เป็นผลประโยชน์แก่ตนเอง ซึ่งเป็นผลทำให้รายงานการเงินมีคุณภาพลดลงด้วย แต่ความสัมพันธ์ของสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทกับตัวชี้วัดคุณภาพของกำไร ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ เมื่อสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้คุณภาพของกำไรเพิ่มขึ้น นั่นหมายความว่า การถือหุ้นโดยผู้บริหารในบริษัทจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์และมีการใช้รายการคงค้างที่ผิดปกติต่ำ ซึ่งจะส่งผลให้ข้อมูลทางบัญชีมีคุณภาพสูงขึ้นและใช้ข้อมูลทางบัญชีในการตัดสินใจได้ดีขึ้น ตามหลักทฤษฎีตัวการตัวแทนซึ่งนำเสนอโดย Jensen และ Meckling (1976)

สำหรับความสัมพันธ์ของสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระกับตัวชี้วัดคุณภาพกำไรในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ เมื่อสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นคุณภาพของกำไรจะลดลง นั่นหมายความว่า คณะกรรมการอิสระไม่ได้ทุ่มเทการทำงานเท่าที่ควรและไม่ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกรรมการอิสระไม่ได้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินงานของบริษัทหรือได้ผลตอบแทนที่น้อยจากการทำงาน หรืออาจเกิดจากการที่คณะกรรมการเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับผู้บริหารทางใดทางหนึ่ง คือไม่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง นอกจากนั้นคณะกรรมการอิสระอาจไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในกิจการที่ตนเป็นคณะกรรมการอิสระก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามในตลาดหลักทรัพย์

ในประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรไม่ได้แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพกำไร

ความสัมพันธ์ของขนาดของคณะกรรมการบริษัทกับตัวชี้วัดคุณภาพกำไรในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย และประเทศฟิลิปปินส์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงลบกล่าวคือ เมื่อจำนวนคณะกรรมการเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้คุณภาพกำไรเพิ่มขึ้น นั่นหมายความว่า บริษัทที่มีลักษณะการถือหุ้นแบบกระจุกตัว คือ การที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นรายหนึ่งหรืออาจหลายรายที่มีจำนวนหุ้นและสิทธิออกเสียงอย่างมีสาระสำคัญ เรียกว่า ผู้มีอำนาจควบคุมกิจการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มีอำนาจควบคุมกิจการนี้จะเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของบริษัท และอาจเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหาร ซึ่งผู้ที่มีอำนาจควบคุมกิจการนี้อาจบริหารงานเพื่อสร้างประโยชน์ส่วนตนซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทและผู้บริหารที่ไม่มีอำนาจควบคุมได้ ทั้งนี้ Mock , Shleifer และ Vishny (1988) ได้กล่าวว่า หากผู้บริหารมีการถือหุ้นจนมีอำนาจในการควบคุมบริษัทแล้ว ผู้บริหารจะมีแนวโน้มที่จะไม่สร้างมูลค่าสูงสุดให้กิจการ ส่วนความสัมพันธ์ของขนาดของคณะกรรมการบริษัทกับตัวชี้วัดคุณภาพกำไรในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศสิงคโปร์ ความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรไม่ได้แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นอาจเป็นเพราะไม่มีจำนวนคณะกรรมการที่เหมาะสมกับทุกบริษัท เป็นเพราะความแตกต่างของขนาดกิจการ อุตสาหกรรมของบริษัทที่ทำธุรกิจ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบริษัท และความซับซ้อนในการทำงานของคณะกรรมการ ทำให้แต่ละบริษัทมีขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่ไม่เท่ากันได้

จากการศึกษานี้พบว่าความสัมพันธ์ของบรรษัทภิบาลกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไม่มีความชัดเจน เนื่องจากผลการศึกษามีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ อาจเกิดจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น การบังคับใช้กฎหมายระบบกฎหมายที่คุ้มครองผู้ถือหุ้น กระบวนการติดตามดูแลและบทลงโทษ

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรษัทภิบาลกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ฟิลิปปินส์ พบว่า สัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัท และจำนวนคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ดังนั้น

1) นักลงทุนควรพิจารณาเลือกลงทุนในบริษัทที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทในสัดส่วนที่น้อยๆ เนื่องจากเป็นการกระจายอำนาจการควบคุมของผู้บริหาร ไม่ให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายที่จะสร้างผลประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าผลประโยชน์โดยรวมของบริษัท รวมถึงนักลงทุนควรลงทุนในบริษัทที่มีจำนวนคณะกรรมการมากรายดีกว่าบริษัทที่มีจำนวนคณะกรรมการน้อยราย ทั้งนี้จำนวนคณะกรรมการจะสะท้อนถึงโครงสร้างในการถือหุ้นของบริษัท ซึ่งการที่มีจำนวนคณะกรรมการมากราย เรียกว่า โครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว จะช่วยลดความเสี่ยงในการบริหารงานของธุรกิจได้

2) เจ้าของบริษัทควรจำกัดสิทธิในการถือหุ้นของผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทไม่ให้มากเกินไป รวมทั้งควรกระจายอำนาจการควบคุมโดยให้มีจำนวนคณะกรรมการให้มากราย เนื่องจากจะช่วยถ่วงดุลอำนาจในการบริหารไม่ให้ผู้บริหารหรือคณะกรรมการบริษัทใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารกำหนดนโยบาย

เพื่อสร้างผลประโยชน์ต่อตนเองมากกว่าบริษัท รวมทั้งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นและดึงดูดให้นักลงทุนรายอื่นมาลงทุนได้อย่างมั่นใจมากขึ้น ส่งผลให้บริษัทสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นในระยะยาว

3) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.) สามารถนำสัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัท และจำนวนคณะกรรมการบริษัทไปตั้งเป็นหลักเกณฑ์ กล่าวคือ กำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ให้มีสัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทในสัดส่วนน้อยๆ และให้มีคณะกรรมการบริษัทหลายราย เพื่อทำให้บริษัทต่างๆ มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ลงทุนและเกิดผลกระทบโดยรวมต่อความน่าเชื่อถือของธุรกิจ

2. ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรษัทภิบาลกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ พบว่า สัดส่วนหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ดังนั้น

1) นักลงทุนควรพิจารณาเลือกลงทุนในบริษัทที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทในสัดส่วนที่มากๆ เนื่องจากผู้มีอำนาจควบคุมกิจการมีส่วนได้เสียในบริษัทมาก ซึ่งอาจจะให้ความสำคัญในการกำกับดูแลกิจการอย่างใกล้ชิด

2) ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของกิจการที่มีอำนาจในการควบคุม ควรมีการกำกับดูแลกิจการอย่างใกล้ชิด และสร้างผลประโยชน์ให้กิจการโดยรวมมากกว่าตนเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนรายอื่นเข้ามาลงทุนมากขึ้น เพื่อสร้างการเจริญเติบโตให้กับบริษัทอย่างมั่นคงและยั่งยืน

3) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.) ควรพิจารณาหลักเกณฑ์การกำกับดูแลในแนวทางอื่นเพิ่มเติม ซึ่งจากการทดสอบตัวแปรสัดส่วนการถือหุ้นที่ถือโดยผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทสูงขึ้น จะทำให้คุณภาพกำไรดีขึ้น ในอนาคตอาจมีแรงจูงใจอื่นๆ ให้ผู้บริหารและคณะกรรมการบริษัทสร้างผลประโยชน์ให้กับตัวเองก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- Dechow, P. and Dichev, I. (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59.
- Gaio, C. and Raposo, C. C. (2014). Corporate Governance and Earnings Quality: International Evidence. *Journal of Accounting and Finance*, 14(3): 52-74.
- Houque, M. N., Zijl, T. V., Dunstan, K. and Karim, A.K.M. W. (2010). Does Corporate Governance affect Earnings Quality: Evidence from an Emerging Market. *Business Management Review*, 7(3): 48-57.
- Jensen, M. and Meckling, W. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3: 305-360.
- Klein, A. (2002). Economic Determinants of Audit Committee Independence. *The Accounting Review*, 77(2): 435-453.

Morck, R., Shleifer, A. and Vishny, R. (1988). Management Ownership and Market Valuation: An Empirical Analysis. *Journal of Financial Economic*, 20, 293-315.

Organization for Economic Co-operation and Development. (2004). Principles of Corporate Governance. Retrieved July 5, 2015, from <http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/42107649.pdf>

Vorasak, T. (2000). *Do you know Creative Accounting and Earning Quality?*. Bangkok: Ionic Intertrade Resources.

แนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี Guidelines to Promote the Observance of Five Precepts among the Elderly in Chonburi

บุญรอด บุญเกิด¹ และพิชญรัตน์ เหมนาไลย²
Boonrod Boongird and Pitchayarat Hamnalai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามสถานภาพภูมิหลัง และหาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ได้มาโดยวิธีการสุ่มจากประชากรแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .31 - .80 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเปรียบเทียบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีโดยรวม เมื่อจำแนกตามเพศ และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามภูมิลำเนา และจำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี พบว่า ควรให้ความสนใจกับการพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุทั้ง 5 ข้อ ซึ่งรูปแบบและวิธีการส่งเสริมควรจะมีหลากหลายโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงอายุที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ อาจอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม/โครงการ กระบวนการกลุ่ม การศึกษาดูงาน การให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติดี และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจเกี่ยวกับศีล 5 อย่างถูกต้อง สิ่งสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ คือ

- 1) ตัวผู้สูงอายุ ต้องเป็นผู้ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของศีล 5 มีความพร้อมและความสนใจที่จะเข้าร่วมทุกๆ กิจกรรม

- 2) นโยบายและการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3) ความร่วมมือกันทำงานพัฒนาผู้สูงอายุในท้องถิ่น ระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องทำงานในลักษณะบูรณาการและร่วมมือกันอย่างแท้จริง การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุควรเป็น การประสานความร่วมมือกันในทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันส่งเสริม โดยเริ่มจากหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ : ศีล 5, ผู้สูงอายุ, การดำเนินชีวิต

Abstract

This research aimed to study the level of the observance of the 5 precepts among the elderly in Chaonburi, compare the observance of the 5 precepts of the elderly classified by backgrounds, and to find guidelines to promote the observance of the 5 precepts among the elderly in Chonburi. The samples comprised the elderly who were above 60 years residing in Chonburi. 396 samples were selected by stratified random sampling method. Questionnaires were used with the discrimination of .31 - .80. The reliability was at .96. SPSS program was used to find percentage, mean, S.D. t-test, one-way ANOVA, Least Significant Difference, and a group discussion of 10 people for the guideline of the observance of 5 precepts were utilized. Content analysis was as follows:

1. Level of the observance of the 5 precepts among the elderly in Chonburi was high holistically.

2. The comparison of the observance of the 5 precepts among the elderly classified by sex found that holistically, male and female elderly people observed the 5 precepts with statistical significance of 0.05. When classified by residence and incomes, the study revealed statistically insignificance.

3. The guidelines to promote the observance of the 5 precepts among the elderly in Chonburi should emphasis on the promotion and development along with all of those 5 precepts. Forms and methods should be various and suitable for the different age ranges of the elderly. The promotion and development could be activities/projects, group process, field trips, incentives for those who do well, and training for better understanding of the 5 precepts. The factors affecting the promotion of the 5 precepts were as follows: 1) the elderly themselves. The elderly needed to be well aware of the 5 precepts and ready to take part in activities. 2) Policies, and supports from the related institutes were crucial because they help to put theories into practices continually. 3) The collaboration among families, temples, and government institutes was another important factor. They could integrate their forces and work together. The promotion of the observance of the 5 precepts should not be done by one particular institute, but it should be the collaboration among institutes. It can be initiated by the organization closest to the elderly, Local Administrative Organizations.

Keywords : Five Precepts, Elderly, Observance

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วมาก จากข้อมูลการคาดการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรของประเทศไทยในรอบทุกๆ 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2553-2583 ของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทยทั้งหมดใน พ.ศ. 2553 มีจำนวนประมาณ 8.5 ล้านคน ในพ.ศ. 2563 จำนวนผู้สูงอายุไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 12.6 ล้านคน ใน พ.ศ. 2573 จำนวนผู้สูงอายุของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 17.5 ล้านคน และใน พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวน 20.5 ล้านคน (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , 2560: ออนไลน์) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในอัตราที่รวดเร็วเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อหลายด้านกับประเทศไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจึงจัดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของประเทศ ทำให้หลายหน่วยงานให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญจุดหมายหนึ่งของการพัฒนาประเทศ การให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพชีวิตของประชากร การมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เป้าหมายของการพัฒนาประชากรในประเทศไทย ย่อมต้องการจะให้ผู้สูงอายุในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดคุณภาพมากที่สุดในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจในสถานการณ์เช่นนี้ คือ ประชากรวัยสูงอายุ (บุญรอด บุญเกิด และคณะ, 2559: 47)

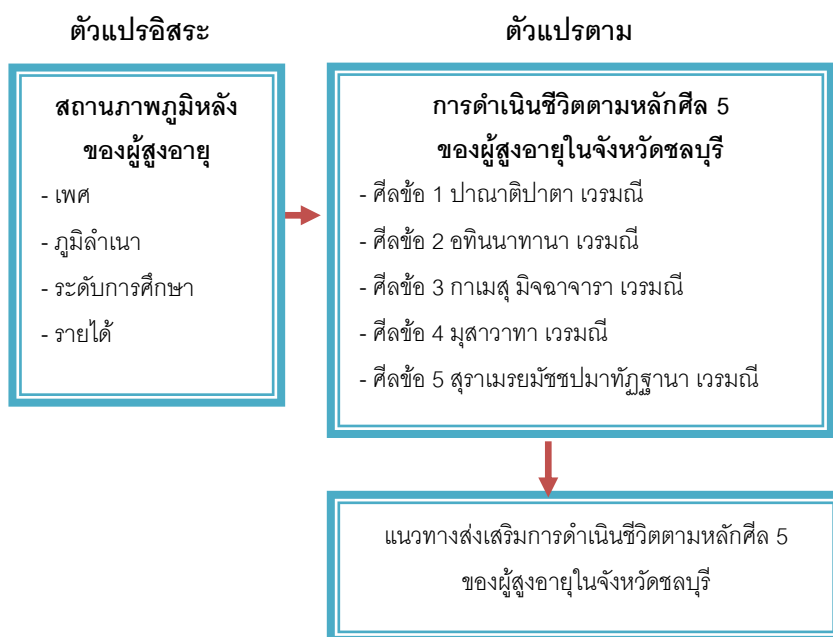
ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดลงด้วย เพราะหมดภาระหน้าที่เรื่องงานและความรับผิดชอบ ผู้สูงอายุจึงเกิดความรู้สึกสูญเสียสถานภาพทางสังคมและมีความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า (บุญรอด บุญเกิด และคณะ, 2559: 47) ดังนั้น การพัฒนาผู้สูงอายุนอกจากการพัฒนาทางด้านร่างกาย เช่น การดูแลในเรื่องสุขอนามัยและอาหารการกินแล้ว การพัฒนาทางด้านจิตใจก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่เกิดความรู้สึกสูญเสียสถานภาพทางสังคมและไม่มีความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า มีทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจากที่กล่าวมานี้เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ได้อีกประการหนึ่งก็คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยหลักธรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนานั้นล้วนแล้วแต่เป็นแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคนทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะหลักศีล 5 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมกาย วาจา และจิตใจของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อแล้ว ก็จะต้องแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสน วุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และธันวดี ดอนวิเศษ, 2560: 272) ดังนั้น หากผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 แล้ว ก็จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ และยังสามารถอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เข้าใจและชักชวนบุคคลในครอบครัวให้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ได้อีกด้วย ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของบุญรอด บุญเกิด และคณะ (2559: 48) กล่าวว่า จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีโรงงาน

อุตสาหกรรม แหล่งขนส่งสินค้า มีท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง เป็นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีผู้คนจำนวนมากทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาเพื่อการประกอบอาชีพและเข้ามาในรูปแบบนักท่องเที่ยว ดังนั้น ความเป็นชุมชนเมืองจึงเริ่มมีค่อนข้างสูง เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานและการย้ายถิ่นของประชากรจากภาคอื่นๆ เข้ามาในจังหวัดชลบุรีมากขึ้น และด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทุกคนในสังคมของจังหวัดชลบุรีต่างก็ต้องดูแลและช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตลอดเวลา จากการที่จังหวัดชลบุรีเริ่มมีการขยายตัวและเติบโตเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ครอบครัวและสังคมให้ความสำคัญน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะส่งเสริมด้านการพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในจังหวัดชลบุรี โดยอาศัยหลักศีล 5 เป็นหลักในการดำเนินชีวิต งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพภูมิหลังของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา รายได้ และศึกษาหาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพภูมิหลัง
3. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาระดับการดำเนินชีวิตและเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพภูมิหลัง มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ทั้ง 11 อำเภอ รวมจำนวน 39,734 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ได้มาโดยวิธีการสุ่มจากประชากรแบบแบ่งชั้นภูมิตามอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี ทั้งสิ้นจำนวน 396 คน ตามสูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน (Yamane, 1970: 580-581)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพภูมิหลังของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา และรายได้ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท จำนวน 28 ข้อ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ผลงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี

2. สร้างแบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำนวน 28 ข้อ

3. นำแบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีที่สร้างขึ้น เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

4. นำแบบสอบถามการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Product – Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .31-.80

5. นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 28 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990: 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) และมีความสมบูรณ์ จำนวน 28 ข้อ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามมาแยกวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพภูมิหลังของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา และรายได้ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Best & Kahn, 1993: 247) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และคำถามเป็นแบบประเมินค่านั้นเรียงจากระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับประเมินระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีทั้ง 5 ระดับ โดยเอาคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด กำหนดเป็นเกณฑ์และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535: 23-24)

4.51 – 5.00	หมายถึง	มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาดำเนินการตามความมุ่งหมายของการวิจัย ในส่วนของการเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพภูมิหลัง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบค่าที (t-test)

ตอนที่ 2 แนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการหาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

1. ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน
2. ตัวแทนจากหน่วยงานสำนักงานพระพุทธศาสนา และสถาบันศาสนา จำนวน 4 รูป/คน
3. ตัวแทนจากกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจฉา จารวา เวรมณี) ศีลข้อ 2 (อทินนาทานา เวรมณี) ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) ศีลข้อ 5 (สุรา เมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี) และศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา เวรมณี)

1.1 ด้านศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา เวรมณี) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ เว้นจากการใช้งานสัตว์เกินกำลัง เว้นจากการยั่วให้สัตว์ต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนาน และเว้นจากการกักขังหรือการนำสัตว์ไปโดยวิธีทรมาน ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตด้วยตนเอง

1.2 ด้านศีลข้อ 2 (อทินนาทานา เวรมณี) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และระดับมาก 1 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ เว้นจากการทำทรัพย์สินผู้อื่นให้สูญหาย เช่น ลอบเฝ้าบ้านเรือนของผู้อื่น เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการเป็นโจร และเว้นจากการเอาสิ่งของของคนอื่นมาด้วยความมั่งง่าย ทำนองถือวิสาสะ เช่น เอาทรัพย์สินของเพื่อนไปใช้โดยไม่บอกให้เจ้าของรู้ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เว้นจากการแสวงหาทรัพย์สินในทางที่ไม่บริสุทธิ์ เช่น การปอกลอก รับสินบน

1.3 ด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ เว้นจากการหลอกลวง ช่มชู้้น คำประเวณี หรือล่วงเกินทางเพศต่างๆ เว้นจากการแย่งคนรักของคนอื่น และเว้นจากการไม่ล่วงเกินบุตรธิดาของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เว้นจากการกีดกันความรักคนอื่น

1.4 ด้านศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และระดับมาก 1 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ เว้นจากการพูดเสริมความ จากเรื่องเล็กแต่พูดให้คนฟังเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ เว้นจากการทำเล่ห์กะเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์เกินความจริง เช่น อวดวิเศษเรื่องไปห่วย และเว้นจากการทนสาบานเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อว่าตนไม่เป็นเช่นนั้น ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เว้นจากการพูดปิด การโกหก เช่น ไม่เห็นว่าเป็น เห็นว่ามี

1.5 ด้านศีลข้อ 5 (สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ เว้นจากการเสพยาเสพติดให้โทษทุกชนิด เว้นจากการขายของมีเมา ขยายยาเสพติดแก่ผู้อื่น และเว้นจากการดื่มเมรัย คือ น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น ได้แก่ เบียร์ สาโท น้ำตาลเมา กระแช่ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เว้นจากการให้ของมีเมาแก่ผู้อื่น

2. เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพภูมิหลัง ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ โดยรวมพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) และศีลข้อ 5 (สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี) ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ส่วนในด้านศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา เวรมณี) และศีลข้อ 2 (อทินนาทานา เวรมณี) เพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5	ชาย		หญิง		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี	4.52	.46	4.56	.42	.88	.38
ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี	4.75	.39	4.74	.38	.05	.96
ศีลข้อ 3 กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	4.74	.43	4.95	.16	5.41*	.00
ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวรมณี	4.54	.46	4.76	.28	5.00*	.00
ศีลข้อ 5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี	4.35	.53	4.75	.32	7.93*	.00
รวม	4.56	.28	4.75	.19	6.85*	.00

* $p < .05$

2.2 จำแนกตามภูมิลำเนา โดยรวมมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา เวรมณี) ในด้านศีลข้อ 2 (อทินนาทานา เวรมณี) และในด้านศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามภูมิลำเนา

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
ศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	10	3.94	.39	2.14*	.02
	ภายในกลุ่ม	385	70.81	.18		
	รวม	395	74.75			
ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	10	6.28	.63	4.59*	.00
	ภายในกลุ่ม	385	52.71	.14		
	รวม	395	58.99			
ศีลข้อ 3 กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	10	1.15	.11	1.28	.24
	ภายในกลุ่ม	385	34.48	.09		
	รวม	395	35.63			
ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	10	2.79	.28	2.12*	.02
	ภายในกลุ่ม	385	50.62	.13		
	รวม	395	53.41			
ศีลข้อ 5 สุราเมรยมัชช ปมาทัฏฐานา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	10	1.92	.19	.96	.48
	ภายในกลุ่ม	385	77.06	.20		
	รวม	395	78.97			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
รวม	ระหว่างกลุ่ม	10	0.59	.06	1.01	.43
	ภายในกลุ่ม	385	22.38	.06		
	รวม	395	22.97			

* $p < .05$

2.3 จำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวมณี) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี
จำแนกตามระดับการศึกษา

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
ศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวมณี	ระหว่างกลุ่ม	2	.65	.32	1.72	.18
	ภายในกลุ่ม	393	74.11	.19		
	รวม	395	74.75			
ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวมณี	ระหว่างกลุ่ม	2	.73	.36	2.46	.09
	ภายในกลุ่ม	393	58.26	.15		
	รวม	395	58.99			
ศีลข้อ 3 กาเมสุ มิจจาจารา เวมณี	ระหว่างกลุ่ม	2	.31	.16	1.74	.18
	ภายในกลุ่ม	393	35.32	.09		
	รวม	395	35.63			
ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวมณี	ระหว่างกลุ่ม	2	3.05	1.52	11.89*	.00
	ภายในกลุ่ม	393	50.36	.13		
	รวม	395	53.41			
ศีลข้อ 5 สุราเมรยมัชช ปมาทัฏฐานา เวมณี	ระหว่างกลุ่ม	2	.08	.04	.21	.81
	ภายในกลุ่ม	393	78.89	.20		
	รวม	395	78.97			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.36	.18	3.13*	.04
	ภายในกลุ่ม	393	22.61	.06		
	รวม	395	22.97			

* $p < .05$

2.4 จำแนกตามรายได้ โดยรวมมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านศีลข้อ 2 (อทินนาทานา เวรมณี) และในด้านศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้

การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	p
ศีลข้อ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	4	.23	.06	.30	.87
	ภายในกลุ่ม	391	74.52	.19		
	รวม	395	74.75			
ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	4	1.50	.38	2.56*	.04
	ภายในกลุ่ม	391	57.49	.15		
	รวม	395	58.99			
ศีลข้อ 3 กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	4	.16	.04	.45	.77
	ภายในกลุ่ม	391	35.47	.09		
	รวม	395	35.63			
ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	4	3.38	.85	6.61*	.00
	ภายในกลุ่ม	391	50.02	.13		
	รวม	395	53.41			
ศีลข้อ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี	ระหว่างกลุ่ม	4	.74	.18	.92	.45
	ภายในกลุ่ม	391	78.23	.20		
	รวม	395	78.97			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4	.43	.11	1.88	.11
	ภายในกลุ่ม	391	22.54	.06		
	รวม	395	22.97			

* $p < .05$

3. แนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

3.1 การส่งเสริมควรให้ความสนใจกับการพัฒนาศีลทั้ง 5 ข้อ

การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุควรให้ความสนใจกับการพัฒนาศีลทั้ง 5 ข้อ เพราะเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มช่วงวัยผู้สูงอายุนี้อาจเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตที่ดีแก่ลูกหลานในแต่ละช่วงวัยต่อไป นอกจากนี้ศีล 5 ในข้อที่ 4 และ 5 ถือเป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในลำดับต้นๆ ที่ควรให้ความสำคัญ กล่าวคือ ศีลข้อที่ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) นั้น เป็นข้อที่บุคคลรักษาไว้ได้ยากและจะล่วงละเมิดได้ง่ายที่สุด สาเหตุเพราะการละเมิดศีลข้อนี้ใช้ความพยายามในการกระทำน้อยกว่าข้ออื่นๆ ส่วนศีลข้อที่ 5

(สุราเมรมย์ชปมาทภูฐานา เวมณี) เป็นข้อที่บุคคลหากล่วงละเมิดแล้ว อาจส่งผลให้ล่วงละเมิดศีลข้ออื่นๆ ตามมาอีกด้วย

3.2 การส่งเสริมควรจะมีรูปแบบรวมทั้งวิธีการส่งเสริมที่หลากหลายและความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้สูงอายุ รูปแบบ วิธีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุควรจะมีรูปแบบรวมทั้งวิธีการส่งเสริมที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันเป็นหลัก ซึ่งอาจแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วง เช่น ผู้สูงอายุช่วงตอนต้น มีอายุระหว่าง 60-69 ปี และผู้สูงอายุช่วงตอนกลาง มีอายุระหว่าง 70-79 ปี และผู้สูงอายุช่วงตอนปลาย มีอายุระหว่าง 80 ปีขึ้นไป เพื่อสะดวกในจัดรูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ สำหรับรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 อาจอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม/โครงการ กระบวนการกลุ่ม การศึกษาดูงาน การให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจเกี่ยวกับศีล 5 อย่างถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่ถูกต้องได้ในที่สุดถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในทุกรูปแบบและวิธีการที่จัดขึ้น หากผู้สูงอายุมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับศีล 5 การลงมือปฏิบัติก็อาจจะเกิดความผิดพลาดตามมา

3.3 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ตระหนักและเห็นความสำคัญของศีล 5 มีนโยบายและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องสิ่งสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ อันดับแรก คือ ตัวผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของศีล 5 มีความพร้อมและความสนใจที่จะเข้าร่วมทุกๆ กิจกรรมการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 จากนั้นสิ่งสำคัญประการต่อมา คือ นโยบายและการให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ในผู้สูงอายุ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งในระยะแรกๆ อาจมีลักษณะเป็นกิจกรรม/โครงการนำร่องในบางพื้นที่ ต่อจากนั้นจึงเริ่มขยายผลในวงกว้างมากขึ้น และสิ่งสำคัญประการสุดท้าย คือ ความร่วมมือกันทำงานพัฒนาผู้สูงอายุในท้องถิ่น ระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ (บวร) ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุ ที่ต้องทำงานในลักษณะบูรณาการและร่วมมือกันอย่างแท้จริง

3.4 การส่งเสริมต้องมีการประสานความร่วมมือกันในทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุนั้นไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว แต่ควรเป็นการประสานความร่วมมือกันในทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันส่งเสริม โดยเริ่มจากหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน ไปจนถึงระดับกระทรวง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานจากภาคเอกชนที่อาจมีบทบาทในการส่งเสริมด้านงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ระดับการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีใช้ชีวิตตามหลักศีล 5 ได้เป็นอย่างดี

ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากอิทธิพลคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนานในตัวบุคคล ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุใช้ชีวิตในทางที่ติงามตามหลักศีล 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจฉาจารา เวมณิ) เป็นข้อที่ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตนโดยการรักษาศีลข้อนี้ได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับข้ออื่นๆ ซึ่งในด้านศีลข้อ 3 นี้ สำหรับผู้สูงอายุจะรักษาได้ดี อาจเนื่องมาจากวัยของผู้สูงอายุด้วยสภาพทางกายภาพนั้นมีความเสื่อมถอยไปเป็นธรรมดา จึงไม่เอื้อต่อการกระทำตนให้ผิดจากศีลข้อนี้ สอดคล้องกับที่ ศีราภ ทัฬหยาภ (2533) กล่าวว่า ความสูงอายหรือความชราภาพเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามอายุ วัยสูงอายุเป็นวัยที่บุคคลต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์อย่างมากมาย ซึ่งโดยมากเป็นไปในทางลบ สอดคล้องกับที่ สุมาลี สังข์ศรี (2540) กล่าวว่า บุคคลเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านด้วยกัน สรุปประเด็นสำคัญ เช่น ด้านร่างกาย ร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย อวัยวะต่างๆ ส่วนเสื่อมถอยด้วยสมรรถภาพลง การทำงานของอวัยวะต่างๆ อ่อนแอ สุขภาพไม่แข็งแรง อาจเจ็บป่วยได้ง่าย ส่งผลให้การดำเนินชีวิตไม่ได้กระทำผิดเกี่ยวกับในด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจฉาจารา เวมณิ) จึงรักษาศีลข้อนี้ได้ดีกว่าข้ออื่นๆ

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุปฏิบัติตนโดยรักษาศีลข้อ 1 (ปาณาติปาตา เวมณิ) ได้น้อยกว่าข้ออื่นๆ ถือเป็นลำดับสุดท้ายในจำนวนศีลทั้ง 5 ข้อ ซึ่งอาจเป็นเพราะศีลข้อที่ 1 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและกลุ่มผู้สูงอายุนั้นต้องใช้ชีวิตตามลำพัง สอดคล้องกับที่สุมาลี สังข์ศรี (2540) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ลูกหลานก็เจริญเติบโตแล้ว ในครอบครัวจำนวนมากลูกหลานจะแต่งงานมีครอบครัวใหม่ ผู้สูงอายุก็ต้องอยู่กันเองตามลำพังบ้าง หรือผู้สูงอายุอาจจะต้องเผชิญกับความพลัดพรากต่างๆ ทั้งญาติพี่น้อง คู่ครอง หรือในลักษณะของสังคมแบบทุนนิยม บางครั้งต้องเลี้ยงดูบุตรหลานซึ่งพ่อแม่จำเป็นต้องไปทำงานไม่มีเวลาเลี้ยงดู การดำเนินชีวิตจึงยากที่จะรักษาศีลข้อ 1 เช่น ฆ่าสัตว์เพื่อประกอบอาหาร เป็นต้น ประกอบกับปัจจัยด้านรายได้ที่ลดลง ดังที่ สุมาลี สังข์ศรี (2540) กล่าวว่า ด้านรายได้ ผู้สูงอายุที่เคยได้รับเป็นประจำจะมีการเปลี่ยนแปลงไป บางคนรายได้ลดลงไปมาก จนทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป สอดคล้องกับที่ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2544) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุผู้สูงอายุจะมีความต้องการด้านการเงินมากขึ้น ในกรณีที่ถูกปฏิเสธจากแหล่งทรัพยากรทางการเงิน เช่น การเกษียณอายุ ทำให้ครอบครัวของผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการมีรายได้จำกัด รวมทั้งภาวะทางเศรษฐกิจที่ถดถอย ส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อสถานะทางการเงินที่ไม่มีรายได้เหมือนเดิมทำให้การดำรงชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดศีลข้อ 1 ได้สูง อีกทั้งด้วยสภาพจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่ กิตติภักดิ์ วิทยาภรณ์ (2553) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ในวัยผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายอย่าง ซึ่งเป็นไปในทางลบ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก การสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ การสูญเสียสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และความสูญเสียสมรรถภาพทางเพศ ซึ่งเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ทางจิตใจ มีผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวลรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า ก่อให้เกิดความเหงา ความเศร้า และเบื่อหน่ายได้ง่าย ซึ่งปัญหาดังกล่าวของผู้สูงอายุนี้จึงต้องหาสัตว์มาเลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนคลายความเหงา ความเศร้า อาจมีการกักขังทรมานสัตว์เลี้ยง สาเหตุมาจากการหลงลืมให้อาหาร ตีทำร้ายเวลาสัตว์ดื้อและนำไปสู่การผิดศีลข้อ 1 ได้

2. การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ตามสถานภาพภูมิหลังพบว่า โดยรวมจะมีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ และจำแนกตามระดับการศึกษา แต่เมื่อจำแนกตามภูมิฐานะ และจำแนกตามรายได้ โดยรวมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยเมื่อจำแนกตามเพศ การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ระหว่างเพศชายและหญิงโอกาสการปฏิบัติในการรักษาศีล 5 แตกต่างกันไป ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวในสังคมไทย ที่เพศชายและเพศหญิงมีโอกาสในการแสดงออกด้านพฤติกรรมในสังคมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) และศีลข้อ 5 (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี) เพศชายและเพศหญิงมีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย อาจเนื่องด้วยในอดีตสังคมไทยมีความเคร่งครัดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศและค่านิยมเกี่ยวกับการรักษาวงศ์วงศ์วานตัวของหญิงไทย เช่น สุภาพสตรีสอนหญิงที่พยายามจะสั่งสอนอบรมให้หญิงไทยประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบประเพณี ลูกผู้หญิงจึงถูกอบรมอย่างเข้มงวดกดขี่มากกว่าลูกผู้ชาย และหญิงที่ติดต้องไม่ข้องเกี่ยวกับบอยมุขทั้งปวง ทำให้ในด้านการปฏิบัติตามศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) และศีลข้อ 5 (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี) เพศหญิงจึงปฏิบัติได้ดีกว่าเพศชาย โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติตามศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวรีย์ ตะโพนทอง และคณะ (2548) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพฯ ผลการวิจัยเกี่ยวกับด้านความแตกต่างทางพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่า เพศชายจะละเมิดศีลข้อ 3 มากกว่าเพศหญิง และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ระดับการศึกษาส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในการรักษาศีล 5 ของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะปฏิบัติตามโดยการรักษาศีลได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามโดยการรักษาศีลได้ดีแสดงให้เห็นว่า การศึกษาสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลได้อย่างแท้จริง สมดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานแก่ครูใหญ่ และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต ความว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้ โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว...” จากพระราชดำรัสนี้ทำให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมในตัวบุคคลได้ แต่เมื่อจำแนกตามภูมิฐานะ และจำแนกตามรายได้ พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีภูมิฐานะอยู่ในแต่ละอำเภอของจังหวัดชลบุรี มีรายได้ระดับใดก็ตามจะมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิฐานะและรายได้ไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากผู้สูงอายุทุกคนจะมีบทบาททางสังคมและบทบาทในการหารายได้ที่ลดน้อยลง สอดคล้องกับที่ สุรกุล เจนอบรม (2541) กล่าวว่า ความเป็นผู้สูงอายุได้จากบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจจะลดน้อยลง การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลอื่นๆ รวมไปถึงด้านครอบครัว เพื่อน ตลอดจนความรับผิดชอบในการทำงานและบทบาททางสังคมด้านอื่นๆ ด้วย

สอดคล้องกับที่ กิตติภักดิ์ วิทยาภรณ์ (2553) กล่าวว่า ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ผู้สูงอายุจะลดบทบาทของตนเอง การเกี่ยวข้องทางสังคมและกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมจะน้อยลง วงสังคมแคบและเกี่ยวข้องกับคนอื่นก็เฉพาะกิจกรรมบางอย่างเท่านั้น สอดคล้องกับที่ สุมาลี สังข์ศรี (2540) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีสมรรถภาพในการทำงานลดลง ซึ่งมีผลมาถึงอาชีพและการหารายได้ เพราะฉะนั้น ในช่วงวัยสูงอายุนี้อาจมีสภาพการเปลี่ยนแปลงของรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องพึ่งพาอาศัยบุตรหลาน ญาติพี่น้อง จึงทำให้การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะอยู่ในภูมิลำเนาไพรระดับใด ถ้าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุแล้วก็จะมีการดำเนินชีวิตในลักษณะคล้ายคลึงกัน

3. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุควรให้ความสนใจกับการพัฒนาศีลทั้ง 5 ข้อ เพราะเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มช่วงวัยผู้สูงอายุนี้อาจเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตที่ดีแก่ลูกหลานในแต่ละช่วงวัยต่อไป สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งความรู้ความชำนาญ และเป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นสายใยสำคัญของครอบครัวอีกด้วย เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลสำคัญของสังคม องค์การสหประชาชาติจึงมีมติให้มีวันผู้สูงอายุสากล หรือวันผู้สูงอายุโลกขึ้น โดยกำหนดให้ตรงกับวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี และผลการวิจัยยังพบว่า ศีล 5 ในข้อที่ 4 และ 5 ถือเป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในลำดับต้นๆ ที่ควรให้ความสำคัญ กล่าวคือ ศีลข้อที่ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) นั้น เป็นข้อที่บุคคลรักษายากได้ยากและจะล่วงละเมิดได้ง่ายที่สุด สาเหตุเพราะการละเมิดศีลข้อนี้ใช้ความพยายามในการกระทำน้อยกว่าข้ออื่นๆ ส่วนศีลข้อที่ 5 (สุราเมรัยมิชฌมาทัญฐานา เวรมณี) เป็นข้อที่บุคคลใดหากล่วงละเมิดแล้วอาจส่งผลให้ล่วงละเมิดศีลข้ออื่นๆ ตามมาอีกด้วย โดยรูปแบบ วิธีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ ควรจะมีรูปแบบรวมทั้งวิธีการส่งเสริมที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันเป็นหลัก โดยอาจแบ่งเป็น 3 ช่วง ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้กำหนดว่า ผู้สูงอายุหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป โดยได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงวัย คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) เพื่อสะดวกในจัดรูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ สำหรับรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 อาจอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม/โครงการ กระบวนการกลุ่ม การศึกษาดูงาน การให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติดี เป็นต้น นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจเกี่ยวกับศีล 5 อย่างถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่ถูกต้องได้ในที่สุดถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในทุก รูปแบบและวิธีการที่จัดขึ้น หากผู้สูงอายุมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับศีล 5 การลงมือปฏิบัติก็อาจเกิดความผิดพลาดตามมา สิ่งสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุ อันดับแรก คือ ตัวผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของศีล 5 มีความพร้อมและความสนใจที่จะเข้าร่วมทุกๆ กิจกรรมการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 เพราะหากผู้สูงอายุไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาใดๆ ก็ทำได้ยาก จากนั้นสิ่งสำคัญประการต่อมา คือ นโยบายและการให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งในระยะแรกๆ อาจมีลักษณะเป็นกิจกรรม/โครงการนำร่องในบางพื้นที่ ต่อจากนั้นจึงเริ่มขยายผลในวงกว้างมากขึ้น และสิ่งสำคัญประการสุดท้าย คือ ความร่วมมือกันทำงานพัฒนาผู้สูงอายุในท้องถิ่น ระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ (บวร) ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุ ที่ต้องทำงานในลักษณะบูรณา

การและร่วมมือกันอย่างแท้จริง ซึ่งทั้งบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ ล้วนเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ในผู้สูงอายุไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น แต่ควรเป็นการประสานความร่วมมือกันในทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันส่งเสริม โดยเริ่มจากหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน ไปจนถึงระดับกระทรวง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานจากภาคเอกชนที่อาจมีบทบาทในการส่งเสริมด้านงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษามีส่วนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ได้ดี ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ควรนำการศึกษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม เช่น การบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของศีล 5 มากขึ้น
2. การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี ควรจะมีรูปแบบรวมทั้งวิธีการส่งเสริมที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน เพื่อสะดวกในจัดรูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 สำหรับผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายอาจเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมในด้านศีลข้อ 3 (กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี) ศีลข้อ 4 (มุสาวาทา เวรมณี) และศีลข้อ 5 (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี) ให้มากขึ้น
3. การสนับสนุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ในผู้สูงอายุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงสู่การปฏิบัติควรเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง มีการร่วมมือกันทำงานพัฒนาผู้สูงอายุในท้องถิ่น ระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ (บวร) ในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุ ที่ต้องทำงานในลักษณะของบูรณาการและให้ความร่วมมือกันอย่างแท้จริง
4. ควรมีการประสานความร่วมมือกันในทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันส่งเสริม โดยเริ่มจากหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน ไปจนถึงระดับกระทรวง และหน่วยงานจากภาคเอกชนที่อาจมีบทบาทในการส่งเสริมด้านงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรี
2. ศึกษาและเปรียบเทียบการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ของประชากรในแต่ละกลุ่มช่วงวัยของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **สถานการณ์ผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.dop.go.th/upload/knowledge/knowledge_th_20163105110238_1.pdf. [2560, มกราคม, 27].
- กิตติภักดิ์ วิทยาภรณ์. (2553). **การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนตามแนวคิดปรัชญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า กับกลุ่มตัวอย่าง. **วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม**. 3(1), 23-24.
- บุญรอด บุญเกิด และคณะ. (2559). การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุใน จังหวัดชลบุรี โดยใช้หลักไตรสิกขา. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**. 10(4), 44-55.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกุล และธันวดี ดอนวิเศษ. (2560). แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมรักษาศีล 5 ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 25(49), 269-289.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยใน ประเด็นการเกื้อหนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ: พื้นที่ศึกษาในเขตภาคใต้. (เอกสารอัดสำเนา).
- ศิริวงศ์ ทับสายทอง. (2533). **จิตวิทยาผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี. (2559). **จำนวนประชากร จำแนกตามช่วงอายุ ข้อมูลความจำเป็น พื้นฐาน (จปฐ.)**. ชลบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2540). การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). **วิทยาการผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวรีย์ ตะโพนทอง และคณะ. (2548). **พฤติกรรมภรรยานาคีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร**. (เอกสารอัดสำเนา).
- Best and Kahn James V. (1993). **Research in Education**. (7th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essential of Psychological testing**. (5th ed). New York: Haper Collins.
- Yamane, Taro. (1970). **Statistics: And Introductory Analysis**. (2nd ed). New York: Harper & Row.

ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้
ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

**Academic Administration Factors Influencing to the Learning Activities
Management According to ‘Teach less-Learn more’ Policy of Schools**

Under Krabi Primary Education Service Area Office

กนกกาญจน์ มากผล¹ อนุศักดิ์ ห่องแสงี่ยม²

Kanokkan Magpol¹, Anusak Hongsa-ngiam²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ 2) ศึกษาระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ 3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ทำนายผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จำนวน 24 โรงเรียน รวม 309 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficients) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีระดับปัจจัยการบริหารวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดีมีระดับปัจจัยการบริหารวิชาการมากกว่าด้านอื่น รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของ

วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹ นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

² อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้บริหาร ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ด้านการจัดการงบประมาณในการบริหารวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ ด้านความพร้อมของสถานที่ และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยของระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สูงที่สุด รองลงไปตามลำดับคือ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

3) สมการพยากรณ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Y) จากปัจจัยการบริหารวิชาการ (X) ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ (X_3) ด้านความพร้อมของสถานที่ (X_4) ด้านบรรยากาศของโรงเรียน (X_5) ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี (X_7) และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (X_8) ซึ่งสามารถพยากรณ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ร้อยละ 74.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 0.277 + 0.173X_3 + 0.173 X_4 + 0.125 X_5 + 0.211 X_7 + 0.239 X_8$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = 0.185 X_3 + 0.1727X_4 + 0.123X_5 + 0.209 X_7 + 0.291 X_8$$

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the level of Academic Administration Factors in schools under Krabi Primary Education Service Area Office that have been participated with the project of ‘Teach less-Learn more’ Policy, (2) to study the level of the Learning Activities Management according to ‘Teach less- Learn more’ Policy of schools under Krabi Primary Education Service Area Office, and (3) to create a predictive equation of Academic Administration Factors that predict the Learning Activities Management according to ‘Teach less-Learn more’ Policy of schools under Krabi Primary Education Service Area Office. The sample consisted were totally 309 of administrators and teachers in 24 schools under Krabi Primary Education Service Area Office that have been participated with the project of ‘Teach less-Learn more’ Policy. The tools that used in the research were rating scale questionnaires. The statistics used for analysis were percentages, means, standard deviations, multiple correlation coefficients and stepwise multiple regression analysis.

Results of the research were as the followings:

1) The schools under Krabi Primary Education Service Area Office that have been participated with the project of 'Teach less-Learn more' Policy have the overall level of Academic Administration Factors was in high level. Whereas each of all eight factors was also considered in high level which could be ranked in descending orders as: (1) good teacher characteristics (2) academic leadership of administrators, (3) school atmosphere, (4) budgeting management for academic administration, (5) community involvement in education, (6) academic administration processes, (7) school location management, and (8) educational technology.

2) The schools under Krabi Primary Education Service Area Office that have been participated with the project of 'Teach less-Learn more' Policy have the overall level of the Learning Activities Management according to 'Teach less-Learn more' Policy of schools under Krabi Primary Education Service Area Office was in high level. Whereas each of all five aspects was also considered in high level which could be ranked in descending orders as: (1) learning activity management model, (2) learning time structure and learning time table, (3) learning activities management procedures, (4) learning media and resources operation, and (5) learning assessment processes.

3) The predictive equations that predicted Learning Activities Management according to 'Teach less-Learn more' Policy of schools under Krabi Primary Education Service Area Office (Y) depending on the Academic Administration Factors (Xs); which are academic administration processes (X₃), school location management (X₄), school atmosphere (X₅), good teacher attributes, (X₇), and educational technology (X₈) that could correctly predict with 74.70 % at the significant level of .05. The appropriate equations can be written in terms of raw and standard scores respectively as:

$$\hat{Y} = 0.277 + 0.173X_3 + 0.173 X_4 + 0.125 X_5 + 0.211 X_7 + 0.239 X_8$$

$$\hat{Z} = 0.185 X_3 + 0.1727X_4 + 0.123X_5 + 0.209 X_7 + 0.291 X_8$$

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งในหมวด 4 ของพระราชบัญญัตินี้ที่ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 ที่กล่าวถึงการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 13-16)

รัฐบาลไทยชุดปัจจุบันได้ให้แนวคิดทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือการ“ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง ซึ่งโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ คนที่มีความรู้ และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นการลดเวลาเรียนภาควิชาการลงโดยไม่กระทบ ต่อเนื้อหาหลักที่ควรเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องปรับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ทุกด้านในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีแนวทางคือ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ภายในเวลา 14.30 น. ส่วนเวลาหลังจากนั้นให้จัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 1-2)

การนำร่องโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในปีการศึกษา 2558 จำนวน 3,831 โรงเรียน ต่อมาในปีการศึกษา 2559 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 15,897 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ออนไลน์, 2559) ผลการดำเนินงานตามโครงการในปี 2558-2559 พบว่า สถานศึกษามีความพร้อม 89.20% นักเรียนมีความสุขตื่นตัว 97.13% นักเรียนและครูร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข 95.52% ชุมชน หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วม 47.78% ผู้ปกครองชุมชนตื่นตัว 65.91% คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ (O-NET) ของโรงเรียนนำร่อง 3,831 โรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการก็พบว่าเกือบทุกโรงเรียนนำร่อง มีระดับคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นในทุกวิชา แม้ว่าจะยังไม่สูงมากนักก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบทั้งโรงเรียนที่มีทั้งที่มีคะแนนสูงที่สุดและโรงเรียนที่มีคะแนนต่ำเป็นพิเศษ ซึ่งโรงเรียนที่มีคะแนนต่ำ ควรจะต้องไปศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบ เพื่อที่จะเข้าไปช่วยเหลือและเติมเต็มให้ต่อไป (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี, 189/2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้จัดทำโครงการตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีโรงเรียนที่ร่วมโครงการในปีการศึกษา 2558 – 2559 จำนวน 131 โรงเรียน ครอบคลุม 19 เครือข่ายใน 8 อำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ออนไลน์, 2559) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีบริบทและปัจจัยการบริหารที่แตกต่างกัน ในส่วนของการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบริหารวิชาการ ได้แก่ การบริหารจัดการเวลาเรียน การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน และโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดตารางเรียน การกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งครูผู้สอนก็ต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนที่มุ่งแต่เนื้อหา มาเป็นผู้คอยกำกับดูแลและอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีสื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยสำคัญในการบริหารวิชาการใดบ้างที่มีผลทำให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ประสบผลสำเร็จ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” และนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ทำนายผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2560 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 131 โรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปี พ.ศ. 2558-2559 ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร 123 คน และครูผู้สอน 1,429 คน รวมทั้งสิ้น 1,552 คน กระจายอยู่ใน 8 อำเภอ 19 เครือข่าย ของจังหวัดกระบี่

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2560 จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 131 โรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปี พ.ศ. 2558-2559 โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร จำนวน 24 คน และครูผู้สอนจำนวน 285 คน รวมทั้งสิ้น 309 คน และมีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละเครือข่าย แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5 Likert Rating Scale) (Likert, 1967) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบ โดยครอบคลุมปัจจัยในการบริหารวิชาการ 8 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) การจัดการงบประมาณในการบริหารวิชาการ 3) กระบวนการบริหารวิชาการ 4) ความพร้อมของสถานที่ 5) บรรยากาศของโรงเรียน 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 7) คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี และ 8) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน 2) ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการดำเนินกิจกรรม 4) ด้านการดำเนินการสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและประเมินผล โดยเป็นแบบสอบถามชนิดประมาณมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5 Likert Rating Scale) (Likert, 1967) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์เบื้องต้นของ แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากข้อมูลในตอนที่ 1 ของแบบสอบถามเกี่ยวกับ ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน มาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentages) ทำการแปลผลและนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เพื่อหาระดับความเห็นของปัจจัยการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) เป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน นำค่าที่ได้มาแปลผลระดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 100)

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เพื่อหาระดับความเห็นในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทำการ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) เป็นรายชื่อ รายด้าน และรวมทุกด้าน นำค่าที่ได้มาแปลผลระดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 100)

4) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สรุปผลได้ดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีระดับปัจจัยการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดีมีระดับปัจจัยการบริหารวิชาการมากกว่าด้านอื่น รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ด้านการจัดการงบประมาณในการบริหารวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ ด้านความพร้อมของสถานที่ และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยของระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สูงที่สุด รองลงไปตามลำดับคือ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านการดำเนินการกิจกรรม การเรียนรู้ ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

3. สมการพยากรณ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ (Y) ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ จากปัจจัยการบริหารวิชาการ (X) ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ (X₃) ด้านความพร้อมของสถานที่ (X₄) ด้านบรรยากาศของโรงเรียน (X₅) ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี (X₇) และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (X₈) ซึ่งสามารถพยากรณ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ร้อยละ 74.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 0.277 + 0.173X_3 + 0.173 X_4 + 0.125 X_5 + 0.211 X_7 + 0.239 X_8$$

สมการพยากรณ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = 0.185 X_3 + 0.1727X_4 + 0.123X_5 + 0.209 X_7 + 0.291 X_8$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ระดับปัจจัยการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่เข้าร่วมโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านล้วนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยของทั้ง 8 ปัจจัยเรียงจากลำดับมากไปน้อย คือ ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ด้านการจัดทรงงบประมาณในการบริหารวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้านกระบวนการบริหารวิชาการ ด้านความพร้อมของสถานที่ และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรในสถานศึกษามีความตระหนักและตื่นตัวถึงความสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก และต้องการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการของสถานศึกษา เพื่อส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะงานด้านวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักและหัวใจของการจัดการศึกษา และเพื่อผลักดันให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ที่ระบุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบกับนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของรัฐบาลที่ได้ปรับเวลาเรียนของผู้เรียนให้น้อยลง โดยไม่กระทบต่อเนื้อหาหลักที่ควรเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องปรับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ทุกด้านในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัจจัยทั้ง 8 ด้านและโดยรวมนั้น ล้วนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผลที่ได้ในภาพรวมนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายคน เช่น งานของชาตรี มีแย้มภักดิ์ (2556: 136) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 งานของวิจิตรา พาพุทธ (2556: 107) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำพู เขต 2 งานของนิตยา แสนสุข (2556: 77) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 งานของนภดล พลเยี่ยม (2556: 90) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 งานของสุขศรี สิริเดช และธรร สุนทรายุทธ (2556: 101) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดแผนกศึกษาธิการแขวงคำมวง สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว และงานของสุชาติ ธารชาติ (2559: 138) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

2) ระดับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านล้วนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล อันแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรในสถานศึกษาให้ความสำคัญกับนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของรัฐบาล มีการปรับลดโครงสร้างเวลาเรียนภาคีวิชาการลงโดยไม่กระทบต่อเนื้อหาหลักที่เรียนรู้ และครูผู้สอนมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนา 4 H คือ Head, Heart, Hand และ Health เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ทุกด้านในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน มีการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ตามอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อม และมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพียงพอต่อความต้องการ จัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตรงตามเนื้อหา เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของโรงเรียน และวัดผล ประเมินผลด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อผลักดันให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ที่ระบุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ของพระราชบัญญัตินี้ที่ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยในมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 ที่กล่าวถึงการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจุฑามาศ สุภาพจน์ (2558: 80) ในการศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ซึ่งพบว่า มีการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับแรก ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน รองลงมาด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินการกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ตามลำดับ

3) สมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ทำนายผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

$$(\hat{Y} = 0.277 + 0.173X_3 + 0.173 X_4 + 0.125 X_5 + 0.211 X_7 + 0.239 X_8)$$

ซึ่งจะพบว่าในปัจจัยการบริหารวิชาการ 5 ด้านที่นำมาเข้าสมการนั้น ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (X_8) มีค่าสัมประสิทธิ์ที่มีผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี (X_7) ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ (X_3) ด้านความพร้อมของสถานที่ (X_4) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านบรรยากาศของโรงเรียน (X_5) ซึ่งสมการที่ได้สามารถพยากรณ์การจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ได้ร้อยละ 74.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่ได้เช่นนี้แสดงว่าปัจจัยการบริหารวิชาการ 5 ด้านที่นำมาเข้าสมการนั้นสามารถทำนายผลการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้อย่างน่าเชื่อถือ เพราะฉะนั้น เพื่อให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้มี ประสิทธิภาพที่ชัดเจน โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนางานซึ่งครอบคลุมปัจจัยทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ ด้านความพร้อม ของสถานที่ และ ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ไปพร้อมๆ กัน ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ทำนายผลการจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ดังสมการที่ได้ นั้น มีความสอดคล้องกับการค้นพบของ ปวีณา เหล่าลาด (2557: 1) จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและครูผู้สอนส่งผลต่อการบริหาร วิชาการของโรงเรียน และสอดคล้องสุชาติ ถาวรชาติ (2559: 144) ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร วิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ปัจจัยด้าน ครูผู้สอน ด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านอาคารสถานที่ ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในสถานศึกษา รวมทั้งงานวิจัยของ สุขดเสริม สิทธิเดช และธรร สุนทรายุทธ (2556: 101) ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดแผนกศึกษาธิการแขวงคำมวง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ที่พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านบรรยากาศในโรงเรียน และปัจจัยด้านอาคารสถานที่ ส่งผล ต่อการบริหารวิชาการในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ที่มี ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดีด้านกระบวนการ บริหารวิชาการ ด้านความพร้อมของสถานที่ และ ด้านบรรยากาศของโรงเรียน

1) ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มากกว่าด้านอื่นๆ จะต้องจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นต่อการศึกษาให้ทันสมัยและเพียงพอ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ให้ครูได้มีความรู้ความสามารถในการผลิต พัฒนา และเลือกใช้ สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และมีการบำรุงรักษาสื่อเทคโนโลยีให้อยู่ในสภาพใช้งานได้

2) ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกิดแนวคิดใหม่ในการปฏิบัติงาน จะทำให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การประชุมสัมมนา การวิจัยหรือศึกษาเฉพาะเรื่อง การสาธิตงานและการสอน การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการศึกษาต่อ จะส่งผลให้สถานศึกษามีผลผลิตและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

3) ด้านกระบวนการบริหารวิชาการ ผู้บริหารควรควรมุ่งพัฒนากระบวนการบริหารวิชาการ การกำหนด นโยบายและการวางแผนงานด้านวิชาการ การติดตามการดำเนินงานและการควบคุมให้ปฏิบัติตามแผน และการ ส่งเสริม ติดตามผลและการประเมินผลการปฏิบัติในด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง

4) ด้านความพร้อมของสถานที่ ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างเพียงพอ เหมาะสม รวมทั้งมีการบำรุง ดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้และเอื้อประโยชน์ต่อการ เรียนรู้

5) ด้านบรรยากาศของโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องสร้างสร้างบรรยากาศความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพในลักษณะเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลา เรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2) ควรศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการจากปัจจัยการบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่

3) ควรศึกษาประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 189/2559. **ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้** คุญแจสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กระทรวงศึกษาธิการ. [อินเทอร์เน็ต]. 2559. [เข้าถึงเมื่อ 27 ต.ค. 2559]. <http://www.moe.go.th/websm/2016/may/189.html>
- จุฑามาศ สุธาพนธ์. (2558). **แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชาตรี มีแย้มภักดิ์. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นภดล พลเยี่ยม. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5**. ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- นิตยา แสนสุข. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26**. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา เหล่าลาด. (2557). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1**. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจิตรา พาพุท. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2**. ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559) **การขับเคลื่อนนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้: จำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้**. [อินเทอร์เน็ต]. 2558. [เข้าถึงเมื่อ 28 ต.ค. 2559]. <http://mcmk.obec.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2559).

รายงานการดำเนินงานโครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2558. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

(2558). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุขคะเสริม สิทธิเดชและธรร สุนทรายุทธ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดแผนกศึกษาธิการแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ปีที่ 9 ฉบับที่ 1.

สุชาดา ถาวรชาติ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

Likert, R. (1967). **The Human Organization: Its Management and Value**. Tokyo: McGraw-Hill Kogakusha.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าแฮสแบรนด์
ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน
**Causal Factors Affecting Brand Loyalty of House Brand
in the Triangle Andaman Provinces**

ภัทรินทร์ มรรคา^{**} วิญญู วีระยางกูร^{***} ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ^{****}

Pattarin Makka^{**} Vinyu Veerayangkur^{***}

Duagnrat Koikitcharoen^{****}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าแฮสแบรนด์ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน คือจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามจำนวนประชากรผู้บริโภคในแต่ละจังหวัด จากผู้ที่เคยใช้สินค้าแฮสแบรนด์หลังจากนั้นจะเลือกวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ที่มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ตัวแปรจงรักภักดีตราสินค้า พบว่า ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้าและตัวแปรความเชื่อถือตราสินค้า และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความตระหนักตราสินค้าและภาพลักษณ์ตราสินค้า ผ่านความเชื่อถือตราสินค้า และ พบว่า ตัวแปรความเชื่อถือตราสินค้า ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า และภาพลักษณ์ตราสินค้า และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความตระหนักตราสินค้า ผ่านภาพลักษณ์ตราสินค้า นอกจากนี้ตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้า ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า โดยที่ความตระหนักตราสินค้าไม่ส่งผลต่อความเชื่อถือตราสินค้า และภาพลักษณ์ตราสินค้าไม่ส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า

คำสำคัญ : สมการเชิงโครงสร้าง, ตราสินค้าแฮสแบรนด์, ความจงรักภักดี, กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน

^{*} คุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2561

^{**} นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

^{***} อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

^{****} อาจารย์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Abstract

This research aimed to study the causal relationship that results in loyalty to the house brand in Triangle Andaman provinces. This research is quantitative analysis. The sample data collected 220 people from consumers who bought the house brand in Andaman Triangle: Phuket, Phang Nga and Krabi province in modern-trade. The instrument used to collect data was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, confirmation factor analysis and a multivariate statistical analysis technique or structural equations modeling.

The research results showed that brand loyalty was found to be positive influenced directly from brand awareness, brand image and brand trust variables. It also influenced indirectly from brand awareness and brand image through brand trust. In terms of brand trust, was found to be positive influenced directly from brand awareness and brand image. It also influenced indirectly from brand awareness through brand image. And brand trust was found to be positive influenced directly from brand awareness. In addition to brand awareness was found to be not affect to brand trust, and brand image also was not affect brand royalty.

Keywords : Structural Equation Modeling, House brand, Brand loyalty, Andaman triangle provinces

บทนำ

ธุรกิจการค้าปลีกค้าส่ง มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การปฏิวัติการค้าปลีกโลก เพื่อยอดขายและกำไร ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ความหลากหลายของสินค้า ความสะดวกในการซื้อ และอื่นๆ ทำให้การซื้อขายขยายวงกว้าง เกิดศูนย์การค้าและร้านสะดวกซื้อ (อนุศาสตร์ สระทองเวียน, 2553 : 134) ปัจจุบัน ธุรกิจการค้าปลีก มีการแข่งขันรุนแรง และใช้กลยุทธ์การขายใหม่ๆ และปัจจุบันในห้างสรรพสินค้าใหญ่และศูนย์การค้าขนาดใหญ่ มีสินค้าที่ยี่ห้อแปลกที่ไม่เคยเห็นโฆษณาในโทรทัศน์ แต่รูปร่างหน้าตา มีตราสินค้าที่มีชื่อเสียง และราคาก็ถูกกว่า เรียกว่า สินค้าเฮาส์แบรนด์ เป็นตราสินค้าเฉพาะของร้านค้าปลีกนั้นๆ เช่น ตราสินค้าเทสโก้ ตราสินค้าบิกซี หรือตั้งชื่อใหม่ ให้เด่นชัดว่าราคาถูก เช่น ซูเปอร์เซฟ เป็นต้น เป็นตราสินค้ามีต้นทุนต่ำกว่า ผู้นำตราสินค้าที่มีชื่อเสียงที่อยู่ในตลาด เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการโฆษณา

ปัจจุบัน ประเทศไทย ตราสินค้า “เฮาส์แบรนด์” สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ทั้งอาหาร เครื่องดื่ม วัสดุดิบปรุงอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ภายในบ้าน กลายเป็นตลาดที่หอมหวานของวงการค้าปลีก ตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ปัจจุบัน ไม่ใช่เพื่อตอบสนองผู้บริโภคจำนวนมากที่ชื่นชอบ “ราคาถูก” เท่านั้น แต่กำลังผลักดันขึ้นขึ้นสินค้าระดับ “พรีเมียม” เพื่อแข่งขันกับ “แบรนด์ดัง” (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2558)

ธนาคารไทยพาณิชย์วิเคราะห์ “ธุรกิจค้าปลีกไทยในบริบทใหม่” ระบุว่า “เฮาส์แบรนด์” มีแนวโน้มเติบโตสูง และยังมีการพัฒนาคุณภาพและรูปแบบสินค้าจนกลายเป็น พรีเมียมแบรนด์ ซึ่งในต่างประเทศสินค้าเฮาส์แบรนด์มีสัดส่วนค่อนข้างสูง จากผลสำรวจเมื่อไตรมาสสามของปี พ.ศ. 2010 ของ Nielsen (Nielsen Company, 2010) พบว่า ผู้บริโภคกว่าร้อยละ 60 ใน 55 ประเทศทั่วโลกซื้อสินค้า “เฮาส์แบรนด์” เพิ่มขึ้นในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และกว่าร้อยละ 90 ตั้งใจที่จะซื้อสินค้า “เฮาส์แบรนด์” ต่อไป

ดังนั้น จึงมีโอกาสอีกมากสำหรับ “เฮาส์แบรนด” ของประเทศไทย ที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2 ของยอดขายรวม แต่มีอัตราเติบโตกว่าร้อยละ 25 ในปี ค.ศ. 2009 ตลาดยังมีแนวโน้มเติบโตเนื่องจากข้อได้เปรียบในแง่ของราคา ทำให้มีโอกาสเจาะตลาดในกลุ่มรายได้ระดับปานกลางและล่างได้มาก ในปี ค.ศ. 2009 ประชากรกลุ่มนี้มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 96 ของกำลังแรงงาน ทั้งนี้ แม้กลุ่มผู้มีรายได้สูงในอีก 10 ปีข้างหน้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4 ในปี ค.ศ. 2009 เป็นร้อยละ 14 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในปี ค.ศ. 2020 (Clookclick, 2006) หากมีการปรับปรุงคุณภาพและพัฒนาสินค้าให้มีความแตกต่างและทันสมัย ส่งผลให้ตราสินค้า “เฮาส์แบรนด” มีโอกาสเจาะกลุ่มรายได้ระดับบนได้มากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าปลีกจึงต้องให้ความสำคัญกับ “เฮาส์แบรนด” มากขึ้น และอย่างไรก็ตามตราสินค้า “เฮาส์แบรนด” ต้องประสบกับข้อจำกัดที่ว่า ผู้บริโภคจำนวนมากยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด เพราะยุคแรกเริ่มของการทำเฮาส์แบรนดของวงการค้าปลีกนั้น ใช้กลยุทธ์เรื่องราคาเป็นที่หลัก บางคุณภาพก็เป็นไปตามเนื้อผ้า ส่งผลให้การตอบรับของผู้บริโภคไม่ค่อยดี ดังนั้นจึงมี ผู้บริโภคมีการรับรู้คุณค่าตราสินค้าเฮาส์แบรนด ที่นำไปสู่ความจงรักภักดีได้อย่างไร?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของการรับรู้ตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความเชื่อถือตราสินค้าเฮาส์แบรนดที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความจงรักภักดีตราสินค้าเฮาส์แบรนด

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคทั่วไปที่เคยซื้อสินค้าเฮาส์แบรนด ในร้านค้าปลีกประเภทโมเดิร์นเทรด คือ เทสโก้ โลตัส (ซูเปอร์เซ็นเตอร์) บิ๊กซี (ซูเปอร์เซ็นเตอร์) ท็อปซูเปอร์มาร์เก็ต (ซูเปอร์มาร์เก็ต) วัตสัน (ร้านค้าเฉพาะอย่าง) และ เซเว่น-อีเลฟเว่น (ร้านสะดวกซื้อ) เป็นตัวแทนของประชากรในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สูตร ของ Linderman, Merenda and Gold (1980 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 54) ที่ระบุว่า โดยปกติแล้วในการวิเคราะห์สถิติประเภทหาค่าแปรปรวนกำหนดตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล สรุปได้ว่า โมเดลในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร จึงต้องการจำนวนตัวอย่างผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าเฮาส์แบรนดไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่าง จึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 220 คน (Pedhazur, 1997) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่เคยซื้อสินค้าเฮาส์แบรนด ในร้านค้าปลีกประเภทโมเดิร์นเทรด ทั้ง 3 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต จำนวน 66 คน พังงา จำนวน 56 คน และกระบี่ จำนวน 98 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าแฮสแบรนด์ต์จำแนกตามระดับจังหวัด

จังหวัด	จำนวนประชากรผู้บริโภค	สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนตัวอย่าง (คน)
ภูเก็ต	210,741	30.26	66
พังงา	177,010	25.42	56
กระบี่	308,687	44.32	98
รวม	696,438	100.00	220

ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย, 2559

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ ตุลาคม ปี พ.ศ. 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามการสำรวจแบบตอบเอง (Self-administered survey questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิฐานะ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 9 ข้อ 2) พฤติกรรมการซื้อสินค้าแฮสแบรนด์ต์ ประกอบด้วยข้อความ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 11 ข้อ และ 3) การรับรู้หรือความตระหนัก ภาพลักษณ์ ความเชื่อถือ ความจงรักภักดีตราสินค้าแฮสแบรนด์ต์ ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ การรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้า (Brand awareness) ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand image) ความเชื่อถือตราสินค้า (Brand trust) และความจงรักภักดีตราสินค้า (Brand loyalty) จำนวน 39 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การทดสอบความตรง (Validity)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาความสอดคล้อง ความครอบคลุม รวมถึงความชัดเจนของข้อความ โดยการหาดัชนีค่าความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ตามวิธีการของ Rovinelli และ Hambleton (1996) ได้ค่า IOC แต่ละข้ออยู่ในช่วง 0.67 - 1.00 มีค่า IOC รวมเท่ากับ 0.88

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงข้อความแล้ว ไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) พบว่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.70 อยู่ในช่วง 0.724 – 0.904 และค่า Corrected Item-Total Correlation ของแต่ละข้อความมีค่ามากกว่า 0.30 ดังนั้นผู้วิจัยไม่ได้ตัดข้อความใดๆ ออกจากการวัดตัวแปรในขั้นนี้

3. การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบการจัดกลุ่มองค์ประกอบของมาตรวัด ว่าสามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้หรือไม่ ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวบ่งชี้ในแบบสอบถามที่ทดสอบจำนวน 30 ชุด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยการกำหนดวิธีการหมุนแกนหมุนจากหรือที่เรียกว่า Varimax และกำหนดค่าไอเค็นมากกว่า 1.0 (Hair, Anderson, Tatham & Black, 1998; Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006) ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามของมาตรวัดแต่ละตัวแปรสามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

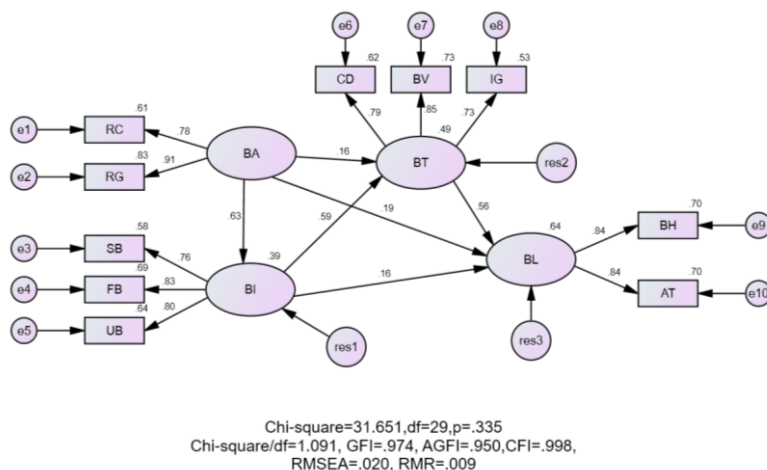
ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการลงพื้นที่ ทั้ง 3 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่แจกแบบสอบถามร่วมกับผู้วิจัย หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาตรวจสอบเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการอธิบายและนำเสนอในรูปตาราง และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป AMOS เพื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบ (Goodness of Fit Measures) เพื่อศึกษาภาพรวมของตัวแบบว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน พบว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 31.651$ ค่า GFI = .974 ค่า AGFI = .950 ค่า CFI = .998 และค่า RMSEA = .020 ดังภาพ 1

ภาพ 1 แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน โมเดลที่สร้างตามสมมติฐาน (hypothesized model)

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง

2.1 เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายนอกกับตัวแปรแฝงภายนอก

2.1.1 องค์ประกอบความตระหนักตราสินค้า (BA) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 2 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือการระลึกในตราสินค้า (RG) และค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุดการสร้างการรู้จักตราสินค้า (RC)

2.2 เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายใน

2.2.1 องค์ประกอบภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ภายใน 3 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ความชื่นชอบที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ (FB) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบภาพลักษณ์ตราสินค้า และค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ ความแข็งแกร่งที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ (SB) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบภาพลักษณ์ตราสินค้า

2.2.2 องค์ประกอบความเชื่อถือตราสินค้า (BT) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ภายใน 3 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ความเมตตากรุณา (BV) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบความเชื่อถือตราสินค้า และค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต (IG) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบความเชื่อถือตราสินค้า

2.2.3 องค์ประกอบจงรักภักดีตราสินค้า (BL) พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 2 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือเชิงพฤติกรรม (BH) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบจงรักภักดีตราสินค้า และค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุดเชิงทัศนคติ (AT) มีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบจงรักภักดีตราสินค้า

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์

3.1 ความจงรักภักดีตราสินค้า (BL) ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า (BA) และตัวแปรความเชื่อถือตราสินค้า (BT) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความตระหนักตราสินค้า (BA) และภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) โดยผ่านความเชื่อถือตราสินค้า (BT) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.2 ความเชื่อถือตราสินค้า (BT) ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า (BA) โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ความเชื่อถือตราสินค้า (BT) ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความตระหนักตราสินค้า (BA) โดยผ่านภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 ภาพลักษณ์ตราสินค้า (BI) ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตระหนักตราสินค้า (BA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความตระหนักตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อความเชื่อถือตราสินค้าพบว่า ความตระหนักตราสินค้าไม่ส่งผลต่อความเชื่อถือตราสินค้า

สมมติฐานที่ 2 ความตระหนักตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อภาพลักษณ์ตราสินค้า พบว่า ความตระหนักตราสินค้าส่งผลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.628 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 3 ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อความเชื่อถือตราสินค้า พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลต่อความเชื่อถือตราสินค้า โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.591 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 4 ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อความจงรักภักดีตราสินค้า พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ไม่ส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า

สมมติฐานที่ 5 ความเชื่อถือตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อความจงรักภักดีตราสินค้า พบว่า ความเชื่อถือตราสินค้าส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.557 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 6 ความตระหนักตราสินค้าส่งผลทางตรงต่อความจงรักภักดีตราสินค้า พบว่า ความตระหนักตราสินค้าส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.186 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีข้อค้นพบ และนำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความตระหนักตราสินค้าไม่ส่งผลต่อความเชื่อถือตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับรู้เรื่องราคาสัมพันธ์กับคุณภาพสินค้า พฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่เชื่อว่าสินค้าที่มีราคาแพง มีคุณภาพดี เพราะว่าสินค้าคุณภาพดีจะใช้วัตถุดิบที่ดีราคาแพง ทำให้ต้นทุนสูง ดังนั้น สินค้าเฮาส์แบรนด์ที่มีราคาถูกก็จะมีคุณภาพไม่ดีตามไปด้วย ผู้บริโภคกลุ่มนี้จึงไม่นิยมสินค้าเฮาส์แบรนด์ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้าของ Aaker (1991) ที่กล่าวว่า ความรู้ตราสินค้าอีกส่วนหนึ่ง คือการรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้า คือความสามารถของลูกค้ำที่มีศักยภาพในการจำได้กับตราสินค้าเมื่อการตัดสินใจในประเภทสินค้าเฉพาะเจาะจงว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการหรือไม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Keller (1993) ที่กล่าวว่า ความตระหนักหรือการรับรู้ตราสินค้า หมายถึงความสามารถของลูกค้ำกับการจำได้/ระลึกได้และการรู้จำตราสินค้า ในฐานะที่สะท้อนโดยความสามารถตราสินค้ากับการระบุตราสินค้าภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน และกับการเชื่อมโยงชื่อตราสินค้า (Brand name) ตราสัญลักษณ์ (logo) สัญลักษณ์ (Symbol) และไปข้างหน้าเชื่อมโยงบางอย่างในความทรงจำ การรับรู้หรือความตระหนักมีผลต่อการรับรู้และทัศนคติ (Perceptions and attitudes) การรับรู้และทัศนคติสามารถทำให้ตราสินค้ามีคุณภาพที่ดีขึ้นและทำให้ประทับมีความเชื่อมั่นในร้านค้าปลีก ในบางบริบทก็สามารถเป็นตัวขับเคลื่อนทางเลือกตราสินค้า และแม้กระทั่งความจงรักภักดี ความตระหนักตราสินค้าสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ความเด่นของตราสินค้าในใจของลูกค้ำ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความตระหนักตราสินค้าส่งผลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้าของ Aaker (1996) และ Davis, et al. (2007) ที่กล่าวว่า การรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้าขององค์กร ประกอบด้วยความสามารถของลูกค้กับการรู้จำและระลึกได้ตราสินค้า (Recognize and recall) ภายใต้ความแตกต่างของเงื่อนไข และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ตราสินค้าหรือความตระหนักในตราสินค้าของ Webster & Keller (2004) ที่กล่าวว่า ความตระหนักตราสินค้าขององค์กร วัดด้วยคำถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ขององค์กร ประกอบด้วยลักษณะเฉพาะ (Attributes) และความเชื่อมโยงผลประโยชน์ (Benefits associated) กับตราสินค้าที่ทำให้ตราสินค้าเด่นและแตกต่างจากที่บริษัทเสนอจากการแข่งขัน ในหนทางที่อาจให้ความได้เปรียบแตกต่างกัน

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลต่อความเชื่อถือตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของเซปิง ไชยสาสน์ (2559) ศึกษากลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาดและการบริหารจัดการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ตราสินค้าไทย : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ Hermes Marketing Communication Strategies to Influence Brand Image Product Hermes มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาดและการบริหารจัดการของผลิตภัณฑ์ Hermes และ (2) นำแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดของผลิตภัณฑ์ Hermes เป็นตัวแบบมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้า เครื่องหนังไทยในตลาด พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ Hermes จากอิทธิพลรวม เกิดจากการบริหารจัดการ คุณค่า และอัตลักษณ์จากตราสินค้า ความไว้วางใจ ของลูกค้ และกลยุทธ์การสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ Hermes ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความไว้วางใจของลูกค้ ($\beta = 0.79$) การบริหารจัดการ ($\gamma = 0.60$) คุณค่าและอัตลักษณ์จากตราสินค้า ($\gamma = 0.52$) และกลยุทธ์การสื่อสาร ($\gamma = 0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การสร้าง ความไว้วางใจของลูกค้ที่มีต่อ ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ Hermes ได้รับอิทธิพลทางตรงจากกลยุทธ์การสื่อสาร ($\gamma = 0.67$) การบริหารจัดการ ($\gamma = 0.56$) และ) คุณค่าและอัตลักษณ์จากตราสินค้า ($\gamma = 0.39$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อสรุปผล ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ Hermes จากอิทธิพลรวม (Total Effect) จะพบว่าเกิดจากการบริหารจัดการ ($\gamma = 0.97$) คุณค่าและอัตลักษณ์จากตราสินค้า ($\gamma = 0.93$) ความไว้วางใจของลูกค้ ($\beta = 0.79$) และกลยุทธ์การสื่อสาร ($\gamma = 0.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ไม่ส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า นั้นหมายถึง หากปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าเพิ่มขึ้นจะไม่ส่งผลให้ความจงรักภักดีตราสินค้าเพิ่มขึ้นตามไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรม การซื้อสินค้าแบบไม่ได้ตั้งใจ ผู้บริโภคกลุ่มนี้จึงมีพฤติกรรมการเดินซื้อแบบเรื่อย ๆ ไม่รีบเร่ง จะค่อย ๆ พิจารณาสินค้าได้เต็มที่ และเมื่อเลือกพิจารณาสินค้าอะไรก็จะใช้แบบเดิม ไม่ลองของใหม่ โดยเฉพาะสินค้าแฮสแบรนด์ ซึ่งภาพลักษณ์ยังเทียบไม่ได้กับสินค้าแบรนด์ ทำให้ไม่แน่ใจและไม่กล้าที่จะเลือกซื้อ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภาพลักษณ์ตราสินค้าของ Hsieh, Pan and Setiono (2004) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จทำให้ภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นไปได้สำหรับผู้บริโภค กับการกำหนดต้องการที่ตราสินค้ากระทำการเช่นเดียวกับความแตกต่างของตราสินค้าจากคู่แข่ง ยิ่งกว่านั้น ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จช่วยควรจะเป็นที่ผู้บริโภคจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการของบริษัท ถ้าบริษัทผลิตภัณฑ์หรือบริการของบริษัท จัดเตรียมอย่างต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดภาพลักษณ์ตราสินค้าของ

Stephen L. Sondoh Jr. (2007) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าซึ่งเป็นที่ยอมรับระหว่างสาธารณะ ภาคสาธารณะที่แน่นอนจะได้รับตำแหน่งที่ดีในตลาด การได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดและการปฏิบัติงาน สุดท้าย การศึกษาเชิงประจักษ์จำนวนมากได้รับการยืนยันว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าเชิงบวกที่ในที่สุดนำไปสู่ความจงรักภักดี พฤติกรรมการซื้อ และการปฏิบัติการตราสินค้า กับคุณค่าตราสินค้า

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเชื่อถือตราสินค้าส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานแนวคิดทฤษฎีความเชื่อถือตราสินค้าของ Bitner's (1995) ที่กล่าวว่า ความจงรักภักดีกับบริษัทเพิ่มขึ้น เมื่อผู้บริโภคมีการรับรู้ของความเชื่อถือ/ความไว้วางใจในผู้ให้บริการ และสอดคล้องกับ Bowen and Shoemaker (2003) ที่เห็นว่าผลประโยชน์อาจจะเป็นส่วนประกอบแรกของความจงรักภักดี ส่วนประกอบสำคัญที่สองของความจงรักภักดีคือความเชื่อถือ/ความไว้วางใจ เพราะความเชื่อถือ/ความไว้วางใจไม่สามารถตัดออกได้อย่างง่ายดายโดยคู่แข่ง

6. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความตระหนักตราสินค้าส่งผลต่อความจงรักภักดีตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรญาณ์ บุญนาค (2558) ศึกษารูปแบบส่วนประสมทางการตลาดและคุณค่าตราสินค้าที่มีต่อความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพในประเทศไทย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทาง การตลาดและคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพในประเทศไทย พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด การรู้จักตราสินค้า ความคุ้นเคยต่อตราสินค้า ส่งผลทางตรงและทางอ้อมความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ซื้อ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ซึ่งโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความ เหมาะสมและมีความ สามารถในการพยากรณ์ ได้ระดับดีและเป็นที่ยอมรับได้เนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2) เท่ากับ 0.856 หรือคิดเป็นร้อยละ 85.6

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการผลิตสินค้าแฮนด์แบรนด์ให้มากขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยธุรกิจกับภาครัฐควรมีการร่วมมือกันเพื่อสร้างแบรนด์ให้มีคุณภาพ

1.2 ผลักดันและขับเคลื่อนการยกระดับคุณภาพของสินค้าแฮนด์แบรนด์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการจากหน่วยงานหรือองค์กรที่มามีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าแฮนด์แบรนด์ให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้หรือความตระหนักตราสินค้าแฮนด์แบรนด์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาและขยายกลุ่มสินค้าแฮนด์แบรนด์ให้มีความหลากหลายครอบคลุมทุกประเภท เนื่องจากสินค้าแฮนด์แบรนด์ในปัจจุบันยังมีเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าแฮนด์แบรนด์ที่ซื้อประจำได้ แม้ว่าจะวางอยู่ท่ามกลางตราสินค้าอื่น และมีการสร้างการ

รับรู้ของตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในแนวทางต่างๆ ที่สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคให้รู้จักและเข้าใจตราสินค้า ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนทัศนคติยอมรับในสินค้าเฮาส์แบรนด์ รวมถึงควรใส่ใจคุณภาพของสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจและรับรู้ได้ถึงคุณภาพของตราสินค้า

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐาน ปราศจากความผิดพลาด เปิดเผยแหล่งผลิต และกำหนดวันหมดอายุของผลิตภัณฑ์ไว้ชัดเจน จะทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการใช้สินค้าที่มาจากตราสินค้าเฮาส์แบรนด์สูงสุด การพัฒนาภาพลักษณ์ตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ให้มีความหลากหลายของประเภทสินค้าที่ครบครันและทันสมัย เพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการตัดสินใจเลือกซื้อและใช้สินค้าเพิ่มมากขึ้น หรือผู้บริโภคที่เคยมีประสบการณ์จากการทดลองใช้แล้วหันกลับมาซื้อซ้ำอีก จนนำไปสู่ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์มากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของตราสินค้าเฮาส์แบรนด์

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อถือตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการใช้ตราสินค้าเฮาส์แบรนด์เป็นตราสินค้าที่ไว้วางใจได้ มีความน่าเชื่อถือ และสามารถไว้วางใจในการเลือกซื้อหรือใช้สินค้าเฮาส์แบรนด์ ซึ่งหากผู้บริโภครู้สึกมีความมั่นใจและเชื่อถือตราสินค้าเฮาส์แบรนด์แล้ว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ และมั่นใจในการเลือกซื้อสินค้าเฮาส์แบรนด์ในครั้งต่อไปได้

2.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น นึกถึง และซื้อสินค้าซ้ำต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นกลยุทธ์ CRM จากการทำบัตรสมาชิก ซึ่งสามารถทราบพฤติกรรมการซื้อสินค้าเฮาส์แบรนด์ของผู้บริโภคได้ สามารถกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มปริมาณยอดขายสินค้าเฮาส์แบรนด์ให้สูงขึ้น และรักษาลูกค้าให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเรื่องการรับรู้คุณค่าตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ ผ่านกิจกรรมทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ให้ยาวนาน

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้บริโภคเพิ่มเติม เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้ง เพื่อให้เกิดข้อค้นพบของปัจจัยเชิงสาเหตุใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ต่อไป

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในปัจจุบันความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

4. การวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มของการศึกษาในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ในกลุ่มพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ ด้านความภักดีต่อตราสินค้าเฮาส์แบรนด์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2559). รายได้ของครัวเรือน จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ของภาคใต้ ปี 2558.

กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

กิตติชัย ศรีชัยภูมิ. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กกับความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย**. คุรุภาณินพนธ์บริหารธุรกิจคุรุภาณินพนธ์บัณฑิตมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เซบิง ไชยสาสน์. (2559). กลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาดและการบริหารจัดการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าไทย : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ Hermes Marketing Communication Strategies to Influence Brand Image Product Hermes. คุรุภัณฑ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจคุรุภัณฑ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

นางลักษณ์ วิรัชชัย.(2542). **โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะวรรณ พุ่มโพธิ์. (2542). ความรักดีต่อตราสินค้า การขยายตราสินค้า และการประเมินของผู้บริโภคต่อปัจจัยที่มีผลกระทบท่อการขยายตราสินค้า. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ (การโฆษณา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิวัฒน์ ชัยปาณี. (2546). "Brand Building Through Consume Insight" **สร้างแบรนด์**. กรุงเทพฯ : ทิปปัง พอยท
ศศิวิมล สุขบท. (2550). **การตลาดระหว่างประเทศ** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุศิษฎา อินทรา. (2551). การสื่อสารตราสินค้ากับความแข็งแกร่งของตราสินค้า “ดอยคำ”. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิตการตลาด มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

หมายเหตุ หะยีหมัด. (2555). ความรักดีต่อตราสินค้าในมิติเชิงทัศนคติและมิติเชิงพฤติกรรม. คุรุภัณฑ์
บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนาสาสตร์ สระทองเวียนน. (2553). ธรกิจค้าปลีก ประเทศไทย. วารสารนักบริหาร. 30 (3) : 134-142.

Aaker, D. A. (1991). **Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name**. New York : The Free Press.

-----, (1996). Measuring brand equity across products and markets. **California Management Review**. 38(3) : 102-120.

Bitner, M.O. (1995). Building service relationships: it's all about promises. **Journal of the Academy of Marketing Science**. 23 : 246–251.

Bowen, J. T., Shoemaker, S. (2003). Loyalty: A strategic commitment. **Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly**, 44(5/6) : 31-46.

Brashear, T.G., Boles, J.S., Bellenger, D.N. and Brooks, C.M. (2003). An empirical test of trust-building processes and outcomes in sales manager-salesperson relationships. **Journal of the Academy of Marketing Science**. 31(2) : 189-200.

Davis, D.F. Golicic, S.L. & Marquardt, A.J. (2007). Branding a B2B service: Does a brand differentiate a logistics service provider? **Industrial Marketing Management**. 37(2) : 218- 227.

- Doney, P.M, & Cannon, J.P. (1997). An Examination of the nature of trust in buyer-seller relationships. **Journal of Marketing**. 61(2) : 35-51.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). **Multivariate data analysis** (6 ed.). Upper Saddle River, New Jersey : Prentice Hall.
- Hsieh, M. H., Pan, S. L., & Setiono, R. (2004). Product-, corporate-, and country-image dimensions and purchase behavior: A multicountry analysis. **Journal of the Academy of Marketing Science**. 32(3) : 251–270.
- Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. **Journal of Marketing**. 57 : 1-22.
- Kotler, P. (1999). **“Principles of Marketing”** (Second European Edition). Milan : Prentice Hall Europe.
- Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ (1980).**Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis**. Scott, Foresman, Glenview, IL.
- Moorman, C., R. Deshpande and G. Zaltman. (1993). Factors Affecting Trust in Market Research Relationships. **Journal of Marketing**. 57(January) : 81-101.
- Morgan, R.M. and Hunt, S.D. (1994). The commitmenttrust theory of relationship marketing. **Journal of Marketing**. 58(3) : 20-38.
- Nielsen Company. (2010). **The Nielsen Company Reports Third Quarter 2010 Results**. [Online] Available: <https://www.nielsen.com/us/en/press-room/2010/the-nielsen-company-report-third-quarter-2010-results.html> (2018, August 22)
- Pedhazur, E. J. (1997). **Multiple regression in behavioral research** (3rd ed.). Orlando, FL: Harcourt Brace.
- Stephen L. Sondoh Jr. (2007). The Effect of Brand Image on Overall Satisfaction and Loyalty Intention in the Context of Color Cosmetic. **Asian Academy of Management Journal**. 12(1).
- Webster, F. and Keller, K. L. (2004). “A Roadmap for Branding in Industrial Markets,” **Journal of Brand Management**. 11(5) : 388-402.

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษา
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
Teaching English in Christian Schools in Three Southernmost Provinces

ฤทัยชนนี สิทธิชัย¹ ธานยากร ตุดเกื้อ²

Ruthaychonnee Sittichai¹ Tanyakorn Tudkuea²

บทคัดย่อ

โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้หลักสูตรชาติเขียน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและวิธีการเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ด้านผู้เรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในมิติดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ ครูผู้สอน หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ และครูฝ่ายวิชาการ โรงเรียนละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่าปัญหาสำคัญคือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ที่เน้นด้านไวยากรณ์ ผู้เรียนทำข้อสอบได้ แต่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน ผู้เรียนขาดความมั่นใจ ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร งานที่ได้รับมอบหมายวิชาอื่นมากเกินไป ครูต่างชาติไม่มีแนวปฏิบัติในการใช้หลักสูตรและมีส่วนในการออกแบบหลักสูตร นอกจากนี้ครูไทยที่มีวุฒิด้านการสอนภาษาอังกฤษมีไม่เพียงพอ ไม่พูดภาษาอังกฤษและทำงานเอกสารมากเกินไป ความเร็วของอินเทอร์เน็ต ควรปรับปรุง นอกจากนี้พบว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้โรงเรียนต้องเลิกเรียนเร็ว ดังนั้นควรปรับหลักสูตรและเนื้อหา ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้รวมถึงการพัฒนาศักยภาพครู และสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติต้องดูแลเรื่องความปลอดภัย

คำสำคัญ: การสอนภาษาอังกฤษ, โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษา, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สถาบันวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษาและการเรียนการสอนที่เป็นเลิศ, หน่วยวิจัยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² วิทยาลัยชุมชนสงขลา

Abstract

Christian Schools in Three Southernmost Provinces are private schools that under the Christian foundation are mainly based on the "Salaysian" curriculum which highlights on English subject. The purpose of the research aimed to examine in English instructional practices of Christian schools in three southernmost provinces for 7 aspects: curriculum condition, instructional problems, English instruction, materials, resources, learners and evaluation. The researchers investigated more for bottomless reasons and information by a qualitative study. An in-depth interview was employed and the samples of this study were selected via a purposive sampling. They were 12 English teachers, academic teachers, and head of English teachers from three private schools that under the Christian foundation. The research tool was the semi-structure interview. The analysis was content analysis. It was found that the important of curriculum and content problem were emphasis students to learn grammar for the final exam, they did not use English outside the classes, had no confidence to use English for communication, lots of assignments. Moreover, foreign teachers had no curriculum guideline and no change to design the curriculum. For Thai teachers, there were inadequate English teachers who had degree in teaching English, did not speak English, and had too much workload on documents. The internet speed needed to be improved. Furthermore, the unrest situation had an effect to the school's learning hours by making the schools have to finish earlier. Thus, the curriculum and content of English learning must be improved. Therefore, learners are able to communicate in English as well as develop presents English teachers' potential. Finally, Office of the National Security Council must take action for the protection.

Keywords: Problems in Teaching English, Learning and Teaching English, Three Southern Border Provinces

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันของคนทั่วโลก ทั้งนี้ยังได้ถูกกำหนดให้เป็นภาษากลางที่ใช้ในการสื่อสารในประชาคมอาเซียน ตามกฎบัตรอาเซียนที่มุ่งให้ความสำคัญกับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ช่วยให้ผู้ที่ใช้ภาษาสามารถเข้าถึงความรู้ ติดต่อสื่อสาร ทำธุรกิจ ตลอดจนสามารถเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ในระดับสากล (Association of South East Asian Nation, 2008) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่กล่าวถึงการมุ่งสร้างความรู้เข้มแข็งและการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017).

การจัดการเรียนสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 ภายใต้การดำเนินงานในการพัฒนาภายใต้องค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs, 2030) การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษในยุคที่อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อให้สามารถใช้ในการ

ติดต่อสื่อสารอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป (Ministry of Education, 2017; Office of the Basic Education Commission, 2008; Prasertsuk, 2012). ดังนั้นประเทศไทยต้องพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เหมาะสม

ปัญหาหลักของการเรียนภาษาอังกฤษผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่คือ ไม่มีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะฟังและพูด ทั้งที่หลายคนเรียนภาษาอังกฤษมาตั้งแต่ประถมศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีเมื่อ 17 ปีที่ผ่านมา ก็พบปัญหาคือการเรียนส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาด้านไวยากรณ์ ซึ่งมีการอ่านและการเขียน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการพูดเพียงเล็กน้อย จำนวนผู้เรียนที่มากเกินไปทำให้ไม่สามารถฝึกทักษะพูดได้ทั่วถึง ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้พบพูดคุยกับเจ้าของภาษาหรือมีโอกาสน้อยมากและน้อยรายที่จะได้มีโอกาสไปต่างประเทศ และหนังสือเสริมการเรียนการสอนหรือสื่อประกอบการเรียนการสอนมีน้อยและมีราคาค่อนข้างแพง เมื่อมองปัญหาใน 10 ปีที่ผ่านมาจากงานวิจัยของ Chaisri (2008) พบว่าการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนมีปัญหาด้านการออกเสียง การฟัง และการเขียน สาเหตุมาจากการรู้คำศัพท์ไม่เพียงพอและการกลัวว่าจะพูดหรือจะทำผิด ไม่มีความกล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษ รวมถึงอ่านภาษาอังกฤษได้แต่ฟังชาวต่างชาติพูดไม่รู้เรื่อง ดังนั้นการสอนของครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน ดังที่ Watcharanukulkiat, Udomrat, and Janbanjong (2016) พบว่าวิธีการสอนของครูมีความสำคัญที่ต้องเน้นให้มีการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี สอนสนุก ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

อย่างไรก็ตามเนื่องจากมาตรฐานการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละโรงเรียนในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ผู้ปกครองหลายคนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนเอกชน โดยมีความคาดหวังว่าโรงเรียนประเภทดังกล่าวน่าจะให้ความรู้ ความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากกว่าโรงเรียนประเภทอื่น

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาจากโรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนในระบบ ที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมิน ซึ่งมีเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ทั้งนี้โรงเรียนเอกชนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนจัดอยู่ในประเภทสามัญศึกษา มีการจัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับต่าง ๆ โรงเรียนประเภทดังกล่าวมีรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากโรงเรียนประเภทอื่น เช่น โรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนมูลนิธิจีน ฯลฯ

โรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนใช้หลักสูตรชาเลเซียน ที่บูรณาการอยู่ในกรอบของหลักสูตรแกนกลาง ปีพุทธศักราช 2551 โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรเฉพาะ มีศูนย์ใหญ่อยู่ ณ จังหวัดราชบุรี โดยศูนย์บริการศึกษาชาเลเซียนมีเป้าหมายหลัก เพื่อแบ่งเบาภาระคณะครูด้านการออกข้อสอบ สร้างข้อสอบมาตรฐาน และสร้างข้อสอบซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งพัฒนาครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกข้อสอบย่อย ศูนย์นี้หน้าที่ในการกำหนดตัวชี้วัดของแต่ละภาคการศึกษา รวมไปถึงการออกข้อสอบที่เป็นข้อสอบส่วนกลางใช้วัดผล ผู้เรียนทั้งสาระภาษาอังกฤษและสาระอื่น ๆ โดยครูผู้สอนไม่ได้มีหน้าที่ในการออกข้อสอบด้วยตัวเอง แต่มีหน้าที่ใน

การสอนอย่างอิสระตามตัวชี้วัดที่ทางศูนย์กำหนด โดยครูและผู้เรียนจะเห็นข้อสอบพร้อมกัน แต่ข้อสอบสำหรับเก็บคะแนนย่อย ครูผู้สอนต้องออกข้อสอบด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงปริมาณกับผู้เรียนประเด็นปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและเนื้อหา (Sittichai, & Tudkuea, 2017) ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่นำไปสู่รูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ และเพื่อให้ครูผู้สอน ครูวิชาการ นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษและผู้บริหารโรงเรียนกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและวิธีการเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ด้านผู้เรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ซึ่งก่อนหน้าผู้วิจัย (Sittichai & Tudkuea, 2017) ได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับผู้เรียน 227 คนไปแล้วพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่ผู้เรียนกล่าวถึงคือปัญหาด้านหลักสูตร และด้านเนื้อหา ในการสอนภาษาอังกฤษ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กระจ่างยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ครูฝ่ายวิชาการของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากโรงเรียนมานะศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และโรงเรียนเจริญศรีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงเรียนละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยข้อคำถามที่สร้างขึ้นมีแนวทางตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบความครบถ้วนของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยข้อคำถามได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ว่าสามารถนำไปใช้สัมภาษณ์ได้ ผู้วิจัยมีการกำหนดขอบเขตในงานวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา จากประชากรทั้งหมดคือ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมานะศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และโรงเรียนเจริญศรีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 7 ด้าน ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและวิธีการเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ด้านผู้เรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นประเด็นหลักสูตรและเนื้อหา เป็นหลัก

3. ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษทั้งครูชาวไทยและต่างชาติ (2 คน) และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูฝ่ายวิชาการ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนมานะศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และโรงเรียนเจริญศรีศึกษา จังหวัดปัตตานี รวมทั้งสิ้น 12 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยข้อคำถามสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบความครบถ้วนของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยข้อคำถามได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ว่าสามารถนำไปใช้สัมภาษณ์ได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำไปใช้เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ก่อนทำการสัมภาษณ์ได้ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยลงนามในเอกสารยินยอมการให้ข้อมูล และชี้แจงว่าสามารถหยุดการสนทนา หรือผ่านข้อคำถามที่รู้สึกไม่สะดวกในการตอบ ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์พร้อมขออนุญาตการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ ต่อมาผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสรุปผลการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลมาจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา 4 ประเด็น สร้างข้อสรุป แล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลจากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 7 ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา เป็นด้านที่พบปัญหามากที่สุด ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ ด้านผู้สอน ด้านวัดและประเมินผล นอกจากนี้ยังมี ด้านที่น่าสนใจคือ ด้านสื่อการสอน ที่ไม่พบประเด็นความแตกต่างเหมือนประเด็นอื่น ๆ ซึ่งนำเสนอต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร

สภาพและปัญหาด้านหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดมูลนิธิตุสตีเนียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้หลักสูตรขาลเขียนในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหลักสูตรเฉพาะ สำหรับโรงเรียนในเครือคาทอลิก โดยอยู่ในกรอบของหลักสูตรแกนกลาง ปี พ.ศ. 2551 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาด้านหลักสูตร ไม่ต่างจากโรงเรียนประเภทอื่น ๆ แม้จะใช้หลักสูตรนี้ ก็ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียน ที่ไม่ได้จ่ายเงินเพื่อเข้าเรียนในห้องเรียนพิเศษ ซึ่งเรียนภาษาอังกฤษมากกว่าจำนวนที่หลักสูตรกำหนด ก็พัฒนาตนเองได้ไม่ถึงทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

มีข้อเสนอแนะให้สอนไวยากรณ์ในระดับพื้นฐาน เน้นทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ในระดับต่อมา แต่การทำข้อสอบในหลักสูตรขาลเขียนให้ได้ ต้องเรียนเน้นไวยากรณ์ เพราะหากมัวแต่มาเน้นให้ผู้เรียนเรียนเพื่อให้มีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ก็จะทำข้อสอบจากส่วนกลางไม่ผ่าน

ประเด็นผู้วิจัยพบน่าสนใจอย่างยิ่งคือ ครูไทยใช้หลักสูตรจากส่วนกลาง เนื้อหาจากหลักสูตรเน้นไวยากรณ์เพื่อสอนให้ผู้เรียนสอบผ่านข้อสอบส่วนกลาง ทำให้เน้นการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ไม่มากเมื่อโรงเรียนมีครูต่างชาติเข้ามาสอน ครูต่างชาติไม่ทราบเรื่องหลักสูตรอะไรทั้งสิ้น เพียงแค่บอกให้สอนว่าสอนให้ผู้เรียนสามารถออกเสียงสื่อสารภาษาอังกฤษได้ สุดท้ายทุกอย่างไปลงที่ข้อสอบเน้นไวยากรณ์

“...เราจะใช้ข้อสอบส่วนกลางที่เรียกว่าศูนย์ขาลเขียน ทั่วประเทศก็จะใช้ข้อสอบเดียวกันหมด โดยทางศูนย์จะกำหนดตัวชี้วัดมาให้ คุณครูก็จะสอนตามตัวชี้วัด เพราะข้อสอบเขาออกตามตัวชี้วัด เพราะฉะนั้นคุณครูก็จะไม่มีสิทธิเห็นข้อสอบก่อน ครูกับผู้เรียนก็จะเห็นข้อสอบพร้อมกัน...” (ครูวิชาการโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...ข้อสอบเน้นไวยากรณ์ ครูจะมั่วสอนแต่บทสนทนาได้อย่างไร ข้อสอบก็ควรจะปรับให้เป็นการเน้นการสื่อสารด้วย” (ครูโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2558)

“...ไม่ได้ให้หลักสูตรอะไรมา ผู้อำนวยการบอกให้สอนให้ผู้เรียนออกเสียงให้ชัด แต่พอหลังจากสอนไป 2 อาทิตย์ไปผู้เรียนก็ออกเสียงไม่ได้ ห้องเรียนที่ต้องเรียนเป็นภาษาอังกฤษจำนวนชั่วโมงที่มากขึ้น ผู้ปกครองต้องจ่ายเงินพิเศษ แม้ว่าหลักสูตรอะไร ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนสื่อสารได้ แม้ต่างชาติจะมาสอน...” (ครูต่างชาติคนที่ 1 โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2558)

“...We don't know about curriculum of the school. They asked us only to teach and gave us text books. Sometimes they ask what books I like. I told them I like this one or that one. But in terms of curriculum I'm sorry about that. I don't know maybe they don't share...” (ครูต่างชาติคนที่ 2 โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2558)

ครูโดยส่วนใหญ่มองว่าหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน เน้นให้ความสำคัญกับเรื่องไวยากรณ์มากเกินไป มากกว่าการออกเสียง การประสมคำ ซึ่งผลก็คือผู้เรียนทำข้อสอบได้ แต่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารไม่ได้ หลักสูตรควรส่งเสริมและมองเห็นถึงความสำคัญองทักษะการสนทนาของผู้เรียนให้มากกว่าที่

เป็นอยู่ในปัจจุบัน และให้ความคิดเห็นว่าหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการสนทนาภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้มากกว่าเดิม และมองว่าหลักสูตรยากเกินไปสำหรับผู้เรียนประถมศึกษา ซึ่งครูส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าหลักสูตรสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาควรเน้นในเรื่องของการออกเสียง การประสมคำ มากกว่าเรื่องของไวยากรณ์ (Grammar)

“...ควรลด Grammar ให้เด็ก แล้วไปเพิ่มในส่วนของการพูดคุยให้เกิดความเคยชิน การอ่านก็ควรให้อ่านเนื้อเรื่องคำศัพท์ง่ายๆ เพื่อฝึกอ่านก่อนแต่เนิ่นๆ ไม่มีอะไรยาก เด็กอ่านไม่ออก เด็กอ่านไม่ออก...” (ครูวิชาการ โรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...หลักสูตรแย่มาก คือคุณต้องรู้ด้วยว่าเด็ก ป.1 เด็กเล็ก ๆ ต้องให้เขาเรียนให้เขารู้สึกว่ามันง่าย มันน่าจะเรียน ไม่ใช่มารู้สึกยาก เด็กอะไรที่ยากๆ เขาก็ไม่อยากเรียนแล้ว ต้องให้รู้สึกง่าย เขาเรียนได้ เขาชอบ เขาน่าจะเรียน เขาก็อยากเรียน ส่วนGrammar ค่อยมาลงตอน ป.4 ป.5 ก็ได้ ทันเยอะเยอะ แต่เนิ่นๆ เขายังไม่รู้เลยว่าภาษาอังกฤษทำไมฉันต้องมาเรียนอย่างนี้ ออกเสียงยังไม่ได้เลย...” (ครูโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...เด็กโตก็อย่าเน้นเรื่อง Grammar เพียงอย่างเดียวให้เน้นเรื่องการประยุกต์ใช้ด้วย...” (ครูโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษกล่าวไว้ คือ เรื่องของการดูความสามารถของผู้เรียน ว่ามีความแตกต่างกัน ไม่ใช่มุ่งประเด็นไปที่ตัวหลักสูตร

“...ก็อยากให้มุ่งที่ตัวเด็กมากกว่ามุ่งในเรื่องของตัวหลักสูตร เพราะเด็กมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากัน ควรเอื้อถึงเด็กที่ไม่ค่อยเก่งบางทีส่งสารเขา เราสอนคนนี้ไปไกลแล้ว คนนี้ยังไม่ได้เลยยังอยู่กับที่ ต้องเน้นสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ทำยังไงก็ได้ให้เขาารู้เรื่อง เน้นจนกว่าเข้าใจ...” (ครูวิชาการ โรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

2. ด้านเนื้อหา

สภาพและปัญหาด้านเนื้อหา

เนื้อหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ให้ความสำคัญและเน้นย้ำในเรื่องของไวยากรณ์ (Grammar) ซึ่งเป็นการศึกษากฎเกณฑ์ของภาษา รวมถึง เสียง คำศัพท์ ประโยค และส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น การประสมคำ และการตีความในภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ปี พ.ศ. 2551 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขึ้น ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียน เรียนคือเนื้อหาเฉพาะที่อยู่ในชีวิตประจำวัน คำศัพท์พื้นฐาน ไวยากรณ์ ที่ใช้สำหรับการทำข้อสอบเท่านั้น ซึ่งความเป็นจริงคือผู้เรียนน้อยมากที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ เพราะการเรียนการสอนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารมากเท่ากับเรื่องของหลักไวยากรณ์ (Grammar) และบางครั้งผู้เรียนเองก็ไม่ว่าเรียนไปแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร นอกจากนำไปใช้เพื่อทำข้อสอบให้ได้คะแนนเพียงเท่านั้น

นอกจากนี้ในมุมมองของผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติ ยังสะท้อนให้เห็นว่า เนื้อหาที่ออกแบบมาให้เรียนนั้น ไม่ได้ให้ชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นผู้สอนมาช่วยในการออกแบบเนื้อหา ตลอดจนไม่มีแนวปฏิบัติให้ชาวต่างชาติในการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่มาสอน

“...ที่สอนภาษาอังกฤษมายี่สิบปีแล้วนะ แต่เราก็ได้เนื้อหาเฉพาะที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ศัพท์พื้นฐานเด็กมัธยมเนื้อหาที่จะยาก ศัพท์พื้นฐานเราก็ก็นั่น ไวยากรณ์พื้นฐานเราก็ก็นั่น เพราะบางที่เราสอนจากหนังสือ ตามจุดประสงค์ของตัวชี้วัดของชาเลนเซีย เราก็อาศัยประสบการณ์ของเราที่สอนมาตั้งแต่ปี 2533...” (ครูผู้สอนโรงเรียนถนนศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...Because the problem here is they will create the English program by themselves without foreign teachers. That is why it's a problem. Maybe if there is the coordination of the teachers to ask us some ideas maybe we can help them. We can introduce good ideas to the teacher who is making this program or making the guidelines for English teaching...”

และได้ให้ข้อคิดในประเด็นเนื้อหาที่สอนการพูดสื่อสารขั้นพื้นฐาน ตามมารยาทสังคมวัฒนธรรมตะวันตก มากกว่าการพูดคำนั่นตามความเคยชิน โดยให้สอนเน้นให้พูดสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีเหมือนกับที่พูดภาษาไทย

“...Let's focus on English say 'thank you', 'good morning', 'hello', or 'how are you', just practice. Don't say ไปไหน because you are good at it already. Focus on English because when you are good at Thai and English together that is very good...” (ครูต่างชาติผู้สอน โรงเรียนถนนศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

3. ด้านรูปแบบและวิธีการสอน

สภาพและปัญหา รูปแบบและวิธีการสอน

แม้จะมีการกำหนดหลักสูตรว่าต้องใช้หลักสูตรชาติเขียน แต่โรงเรียนให้อิสระในการเลือกใช้ครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนดังกล่าว ให้รูปแบบและวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่ครูนิยมใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสอน และใช้วิธีการสอนที่ตนเองถนัดและเห็นว่ามีเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องที่สอนมากที่สุด

สำหรับครูต่างชาติ สอนโดยเน้นวิธีการออกเสียงให้ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่า ผู้เรียนสนุกสนานในการเล่นเกมนในห้องเรียน แต่เมื่อเวลาผ่านไปหลังจากการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารนอกห้องเรียน ทำให้พบว่าการสอนแม้จะสอนโดยชาวต่างชาติก็ตามที่ผู้ปกครองหลายคนยอมจ่ายเงินที่แพงกว่า โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะได้เรียนกับชาวต่างชาติ แต่ประเด็นมีอยู่ว่าเรียนกับชาวต่างชาติก็จริง แต่ความคงทนของสำเนียงและการใช้ภาษาอังกฤษไม่ได้ติดตัวผู้เรียนไปในระยะยาว เพราะสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนไม่ได้เอื้อต่อการนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการสื่อสาร

“...we can't see the progress of the students especially the speaking, pronunciation, for example you give the students in your class one hour for them to correct exam and then after the class, they will go to another class and they will forget what you have taught so that's a problem. We can't see their progress until they finish

Prathom 6. If they study in English program, they should be good in all English subjects... (ครูต่างชาติคนที่ 2 ผู้สอน โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

โดยหากเป็นผู้เรียนชั้นประถมต้นๆ ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนโดยการสื่อสารแบบมีภาพประกอบในการสอน หรือสิ่งนั้นครูสามารถหาของจริงมาให้ผู้เรียนดู เช่น ผลไม้ ของเล่น ฯลฯ นอกจากรูปภาพ (Picture Card) รวมไปถึงหนังสือ เพราะเด็กในวัยดังกล่าวชอบรูปภาพที่สวยงาม มีสีสันสดใส ทำให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ ประกอบกับแต่ละห้องเรียน มีทั้งผู้เรียนที่รับรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีทั้งผู้เรียนที่รับรู้ได้ช้ากว่าคนอื่น ดังนั้นรูปแบบการสอนของครูก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละห้องเรียนผู้เรียนความแตกต่างของผู้เรียนอย่างไร

“...วิธีการสอนก็มีการใช้สื่อเทคโนโลยีส่วนหนึ่ง จากการที่เอาตัวผู้เรียนมาเป็นส่วนร่วมส่วนนี้จะเยอะหน่อย และอุปกรณ์เป็น *Picture Card* หรือหนังสือ เป็นอะไรก็ได้แล้วแต่ที่พอจะทำให้เด็กสนใจมากขึ้น...” (ครูผู้สอนโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...รูปแบบหรือค่ะ ก็ต้องปรับให้เข้ากับผู้เรียนแต่ละห้อง ห้องเก่งก็จะสอนรูปแบบหนึ่ง ห้องที่เด็กดื้อหน่อย เราก็ต้องหาวิธีปราบเขาให้อยู่ เราก็ต้องเอาวิธีอื่นค่ะ เช่น เอาสิ่งของมาล่อ เอาลูกอมมาล่อ เพื่อให้เขาแบบตั้งใจเรียน แล้วแบบกระตุ้นเขาไปในตัว...” (ครูผู้สอนโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...เราไม่ได้มีการเรียนการสอนแต่จะเป็นการฝึกออกเสียง การสนทนามากกว่า และจะพยายามให้ผู้เรียนออกสำเนียงที่ถูกต้อง เราจะเริ่มต้นชั้นเรียนด้วยการร้องเพลงภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนที่จะคุ้นเคยกับคำภาษาอังกฤษ และหลังจากนั้นฉันก็มักจะใช้โปรเจคเตอร์ในการสอนสิ่งที่เตรียมมาให้ผู้เรียน...” (ครูต่างชาติโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

4. ด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้

สภาพและปัญหาทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้

โรงเรียนส่วนใหญ่ทุกโรงเรียนมีห้องสมุด บางโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทางภาษา สำหรับไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการฟังภาษาอังกฤษสำเนียงภาษาอังกฤษ รวมไปถึงห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Library) และห้องคอมพิวเตอร์

“...มีค่ะ ใหญ่มาก มีหนังสือพร้อมในห้องสมุด ในห้องสมุดติดแอร์ และในห้องเรียนมีโทรทัศน์ทุกห้อง มีโปรเจคเตอร์ใหญ่สำหรับสอน ครูเขาอธิบายได้ดีมาก เวลาสอน น่าสนใจ...” (ครูวิชาการโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...มีห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดปกติ ห้องคอมพิวเตอร์ที่เด็กสามารถเข้าไป Search หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน และยังมีสื่อที่ครูทำเองเด็กสามารถเรียนรู้ได้ในห้องด้วยส่วนหนึ่ง...” (หัวหน้ากลุ่มสาระโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

สื่อการเรียนการสอนของครูภาษาอังกฤษในปัจจุบันครูนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีกับผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดการเรียนรู้มิใช่เพียงแค่มีเทคโนโลยีเพื่อไว้ดูหนัง ฟังเพลง หรือเล่นเกม

“...ก็สื่อค่ะ สื่อการสอน ทำเป็นนิทานเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ เด็กเล็กๆ เขาชอบดูอะไรที่สวยๆ งามๆ ถ้าภาพไม่สวยเขาก็ไม่ดู ผ่านภาพอะไรอย่างนี้ค่ะ และด้านล่างอาจเป็นประโยคภาษาอังกฤษสั้นๆ พอถัดไปก็ต่อประโยคนั้นต่อไป คือให้เขาเกิดความเคยชิน บอกไม่ถูกค่ะคือเราสอนเองแล้วจะรู้ความต้องการของเด็กค่ะ ว่าเขาชอบแนวไหน เด็กเดี๋ยวนี้อชอบภาพเคลื่อนไหว ภาพที่สวยงาม สื่อและก็คนไทยไม่ค่อยมีโอกาสเกี่ยวกับฝรั่ง ก็ถ้ามีห้อง Lab ภาษาอังกฤษ ไว้ให้เด็กได้ฝึกฟังเจ้าของภาษา...” (ครูผู้สอน โรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

ปัญหาด้านทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอน ครูโดยส่วนใหญ่มองว่ายังขาดในเรื่องของทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอนอยู่อีกมากพอสมควร ทั้งในเรื่องความเพียงพอของห้องปฏิบัติการทางภาษา เพื่อใช้ในการฝึกฟังสำเนียงของเจ้าของภาษา และสื่อที่ยังขาดอยู่ในปริมาณที่มาก ได้แก่ สื่อจำพวกหนังสือประกอบการเรียน เช่น นิทาน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และ พจนานุกรมภาพ ซึ่งควรเป็นหนังสือที่มีภาพหรือสีสันที่สดใส หรือหนังสือนิทานเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ด้านล่างมีประโยคภาษาอังกฤษสั้นๆ หรือเป็นสื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหวที่มีภาพที่สวยงาม รวมไปถึงการดูที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและได้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยที่ตัวผู้เรียนให้ความสนใจ จุดนี้ครูส่วนใหญ่มองว่า จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษน่าเบื่อ

“...อยากให้ช่วยก็จะเป็นสื่อหนังสืออ่านเป็นหนังสือประกอบดูให้กับเด็กผู้เรียน นิทานเด็ก อันนี้ก็น่าจะเป็นประโยชน์กับเด็ก หรือการ์ตูนที่สำหรับอ่าน...” (หัวหน้ากลุ่มสาระ โรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...ส่วนหนึ่งก็สื่ออะไรก็ได้มากก็เรื่องของตัวที่เป็นพวกหนังสือ E-Book อะไรพวกนี้ หนังสือนิทาน อะไรพวกนี้ คำศัพท์ ที่เป็นแบบว่า *Picture Dictionary* ต้องการมากชนิดหนึ่ง...” (หัวหน้ากลุ่มสาระ โรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

5. ด้านผู้สอน

สภาพและปัญหาด้านตัวครูผู้สอน

ครูส่วนใหญ่มองว่าตัวผู้สอนถือเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยในปัจจุบันโรงเรียนยังขาดครูที่มีวุฒิตรงด้านภาษา มีความต้องการครูที่จบตรงด้านภาษามาสอนผู้เรียนเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อตัวผู้เรียนตั้งแต่การเรียนในชั้นพื้นฐานซึ่งครูที่ครูที่มีวุฒิตรงมาสอน

“...การจัดการเรียนการสอนก็อย่างที่บอกไปว่า ครูเราไม่ได้จบตรงเอก ปัญหาของเราคือตรงนั้น ถ้าเราได้ครูที่จบตรงเอกเราก็จะได้เลือกในหลายๆ อย่าง เพราะถ้าครูจบตรงเอกมันก็จะมีทั้งหมดทักษะ การสอน *Phonics* (โฟนิกส์ วิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยหลักการออกเสียงและการประสมอักษร A - Z ทั้ง 26 ตัว อย่างเป็นขั้นตอน) เสียง การออกเสียง เพราะฉะนั้นเราจะมีตรงนี้ แต่ถ้าเรื่องไวยากรณ์ *Grammar* ทางโรงเรียนค่อนข้างมีความเด่นตรงนั้น...” (หัวหน้ากลุ่มสาระ โรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...ความต้องการคือ อยากได้ครูที่จบโดยตรงเอก หรือกลุ่มวิชาเอกก็จะดี...” (ครูผู้สอนโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

ในมุมมองของชาวต่างชาติได้สะท้อนประเด็นปัญหาของผู้สอนในมิติที่น่าสนใจไว้คือ ต้องมีทีมนสอนที่ดี ไม่เป็นคู่แข่งหรืออิจฉากัน ตลอดจนเห็นครูไทยทำงานเอกสารมาก ไม่พูดภาษาอังกฤษในโรงเรียน

“...I think we need to have good teamwork form the teachers. I think there should be no competition between the teachers. I have heard some school have competitions among teachers. Some teachers got envy or jealous from other teachers...”

“...What I have learned here is that some of the Thai teachers are busy making a lot of paper. They give the students some activities and then they keep on making paper works. I don't know if the teachers have discussed already the materials. I think it's not a good idea if they do that every day. The teachers have to speak English too. Only few teachers. When they speak to us, some of the teachers will tease them. I don't understand why. The teacher tried to speak English but they keep on teasing them...”

(ครูต่างชาติคนที่ 2 ผู้สอน โรงเรียนถนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

ปัญหาด้านตัวผู้เรียน

ครูโดยส่วนใหญ่มองว่าตัวผู้เรียนยังขาดความกล้าในการแสดงออกทั้งการพูด การสนทนา การออกเสียง ภาษาอังกฤษ ผู้เรียนบางคนฟังไม่ออก บางคนฟังออกแต่ไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร บางคนฟังรู้เรื่องและสามารถตอบได้แต่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าสนทนา ประกอบกับไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน

ผู้เรียนกลัวเมื่อต้องคุยกับเจ้าของภาษา มีอาการเขินอายเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ และอีกส่วนหนึ่ง คือ ผู้เรียนบางคนมีการเรียนที่ช้ากว่าเพื่อนคนอื่น

“...ปัญหาของเด็กเราคือเด็กไม่กล้า เช่น บางที Teacher ทักทายเด็กบางคนก็อึ้ง ก็เขิน ฉันจะตอบอะไรดี คือบางทีเด็กไทยเราบางที่ต้องเป๊ะๆ ต้องตอบอะไรที่เป๊ะๆ และบางที่สังคมบ้านเราก็ไม่มีฝรั่งมาก คืออยากให้เด็กเรามีความกล้าคือไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนนี้ คือเกือบทุกโรงเรียนที่เด็กเราไม่กล้า ผู้ปกครองเองก็อยากให้เด็กมีความกล้าตรงนี้ แต่เด็กก็ยังทำเท่าที่ควรไม่ได้ ประมาณ 65-70% นะ ที่พอจะทำได้ ที่ยังอีก 35% คือยังขาดมาก ๆ เลย ยังไม่มั่นใจว่าฉันตอบถูกมั๊ย อะไรแบบนี้...” (ครูผู้สอนโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...อยากให้เด็กเรามีส่วนร่วมในการสนทนา พูด ภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่จะไปFix ตรงที่ไวยากรณ์ ที่พีสังเกตเห็น Teacher ก็พยายามให้เด็กได้พูดทุกคนแต่เด็กเราไม่กล้าพอที่จะพูด...” (ครูผู้สอนโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...สำหรับปัญหาที่เจออยู่ คือเด็กในแต่ละห้องจะมีความหลากหลาย บางคนถ่างก็ถ่างไปเลย ส่วนคนที่ไม่ทันเพื่อนอันนี้ก็ยังมีอยู่ ดังนั้นเราจะจัดการเรียนการสอนยังไงให้เข้ากับเด็ก 2 กลุ่ม ที่มีความแตกต่างกัน ก็ครูต้องหาวิธีหรือว่ากระบวนการในการสอนด้วย คือครูต้องเพิ่มเทคนิคตรงนี้เข้าไปในการเรียนการสอน...” (ครูผู้สอนโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...อย่างแรกรูปแบบสังคม วัฒนธรรม ไม่เฉพาะของอำเภอเบตง แต่เป็นภาพรวมของประเทศไทย เรียนภาษาอังกฤษแต่พอกลับบ้านแล้วพูดภาษาไทย มาลาญ เรื่องเจตคติที่ดีดลของผู้เรียนว่าภาษาอังกฤษยาก ไม่ใช่ภาษาที่เราใช้เลย เป็นภาษาอะไรไม่รู้ จำยาก จำไม่ได้ เพราะคิดว่ายากเลยไม่ต้องการที่จะเรียน ไม่มีความสุข ยิ่งระดับโตๆ เห็นได้ชัด ไม่ตั้งใจเรียน...” (ครูหัวหน้ากลุ่มสาระโรงเรียนถนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

ส่วนครูต่างชาติ ให้ความคิดเห็นในประเด็นที่สะท้อนน่าสนใจคือ ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ เพราะผู้เรียนมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนนอกห้องเรียนไม่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ

“...We can't control the students because we are foreign teachers so we should control or hand not to hit the students. Students in this school they are belong to rich family. There's problem also in the class we speak English but when they go out they no longer speak English, they speak Thai...” (ครูต่างชาติผู้สอนคนที่ 2 โรงเรียนถนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

6. ด้านการวัดผลและประเมินผล

สภาพและปัญหาด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ในภาพรวมไม่มองว่าเป็นปัญหาแต่มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อย ซึ่งในกรณีผลการเรียนแต่ละภาคการศึกษาจะเหมือนกัน คือ ผลการเรียนจะออกเป็นเกรด 1 ถึง เกรด 4 ตามปกติทั่วไป แต่มีความแตกต่างกันในส่วนของการเก็บคะแนนย่อยต่าง ๆ โดยครูมีรูปแบบวิธีการวัดผลที่หลากหลาย โดยอาจอยู่ในรูปแบบของการทำเป็นชิ้นงานหรือผลงาน ครูบางท่านอาจจะเก็บคะแนนผู้เรียนโดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียน หรือเก็บเป็นคะแนนสอบ ทั้งนี้ครูแต่ละคนมีวิธีการเก็บคะแนนที่แตกต่างกันหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในสิ่งนั้น และเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา ผู้เรียนทุกคนจะต้องเข้าสอบตัวต่อตัวกับผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียน (Father) ก่อนเลื่อนระดับชั้นต่อไป

“...การวัดประเมินผลก็วัดจากการสอบกลางภาค สอบปลายภาค และทางโรงเรียนก็จะมีครบทั้งการ Reading การอ่านในห้องเรียน และมีการสอบวัดผลด้วย มีการ Listen การฟังก็มี และก็มีในเรื่องของการ Conversation การสนทนา การวัดผลเราสามารถวัดได้จากการเรียนการสอนของผู้เรียน การสอบกลางภาค และการสอบปลายภาคและผลของการเก็บคะแนน...” (ครูผู้สอน โรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...ของพี่ก็คือจะให้เกณฑ์พร้อมเลย เช่น การทำ mind map อย่างน้อยวาดภาพพร้อมเขียน คำศัพท์ได้ถูกต้อง 5 คะแนน ภาพชัดเจน ตรงนี้ 3 คะแนน ความสะอาดความสวยงาม 2 คะแนน แยกมาเป็นประเด็นๆ เลย ในตรงนั้นจะ...” (ครูผู้สอน โรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...กลางภาคแล้วก็ปลายภาคเราใช้ข้อสอบจากชาเลเซียน แต่ถ้าสอบเก็บคะแนนย่อย ครูออกเอง แล้วก็การสอบอย่างนี้ผู้เรียนเรามีสมุดศัพท์ใช้ใหม่ค่ะ ครูวิชาภาษาอังกฤษต้องออกข้อสอบศัพท์อีก 30 ข้อ ให้ผู้เรียนเพิ่มเติมไป...” (ครูผู้สอนโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

7. ด้านสื่อการสอน

สภาพและปัญหาด้านสื่อการสอน ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาในด้านดังกล่าวสำหรับครูไทย ครูใช้สื่อที่เป็น บัตรคำ ภาพคำศัพท์ (ที่แยกเป็นหมวดคำต่าง ๆ) mind map power point ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมี ห้องปฏิบัติการทางภาษา มีห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงห้องคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนมีบริการให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลได้อย่างสะดวก เข้าไปอ่านหนังสือ ที่เป็นทั้งหนังสือเรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเรียน

“...ก็มีการใช้สื่อเทคโนโลยีส่วนหนึ่ง จากการที่เอาตัวผู้เรียนมาเป็นส่วนร่วมส่วนนี้จะเยอะหน่อย และอุปกรณ์เป็น Picture Card เป็น Card หรือเป็นอะไรก็ได้แล้วแต่หนังสือ...” (ครูผู้สอนโรงเรียนมานะศึกษา, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2558)

“...ทำเองก็มี แล้วแต่เหตุ ยืมห้องสื่อบ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็จะยืมนะพวกบัตรคำ บัตรภาพก็จะมาเอาห้องสื่อ หรือไม่ก็ใช้จอโทรทัศน์ 29 นิ้ว ในห้องเรียนเสียบกับ I pad แล้วก็ใช้สอน...” (ครูผู้สอนโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

“...สื่อส่วนใหญ่จะเป็นครูจัดหาเองครับ ชื้อมาทำเอง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการซือมา...” (ครูผู้สอนโรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

ส่วนครูผู้สอนชาวต่างประเทศสะท้อนว่า ระบบอินเทอร์เน็ตต้องมีความเร็วสูงในโรงเรียนเพื่อใช้ในการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และการอนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียน ควรเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

“...The support from our director because we have requested to her but it has not been answered yet. Sometimes it takes one year before they replace something...” (ครูต่างชาติผู้สอนคนที่ 2 โรงเรียนถนนอมศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

ปัญหาปัญหาด้านพื้นที่เสี่ยง เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบนอกเหนือจากที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในประเด็น การวิจัยทั้ง 7 ประเด็นโดย ครูโดยส่วนใหญ่มองว่าปัญหาความรุนแรงหรือเหตุการณ์ความไม่สงบเป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ลดลง เนื่องจากมีเวลาเรียนที่น้อยกว่าที่อื่นเพราะในบางโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตรายจากเหตุการณ์ความไม่สงบ จำเป็นต้องเลิกเรียนเร็วกว่าปกติ เพื่อให้ผู้เรียนได้กลับบ้านเร็ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้เรียน และยังส่งผลทำให้ทั้งครูและผู้เรียนเกิดความหวาดกลัว ทั้งนี้ครู ภาษาอังกฤษที่เก่งและมีความสามารถจึงไม่กล้าที่อยู่ในพื้นที่ ส่งผลให้ครูที่จบไม่ตรงวุฒิด้านภาษาอังกฤษ แต่มีประสบการณ์ ก็ทำหน้าที่ในการสอนภาษาอังกฤษ

“...ก็สถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าที่เรารู้ก็คือเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นก็มีการ เปลี่ยนแปลงหลายอย่าง สำหรับตัวครูเองและสำหรับผู้เรียนด้วย สำหรับครูที่มีความหวาดกลัวในการเดินทางมา สอน ทำให้ครูหลายคนก็ย้ายไปที่อื่น บางคนมีความสามารถแต่ไม่กล้าที่จะอยู่ก็ทำให้เกิดความจำกัดด้านครูที่มี

ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนต้องเจอด้านนี้..." (หัวหน้ากลุ่มสาระโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2558)

สรุปและอภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่พบจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ 3 ประเด็นหลักคือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหาและวิธีการสอน และประเด็นเพิ่มเติมที่สำคัญ คือปัญหาด้านพื้นที่เสี่ยง ดังนี้

ด้านหลักสูตร แม้จะใช้หลักสูตรชาเลเซียน และครูมีอิสระในวิธีการสอนก็ตาม แต่ยังมีปัญหาด้านหลักสูตรไม่ต่างจากโรงเรียนประเภทอื่นที่ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ เพราะต้องสอนเน้นไวยากรณ์ เพื่อให้ทำข้อสอบได้ จะเห็นได้ว่าข้อสอบและการสอนเน้นไวยากรณ์ แต่ความคาดหวังของผู้ปกครองและครู ต้องการให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ เพราะหากครูสอนเน้นทักษะการสื่อสาร ก็จะส่งผลต่อการทำข้อสอบกลางไม่ผ่าน ดังนั้นต้องพัฒนาหลักสูตร ข้อสอบ วิธีการสอน ต้องสอดคล้องกัน และให้ชาวต่างชาติมาเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรร่วมด้วย ตามที่ Phoophan (2003) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีย่อมส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ ความริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์

ในมิติของชาวต่างชาติที่มาสอนไม่มีแนวปฏิบัติในการสอน และไม่ทราบเรื่องหลักสูตรที่สอน ทราบเพียงแค่ว่าต้องสอนให้นักเรียนมีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอที่จะพัฒนาการสอนให้เต็มศักยภาพได้ นอกจากนี้ความสามารถของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบเนื้อหาในหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนที่ เก่ง ปานกลางและอ่อน ดังที่ Office of the Basic Education Commission (2008) ระบุไว้ว่าการเรียนการสอนที่ดี ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ แต่เนื่องจากความแตกต่างของผู้เรียนที่ Chalarak (2016) พบว่าผู้เรียนมีความรู้แตกต่างกัน ทำให้การจัดการเรียนการสอนค่อนข้างยาก ครูควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนฯ มีนักเรียนที่ไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนประเภทอื่น คือ มีทั้ง เก่ง กลาง และอ่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ควรมีหลักสูตรที่มีชั่วโมงเรียนเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ นอกจากชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ โดยมีครูไทยสอนตามหลักสูตรแกนกลาง และชาวต่างชาติสอนเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ พร้อมมีแนวปฏิบัติในการสอนที่เป็นคู่มือ หรือ ปฐมนิเทศครูต่างชาติให้เป็นแนวเดียวกัน

ด้านเนื้อหาและวิธีการสอน นั้น ประเด็นสำคัญที่พบคือ ครูได้นำเทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ เข้ามาใช้ แต่ความเร็วของอินเทอร์เน็ตยังต้องปรับปรุงให้รองรับกับสื่อที่ครูนำมาใช้ ในส่วนของครูต่างชาติ สอนโดยมุ่งเน้นวิธีการออกเสียงให้ถูกต้อง โดยทั้งครูไทยและต่างชาติพยายามหากิจกรรมที่สนุกสนาน หลากหลายมาใช้ในชั้นเรียน แต่ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้พบว่าหลังจากการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารนอกห้องเรียน ถึงแม้ว่าการสอนภาษาอังกฤษโดยชาวต่างชาติก็ตาม ผู้ปกครองหลายคนยอมจ่ายเงิน

ที่แพงกว่า แต่ความคงทนของสำเนียงและการใช้ภาษาอังกฤษไม่ได้ติดตัวผู้เรียนไปในระยะยาว เพราะสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนไม่ได้เอื้อต่อการนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการสื่อสาร

ด้านวิธีสอน ควรให้ครูเพิ่มพูนความรู้ให้สอดคล้องกับการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยโรงเรียนส่งครูเข้าอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะภาษาอังกฤษ และเพื่อนำวิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้กับผู้เรียน แม้จะใช้หลักสูตรชาลิเทียม หรือหนังสือเล่มเดิมในการสอนก็ตาม ดังแนวคิดของ Zaid (1994) กล่าวว่าตำราเรียนภาษาอังกฤษยังมีความเหมาะสมและใช้ได้ในการสอนภาษา แม้ว่าจะมีบางส่วนที่ต้องปรับปรุงก็ตาม แต่ต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีสอน หรือใช้วิธีสอนใหม่ที่ดีกว่า เพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การพูด

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังพบอีกว่า ความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครูส่วนใหญ่มองว่าเมื่อผู้เรียนอยู่โรงเรียนก็ได้เรียนภาษาอังกฤษ แต่เมื่อกลับไปถึงบ้านก็ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร รวมถึงพ่อแม่ก็ใช้ภาษาไทย ภาษามลายู ในการสื่อสาร ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ อาจทำให้ลืมและไม่เห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ รวมถึงผู้เรียนมีเจตคติที่ติดลบต่อภาษาอังกฤษว่าเรียนยาก ไม่ใช่ภาษาที่เราใช้ จำไม่ได้ ไม่เกิดความสนุก และไม่ต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษไม่ได้ สอดคล้องกับ Fitprayoon (2004) กล่าวว่าครูต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา เพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประสบการณ์ส่วนบุคคล รวมถึงภูมิหลังที่แตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้าใจและความสนใจการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง ซึ่ง Plook Panya (2012) กล่าวว่าการเรียนรู้ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาถิ่นนั้นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจในการฟัง และพูดก่อนเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจไม่ส่งผลในด้านวิชาการในขั้นต้น แต่ส่งผลโดยตรงต่อความเคยชินที่จะฟังและพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้ โดยการสนทนาจะถูกจัดเป็นวิชาขั้นพื้นฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพต่อไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้เรียน ยังคงขาดทักษะในการสื่อสาร ไม่มีความมั่นใจในการสื่อสาร แม้จะเล่นเกมภาษาอังกฤษสนุกสนานในห้องเรียน แต่ยังออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง ไม่มีความกล้าพูด ครูส่วนใหญ่มองว่าผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่กล้า ยังกลัวที่จะพูดสนทนาเป็นภาษาอังกฤษ และอีกส่วนหนึ่งคือผู้เรียนบางคนมีการเรียนที่ช้ากว่าเพื่อนคนอื่น ซึ่งในประเด็นนี้มีความสัมพันธ์ไปยังปัญหาในเรื่องของหลักสูตรที่ผู้เรียน เรียนเยอะเกินไปในรายวิชาอื่น ๆ ครูทำงานเอกสารมากเกินไป และมอบหมายงานกับนักเรียนเป็นการบ้านมากเกินไป สอดคล้องกับ Plook Panya (2012) กล่าวว่าเด็กไทยถูกปลูกฝังให้รู้จักการเขียนหรือการสะกดก่อน แล้วจึงแต่งประโยคนำมาพูด โดยมีความเชื่อว่าการสนทนาเป็นศาสตร์ชั้นสูง จึงไม่แปลกที่พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ท่อง A - Z ได้ แต่ไม่สามารถสื่อสารหรือความกล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษ

การที่ผู้เรียนยังขาดความกล้าในการแสดงออกทั้งการพูด การสนทนา การออกเสียง ที่เป็นภาษาอังกฤษ ผู้เรียนบางคนฟังไม่ออก บางคนฟังออกแต่ไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร บางคนฟังรู้เรื่องและสามารถตอบได้แต่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าสนทนา กลัวเมื่อต้องคุยกับชาวต่างชาติ มีอาการเขินอายเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับ Plook Panya (2012) ที่กล่าวว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีความกล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษรวมไปถึงการอ่านภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ Chaisri (2008) ยังพบอีกว่าการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของผู้เรียนมีปัญหาด้านการ

ออกเสียง การฟัง และการเขียน มีสาเหตุมาจากการรู้คำศัพท์ไม่เพียงพอ การกลัวทำผิด และขาดกิจกรรมต่าง ๆ ที่รองรับเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวข้องกับด้านภาษาน้อยมาก

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ครูต่างชาติได้เสนอแนะให้ดูหนัง ฟังเพลง ดูการ์ตูนเป็นภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน และต้องพูดและฝึกทุกที่ทุกเวลาที่มีโอกาส อีกทั้งครูไทยต้องพูดภาษาอังกฤษ และใช้สื่อให้หลากหลาย แม้ในอดีตที่ผ่านมา Department of Academic Affairs, Ministry of Education (2003) พบว่าสื่อประกอบการสอนควรเป็นสื่อที่มีความหลากหลายน่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วโดยผู้สอนต้องสามารถเลือกใช้ปรับและจัดการใช้สื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาของเรื่องที่เรียน นับตั้งแต่สื่อพื้นฐานใกล้ตัวผู้เรียนเช่นสื่อของจริง สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงสื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป สื่อที่ทันสมัย หลากหลายก็ยังคงเป็นมิติที่สำคัญในการพัฒนาเนื้อหาในการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ปัญหาด้านพื้นที่เสี่ยงเป็นประเด็นที่นอกเหนือจากผู้วิจัยระบุไว้ และได้พบเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง

ครูส่วนใหญ่มองว่าปัญหาความรุนแรงหรือเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดสงขลา ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนลดลง เนื่องจากมีเวลาเรียนที่น้อยกว่าที่อื่น เพราะในบางโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตรายมาก ต้องเลิกโรงเรียนเร็วกว่าปกติ เพื่อให้ผู้เรียนได้กลับบ้านเร็วเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ครูและผู้เรียนเกิดความหวาดกลัว ดังนั้นหน่วยงานด้านความมั่นคงควรมีแนวปฏิบัติและร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาเอกชน เพื่อดูแลในประเด็นนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติ

ด้านหลักสูตร : โรงเรียนสังกัดมูลนิธิคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือโรงเรียนอื่นที่ใช้หลักสูตร ชาติเขียนในประเทศไทย ควรให้มีชาวต่างชาติร่วมออกแบบหลักสูตร ออกข้อสอบ ที่เน้นทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และมีแนวปฏิบัติให้กับชาวต่างชาติที่เข้ามาสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน

ด้านเนื้อหา : ปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตร

ครูควรได้รับการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ หากได้ครูที่จบไม่ตรงวุฒิควรมีการพัฒนาครูไทย ในการสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนสามารถสื่อสารได้

ด้านความปลอดภัย : สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาเอกชน เพื่อดูแลความปลอดภัยของครูไทย ครูต่างชาติ และนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหา และการทำวิจัยครั้งต่อไป

ด้านการพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหา : ควรมีทั้งหลักสูตรแกนกลางเพื่อการสอบมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และเพิ่มชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ ด้วยการสอนจากชาวต่างชาติ ด้วยหลักสูตรเฉพาะที่เน้นเนื้อหาการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีการปฐมนิเทศชาวต่างประเทศด้วยแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

การทำวิจัยต่อไป : ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพจากประเทศสมาชิกอาเซียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทย อีกทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเรียนด้วยหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรแกนกลางร่วมกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- Association of South East Asian Nation.(2008).**The Asean Charter**. [On-line]. Available : <http://www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf> [2562, September 23]
- Aymat, O. (1989). The Teaching of English in the People School of Puerto Rico. **Dissertation Abstracts**, 49 (11), 3290.
- Chaisri, K. (2008). **Current Situations and Problems of Teaching and Learning French in Secondary Schools in Phuket (Research Report)**. Phuket: Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket campus.
- Chalarak, N. (2016). State of English Instruction of Thai Teachers of Prathom Suksa 6, Lamphun Primary Educational Service Area 1. **Far Eastern Journal**, 10(2), 130-141.
- Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (2003). **Guidelines for Student Development Activities in 2001**. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- Fitprayoon, N. (2004). **Problems and Obstacles in Teaching and Learning Thai Language in the Context of Communication**. [On-line]. Available : http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?ID=20121 [2562, September 23]
- Michael, R.F., Bart M.P., and Rosamonda. F. (2013). Towards Fully Multivariate Algorithmic: Parameter Ecology and the Deconstruction of Computational Complexity. **European Journal of Combinatorics**, 34(3), 1-41.
- Ministry of Education. (2017). **National Education Plan**. Bangkok: Office of the Education Council.
- Office of the Basic Education Commission. (2008). **Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A. D. 2008)**. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). **The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)**. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Phoophan, S. (2003). **Basic Concepts of Designing and Developing Curriculums**. Chiangmai: The Knowledge Center.

- Plook Panya. (2012). **A major drawbacks in learning English among Thai students.** [On- line].Available:
http://www.trueplookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/14897/
 [2562, September 23]
- Pornpojthanamas, W. (2015). Thai Educational Problems: An Interview from Educational Stakeholders. *Journal of Education, Thaksin University*, 15(2), 48 - 55.
- Prasertsuk, K. (2012, May 31th). ASEAN Insight. English Skills and ASEAN. **Krugthep Thurakit**, P.12.
- Saritdikul, S. (1978). **English Teaching Methods in Secondary Schools**. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Sittichai, R. and Tudkuea, T. (2017). An Investigation of English Learning and Teaching **Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences**, (4)2,26-37.
- Suratruengchai, W. et al. (2006). The Current Instructional Practices and Problems of Providing Instruction of Instructors at Burapha University. **Education Journal**, 17(2), 105-118.
- Watcharanukulkiat, A., Udomrat, T., and Janbanjong, C. (2016). A Comparative Study of English Language Skills Development by English-Programmed Private Schools in India and Thailand. **Journal of Education Naresuan University**,18(4), 142-155.
- Wutthiwongsa, N. (2014). Motivational Strategies: Enhancing English Language Skills. **Executive Journal**. 34(1), 89-97.
- Zaid, M. A. (1994). Comprehensive analysis of the current system of teaching English as a foreign in the Saudi Arabian intermediate schools. **Dissertation Abstracts International**, 54(10), 3727-A.

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน¹ Cultural Tourism of Andaman coastal provinces

แอนนา ลำราญ², วราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร³, อเนก เหล่าธรรมทัศน์⁴

Anna Samran², Waraporn Thepsamritporn³,

Anek Laothamatas⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ศักยภาพและอุปสรรคข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์วัฒนธรรมและความสำคัญ ศักยภาพอุปสรรคข้อจำกัด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ภายใต้ข้อถกเถียงว่าควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันสู่ระดับภูมิภาคได้อย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันได้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนอกจากจะมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจแล้ว ยังมีความสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ศักยภาพและอุปสรรคข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน พบว่ามีอยู่ 4 ด้าน คือ อุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว อุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความสะอาดขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนแนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ได้แก่ 1) ด้านการผลักดันจังหวัดฝั่งอันดามันเป็นศูนย์กลางความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เฉพาะ 2) ด้านการสร้างกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน ชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานของทุนทางสังคมวัฒนธรรม 3) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดฝั่งอันดามันให้สามารถรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและเหมาะสม 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดฝั่งอันดามัน 5) ด้านการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดฝั่งอันดามันสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, กลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน, แนวทางการพัฒนา

¹ วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2561

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

Abstract

The purposes of this research was to study the culture and importance of cultural tourist attractions of the Andaman Coastal provinces, potentials and obstacles of its potential development including guidelines for development. This research is a qualitative research drawing the data from documentary study and in-depth interviews. Twenty-two close-group informants were interviewed. The gathered data were analyzed and synthesized emphasizing the cultural aspect and its importance, potentials, obstacles and limitations including guidelines or measures for the development of cultural tourism of the Andaman Coast provinces.

The research results revealed that: Culture can be used to create income for the Andaman Coastal provinces. In addition to its important role in the economy, it plays a major part in the development of local community and culture including nature and environment. Regarding potentials, obstacles and limitations of the development of the cultural tourism of the Andaman Coastal provinces, It was found that there are obstacles and limitations in these four components: access to the tourist attractions and tourism routes; management; infrastructure that is not adequate to support the demand of tourism and cooperation of the communities in the tourism locations. The guidelines for the development of the Andaman Coastal provinces are as follows: There is a need to push or move forward the Andaman Coastal provinces to become a center of cultural tourism diversity. There should be a mechanism to involve participation of governmental, private, community and network sectors, in the development of the cultural tourism based on the social and cultural capital. As for management to develop cultural tourism potential of the Andaman Coastal provinces, the aim should be to expand the tourism activities so that they are adequate and appropriate. Finally, there should be development of tourism personnel and encouragement for participation of community members to raise the level of cultural tourism to creative economy.

Keywords : Cultural Tourism, Andaman coastal provinces, The guidelines for the development

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน มีแนวโน้มการเติบโตของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่จะมีความแตกต่างกันของจำนวนและประเภทของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีศักยภาพสูง โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงติดอันดับโลก และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวได้วางแผนกำหนดศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์จาก Demand Side (จำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว) Supply Side (โครงสร้างพื้นฐาน) ให้จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง โดยมีนโยบายรักษาชื่อเสียงและมนต์เสน่ห์ด้วยการเพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ โดยเฉพาะการเพิ่มบทบาท "ICT City" ของจังหวัดภูเก็ตสู่การเป็น "ฐานอุตสาหกรรมความรู้" พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานบริการด้านการแพทย์และการพยาบาล ตลอดจนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับธุรกิจ MICE และ Marina เพื่อเสริมบทบาทด้านการเป็น "เมืองนันทนาการ" เพิ่มจุดขายแก่นักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีรายได้สูง รวมทั้งการ

พัฒนาจังหวัดพังงา ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแบบ Long Stay และจังหวัดกระบี่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์คุณภาพสูง (คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน, 2559 : 6) แต่ทั้งนี้การที่จะประสบความสำเร็จในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในทุกๆ ด้าน (ทักษิณ ปิลาวสน์, 2556 : 88) ซึ่งที่ผ่านมาการบริหารจัดการท่องเที่ยวมักจะมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเป็นหลัก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเล โดยมองข้ามจุดขายอย่างอื่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์น่าสนใจมาอย่างยาวนาน ที่สามารถสร้างให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญได้เช่นกัน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรลพบุรีที่ขนาดด้วย 2 มหาสมุทร คือ มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก มีรูปร่างยาวจากเหนือจรดใต้ มีแนวชายฝั่งทะเลยาวไปตลอดทางฝั่งตะวันตกยาวถึงประเทศมาเลเซีย เป็นเส้นทางเดินเรืออ้อมแหลมมลายูมาทางฝั่งตะวันออกต่อเนื่องขึ้นมา และอ้อมไปทางภาคตะวันออกผ่านไปทางกัมพูชาและเวียดนาม ตำแหน่งที่ตั้งของประเทศไทยตั้งอยู่เกือบจะกึ่งกลางของเส้นทางเดินเรือระหว่างจีนกับอินเดีย ซึ่งมีความเจริญทางอารยธรรมรุ่งเรืองสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตนานนับพันปี เมื่อพิจารณาถึงการเดินทางระหว่างประเทศทั้งสองที่ต้องอาศัยการเดินทางโดยเรือซึ่งน่าจะต้องอาศัยบริเวณทางภาคใต้ของประเทศไทยเป็นเส้นทางผ่าน ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเลียบไปตามแนวชายฝั่งทะเลหรือแล่นเรือตัดผ่านอ่าวไทย และรวมไปถึงเส้นทางบกเพื่อข้ามคาบสมุทรด้วย ซึ่งมีผลให้ภาคใต้ของประเทศไทยมีโอกาสติดต่อและรับวัฒนธรรมจากทั้งสองแหล่งได้โดยตรง (เอิบเปรม วัชรากูร, 2555 : 100) เมื่อการเดินทางเรือค้าขายระหว่างสองฝั่งมหาสมุทร ขอบข่ายการเดินทางขยายกว้างไกลออกไป ชาวอินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย จากแถบดินแดนทะเลตะวันตก เดินทางมาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวจีน จากดินแดนทะเลตะวันออกคาบสมุทรคั่นระหว่างน่านน้ำทั้งสองฝ่าย มีอ่าวที่เหมาะสมแก่การนำเรือเข้าจอดเทียบท่า เพื่อหลบพายุฝนหน้ามรสุมทั้งทางฝั่งตะวันออกและตะวันตก เป็นเส้นทางเชื่อมการคมนาคมขนส่งสินค้าที่สะดวก บริเวณที่เป็นอ่าวจอดเรือจะกลายเป็นชุมชนและคนท้องถิ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ เป็นเมืองท่าที่สำคัญ เช่น พังงา ตะกั่วป่า กระบี่ และพังงาทางฝั่งทะเลตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย เส้นทางคาบสมุทรฝั่งอันดามันบรรจบอ่าวไทย เป็นที่กล่าวโจษขานมานานว่า เป็นเส้นทางเดินเรือที่ยิ่งใหญ่ของโลกแห่งหนึ่ง และมีอดีตที่รุ่งโรจน์อันปรากฏด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ขุดค้นพบ ซึ่งมีที่มาหลากหลาย ทั้งเครื่องถ้วยเปอร์เซีย เครื่องเคลือบจากเมืองจีนอายุกว่าพันปี เทวรูปสัญลักษณ์สำคัญของการเผยแผ่ศาสนาจากอินเดีย รวมถึงลูกปัดที่บ่งบอกถึงความเป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อค้าขายที่เจริญรุ่งเรืองในย่านนี้ (ปาณิสรา ชูผล, 2552 : 1)

พื้นที่กลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน อันประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา กระบี่ ด้วยความเป็นเมืองท่าสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีมรดกทางสังคม วัฒนธรรมที่มีคุณค่า และปัจจุบันเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว เนื่องด้วยมีความได้เปรียบทางต้นทุนวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ทรงคุณค่าควรแก่การจดจำเล่าขาน ประกอบกับภูมิทัศน์ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และอาคารบ้านเรือนสไตล์ชิโนโปรตุกีส ที่แฝงด้วยเสน่ห์ผ่านเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งประกอบด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ผ่านมามีประเทศไทยมุ่งเน้นเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม ดังนั้นหากส่งเสริมผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เหมือนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย และการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตชาวเล เช่น วิถีชีวิตชาวมอแกน ที่เรียนรู้การหนีภัยจากธรรมชาติ ก็จะสามารถทำให้ไทยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและยกระดับการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

ในกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันนั้น ขาดการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยว แรกเริ่มเดิมทีนั้นจะเป็นการท่องเที่ยวทางทะเล และทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นความสวยงาม เป็นมรดกที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ให้แล้ว ในขณะที่ฤดูกาลเปลี่ยนปัจจัยสภาพอากาศ ขาดการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งความสำคัญด้านวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน ดังที่กล่าวมา สามารถที่จะนำมาเป็นจุดเด่นในการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยผ่านกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของฝั่งอันดามันได้ ที่สำคัญควรหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและจะต้องกระจายรายได้สู่ชุมชนด้วยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและด้านวัฒนธรรมให้มีมาตรฐานและเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวภายใต้การดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นให้ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบการนำวิถีวัฒนธรรมความเป็นไทยการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเข้ามามากขึ้น MGRonline (2561 : 1) ซึ่งกล่าวได้ว่ากลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน เป็นพื้นที่ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มีความโดดเด่นที่น่าสนใจด้วยลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันนี้จึงจะมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพราะอยู่ในกลุ่มนโยบายเดียวกัน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ หลายมิติ เช่น มิตินโยบาย การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นับเป็นหนึ่งในประเด็นที่เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรมของประเทศ เพราะนอกจากจะสร้างการเติบโตให้กับอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศแล้ว ยังเป็นการรักษาความสมดุลระหว่างการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ส่วนมิติการจัดการนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ที่ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม ให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป จะทำให้การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืน และช่วยปกป้องมรดกวัฒนธรรมไว้เพื่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งจะส่งผลดีไม่เพียงแต่ด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อความเป็นชาติอย่างยั่งยืนด้วย

ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาวัฒนธรรมและความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฝั่งอันดามัน เพื่อแสวงหาโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวขณะเดียวกันยังมุ่งศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการจัดการของหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเองสนับสนุนการพัฒนา การท่องเที่ยวและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ตลอดจนสามารถขับเคลื่อนให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเติบโตไปพร้อมๆ กันในทิศทางเดียวกันอันเป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยมีสมมติฐานของการวิจัยจากมุมมองที่ว่า การท่องเที่ยวฝั่งอันดามันนั้น ควรส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ไม่เพียงเฉพาะแต่ละจังหวัด เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมร่วมที่หลากหลาย นโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชน ได้พยายามส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น สร้างจุดขายโดยการสร้างเสริมประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีขึ้นมา หากแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ฝั่งอันดามันให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้นั้นค่อนข้างยาก หากแต่ต้องใช้เวลาในเตรียมความพร้อมและดำเนินงานในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน
2. เพื่อศึกษาศักยภาพและอุปสรรคข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน

วิธีการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมทั้งสิ้น 22 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐจังหวัดฝั่งอันดามัน จำนวน 11 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดฝั่งอันดามัน จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้แทนภาคประชาสังคมจังหวัดฝั่งอันดามัน จำนวน 3 คน และ 4) กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดฝั่งอันดามัน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) โดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีภายใต้บรรยากาศการสนทนาแลกเปลี่ยนแบบเป็นกันเองด้วยคำถามหลักที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือจากสำนักบัณฑิตศึกษาไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ในการเข้าไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งเตรียมประเด็นในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเจาะลึกถึงมุมมอง แนวคิด ทศนคติ และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยมีการจัดบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกที่ได้เตรียมไว้ ควบคู่กับการใช้เครื่องบันทึกเสียง (กรณีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องบันทึกเสียง) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของการสัมภาษณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อันประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐจังหวัดฝั่งอันดามัน 2) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดฝั่งอันดามัน 3) กลุ่มผู้แทนภาคประชาสังคมจังหวัดฝั่งอันดามัน และ 4) กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดฝั่งอันดามัน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) โดยมีเกณฑ์ในการสุ่มจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ และสามารถให้ข้อมูลที่มีคุณภาพครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีการตรวจสอบข้อมูล

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้คำถามเดียวกันกับหลายๆ คน เพื่อเปรียบเทียบคำตอบกับข้อมูลที่ได้ พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation) (Phosita, C., 2009 : 19) ในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้อง

1. ในด้านข้อมูล (Data Triangulation) ข้อมูลที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม แหล่งข้อมูลจะมีความหลากหลาย เช่น ตั้งคำถามเดียวกันกับคนหลายๆ คน หรือพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลกับที่ได้มาจากการสำรวจเอกสาร หรือข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกัน

2. ด้านวิธีวิจัย (Method Triangulation) ผู้วิจัยจัดให้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้เกิดรูปแบบและชัดเจนถูกต้องมากขึ้น คือใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มมาตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย

3. ด้านผู้สอบถาม (Investigator Triangulation) ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน มาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้วิจัย รวมถึงให้ช่วยตรวจสอบทวิเคราะห์ข้อมูลและบทสรุปในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นการทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) มาแยกแยะตามเนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และประเด็นที่สัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามหลักตรรกะเทียบเคียง ตามแนวคิดและทฤษฎี เพื่อให้การนำเสนอเนื้อหาเกิดความสมบูรณ์และเข้าใจชัดเจนเป็นรูปธรรม เห็นประโยชน์จากการวิเคราะห์ รวมทั้งการวางแผนทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ตามรายละเอียด ดังนี้

1. จัดกลุ่มข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่รวบรวมมาได้
2. เรียบเรียง จัดลำดับตามเนื้อหาที่ต้องการวิจัยและจัดข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตามประเด็นที่สัมภาษณ์เพื่อการวิเคราะห์
3. วิเคราะห์ข้อมูล ทำโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน

การเรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีการรายงานเชิงพรรณนา จัดระเบียบข้อค้นพบ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล สังเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน โดยใช้หลักบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อให้การท่องเที่ยวในยุคต่อไปต้องเป็นการยกระดับให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และจัดทำรูปแบบเพื่อนำเสนอรายงานการวิจัยและจัดทำเป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดถือหลักจริยธรรมในการวิจัยอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน ดังนี้

1. การดำเนินการวิจัยตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน ปราศจากอคติมีความซื่อตรงต่อข้อค้นพบที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
2. การรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่ทำให้เกิดผลต่อผู้ให้ข้อมูลในทางใดๆ ที่อาจมีขึ้น
3. การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ความคิดเห็นทางวิชาการของผู้ให้ข้อมูลการวิจัย
4. ดำรงไว้ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกระดับ
5. การนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และสังคมส่วนรวม

ผลการศึกษา

1. **วัฒนธรรมและความสำคัญการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของฝั่งอันดามัน** พบว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หรือชีวิตทางวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านมิติความหลากหลายจนหลอมรวมกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เป็นของตัวเอง ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและเป็นเอกภาพของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมมากในอนาคตและจะเป็นจุดขายสำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทและความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันที่มีความหลากหลาย มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อันยาวนานได้อย่างน่าสนใจและน่าค้นหา เชื่อมโยงเป็นสายทอดเลี้ยววัฒนธรรมให้กับคนท้องถิ่นได้สืบทอดและถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนสู่นักท่องเที่ยว ได้รู้ถึงรากเหง้า วิถีชีวิตของชุมชนในการดำรงชีพ เป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ให้มีความโดดเด่นแตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญทำให้ชุมชนรู้จักตัวตน รู้จักหวงแหนสำนึกรักในชุมชนตนเอง มีส่วนร่วมปกป้องชุมชนถึงแม้จะมีสภาพ แวดล้อมวัฒนธรรมใหม่เข้ามากลืนกินก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็งก็สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจท่องเที่ยว นำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับ ประเทศและระดับภูมิภาค

1.2 ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน มีบทบาทในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอีกด้วย กระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเชิงบวกที่ชัดเจนที่สุดซึ่งเกิดจากการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่น่าเสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวได้ จึงได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนท้องถิ่นหรือพื้นที่ประเพณีที่กำลังสูญหาย อนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ รวมทั้งพัฒนางานหัตถกรรม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมของตน และมีความตื่นตัวที่จะอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมโดยร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียว รวมทั้งมีบทบาทในการบริหารจัดการมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นการต่อยอดและเติมเต็มในสิ่งที่มิอยู่เรียนรู้จากรากเหง้าบรรพบุรุษในฝั่งอันดามัน ซึ่งมีที่มากที่ไป ต้องต่อยอดจากภูมิปัญญาแล้วใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มมูลค่าในวิถีชีวิต การท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อรื้อฟื้นให้คนท้องถิ่นหวงคิด แต่ถ้าใช้การท่องเที่ยว

ไม่ถูกต้อง ไม่มีความรู้ หรือเอาวิถีชีวิตวัฒนธรรมมาปรับใช้การท่องเที่ยว ก็จะเป็นการทำลายการท่องเที่ยวโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในจังหวัดฝั่งอันดามัน ในมิติด้านสังคมนั้น ถ้าหากชุมชนไหนที่เป็นชุมชนสังคมแห่งการเรียนรู้สามารถยกระดับคุณภาพของคนให้มีศักยภาพได้และเป็นต้นทุนทางสังคมในเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย

1.3 ความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดฝั่งอันดามันนั้นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะและความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความหลากหลายสามารถดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหาความรู้ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มภาคีที่ได้ให้สัมภาษณ์ต่างมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ในเรื่องของวัฒนธรรมเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันได้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนอกจากจะมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจแล้ว ยังมีความสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย กระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นเชิงบวกที่ชัดเจนที่สุดซึ่งเกิดจากการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเริ่มเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่น่าสนใจแนะนำให้แก่นักท่องเที่ยวได้ จึงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้ท้องถิ่นหรือพื้นที่ประเพณีที่กำลังสูญหาย อนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมของตน และมีความตื่นตัวที่จะอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมโดยร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียว รวมทั้งเริ่มมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งมีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน

2. ศักยภาพอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า

2.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ด้วยศักยภาพทางธรรมชาติของทะเล ชายหาด และภูเขา ทำให้จังหวัดฝั่งอันดามันมีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวระดับโลก แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน จนหล่อหลอมกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนา มีการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่สำคัญที่น่าสนใจ ซึ่งทำให้มีกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันมีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง จากความหลากหลายของคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม มีรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แก่ 1) ด้านการแต่งกาย 2) ด้านภาษา 3) ด้านอาหาร 4) ด้านที่อยู่อาศัย และ 5) ด้านประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อต่างๆ จากการที่จังหวัดฝั่งอันดามันเป็นที่รวมกันของชุมชนหลากหลายชาติพันธุ์ จึงก่อให้เกิดการสืบทอดด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีเสน่ห์โดดเด่น มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เช่น วิถีไทยพุทธ วิถีไทยมุสลิม วิถีไทยเชื้อสายจีน

วิถีวัฒนธรรมกลุ่มพี่น้องชาวเล เป็นต้น จึงเป็นเสน่ห์ ไม่ค่อยไปกว่าเสน่ห์ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ผังอันดามัน ด้วยการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ ได้อย่างสะดวก จากเส้นทางคมนาคม 3 ทาง ทั้งทางบก ผ่านทางหลวงแผ่นดินเป็นเส้นทางหลัก ทางน้ำหรือทางทะเล ผ่านท่าเทียบเรือท่องเที่ยวที่กระจายอยู่โดยรอบ และทางอากาศผ่านท่าอากาศยานนานาชาติ ภูเก็ต และท่าอากาศยานกระบี่ ในส่วนของเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังอันดามันสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างสะดวก ด้วยระยะทางในการเดินทางที่สามารถเข้าถึงได้ทุกเส้นทางที่เชื่อมต่อถึงกัน รวมถึงยังมีบริการรถสาธารณะไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้สะดวก และในอนาคตมีโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้ามหานคร ซึ่งสามารถส่งเสริมให้การเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ในด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ถึงแม้จะมีการวางมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นอย่างดีและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีด้านการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ กลับพบว่าศักยภาพความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังอันดามันยังอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในด้านความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ตลอดทั้งปี นั้นส่งผลให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี มีสิ่งดึงดูดใจ (attractions) มีสิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) มารองรับทั้งในด้านร้านอาหาร ที่พัก ของที่ระลึกและสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ มีบริการที่ประทับใจ การคมนาคมขนส่งมีความสะดวก สบาย ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ได้ดีในระดับหนึ่ง สามารถอำนวยความสะดวกให้การสัญจรภายในระหว่างจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่เส้นทางที่จะสัญจรไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่สะดวกเท่าที่ควรเนื่องมาจากกระบวนขนส่งสาธารณะที่ยังมีไม่เพียงพอ ส่วนศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เช่น จังหวัด อำเภอ เทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถาบันการศึกษา เป็นต้น ภาคเอกชน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า สายการบิน เป็นต้น รวมถึงกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ ร่วมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังอันดามัน ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ร่วมกันให้การสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงภาคเอกชนธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรมต่างก็ให้การสนับสนุนในการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความผูกพันต่อท้องถิ่น

2.2 อุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังอันดามัน ที่สำคัญๆ 4 ด้าน คือ อุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว อุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และต้องการการสนับสนุนด้านการให้ความรู้ การจัดอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ให้หมดไปจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมเพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นกุญแจหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างเงินสร้างงานให้กับประเทศและชุมชนเป็นจำนวนมาก และเป็นธุรกิจที่มีอัตราเจริญก้าวหน้าเป็นอันดับ 1 ของโลก ถ้าพิจารณาบริบทการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอันดามัน ภูเก็ต พังงา

กระบี่ ถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว โดยดูจากผลรายได้โดยรวมจากการท่องเที่ยวในแต่ละปี เป็นจำนวนกว่าหนึ่งแสนล้านบาท แต่ในการขายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า ไม่มีการจัดการอย่างชัดเจน เสมือนหนึ่งว่าต่างคนต่างทำในแต่ละพื้นที่ของตน โดยไม่มีความร่วมมือและเชื่อมโยงกัน ทั้งๆที่ในความเป็นจริงแล้วศักยภาพทั้ง 3 จังหวัดในพื้นที่อันดามันควรมีแนวทาง การจัดการและร่วมมือเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลสำคัญดังกล่าวที่มีความสอดคล้อง และมีประเด็นหลักที่สำคัญเข้าด้วยกันตามหลักของตรรกะ เหตุและผลในการบริหารจัดการโดยสามารถประมวลผล เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ได้ดังนี้

กลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันมีความโดดเด่นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัด สามารถนำมาต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ชุมชนท้องถิ่นจังหวัดฝั่งอันดามันมีความสามารถในการปรับตัววัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้สนองความต้องการและความคุ้นเคยของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยว แต่หากการปรับตัววัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อการค้า (Cultural Commodification) ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมของตน จะมีผลให้คนท้องถิ่นรับค่านิยมของนักท่องเที่ยวมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Demonstration Effect) และมีผลทำให้คนท้องถิ่นสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์และความดั้งเดิมของตนได้ หากขาดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะกลายเป็นดาบสองคมที่น่าประหลาดใจและผลเสียมาสู่สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะส่งผลเชิงลบเป็นลูกโซ่ (Chain Effect) กลับไปยังเศรษฐกิจของชุมชนด้วยเหตุนี้ จึงควรพิจารณาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้ดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนหากการส่งเสริมการท่องเที่ยวดำเนินไปโดยไม่มีการวางแผนและการประชาสัมพันธ์ที่ดีอาจทำให้คนท้องถิ่นมีวิธีการที่ไม่ถูกต้องในการใช้มรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่นผลิตสินค้าที่ระลึกที่มีคุณภาพต่ำและมีราคาถูกเพื่อสนองตอบความต้องการของ นักท่องเที่ยวโดยหวังผลกำไรจนไม่ได้รักษาอัตลักษณ์ของความเป็นพื้นเมืองไว้ นอกจากนี้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว จะทำให้เกิดวัฒนธรรมปลอมขึ้น เพราะจะมีการดัดแปลงวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศกาลและการแสดงพื้นเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ (Pseudo Event) เพื่อเป็นกิจกรรมหรือการแสดงสำหรับให้นักท่องเที่ยวชม ไม่ใช่เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือเพื่อตอบสนอง ความศรัทธาที่แท้จริงของคนท้องถิ่น การสร้างเหตุการณ์เพื่อการขายจะส่งผลให้ท้องถิ่นขาดความดั้งเดิมและความ น่าดึงดูดใจ จากการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนา ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันดามัน พบว่ามีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดฝั่งอันดามันที่ควรจะเป็นเพื่อเป็นการเสริมศักยภาพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านการผลักดันจังหวัดฝั่งอันดามันเป็นศูนย์กลางความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเฉพาะ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้เหมาะสมกับศักยภาพ และโอกาสของพื้นที่ฝั่งอันดามันควบคู่ไปกับแผนพัฒนาเมืองของจังหวัดฝั่งอันดามัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิต

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีการเสริมสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ที่สะท้อนถึงชีวิตและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเมืองยุคใหม่ ของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2560 : 62) ที่กล่าวว่า ท้องถิ่นปัจจุบันต้องใช้ประโยชน์จากประวัติศาสตร์โลกฉบับที่ ตะวันออกเจริญรุ่งเรืองและสำคัญ จึงจะเกิดเนื้อหาที่จะไปโยงเข้ากับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ากับประวัติศาสตร์โลก โดยการผลักดันจังหวัดฝั่งอันดามันเป็นศูนย์กลางความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเฉพาะ จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้เหมาะสมกับศักยภาพและโอกาส ของพื้นที่ฝั่งอันดามันควบคู่ไปกับแผนพัฒนาเมืองของจังหวัดฝั่งอันดามัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเทิดชาย ชวช่วยบำรุง (2557 : 45) ที่กล่าวว่า เมื่อประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในการเดินทางและท่องเที่ยวและเมื่อต้องเตรียมเปิดรับการรวมตัวสู่ ประชาคมเสรีอาเซียนประเทศไทยควรใส่ใจพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างรายได้ที่พอเพียงและ ต่อเนื่องให้กับผู้ประกอบการซึ่งการประกอบการจะยั่งยืนได้ต้องอาศัยการร่วมมือในทุกภาคส่วนมีการวาง ยุทธศาสตร์ร่วมกันจะทำให้การท่องเที่ยวสร้างสรรค์และมีคุณภาพผ่านความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนทุกภาค ส่วนในอันที่จะส่งเสริมให้เกิดความแข็งแรงและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งนี้จึงควรพัฒนา เป้าหมายการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวขึ้นไปสู่การพัฒนาคุณภาพทางการท่องเที่ยวทั้งคุณภาพของสินค้า บริการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและคุณภาพของผู้ให้บริการเพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันใน ตลาดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

2. ด้านการสร้างกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน ชุมชนและเครือข่ายในการ พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานของทุนทางสังคมวัฒนธรรม โดยการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน เสริมสร้างศักยภาพการมี ส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน โดยมุ่งให้มีการบูรณาการการทำงานผ่าน กลไกการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ ระดับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (2551 : 20) กล่าวถึง กระบวนการดำเนินการของเครือข่ายทั้ง 4 ภาคส่วน ได้แก่ เครือข่ายภาค ประชาชน เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน และเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นสิ่งที่ยืนยัน ว่าการใช้พลังเครือข่ายจะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมและการแก้ไขปัญหาได้ โดยองค์กรเครือข่ายเหล่านั้น จะต้องสร้างสรรค์สิ่งที่ดึงดูดให้กับตนเองสร้างแนวร่วมในการพัฒนาบนความต้องการพื้นฐานของสังคมและ เสริมสร้างระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีทิศทางหรือเป้าหมายร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม และที่ สำคัญคือควรมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง จะขาดหรือมอบหมายให้ภาคใดภาคหนึ่งมิได้ ทั้งนี้เพราะความเป็น เครือข่ายคือกระบวนการที่เชื่อมโยงและการกระทำภารกิจร่วมกันดังนั้นกระบวนการ พัฒนาในรูปแบบของเครือข่าย จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาองค์กร และการพัฒนาสังคม ความเป็นเครือข่ายอยู่ที่ความ ไว้วางใจ ความสามัคคี และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เครือข่ายจะประสบผลสำเร็จมิได้ ถ้าขาดการทำภารกิจและการ ประสานผลประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นเครือข่ายต่างๆ จึงควรมีการรักษาสัมพันธ์ภาพและการรักษาผลประโยชน์ ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความเท่าเทียม และยังคงสอดคล้องกับ Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports (2009 : 28-32) ที่ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหาร จัดการประการที่หนึ่งคือการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องจัดให้มีแนวทางการจัดการด้านการ

อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและการจัดการด้านการท่องเที่ยวประการที่สองการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกและการจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคมชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจการดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปรับโครงสร้างให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันโดยตรง กำหนดบทบาทหน้าที่ และขอบเขตของการบริหารจัดการให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในด้านอำนาจและกระบวนการ โดยคำนึงถึงผลกระทบของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชนารถ รัตนสูงศชัย (2554 : 1) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในทิศทางที่ยั่งยืนต้องบูรณาการกลยุทธ์จากศาสตร์หลากหลายแขนง ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดดัชนีระดับการพัฒนาและขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานสิ่งก่อสร้าง การพัฒนาคนท้องถิ่น และการตลาด

3. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดฝั่งอันดามันให้สามารถรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและเหมาะสม โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงการคมนาคมทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ให้เพียงพอ และได้มาตรฐาน สอดคล้องกับดัชนีชี้วัดศักยภาพของการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ.2555 – 2559 : 28) ที่ได้ให้ความสำคัญและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวกล่าวโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การบูรณาการการขนส่งทุกรูปแบบโดยเชื่อมต่อภายในจังหวัดเดียวกันหรือจังหวัดใกล้เคียงเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ปลอดภัย สะดวก สะอาดและมีมาตรฐานสากล ทั้งนี้การสร้างบางอย่างจำเป็นต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ดังนั้นรัฐบาลกลางต้องเข้ามาช่วย คือ ถ้ารัฐบาลอยากให้เกิดการท่องเที่ยวด้านนี้ รัฐบาลก็ต้องลงทุน ท้องถิ่นก็มีภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นเองอยู่แล้ว แต่การที่จะต้องลงทุนก็มีความสามารถในการไปทำและส่งเสริมตัวนี้ได้ไม่เยอะนัก เพราะมีงบประมาณจำกัด จึงเป็นหน้าที่รัฐบาลกลางที่ต้องมาช่วยหรือเข้ามา Support ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือเกิด Facility ให้มีความสะดวก มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดและจัดหางบประมาณ เร่งรัดพัฒนาโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การท่องเที่ยว และหน่วยงานภาคเอกชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่มีนโยบายในการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pirasan, J. and others (2013 : 232-266) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกโดยใช้แนวคิดการพัฒนามนุษย์พื้นฐานการมีส่วนร่วมและการนำองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมมากำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตำนาน ประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดงศิลปหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน มาใช้เพื่อพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เช่นที่พักแรม ร้านอาหารร้านขายของที่ระลึก และขายสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ของข้อมูลสินค้าพื้นเมือง และข้อมูลเทศกาลและงานประเพณี เพื่อสะท้อนให้เห็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของคนในชุมชนที่แท้จริง

4. ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพังงาอันดามัน โดยการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของจังหวัดพังงาอันดามันให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และสร้างระบบการเรียนรู้ เพื่อเป็นช่องทางการเรียนรู้ให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกของชุมชนให้ร่วมกันพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน สอดคล้องกับแนวคิด ของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557 : 213-214) กล่าวว่า การอบรมให้คนท้องถิ่นสามารถสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพนอกจากจะส่งเสริมให้คนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนแล้ว ยังช่วยลดอคติด้านวัฒนธรรม อีกทั้งเพิ่มคุณค่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวอีกด้วย ในแต่ละพื้นที่ถ้าได้รับการศึกษาและฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ก็สามารถที่จะส่งเสริมพัฒนาในทิศทางที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าหรือตรงกับเทรนด์ที่กำลังจะเป็นในอนาคต และยังสอดคล้องกับ Smith (2003 : 46) ที่กล่าวว่า การศึกษาให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เข้าไปเยี่ยมชมอย่างลึกซึ้ง คือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องมีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญคุณค่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเพื่อเป็นข้อมูลและการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชมในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรดาทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งจะต้องมีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรักหวงแหนรักษาและดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วยและได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ

5. ด้านการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพังงาอันดามันสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน ในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยใช้ "วัฒนธรรมและวิถีท้องถิ่น" เป็นตัวนำสร้างเอกลักษณ์ และส่งมอบประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงขยายฐานกลุ่มนักท่องเที่ยวให้มีพฤติกรรมเหมาะสมกับวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน และมีการพัฒนาสินค้า บริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่สะท้อนความเป็นวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้โดดเด่นและมีคุณค่า ประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์ให้เป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาด้านข่าวสารและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้เป็นที่รู้จัก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการตลาดกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และประโยชน์ของท้องถิ่น ความพร้อมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และความต้องการของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2558 : 49) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตนั้นไม่ได้อยู่ที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่มากนัก แต่จะอยู่ที่เศรษฐกิจภาค กับเศรษฐกิจเมือง การพัฒนาภาคจะทำให้จุดเด่นของประเทศถูกขับออกมามากขึ้น เช่น ภาคอันดามัน เมืองเอกยังคงอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต แต่ก็ต้องทำให้จังหวัดภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ สตูล เป็นหน่วยเดียวกัน จุดสำคัญที่สุดคือทำให้วัฒนธรรมภาคเกิดขึ้น และต้องสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาให้ได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Buakwan, N. & others (2008 : 163-168) ที่ทำการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในตลาดน้ำคลองแหและพบว่า การจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรจะมีการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวการสร้างศูนย์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้การช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและควมมีเว็บไซต์รวมทั้งไกด์นำเที่ยวควรร่วมมือกันกับองค์กรท้องถิ่นนั้นๆ ในการวางแผนวิธีการขนส่งนักท่องเที่ยวการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างตลาดน้ำและการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน โดยมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแผนงาน โครงการอย่างชัดเจน มีการทำประชาพิจารณ์ เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรอิสระต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันมีความเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่กลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน โดยการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อทบทวนวิเคราะห์ ค้นหาศักยภาพและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสำนึกร่วมให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันร่วมกัน โดยการจัดทำแผนแม่บทควรมีการแบ่งเป็น ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว และมีการกำหนดประเภทของแผนแม่บทที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้เองภายในชุมชน หรือหากเกินความสามารถของชุมชนควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรใด

3. เครือข่ายจากทุกองค์กรควรร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะการจัดการความรู้แก่ชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งหากชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรม และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชนของตนให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยกันรักษาความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมปัจจุบัน

4. ภาคประชาชนควรร่วมมือกันสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ เป็นการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง นำไปสู่การเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันของชุมชน โดยอาจจัดให้มีการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนท้องถิ่นของตน เพื่อร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ความโดดเด่นของชุมชนให้กลายเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อไป และควรร่วมกันสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย เพื่อร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันอย่างต่อเนื่อง

5. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความเป็นรูปธรรมได้นั้น จำเป็นต้องได้รับงบประมาณเพื่อนำมาบริหารจัดการ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรจัดสรรงบประมาณไว้ให้เพียงพอ และหน่วยงานภาครัฐกิจเอกชน ประชาสังคม รวมถึงองค์กรอิสระ ควรร่วมมือกันจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้ครบวงจร

7. หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันให้เพียงพอและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ฝั่งอันดามัน และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านอาหาร เป็นต้น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน

8. หน่วยงานภาคเอกชนควรส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามันให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ให้กับผู้ประกอบการหรือคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้สามารถสื่อความหมายและนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ตัวชี้วัดต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

10. ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์การภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรอิสระ ควรมีการดำเนินการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกันอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เมื่อได้ศึกษาวัฒนธรรมฝั่งอันดามันแล้วทำให้ทราบว่า เรื่องวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากสามารถเชื่อมโยงสายวัฒนธรรมจากฝั่งอันดามันตั้งแต่ ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง ระนอง สตูล ไปจนถึงคาบสมุทรมลายู คือ ปีนัง มะละกา สิงคโปร์ได้ ดังนั้นจึงควรศึกษาเส้นทางการเชื่อมโยงวัฒนธรรมคาบสมุทรมลายู

2. ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามันในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- Buakwan, Narawadee., Visuthisamajarn. Parichart., & Viriyakorn, Amporn.m(2008). **Cultural Tourism Guidelines in Klonghae Floating Market, Thailand.** International Journal of Management & Information System-Third Quarter, 17(3), 163–168.
- Chuaybamrung T. (2014). Tourism Seminar. **TAT Tourism Journal.** 3(4) : 40-59. [in Thai]
- Chittungwatana B. and Srichapha P. (2557). **Sustainable Tourism Development** (2nd ed.). Bangkok : The Tourism Authority of Thailand. [in Thai]
- Choophon P. (2009). **Tackle the World Heritage Port Puzzles and shortcuts to the Gulf of Thailand.** [Online] Available : http://www.phuketdata.net/main/index.php?option=com_content&task=view&id=263&Itemid=5 [2017, January 19] [in Thai]

- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2009). **Guidelines for Assessing the Quality of Tourism for Fiscal Year(2009.)** Bangkok : Ministry of Tourism and Sports.
- Laothamatas A. (2015). **City : Think back to the Future.** Bangkok : Mata co.,Ltd. [in Thai]
- _____. (2017) . **Popular City: The city of Thailand is our home.** Bangkok : Watcharin P.P.. [in Thai]
- MGRonline.(2561).**Amazing Thailand Go Local.** [Online]. Available: <http://www.mgrounline.com/travel/detail/9610000001023> [2018, May 18] [in Thai]
- Phosita, C. (2009). **Science and art for qualitative research** (4th Ed.). Bangkok : Amarin Printing and Publishing Co., Ltd. [in Thai]
- Pillavas T.(2013) . The Tourism Industry Strategies for Community Economy Development in the Andaman Triangle. **RMUTT Global Business and Economics Review.** 8(1) : 88. [in Thai]
- Pirasan, Jirawat. & others. (2013). **The Development of Tourist Destinations for Cultural Participation of the Community in Phitsanulok.** Bangkok : The Thailand Research Fund (TRF).
- Ratanuwongchai N. (2 0 1 0).**Tourism Development.** Bangkok : Faculty of Humanities, Kasetsart University. [in Thai]
- Smith, Melanie K. (2009). **Issues in Cultural Tourism Studies** (2nd ed.). New York : Routledge.
- Tourism Development Board of Andaman Tourism Development Area.(2 0 1 6) . **Tourism Development Plan in Andaman Tourism Development Area, 2 0 1 6 - 2 0 2 0.** Bangkok : Tourism Development Board, Andaman Tourism Development Area. [in Thai]
- Watcharangkul A.(2012) . Southeast Asian marine trade. **Damrong Rajanuphab Journal.** 12(44) : 100.

การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม
Taking care of new muslims after converted
in the muslim community of the Andaman coast area

ปริญญ์ ประหยัดทรัพย์¹

Parinya Prayadsap

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลาม การดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามในพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัดทั้งชายและหญิงที่เข้ารับอิสลามในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2560 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารโดยการบันทึกและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่าการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัดมีความสอดคล้องกันกล่าวคือมาจากสาเหตุการแต่งงานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้มาก่อนหน้านั้นมีจำนวนน้อย ดังนั้นไม่ว่ามุสลิมใหม่ที่ได้เข้ารับอิสลามจะด้วยสาเหตุการแต่งงานหรืออื่นใดก็ตาม จะต้องได้รับการดูแลจากผู้นำศาสนาในชุมชนและครอบครัวของมุสลิมใหม่เป็นสำคัญ ซึ่งการดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามนั้นผู้วิจัยพบว่า หลังจากที่มุสลิมใหม่เปลี่ยนความเชื่อในศาสนาเดิมที่ตนเองเคยนับถือมาก่อน มาสู่ความเชื่อในศาสนาอิสลามแล้ว มุสลิมใหม่ ก็ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้นำทางศาสนาในชุมชนเป็นอย่างดี โดยที่มัสยิดได้เปิดการอบรมหลักสูตรศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานขึ้นมา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักทฤษฎีและการปฏิบัติศาสนกิจเช่นการปฏิบัติละหมาด 5 เวลา ได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาหลังดวงอาทิตย์ตก เวลากลางคืนและเวลารุ่งอรุณ รวมถึงการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนและหลักคุณธรรมจริยธรรมด้วยนั้น มุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัด แต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกศรัทธายิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามมุสลิมใหม่ส่วนใหญ่ที่ได้ผ่านการศึกษารู้นักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามมาจากผู้นำศาสนาในชุมชนแล้วนั้น สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ และดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนาอิสลามโดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างจากท่านศาสดามุฮัมมัดเป็นวิถีปฏิบัติ

คำสำคัญ: การดูแล, มุสลิมใหม่, ชายฝั่งอันดามัน, อิสลาม

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

Abstract

The objective of this research is to study the factors that affect Islamic admission of new Muslims both male and female in the five provinces of the Andaman coast area , during the years 2007 -2017 together with the process of taking care of them after accepting Islam. The methodology of the research is mainly by using qualitative research collecting data from documents, recording and interviewing target groups. The result of the research found that the admission to Islam of new Muslims in the Muslim community of the 5 provinces on the Andaman coast is consistent. The main cause for accepting Islam is marriage, while other causes or reasons, deep study in Islamic Faith and believe in the principles of Islam is less in number. However, those who are new Muslims because of marriage or any other causes must be taken care from religious leader of the community and their new Muslim family. As a matter of fact, after the new Muslims converted to Islam, the researcher found that they have been well taken care from the religious leader of the community. There are also basic Islamic training courses at the mosques to provide basic knowledge about Islam both doctrine and discipline for them to study, so that they can increase their knowledge, faith and perform their daily worship correctly such as 5 times prayers: afternoon, evening, after the sun set, at nightfall and at dawn prayer; or observe fasting in the month of Ramadan and other moral principles. Each and every new Muslims in the Muslim community of the 5 provinces of the Andaman coast is different in learning and understanding process about Islam, some are quickly and easily, on the other hand some may need time to study. However, most of them who had taken the basic Islamic training course from their religious leader of the community could be able to perform their worship, religious activities and live according to the Islamic way of life based on the guidance from the Holy Quran and ultimate role model of the Prophet Muhammad a practice

Keywords: Taking care, New Muslims, Andaman coast and Islam.

บทนำ

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการเปิดพื้นที่สิทธิเสรีภาพ ในหลักความเชื่อความศรัทธาแก่ มนุษย์ และไม่อนุญาตให้ชาวมุสลิม ปฏิบัติการรุกรานและบีบบังคับชนต่างศาสนา ให้เข้ามายอมรับศาสนาอิสลาม แต่ทว่าอิสลามนั้นเป็นศาสนาที่เรียกร้องเชิญชวนให้มนุษย์เข้ามาศึกษาและพิจารณาถึงเหตุผล และหลักฐานข้อ พิสูจน์อันชัดแจ้ง เนื่องจากพระเจ้าต้องการที่จะสื่อความหมายแก่มวลมนุษยชาติ ให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการเรียกร้องสู่แนวทางของพระองค์อย่างประจักษ์แจ้ง (Manna' al-Qattan, 1988 : 45) พระเจ้าตรัสว่า ความว่า โอ้ศาสนามุฮัมมัด จงกล่าวเถิดว่า นี่คือนแนวทางศาสนาของฉัน ซึ่งฉันและผู้ที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามฉัน ได้เชิญ

ชวนไปไปสู่ศาสนาของพระเจ้า โดยมีหลักฐานอันชัดแจ้ง มหาบริสุทธิ์แด่พระเจ้า ส่วนฉันก็มีใช้ผู้หนึ่งที่อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี (ส่วนที่ 13 บทที่ 11 ยูซุฟ วรรคที่ 108)

คำว่า “มุสลิมใหม่” ภาษาอาหรับเรียกว่า มุอัลลัฟ เป็นคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน 1 ครั้ง พระเจ้าตรัสว่าความว่า แท้จริงท่านทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน และบรรดาผู้ที่ขัดสน และบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการโต้เถียง และบรรดาผู้ที่หันหลังกลับตัว และในหนทางของพระเจ้า และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากพระเจ้า และพระเจ้านั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ (ส่วนที่ 10 บทที่ 8 อัลดะฮะฮ์ วรรคที่ 60)

คัมภีร์อัลกุรอานได้ระบุในวรรคข้างต้นนี้ว่า และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม หมายถึง มุสลิมใหม่ ซึ่ง เป็นหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิ์ได้รับทานบังคับจากบุคคลที่มีทรัพย์สินครอบครองครบพิกัด และครอบรอบปีตามที่ศาสนาอิสลามกำหนดไว้ โดยเขาจะต้องบริจาคเป็นทานให้กับบุคคล 8 จำพวกข้างต้น (al-'Asqalaniy, 1986 : 147) ดังนั้นมุสลิมใหม่ จึงหมายถึง ผู้เข้ารับอิสลามที่มีความต้องการความใกล้ชิด เป็นผู้ที่ได้รับทางนำจากพระเจ้า ต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ ต้องการมีความสนิทสนมจากมุสลิมเดิมเป็นสำคัญ เป็นบุคคล ที่พระเจ้ายกย่องให้เกียรติ ในฐานะที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามตามระเบียบวิธีและขั้นตอนที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้ (al-Qaradawiy Yusuf, 1994 : 95) และปรากฏการณ์หนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนความคิดและความเชื่อทางศาสนา ไม่ว่าศาสนาใดก็ตาม เนื่องจากการส่งผ่านทางกระแสความหลากหลายทางวัฒนธรรมในยุคสังคมไร้พรมแดน ทำให้ผู้คนในสังคมมีความเคลื่อนไหวทางด้านความเชื่อหรือความศรัทธาในศาสนาของตนเอง ทั้งด้วยการศึกษาเรียนรู้โดยผ่านช่องทางสื่อ การสังสรรค์ระหว่างกลุ่มและจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม ดังนั้นการเปลี่ยนศาสนาไม่ว่าศาสนาใดก็ตาม เป็นกระบวนการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนตัวตนโดยสมบูรณ์แบบของคน โดยอาศัยการขับเคลื่อนด้วยพลังแห่งศรัทธา (อัมพร หมาดเด็น , 2550) ดังนั้นการเปลี่ยนศาสนาของชนต่างศาสนิกในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน เป็นการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมโดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชนต่างศาสนิกเข้ารับอิสลาม อันได้แก่เปลี่ยนศาสนาเพราะการแต่งงาน เปลี่ยนเพราะการเตรียมตัวสู่การเป็นมุสลิมโดยการศึกษาเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลาม และวิถีปฏิบัติมาก่อน และเปลี่ยนศาสนาเดิมสู่ศาสนาอิสลามเนื่องจากมีวิกฤตชีวิต (อับดุลเลาะ หนู่มสุข, 2558)

ด้วยเหตุนี้เอง การดูแลมุสลิมใหม่จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำทางศาสนาในทุกระดับและครอบครัวของมุสลิมใหม่เองด้วย รวมถึงหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสนใจและดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน หลังเข้ารับอิสลาม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการรณรงค์ให้องค์กรมัสยิด ในฐานะที่เป็นองค์กรสำคัญทางศาสนาในชุมชนที่มุสลิมใหม่อาศัยอยู่ ร่วมกันดูแลอย่างใกล้ชิด และจับคู่สร้างความเป็นพี่น้องระหว่างมุสลิมใหม่กับมุสลิมเดิม

โดยเฉพาะในช่วงที่เข้ารับอิสลามใหม่ๆ ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ให้การสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนที่ได้รับบริจาคประจำปี เพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพเบื้องต้น ให้แก่มุสลิมใหม่ หากเขาไม่มีความพร้อมในทุนทรัพย์ (บรรจง บินกาซัน , 2553) นอกเหนือจากนั้นมัสยิดจะต้องจัดโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของอิสลามแก่มุสลิมใหม่อย่างต่อเนื่อง และมีหลักสูตรอบรมมุสลิมใหม่โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อจุดประกายให้องค์กรมัสยิดที่มีอยู่มากมายในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน หันมาให้ความสำคัญและตระหนักถึงภารกิจดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่ในพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการดูแลมุสลิมใหม่ในพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาขอบเขตของการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่และวิธีการดูแลหลังเข้ารับอิสลาม
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยศึกษามุสลิมใหม่ ในชุมชนมุสลิมพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรังและระนอง
3. **ขอบเขตด้านประชากร** ผู้วิจัยศึกษามุสลิมใหม่จำนวน 100 คนโดยแบ่งเป็นเพศชาย 55 คน เพศหญิง 45 คน จากการสัมภาษณ์ในแต่ละจังหวัดๆ ละ 20 คน เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ประมาณจังหวัดละ 6-7 คน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลอิมตัว เนื่องจากประเด็นหลักๆ นั้น มีข้อมูลที่คล้ายกัน มีเพียงประเด็นปลีกย่อยเท่านั้นที่แตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งประเด็นย่อยไม่ใช่เป้าหมายสำคัญในการวิจัยครั้งนี้
4. **ขอบเขตด้านเวลา** ผู้วิจัย ศึกษามุสลิมใหม่ ที่เข้ารับอิสลามในช่วงปี พ.ศ. 2550-2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลามเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อาศัยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Description Method) และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ภาคสนาม (Field work) ด้วยการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน คือ (1) จากการศึกษาค้นคว้า การอ่านและการรวบรวมเอกสารซึ่งมีข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ (2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

สำหรับการจัดกระทำข้อมูล จากเอกสารตำรา หนังสือ เอกสาร งานวิจัยและบทความทางวิชาการนั้น ผู้วิจัยได้นำมารวบรวมและสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตที่กำหนดไว้และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกและเทปบันทึกเสียงไว้ถอดข้อความ ด้วยวิธีสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสาเหตุการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนาในชุมชนมุสลิมพื้นที่จังหวัดพังงาอันดามัน การศึกษา การเรียนรู้อิสลามภายหลังการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่ การปรับตัว และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่จังหวัดพังงาอันดามัน รายละเอียดของแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไป ที่เกี่ยวกับการประกอบศาสนกิจประจำวัน ที่มีการเรียน การสอนประจำสัปดาห์ พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกในความเป็นมุสลิม และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดพังงาอันดามัน 5 จังหวัด

2. แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ถูกสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเจาะลึกเกี่ยวกับสาเหตุการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่และการดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามในพื้นที่จังหวัดพังงาอันดามัน 5 จังหวัด

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การได้มาของข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. การเก็บข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัย

เป็นการสืบค้นจากตำราอธิบายคำภีร์อัลกุรอานและพระวจนะศาสดามุฮัมมัด ตำรานิติศาสตร์อิสลามและประวัติศาสตร์อิสลาม งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมใหม่ เอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลหลัก และข้อมูลรองจากหอสมุดต่าง ๆ เช่น หอสมุดจอห์นเอฟเคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) หอสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการขอหนังสือรับรอง และหนังสือแนะนำตัวจาก วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงประธานคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน 5 จังหวัด ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ การสัมภาษณ์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ก. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและตำรา ผู้วิจัยจะใช้ หลักการ วิทยาการคัมภีร์อัลกุรอาน (คัมภีร์ของ พระเจ้า) ได้แก่ วิธีการนำเสนออิสลามบนทางสายกลาง หลักไวยากรณ์ภาษาอาหรับ มูลเหตุแห่งการประทานบท และวรรคต่างๆของคัมภีร์อัลกุรอานจากพระเจ้า ให้แก่ศาสนามุฮัมมัดตามวาระและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น อันเกี่ยวข้องกับสิทธิของมุสลิมใหม่ที่พึงได้รับจากทานบรีจาตประจำปี (Attobriy, 1994) และวิทยาการอัลฮะดีษ (พระวจนะศาสดามุฮัมมัด) ได้แก่ วิธีการพิจารณาพระวจนะศาสดามุฮัมมัด ที่แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ซึ่งถูกรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่และบทต่างๆจากนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เกี่ยวกับพระวจนะศาสดามุฮัมมัด (al-'Asqalaniy 1986)

ข.การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Desription Method) โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาด้านปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่ในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน เกิดขึ้นจากแนวโน้มการ ขยายตัวและการเพิ่มจำนวนของมุสลิมใหม่ แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดๆ ทำการสำรวจจำนวนมุสลิมใหม่ ในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามันอย่างเป็นทางการก็ตาม แต่ก็เป็นที่อนุมานได้ว่ามุสลิมใหม่ในพื้นที่ดังกล่าว มีจำนวน เพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ทะเบียนสำปฐะของมัสยิดต่างๆในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน ที่ระบุจำนวนมุสลิมใหม่ทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมุสลิมใหม่ที่เข้ามาเป็นสำปฐะของมัสยิดมาจากสาเหตุ หลัก 2 ประการ คือ

1. มาจากการแต่งงาน กับมุสลิมเดิมในชุมชน
2. มาจากการศึกษาเรียนรู้ จนเกิดความศรัทธา

การแต่งงานระหว่างมุสลิมกับคนที่นับถือศาสนาต่างกัน นั้น เป็นเหตุปัจจัย ทำให้ผู้นำศาสนาในชุมชน และครอบครัวที่มุสลิมใหม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว ให้ความสำคัญในการดูแลมุสลิมใหม่อย่างใกล้ชิด เกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติศาสนกิจของมุสลิมใหม่ โดยผู้นำศาสนาได้เปิดการอบรมหลักสูตรการเรียนการสอนหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามให้กับมุสลิมใหม่ตามมัสยิดต่าง ๆ ในชุมชนมุสลิมพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน จากการศึกษาพบว่า การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในพื้นที่ดังกล่าว ส่วนใหญ่มาจากการแต่งงาน และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การแต่งงานระหว่างมุสลิมเดิมกับมุสลิมใหม่ มีถึงหมู่บ้านละ 10-20 คน ซึ่งมีแนวโน้มว่า จำนวนของมุสลิมใหม่ในประเภtnี้นี้จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยทางสังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น กอปรกับสังคมมุสลิมในปัจจุบัน เปิดพื้นที่ยอมรับมุสลิมใหม่ในการเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว มีทัศนคติในเชิงบวก ไม่ปิดกั้น และกีดกันเหมือนในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของสื่อต่างๆ ในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา

จากการสัมภาษณ์ มุสลิมใหม่ ก.คนหนึ่ง (ขอสงวนนามจริงตามบัตรประจำตัวประชาชน) อายุ 28 ปี มีชื่อมุสลิมว่า อุษมาน ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของตนเองว่า ผมเองเกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้องนับถือศาสนาพุทธ ผมเองเคยบวชเรียนมาแล้ว ก็มีความเข้าใจในศาสนาพุทธในระดับหนึ่ง ได้รู้ได้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มากมาย ตนเองเติบโตมากับครอบครัวที่มีความเคร่งครัดในศาสนาพุทธ ปฏิบัติธรรมนิยมประเพณีต่างๆ ตามที่บรรพบุรุษถ่ายทอดต่อกันมา ผมไม่เคยสนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และวิถีชีวิตของชาวมุสลิมมาก่อนเลย แต่เมื่อผมได้มาทำงานในบริษัทแห่งหนึ่ง ผมได้รู้จักกับสาวมุสลิม เราคบหากันเป็นเพื่อน ยืงนานวันทำให้ผมรู้สึกชอบและแอบรักเธอ และต้องการที่จะแต่งงานกับเธอ แฟนผมบอกว่าถ้าผมต้องการแต่งงานกับเธอ ผมจะต้องเปลี่ยนศาสนาเดิม มาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ผมกลับมาคิดอยู่หลายวันว่าจะทำอย่างไรดี เมื่อผมรักเธอแล้วและต้องการแต่งงานใช้ชีวิตคู่กับเธอ ในที่สุดผมก็โทรศัพท์ไปปรึกษาพ่อแม่ของผมที่ต่างจังหวัดว่า ผมจะแต่งงานกับผู้หญิงอิสลาม คนหนึ่ง แต่ติดปัญหาอยู่ที่ว่าผมจะต้องเปลี่ยนศาสนาเดิมที่ผมเคยนับถือมาก่อนมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม พ่อแม่ก็ตอบผมว่า ให้ผมตัดสินใจเองในการเลือกทางเดินของชีวิต ในการเปลี่ยนศาสนาและการแต่งงาน เพราะโตกันแล้ว ตัดสินใจเองได้ด้วยตัวเอง เมื่อผมได้รับคำตอบจากพ่อแม่ของผมแล้ว ทำให้ผมสบายใจในการตัดสินใจเปลี่ยนชีวิตตัวเองในที่สุด ผมจึงโทรศัพท์ไปปรึกษาแฟนของผม เพื่อจะบอกกับพ่อแม่ของเธอว่า ผมจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม และต้องการแต่งงานกับเธอด้วย ผมจึงไปพบผู้นำศาสนาในชุมชนที่แฟนผมอาศัยอยู่ เพื่อประกาศตัวปฏิญาณตน

เข้ารับอิสลาม ผมได้รับการอบรมจากผู้นำศาสนาอิสลาม ทำให้ตัวผมเองต้องปรับเปลี่ยนความเชื่อความศรัทธา และทัศนคติต่างๆจากเดิม ตามวิถีชาวพุทธมาเป็นอิสลาม เรื่องที่ผมต้องปรับเปลี่ยนมากคือ เรื่องการปฏิบัติ ศาสนกิจและพิธีกรรมต่างๆของศาสนาพุทธกับอิสลามนั้นมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะเรื่องการละหมาด อิสลามให้ความสำคัญสูงสุดที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ ส่วนในด้านวิถีชีวิตประจำวัน ผมก็ต้องปรับเปลี่ยนเรื่อง อาหารการกิน และการใช้ชีวิตด้านอื่น ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป (สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2560)

ผลการศึกษาด้านการดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลาม

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรมัสยิดได้ให้การดูแลมุสลิมใหม่ หลังเข้ารับอิสลามอย่างใกล้ชิดด้วยการจัด อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนา อิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจเช่นการละหมาด 5 เวลาได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวง อาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืนและเวลารุ่งอรุณ รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามใน ชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่างๆตามหลัก ศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลัก จริยธรรมและมารยาทต่างๆของอิสลาม ที่เป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติในชุมชนมุสลิม (al-Athariy, 2002 : 97) ดังนั้นมุสลิมใหม่แต่ละคน มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของ ศาสนาอิสลาม บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว เนื่องจากมีความสนใจและศึกษาอย่างต่อเนื่อง บางคนต้องใช้เวลา และใส่ใจให้ความสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ส่วนมุสลิมใหม่กลุ่มที่มีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของอิสลามและเต็มใจที่จะเข้ารับอิสลามนั้น มีความสนใจใฝ่เรียนรู้เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจในศาสนาอิสลามและเกิดความศรัทธา (รอซีตะฮู บือราเฮง, 2551)

ด้วยเหตุนี้้องค์กรศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องเช่นสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ผู้นำศาสนาและคณะกรรมการมัสยิดในพื้นที่จังหวัดพังงาอันดามัน ต้องแสดงบทบาทอย่างจริงจังในการดูแลและ พัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ ด้วยการเปิดอบรมหลักสูตรอิสลามขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่อย่างทั่วถึง โดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดการศึกษา และจัดกิจกรรมทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ยามีละห์ เทฮา, 2551) เพื่อให้มุสลิมใหม่ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ระหว่างกัน กับพี่น้องมุสลิมเดิมในชุมชน และองค์กรต่างๆของมุสลิม เพื่อให้เขามีความรู้สึกรับรู้ มีความผูกพัน ที่ได้รับการ ดูแลจากองค์กรมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรมัสยิด จะต้องจัดการดูแลอย่างใกล้ชิด ในช่วงที่เข้ารับอิสลาม ใหม่ ๆ ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่นเงินทุนในการประกอบอาชีพในเบื้องต้น หากเขาไม่มีความพร้อมในทุน ทรัพย์ และให้ขวัญกำลังใจกับมุสลิมใหม่ ด้วยการเปิดโอกาสให้เขา ในฐานะที่เป็นมุสลิมคนหนึ่งที่สามารถ

นำความรู้ ความสามารถในการด้านต่างๆตามความถนัดของแต่ละคนมาช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป (ภัตติมา รองเดช, 2005)

จากการสัมภาษณ์ สตรีมุสลิมใหม่ ๑ คนหนึ่ง (ขอสงวนนามจริงตามบัตรประจำตัวประชาชน) อายุ 26 ปี มีชื่อมุสลิมว่า **ซัลมา** ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟัง เกี่ยวกับการได้รับการดูแลจากครอบครัวและผู้นำศาสนา หลังจากเข้ารับอิสลามแล้วว่า ดิฉันเป็นคนต่างจังหวัด สื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี มาสมัครเป็นพนักงานฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพังงาฉัน ดิฉันได้มาเช่าบ้านพักอาศัยในชุมชนมุสลิม ได้รู้จักกับเพื่อนบ้านที่เป็นมุสลิม เขาเป็นผู้ชายที่ดีมาก สุภาพเรียบร้อย เราคบกันมานาน กระทั่งกลายเป็นแฟนกัน เขาต้องการจะแต่งงานใช้ชีวิตคู่กับดิฉัน เขาบอกกับดิฉันว่า เราแต่งงานกันไม่ได้นะ เพราะคนละศาสนากัน ดิฉันจึงถามเขาว่า ต้องทำอะไร เขาบอกว่าให้ดิฉันเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามก่อน ดิฉันก็ไม่กล้าบอกพ่อแม่และญาติพี่น้องทางบ้าน ของดิฉันที่อยู่ต่างจังหวัด ดิฉันคิดว่าจะบอกพ่อแม่ หลังจากที่ได้ดิฉันได้เข้ารับอิสลาม และแต่งงานแล้ว ดิฉันค่อยกลับไปเยี่ยมครอบครัว หลังจากที่ได้ดิฉันตัดสินใจว่าจะแต่งงานกับแฟนหนุ่มแล้ว ดิฉันคิดว่า จะต้องศึกษาเรียนรู้ หลักการพื้นฐานของอิสลามให้มีความเข้าใจก่อน หลังจากนั้น ค่อยประกาศตัวเข้ารับอิสลาม ต่อมาแฟน ก็พาดิฉันไปพบกับพ่อแม่ของเขา ที่บ้านก่อน พ่อแม่แฟนก็ไม่ได้ห้ามและกีดกันแต่อย่างใด เพียงแต่บอกให้ดิฉันไปเรียนรู้หลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามก่อน เพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อน ว่า เป็นมุสลิมได้ สามารถปรับตัว ใช้ชีวิตแบบมุสลิมได้ ในช่วงแรกดิฉันได้มาเรียนรู้กับครูสอนศาสนาประจำมัสยิดที่ดิฉันพักอาศัยอยู่ หลังเลิกงานเกือบทุกวัน เรียนแบบตัวต่อตัว ครูเขาดูแลดิฉันอย่างใกล้ชิด และสอนในเรื่องหลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติ การฝึกหัดอ่านภาษาอาหรับ และเรื่องต่างๆไป ดิฉันใช้เวลาเรียนกับครูระยะหนึ่ง จนพ่อแม่ของแฟนเห็นแล้วว่า ดิฉันมีความรู้มีความเข้าใจในศาสนาอิสลามมากขึ้น พ่อของแฟนจึงพาดิฉันไปพบผู้นำศาสนาที่มีมัสยิด เพื่อประกาศตัวเข้ารับศาสนาอิสลามเป็นมุสลิม หลังจากนั้นพ่อของแฟนก็มอบให้ผู้นำศาสนาประจำมัสยิด ทำการแต่งงานระหว่างเราทั้งสองถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม หลังแต่งงานแล้วดิฉันก็ได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านของสามี ดิฉันก็ได้รับการดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิดจากแม่และญาติพี่น้องของสามี เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ อาหารและเครื่องดื่ม การแต่งกาย มารยาทต่าง ๆ ในอิสลาม และขนบธรรมเนียมประเพณี ดิฉันโชคดีที่ได้มาอยู่บ้านของสามี เนื่องจากอยู่ใกล้มัสยิด ดิฉันได้ไปละหมาดที่มัสยิดบ้าง ทำให้ดิฉันได้ซึมซับวิถีชีวิตแบบมุสลิม จากผู้คนในชุมชน สิ่งหนึ่งที่ดิฉันสงสัยหรือไม่รู้ ดิฉันก็จะสอบถามจากครูสอนศาสนา ส่วนในเรื่องต่างๆไปก็สอบถามจากสามีและบุคคลในครอบครัวของสามี และดิฉันก็ได้รับการดูแลจากผู้นำศาสนาในชุมชนเป็นอย่างดี โดยที่ดิฉันได้รับเงินบริจาค และข่าวสารจากผู้ที่มียศพลีและร่ำรวย ได้มอบให้คณะกรรมการบริหารมัสยิดซึ่งเป็นองค์กรกลางของชุมชน ทำหน้าที่จัดสรรให้แก่บุคคล 8 จำพวกที่ศาสนาอิสลามกำหนด หนึ่งในนั้นก็คือ ดิฉัน ในฐานะที่เป็น มุสลิมใหม่ เป็นผู้มิลิทธิได้รับเงินบริจาคนั้นเช่นกัน (สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2560)

อภิปรายผล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากกลุ่มตัวอย่างสามารถนำมาอภิปรายผลเบื้องต้นได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิมใหม่ในพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน 5 จังหวัดนั้น ส่วนใหญ่แล้วมาจากการแต่งงานเป็นเหตุปัจจัยหลัก ที่ทำให้ชนต่างศาสนิกทั้งชายและหญิงเข้ารับอิสลาม เนื่องจากพื้นที่จังหวัดฝั่งอันดามัน เป็นสังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น ก่อให้เกิดความสนิทสนม กระทั่งกลายเป็นความรักและแต่งงานกัน แต่ก็ยังมีมุสลิมใหม่ ซึ่งมีจำนวนน้อย ที่เข้ารับอิสลามด้วยความสนใจ มีการศึกษาเรียนรู้มาก่อน จนกระทั่งเกิดความเชื่อ มีความศรัทธาและเข้ารับอิสลามในที่สุด เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของสื่อในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับ ฮัมพร หมดเงิน (2550) ได้กล่าว ในรายงานการศึกษาว่า จากการเก็บข้อมูลในการสอบถามผู้นำศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งดำรงสถานะผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชน ต้องทำหน้าที่เป็นสักขีพยานในการปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม และทำพิธีแต่งงาน ระหว่างคนต่างศาสนิกกัน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีถึงหมู่บ้านละ 10-15 คน ในช่วง 5 - 10 ปี ที่ผ่านมา จำนวนนี้น่าจะใกล้เคียงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ตอนบน และกรุงเทพมหานคร ส่วนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในเขตชุมชนเมืองมีตัวเลขชนต่างศาสนิก เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม โดยผ่านการแต่งงานอยู่ที่ 2-3 คน ส่วนในพื้นที่ชนบทมีจำนวนน้อยกว่านั้น สำหรับปัจจัยหลัก ๆ ที่ทำให้ผู้เข้ารับอิสลาม โดยผ่านการแต่งงานมากขึ้น เนื่องจากสังคมมุสลิมมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ เป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้ชาวมุสลิมมีโอกาสในการพบปะกับศาสนิกในศาสนาอื่นได้มากขึ้นด้วย

2. การดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามนั้น ผู้วิจัยพบว่า ผู้นำศาสนาได้เปิดอบรมหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่ ในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อในอิสลาม นำไปสู่การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวและศรัทธาต่อวันโลกหน้าอย่างแท้จริง ส่วนในหลักปฏิบัติศาสนกิจเบื้องต้นนั้น มุสลิมใหม่ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากผู้นำศาสนาในชุมชน ในการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ (1) การอาบน้ำละหมาด คือการชำระล้างอวัยวะส่วนต่างๆด้วยน้ำตามบัญญัติศาสนาจนทำพิธีละหมาด (2) การปฏิบัติละหมาดคือการกราบไหว้และนมัสการต่อพระเจ้า 5 เวลาได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืนและเวลารุ่งอรุณ และการถือศีลอด 1 เดือน คือในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลามทั้งหมด 12 เดือน โดยงดเว้นจากการกิน การดื่ม การร่วมประเวณีนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันตกลับขอบฟ้า อย่างไรก็ตามแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา และ

นำสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ มนุญ ใต้อาจ (2555) กล่าวว่า การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ หลักการพื้นฐานอิสลามของมุสลิมใหม่ในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทยนั้น มีความแตกต่างกัน เนื่องจากมุสลิมบางคนให้ความสนใจและให้เวลากับการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ จากการที่ผู้นำและครูสอนศาสนาประจำมัสยิดได้จัดการเรียนการสอน ให้กับมุสลิมใหม่ทุกวันหยุดของรอบสัปดาห์ และมุสลิมใหม่บางคน ไม่ได้ศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งไม่ค่อยให้ความสนใจกับการศึกษาเท่าที่ควรนั้น ส่งผลให้มุสลิมใหม่กลุ่มนี้ ออกจากหลักการของศาสนาอิสลามและขาดความใส่ใจในการปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นภาคบังคับ และผลจากการศึกษาเรียนรู้หลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามนั้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อทัศนคติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดิม สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2544) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ของมนุษย์นั้น เป็นเรื่องของความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันนอกจากนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์นั้น ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และสิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมของตนเองที่เคยยึดถือปฏิบัติมาก่อน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สังคมมุสลิมควรตระหนักและสร้างค่านิยมใหม่ ในความหมายของคำว่า มุสลิมใหม่ ซึ่งเป็นบุคคลที่ประกาศตัวเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม จะด้วยสาเหตุการแต่งงานหรืออื่นใดก็ตาม ควรใช้เรียกชื่อมุสลิมใหม่ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามในช่วงแรกๆ เท่านั้น ครั้นเมื่อวันเวลาผ่านไประยะเวลาหนึ่ง คำว่า มุสลิมใหม่ ก็ไม่ควรใช้เรียกเขาอีกต่อไป ให้เรียกมุสลิมใหม่ว่า มุสลิม เหมือนกับมุสลิมเดิมทั่วไป
2. องค์กรมัสยิดจะต้องดูแลมุสลิมใหม่อย่างจริงจัง ด้วยการเปิดโครงการอบรม การเรียนการสอนหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ที่เกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ โดยการสอนพร้อมฝึกปฏิบัติจริง เช่น สอนวิธีและขั้นตอนการอาบน้ำละหมาดคือการชำระอวัยวะส่วนต่างๆ ด้วยน้ำ ตามบัญญัติศาสนา ก่อนทำพิธีละหมาด การปฏิบัติละหมาด เพื่อให้เกิดความถูกต้องเป็นรายบุคคล และสอนวิธีการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การท่องบทและวรรคต่างๆ ของคัมภีร์อัลกุรอาน และบทขอพรที่นำมาใช้ในการอ่านในขณะทำพิธีละหมาดเป็นต้น
3. ผู้บริหารองค์กรมัสยิดต้องสร้างค่านิยมที่ดี และมีทัศนคติในเชิงบวกต่อมุสลิมใหม่ ทรนงค์ห้องค์กรมัสยิดในฐานะที่เป็นองค์กรสำคัญทางศาสนาในชุมชนที่มุสลิมใหม่อาศัยอยู่ ร่วมกันดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในช่วงที่เข้ารับอิสลามใหม่ๆ ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่จำเป็น เช่น เงินกองทุนของมัสยิดที่ได้รับบริจาคจากบุคคลที่ร่ำรวยในชุมชน เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพในเบื้องต้นหากมุสลิมใหม่ไม่มีความพร้อมในทุนทรัพย์

เอกสารอ้างอิง

- ต่วน สุวรรณศาสน์.(2547). **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานและความหมายภาษาไทยฉบับพระราชนิพนธ์**. ฉบับพิมพ์ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมเพื่อพระราชทานสถาบันต่างๆ ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอาหรับ**. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ
- มุฮัมหมัดอาห์ลี มาลีนี. (2557). **มุสลิมใหม่(มูอัลลัฟ)กับการปรับตัวหลังการเปลี่ยนศาสนา กรณีศึกษาจีนมูอัลลัฟในมาเลเซีย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- มนูญ โต๊ะอาจ .(2555). **การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทย**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- อัมพร หมาดเด็น. (2550). **พื้นที่ทางสังคมระหว่างคนมุสลิมและคนต่างศาสนาในภาคใต้**. การสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ โรงแรมแกรนด์ปาร์ค อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- บรรจง บินกาซัน. (2553). **โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามมุลนิธสันติชน**. (Online) www.islammore.com
- อัปดุลเลาะห์ นูหม์ สุข. (2556). **บทบาทของมัสยิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. (Online) www.islammore.com
- .(2558). **มูอัลลัฟในสังคมมุสลิมไทย**. (Online) www.islammore.com/view
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). **วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์**. คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภัตติมา รองเดช. (2005). **บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในการตะวะฮ์อิสลาม**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาอุศุลุদ্ดีน, มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- รอชีดะฮ์ ปือราเฮง. (2551). **แนวทางของสลัฟในการเผยแพร่อิสลาม ของแต่ละบุคคล**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาอุศุลุদ্ดีน, มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- ยามีละห์ เทษา. (2551). **การเผยแพร่อิสลามของท่านนบีมุฮัมมัดแบบลับๆและเปิดเผยก่อนการอพยพ**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาอุศุลุদ্ดีน, มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

Attobriy. (1994). *TafsirAttobriy*. Bairut : Muassasah al-Risalah

Manna' al-Qattan. (1988). *al-Da'wah al-Islamiyah*. Beirut : Dar al-Fikr

al-Qaradawiy Yusuf. (1994). *Fiqh al-Zakat*. Beirut : Dar Ihya' al-Kutub al-Arabiyah

al-'Asqalaniy. (1986). *Fathul Bariy Sharah Sah Al-Bukhariy*. al-Qahirah : Dar al-Rayyan

al-Athariy, 'Abdullah bin 'Abdul-Hamid. (2002). *al-Wajiz fi 'Aqidah al Salaf al-Shalih* .

Beirut : Dar Ibn Kathir

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย
เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

The Development of Instructional Model Based on Constructivism Theory for Thai Language Student Teachers for Enhancing Lower Secondary Students' Attentively

กรกัญญา ราชพลสิทธิ์¹, มีชัย เอี่ยมจินดา², ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน³

Kornkanya Ratchaponsit, Meechai Iemjinda,
Chanasith Sithsungnoen

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบแผนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2.1) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบ 2.2) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถ การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย 2.3) เพื่อประเมินความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย 2.4) เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยที่ลงทะเบียนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ จำนวน 45 คน นักศึกษาวิชาชีพครูที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 6 คน ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 203 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 4) แบบประเมินพัฒนาการความสามารถ 5) แบบประเมินความคิดเห็น และ 6) แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

¹นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาการสอนภาษาไทย

²รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพอภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีชื่อรูปแบบว่า PINGS Model เป็นรูปแบบที่มีหลักการวัตถุประสงค์ เงื่อนไขการใช้นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม (Picturing prior knowledge) ขั้นที่ 2 เพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ (Increasing knowledge resources) ขั้นที่ 3 ร่วมต่อยอดความคิด (Newly igniting imaginations) ขั้นที่ 4 ผลิตความรู้ใหม่ (Generating new knowledge) ขั้นที่ 5 ตรวจสอบผลงาน (Scrutinizing the assignments) และผ่านการรับรองรูปแบบ

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนพบว่า 2.1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพอาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังใช้รูปแบบนักศึกษาวิชาชีพอากมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ 2.2) นักศึกษาวิชาชีพอามีพัฒนาการความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสูงขึ้น 2.3) ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพอากในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2.4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, ทฤษฎีการสร้างความรู้, การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Abstract

The objectives of this research were; 1) to broaden the instructional model based on constructivism theory for Thai language student teachers in order to escalate lower secondary students' attentively thinking; 2) to examine the effectiveness of the teaching and learning paradigm based on constructivism theory for Thai language student teachers to heighten lower secondary students' attentively thinking; 2.1) to draw a comparison of Thai language student teachers' understanding before and after applying the following paradigm; 2.2) to explore Thai language student teachers' development of Thai language learning management competency; 2.3) to evaluate teacher trainers' opinions towards Thai language student teachers' competency of Thai language learning management; 2.4) to compare lower secondary students' attentively thinking procedure. The sample consisted of 45 Thai language student teachers who enrolled in a learning management course, six teaching interns, six teacher trainers of those interns; and 203 lower secondary students. The instruments used in this study were; 1) document analysis protocol; 2) interview forms; 3) the Thai language learning management comprehension test; 4) Thai language learning management evaluation form; 5) Teacher trainers' suggestion form on Thai language learning management competency; and 6) the lower secondary students' attentively thinking test. The gathered data was descriptive statistically analyzed by Mean, Standard Deviation and Content analysis.

The results indicated that;

1. The learning and teaching model based on constructionism for Thai language student teachers for enhancing lower secondary students' attentively thinking which entitled PINGS model. It comprised of principles, aims, conditions of use which was divided into 5 stages: Stage1: Picturing prior knowledge, Stage2: Increasing knowledge resources, Stage3: Newly igniting imaginations, Stage 4: Generating new knowledge; and Stage 5; Scrutinizing the assignments.

2. The effectiveness of teaching and learning model elaborated that 2.1) Thai language student teachers' understanding of Thai language learning management before and after the use of model significantly different at 0.5. After the model applied, Thai language student teachers obtained higher comprehension of Thai language learning management; 2.2) Teaching interns developed higher Thai language learning management competency; 2.3) Teacher trainers had the highest opinions towards Thai language student teachers' learning management competency; 2.4) Lower secondary students' attentively thinking was higher before it applied significantly different at 0.5.

Keywords: Learning and teaching model, constructionism, Thai language learning management, Attentively thinking

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารปัจจุบันเป็นไปอย่างต่อเนื่องรวดเร็ว การศึกษายังคงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืนทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต “ครู” จึงเป็นผู้มีบทบาทและสำคัญยิ่งในฐานะผู้ให้การศึกษา ครูคือผู้กำหนดอนาคตของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นก็จะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาดมีศักยภาพและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2547 : 30) นอกจากนั้นคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนฐานะโดยพิจารณาจากความสามารถของครูในสถานศึกษา ได้แก่สมรรถนะประจำสายงาน การสอนประกอบด้วย การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2550 : 196) การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนจะมีคุณภาพเพียงใดนั้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือคุณภาพการสอนของครู หากครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เยาวชนก็ย่อมได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากครูมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานก็ย่อมจะสามารถให้การศึกษแก่เยาวชนอย่างมีคุณภาพ ครูจึงมีหน้าที่และบทบาทสำคัญทางการศึกษา สมรรถนะการสอนของครูจะส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียนและเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียน การสอนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย การที่ครูมีสมรรถนะการสอนที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ครูจึงควรพัฒนาสมรรถนะการสอน โดยการศึกษาและหาทางเพิ่มพูนระดับฝีมือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นจนมีผลถึงคุณภาพผู้เรียน (กรมส่งเสริม

การปกครองท้องถิ่น, 2550 : 35) จะเห็นได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่จะไปประกอบอาชีพครูในทุกระดับการศึกษา โดยจัดให้มีการฝึกประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของครูอย่างรอบด้าน เพื่อให้มีมีโนทัศน์ที่ถูกต้องมองเห็นวิถีทางการพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต จากการศึกษางานวิจัย พบปัญหาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ นักศึกษามีความรู้ในวิชาที่สอนไม่แน่นพอ ขาดความลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาสอน เขียนแผนการสอนตามทักษะกระบวนการไม่ถูกต้อง และขาดทักษะในการผลิตสื่อและใช้อุปกรณ์ (ศิลปะชัย กงตาล, 2549)

การพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมแล้วยังช่วยพัฒนาการออกแบบการจัด การเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปสู่ การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนในอนาคตได้ โดยกระบวนการพัฒนาดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ควรได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการสร้างความรู้ เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดใหม่ ๆ โดยสิ่งสำคัญก็คือความรู้ของแต่ละบุคคล โดยการเชื่อมโยงความรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติและการให้คำแนะนำจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งลักษณะรายวิชาและผลลัพธ์ที่คาดหวัง ในปัจจุบันทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นทฤษฎี การเรียนรู้แนวใหม่ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุง โดยปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ เพื่อให้วิธีการเรียนรู้มากกว่าการให้ความรู้โดยตรง เน้นการปฏิบัติเพื่อ การเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้เพื่อจำตามที่ครูบอก ซึ่งแตกต่างจากการเรียนแบบเดิมที่เน้นครูเป็นผู้ให้ความรู้เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา การเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชากับชีวิตจริงหรือที่เรียกกันว่าการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น ทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นกลุ่มผลงานหรือทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากปรัชญาและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่หลากหลาย เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของไวโกตสกี (Vygotsky) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรมของบรูเนอร์ (Bruner) แต่ทฤษฎีที่ถือว่าเป็นต้นกำเนิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ และเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายคือ ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของไวโกตสกี (Gredler, 1997 : 58) ทั้งนี้ วัฒนาพร ระบับทฤษ (2541 : 23) กล่าวว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีมาก่อน โดยพยายามนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา โครงสร้างทางปัญญานี้ประกอบด้วย ความหมาย หรือความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่แต่ละบุคคลมีประสบการณ์หรือเหตุการณ์ อาจเป็นความเข้าใจหรือคำอธิบายเกี่ยวกับความรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ จึงถือเป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ใช่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง การจัด การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้จึงเหมาะสมกับการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเป็นการสอนเพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นรายวิชาที่จำเป็นต้องฝึกให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้รู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการนำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยนพร้อมกับการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่

นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่นำทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้แล้วได้เป็นเชิงประจักษ์หลายงานวิจัย อาทิ มนต์ชัย พงศกรณฤงษ์ (2552) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างความรู้ของนักเรียนช่วงอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนช่วงอุตสาหกรรมกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างความรู้หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบความสามารถในการสร้างความรู้ ด้านความรู้ความเข้าใจทฤษฎีงานช่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของสุมาลี กาญจนชาติ (2543) ได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) คุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม ประกอบด้วย การกำกับตนเอง ทักษะทางสังคมและทักษะในการสืบสอบ 2) กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ เกิดความขัดแย้งทางปัญญา แสวงหาคำตอบ ตรวจสอบความเข้าใจ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในบริบทอื่น ๆ 3) นักเรียนมีพฤติกรรมกำกับตนเองและพฤติกรรมที่แสดงทักษะในการสืบสอบส่วนใหญ่อยู่ในระดับควรปรับปรุง ส่วนพฤติกรรมที่แสดงทักษะทางสังคมอยู่ในระดับพอใช้ทั้งก่อนและหลังการเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น 4) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกำกับตนเอง พฤติกรรมที่แสดงทักษะทางสังคมและทักษะในการสืบสอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้มาพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ แก้ปัญหาได้รวดเร็วและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยความมั่นใจ รวมทั้งมีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ สามารถสรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้จึงมีลักษณะบูรณาการผสมผสานทั้งหลักการ แนวคิด เทคนิควิธีต่าง ๆ ตามความพร้อมของผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะต้องพิจารณาข้อมูลที่น่าสนใจในการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณและจะต้องนำความรู้จากการศึกษาและลงสรุปด้วยตนเองมาใช้ใน การแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยจำเป็นที่จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยเช่นกัน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นวิชาพื้นฐาน การคิด เห็นได้จากการใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ผู้ที่จะคิดได้ดีต้องเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี มีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานในการคิด บุคคลจะมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่จะนำมาช่วยในการคิดทั้งสิ้น การสอนการคิดจะช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักคัดเลือกข้อมูลที่ต้องการและมีประโยชน์ นอกจากนี้การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนความใฝ่รู้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน ทำให้เกิดการค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ (สุรางค์ ใค้วตระกูล, 2553) โดยความใฝ่รู้เป็นคุณลักษณะที่สนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพราะบุคคลที่ใฝ่รู้จะแสวงหาความรู้เพื่อเผชิญสิ่งเร้าที่ท้าทายทางความคิดจะกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล ช่างสังเกต ช่างสงสัย

ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนต้นตอที่จะรับข้อมูลอยู่เสมอ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญมาก นอกจากนี้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานยังกำหนดคุณภาพผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ในมาตรฐานที่ 4 อีกด้วย

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถ การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิรูปและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งนักศึกษาวิชาชีพครูควรได้รับพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นก่อนที่นักศึกษาวิชาชีพครูจะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงควรได้รับการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวผ่านกระบวนการรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเป็นรายวิชาที่สามารถนำเนื้อหาความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ นอกจากนี้นักศึกษาสามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครูของตนเองในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

2.1 ด้านนักศึกษาวิชาชีพครู

2.1.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

2.1.2 ประเมินพัฒนาการความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย ประกอบด้วย การออกแบบแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.1.3 ประเมินความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย

2.2 ด้านนักเรียน

2.2.1 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ระยะทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยเฉพาะนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 45 คน

ระยะที่ 2 ระยะติดตามผลเพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยเป็นนักศึกษาที่ผู้วิจัยเป็นผู้นิเทศ จำนวน 6 คน

2. ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย จำนวน 6 คน

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นนักเรียนที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้จัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณจำนวน 203 คน

ระยะเวลาทำการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2560 เป็นเวลา 14 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 56 ชั่วโมง และติดตามประเมินพัฒนาการความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา 1 ตลอดภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย

3. แบบประเมินพัฒนาการความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย

4. แบบประเมินความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย

5. แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ที่ลงทะเบียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 45 คน และในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา 1 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยกลุ่มตัวอย่างมีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็น

นักศึกษาที่ผู้วิจัยเป็นผู้นิเทศ จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ไปใช้กับนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 45 คน
2. นำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมาประเมินก่อนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน
3. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
4. หลังจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนนำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมาประเมินหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนอีกครั้ง
5. จากนั้นมีการติดตามผลในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาจำนวน 6 คน โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล จำนวน 3 ครั้ง ประเมินโดยผู้วิจัย ครูพี่เลี้ยง และผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทย และทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิธีการทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า มีหลักการของรูปแบบการเรียนรู้เป็น การจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการนำประสบการณ์หรือสารสนเทศใหม่มาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการรู้คิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม (Picturing prior knowledge) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดปัญหาและเร้าให้เกิดความสนใจในบทเรียน เพื่อหาแนวทางในการศึกษาจากความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว

ขั้นที่ 2 เพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ (Increasing knowledge resources) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนอธิบายความรู้พื้นฐานที่จำเป็น จากนั้นผู้เรียนต้องแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ร่วมต่อยอดความคิด (Newly igniting imaginations) เป็นขั้นตอนในการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในใบงานที่ผู้สอนมอบหมายให้เพื่อเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน โดยผ่านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณออกมาในรูปของแผนผังโน้ตค้น หรือชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 4 ผลิตความรู้ใหม่ (Generating new knowledge) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลในการทำกิจกรรมกลุ่มแล้วร่วมกันอภิปรายเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือและมีการแลกเปลี่ยนมุมมองทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบผลงาน (Scrutinizing the assignments) เป็นขั้นตอนการประเมินผลงานจากการปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน โดยผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ บอกความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนได้นำไปพัฒนาตนเองต่อไป

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยการประเมินความสอดคล้องแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scale) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ประสิทธิภาพผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการเรียนรู้ นักเรียนทุกกลุ่มเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน

2.2 ผลการประเมินพัฒนาการความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย ประกอบด้วย การออกแบบแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการประเมิน 3 ครั้ง ภาพรวมทุกรายการเพิ่มขึ้น ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความก้าวหน้าความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยสูงเป็นอันดับ 1 คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ การออกแบบแผนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ตามลำดับ

2.3 ผลการความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย โดยภาพรวม พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และธรรมชาติของผู้เรียน ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 ผลการการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังเรียน นักเรียนมีผลการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยหลังการเรียนรู้ นักเรียนทุกกลุ่มเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การอภิปรายผลเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนที่เป็นระบบ เนื่องจากผู้วิจัยได้นำกระบวนการของวิธีระบบมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ได้แก่ ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนองจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงของหลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน ของรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับ Joyce and Weil (2002 : 15-19) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน คือ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ ระบบสังคมหลักการปฏิสัมพันธ์ รวมถึงระบบการสนับสนุน ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วยหลักการ โดยมีแนวคิด หรือทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์

2. การอภิปรายผลเกี่ยวกับประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่นักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนั้นมาจากการได้รับการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยได้จัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบในแต่ละองค์ประกอบต่างเสริมและสนับสนุนกัน มีการนำวิธีการเรียนการสอนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มการสร้างความรู้มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาช่วยกันคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น อภิปรายกันในกลุ่ม และอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเนื้อหาจากแหล่งที่มาต่าง ๆ มีการค้นคว้าความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองโดยมีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ และที่สำคัญมีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง จึงเป็นผลให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่คงทนจากการเรียนรู้ตามกระบวนการที่สร้างขึ้น

2.2 พัฒนาการความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย ประกอบด้วย การออกแบบแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้จากการประเมิน 3 ครั้ง ภาพรวมทุกรายการเพิ่มขึ้น ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความก้าวหน้าความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย สูงเป็นอันดับ 1 คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ การออกแบบแผนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อ การเรียนรู้ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยได้ผ่านการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎี การสร้างความรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นในเรื่องการออกแบบแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และยังได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้รวมถึงการลงมือปฏิบัติจริงจนเป็นผลให้เกิดเป็นความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักศึกษามีการจัดกิจกรรมการสอนเรียงตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ชุตติกาญจน์ สกุลเดช (2552 : 166) ที่พบว่า การมีทักษะการสอนโดยมีการวางแผน การสอนและจัดทำแผนการสอนที่มีคุณภาพไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้อย่างมีลำดับขั้นตอน มีการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสอนนักเรียน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น รวมถึงงานวิจัยของเขาวินนาโควงษ์ (2551 : 104-105) ที่พบว่า ความรู้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องสื่อการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียน เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพยิ่งขึ้นส่วนในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสี (2556 : 19-23) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลผลงานที่จะต้องบอกรับข้อมูลกลับแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงนั้นย่อมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วย

2.3 ประเมินความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย โดยภาพรวม พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และธรรมชาติของผู้เรียน ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537) กล่าวว่า การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตีนั้นควรเขียนให้ครอบคลุมเนื้อหา และต้องไม่ระบุพฤติกรรมของครูลงในแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นนักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ ครูไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนแต่ควรจะต้องพิจารณาและปรับให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่ จึงจะถือได้ว่าเป็นครูที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและรูปแบบใด จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้สำคัญ 1. จุดประสงค์การเรียนรู้ ต้องชัดเจน 2. กิจกรรมควรนำไปสู่ผลการเรียนตามจุดประสงค์ได้จริง และ 3. ระบุพฤติกรรมนักเรียนและพฤติกรรมครูผู้สอนอย่างชัดเจน ในการอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้

2.4 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนและหลังเรียน นักเรียนมีผลการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยหลังการเรียนรู้ นักเรียนทุกกลุ่มเรียน

มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อาจจะเป็นเนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการวิเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎีที่ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีรองรับ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ ซึ่งมีสาระสำคัญของแนวคิด คือ เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านกระบวนการรู้คิด (cognitive process) ของ Piaget (Parke and Gauvain, 2009 : 274-275; citing Piaget, 1985) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องจัดสถานการณ์ความรู้ใหม่ให้เชื่อมโยงและสานต่อความรู้เดิม และ Ennis (1985 : 45-48) ที่อธิบายการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ และทักษะในการตัดสินใจในการกระทำเป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล เพื่อมุ่งสู่การตัดสินใจในสิ่งที่ควรเชื่อหรือควรทำที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจลงความเห็นในสิ่งที่เชื่อและนำไปปฏิบัติ และจัดระบบให้นำไปสู่ข้อสรุปที่กระจ่างชัดและถูกต้อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า พัฒนาศาสนาความสามารถการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย ประกอบด้วย การออกแบบแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการประเมิน 3 ครั้ง ภาพรวมทุกรายการเพิ่มขึ้น ทุกด้าน ดังนั้นเมื่อผู้สอนนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ควรกระตุ้น ส่งเสริม ชี้นำในเรื่องของการใช้และการออกแบบสื่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท การวิเคราะห์สื่อจะช่วยให้ผู้สอนทราบว่าสื่อประเภทใดที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนตอบทเรียนได้ดีที่สุด

2. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งสามารถนำขั้นตอนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ไปใช้จัดกิจกรรมให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีจำนวนไม่มาก และสามารถดูแลผู้เรียนให้ทั่วถึงในการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ได้ หากผู้สอนนำไปใช้ในบริบทของผู้เรียนที่มีจำนวนมาก จำเป็นต้องมีผู้ให้ความช่วยเหลือร่วมกับผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไปดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไปควรมีการใช้ทฤษฎีอื่น ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาศาสนาความสามารถการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้เน้นประสบการณ์ ทฤษฎีการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์

2. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาการคิดในด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดแบบบูรณาการ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). **เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย**. กรุงเทพฯ: โอเอส.
- ชุดิกกาญจน์ สกุลเดช. (2552). **การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เชาวนี นาโควงศ์. (2551). **สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนต์ชัย พงศกรณฤงษ์. (2552). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างความรู้ของนักเรียนช่วงอุตสาหกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2547). **ปฏิรูปการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วัฒนาพร ระเบียบทุกซ์. (2541). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- ศิลปะชัย กงตาล. (2549). **การพัฒนาแบบโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมครูฝึกสอน ดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม = Classical test theory (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี กาญจนชาติ. (2543). **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2550). **20 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- Ennis, R. H. (1985). **A Concept of Critical Thinking : A Proposed for Research in Teaching and Education**. New York : Rand Macnally and Company.
- Gredler, Margaret E. (1997). **Learning and instruction theory into practice 3rd ed**. New Jersey: Prentice – Hall Inc.
- Joyce, B. & Weil, M. (2002). **Models of teaching**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Parke, Ross D. and Mary Guavain. (2009). **Child Psychology : A contemporary Viewpoint 7thed**. Boston: McGraw – Hill.

BDSM สัญญาแห่งว่าด้วยการสร้างความสุขกับการยินยอมจากการถูกผู้อื่นทรมาน
อันปราศจากความผิดทางอาญาภายใต้การทรมานผู้อื่น

**BDSM Contract Related to Creating Happiness and Being Voluntary Euthanasia
without Criminal Fault towards Human Torture**

ธเนศ ยุคันทวนิชชัย¹

Tanate Yukuntawanitchai

บทคัดย่อ

BDSM เป็นความหลากหลายของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งกามารมณ์ที่มีความยินยอม ทั้งสองฝ่ายโดยปฏิสัมพันธ์นี้จะเกี่ยวข้องกับการรับความเจ็บปวด และการสถาปนาอำนาจจากผู้กระทำที่เหนือกว่าผู้อยู่ใต้อำนาจที่ถูกกระทำ ภายใต้ความยินยอมที่มีสัญญาข้อตกลงถึงความปลอดภัยขณะที่สัญญาที่ร่วมกันทำนั้นมีผลใช้บังคับตามกฎหมายหรือไม่ หรือ “ความยินยอม” ที่ให้แกกันไว้จะยกเว้นความผิดได้หรือไม่หากการทรมานนั้นนำมาซึ่งอาการบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิต

คำสำคัญ: ผู้ทรมาน ผู้ถูกทรมาน เพศ สุข

Abstract

BDSM presents a variety of sexual relationships between people having agreement. These relationships are related to acceptance of affliction and power establishment of superior actors. Based on the acceptance agreed with safety, there are questions towards legal enforcement of contract or exclusion of liability of acceptance in case of activities causing painful or death.

Keywords: tormentor, tormented people, sexual, happiness

¹อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทนำ

ทศวรรษที่ผ่านมาปรากฏการณ์การไหลบ่าของกระแสทุนนิยมในโลกโลกาภิวัตน์ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับโลกภายใต้ความหลากหลายในวิถีปฏิบัติทางการเมืองชาติพันธุ์ ศาสนา รวมถึงเพศวิถีอย่างเข้มข้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นานาประเทศต้องเผชิญกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยในประเทศกระทั่งนำไปสู่ความพยายามระหว่างรัฐ นักวิชาการ และกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อทำให้กลุ่มคนอันหลากหลายนี้สามารถอยู่ร่วมกันและยอมรับความแตกต่างกันได้ นอกเหนือไปจากความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติชาติพันธุ์และความเชื่อทางการเมืองปฏิบัติด้านศาสนาแล้ว ยังมีปรากฏการณ์อันหลากหลายทางเพศภาวะและเพศวิถีที่ไม่ได้เกิดขึ้นภายใต้สถาบันการแต่งงานโดยไม่ได้จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์แบบคู่เพศตรงข้าม (Heterosexual) เช่น เพศวิถีของหญิงรักหญิงชายรักชาย (Ponzanesi, 2007 : 199 ; ปณิธิ บวรวัน, 2557 : 175) ขณะที่นัยยะเรื่องของเพศในอดีตนั้นถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของมนุษย์และปลอดจากการเมืองเพศมักถูกจัดวางให้สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ในสังคมสามารถสังเกตเห็นได้สังคมส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าความชื่นชอบเรื่องเพศไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือนิยมได้เรื่องของเพศจึงเป็นมิติของระบบความคิดความเชื่อและการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางเพศเพื่อแค่การสืบทอดเผ่าพันธุ์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางกิจกรรมและความสัมพันธ์ทางเพศอันหลากหลายของมนุษย์สำหรับ BDSM (Bondage and Discipline, Dominance and Submission, Sadism and Masochism) เป็นหนึ่งในรูปแบบของกิจกรรมและความสัมพันธ์ทางเพศที่แตกต่างออกไปจากเพศวิถีกระแสหลัก BDSM คือ พันธนาการจากการลงโทษเชิงกามารมณ์ที่ใช้อำนาจและการอยู่ภายใต้อำนาจ จากการมีความสุขด้วยการทรมานผู้อื่นและการมีความสุขจากการถูกผู้อื่นทรมาน และ BDSM อาจทำกิจกรรมนั้นด้วยตนเองลำพัง แบบเดียวกับการช่วยตัวเองเพื่อความสุขทางเพศแบบธรรมดาทั่วไปหรือมีผู้ร่วมกระทำด้วยกันก็ได้ กลุ่มผู้ชื่นชอบใน BDSM ได้ถูกตีตราว่าเป็นสิ่งที่แปลกแยกแตกต่างจนไปถึงขั้นเป็นเรื่องความวิปริตทางเพศหรือความผิดปกติทางจิต การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเหล่านี้มีขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิความหลากหลาย นอกเหนือจากเพศวิถีกระแสหลัก รสนิยมดังกล่าว สังคมได้สถาปนาให้ถูกมองในเชิงลบ ฉะนั้น กลุ่มผู้ชื่นชอบ BDSM จะพบปัญหาเดียวกันคือคนในสังคมส่วนใหญ่มิยอมรับพวกเขา หรือตั้งข้อรังเกียจกิจกรรมทางเพศแบบ BDSM เพราะขัดกับแบบแผนหรือชนบประเพณีเรื่องเพศภายใต้ความสัมพันธ์ทางเพศเพื่อการสืบทอดเผ่าพันธุ์ผ่านสถาบันการแต่งงานเท่านั้น โดยส่งผลให้รัฐบาลและสังคมเกิดความวิตกกังวลรวมไปถึงมิติในการแสวงหาแนวทางจัดการควบคุมในเรื่องเหล่านี้ทั้งที่ BDSM เป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่อดีต จากหลักฐานทางโบราณคดีได้แสดงให้เห็นว่าการปรากฏตัวของกิจกรรมทางเพศที่มีลักษณะในการทำนองเดียวกับ BDSM มีมาตั้งแต่ยุคศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาลกรณีภาพบนผนังปูนเปียก ในสุสานแห่งการเขียนดิน ในเมือง Tarquinia ประเทศอิตาลี ได้แสดงถึงการร่วมเพศระหว่างชายสองคนกับหญิงหนึ่งคน โดยชายได้ใช้มือตีไปที่ร่างของหญิงและชายอีกคนกำลังใช้แส้เขียนลงที่ตัวผู้หญิง (Haynes, 2000 : 234) ดังนั้น BDSM ในแง่ของเพศวิถีนั้นมีความเป็นพลวัตคลื่นไหลไปตามบริบทการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อขยายอาณาเขตพื้นที่ของกลุ่มผู้มีรสนิยมใน BDSM “ขณะที่ BDSM” ไม่มีคำจำกัดความที่เป็นสากล แต่เข้าใจกันทั่วไปในวงการนี้ โดยกลุ่มสำนักคิดหลากหลายสำนักต่างได้ให้คำนิยามของ BDSM ดังปรากฏต่อไปนี้ วิถีที่เดียวสารานุกรมเสรีอ้างว่า BDSM เป็นกิจกรรมทางเพศอย่างหนึ่งที่มีเพศสัมพันธ์แบบรุนแรงและทรมาน เช่น จับมัดขัง ใช้แส้เขียนตี เอาน้ำตาเทียนไขลง

ร่างกาย ส่วนคำว่า BDSM ก็ได้แปลแยกความหมายออกเป็นสี่ส่วนที่มีความหมาย ได้แก่ B : Bondage คือ พันธนาการ D : Discipline คือ การลงโทษ S : Sadism คือ มีความสุขจากการทำร้ายผู้อื่น M : Masochism คือ มีความสุขจากการถูกผู้อื่นทำทารุณกรรม (วิกิพีเดีย, 2560) นักวิชาการทางเพศศึกษา (Sisson, 2007 : 12) ได้นิยาม BDSM คือ “ความหลากหลายของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเชิงการมณัที่มีความยินยอมทั้งสองฝ่ายโดยปฏิสัมพันธ์นี้จะเกี่ยวข้องกับการรับความเจ็บปวดและการสถาปนาอำนาจจากผู้กระทำที่เหนือกว่าผู้อยู่ใต้อำนาจที่ถูกกระทำขณะที่ (Mahmoud, 2015 : 209) ได้นิยามว่า BDSM เป็นความชื่นชอบทางเพศที่อยู่นอกเหนือกิจกรรมทางเพศแบบธรรมดา ซึ่งรวมถึงการแลกเปลี่ยนอำนาจในการควบคุมบงการ การสวมบทบาทและความยินยอมที่เกิดขึ้นก่อนและดำเนินไประหว่างทำกิจกรรม ขณะเดียวกันนักวิชาการทางจิตและเพศบำบัด (Moser & Kleinplatz, 2007 : 35) เสนอว่า BDSM คือรสนิยมทางเพศที่ชื่นชอบความรุนแรง แต่ต้องมีการยินยอมทั้ง 2 ฝ่าย หรือบางครั้งอาจมากกว่านั้น อาจทำกันเป็นหมู่คณะ เช่นเป็นเพศสัมพันธ์ที่สวมบทบาทกันในงานที่มีผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำแต่ไม่ใช่อาการทางจิตเภท แต่เป็นวัฒนธรรมย่อยของรสนิยมทางเพศสัมพันธ์แบบหนึ่ง ทั้งนี้ความหลงใหลในความเจ็บปวดนั้นไม่ใช่ความเจ็บปวดโดยตัวมันเองแต่เป็นความคิดว่าตนจะได้รับ ความเจ็บปวดต่างหากที่ก่อให้เกิดความสุขทางเพศ เช่นเดียวกับกรณีของการพันธนาการ การที่ฝ่ายหนึ่งรับรู้ว่าตนจะได้รับ ความเจ็บปวดทางร่างกายจากการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการรับรู้และยอมรับถึงอำนาจที่ด้อยกว่าในความสัมพันธ์ และในขณะเดียวกันผู้ที่สร้าง ความเจ็บปวดก็เป็นผู้ใช้อำนาจที่เหนือกว่า สรุปได้ว่านิยามของ BDSM คือ กิจกรรมทางเพศบนพื้นฐานของการใช้การกระทำทางกายภาพและการใช้อำนาจฝ่ายผู้กระทำรวมถึงการอยู่ใต้อำนาจของฝ่ายผู้ถูกกระทำ ซึ่งต่างมีความยินยอมของทุกฝ่าย จากความยินยอมเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ ผ่านกิจกรรมที่มีลักษณะแตกต่างไปจากคนทั่วไป บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่พรรณนาแนวคิด BDSM ที่มุ่งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยที่มีทั้งคุณูปการหรือข้อจำกัดของความหลากหลายในรสนิยมทางเพศในสังคมภายใต้กิจกรรมความยินยอมอันมีสัญญาข้อตกลงถึงความปลอดภัยร่วมกัน

ผลการศึกษา

เพศเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล แต่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเพศเองก็ถือเป็นกิจกรรมเพื่อความรื่นเริงหรือความสุข เพื่อให้ได้รับความรื่นรมย์ทางเพศให้มากที่สุด เพศจึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องธรรมชาติเพื่อการสืบพันธุ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังคงต้องเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลินและความสนุกสนานที่เกิดขึ้นตั้งแต่คนเดียว สองคน มากกว่าสองคนขึ้นไป โดยวิธีการสื่อสารจะมีการปรับเปลี่ยนไปได้ทั้งแบบอ่อนหวานหรือรุนแรง (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2551 :155) สำหรับวิธีการศึกษา BDSM สัญญาแฟงว่าด้วยการสร้างความสุขกับการยินยอมจากการถูกผู้อื่นทรมานอันปราศจากความผิดทางอาญาภายใต้การทรมานผู้อื่นนี้ ได้ใช้การสำรวจสภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสวงหาคำตอบจากเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้หนังสือ (text) และเอกสาร (document) รวมทั้งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่มีบุคคลอื่นได้บันทึกหรือตีพิมพ์เผยแพร่ไว้ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ประเด็นบทบาทของ BDSM

ตราบได้ถึงความชื่นชอบในเพศสัมพันธ์ยังคงอยู่ภายใต้การครอบงำบนอุดมการณ์ของการแบ่งแยกระบบเพศตามธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการสร้างคำและการนิยามความหมายใหม่ในสังคมที่ผ่านมาทั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

การปรากฏภาพให้เห็นว่ากลุ่มเพศสัมพันธ์ทางเลื้อยอย่าง BDSM นั้น ยังคงจัดเป็นกลุ่มคนชายขอบทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการกำหนดความหมายการตอกย้ำความรู้เรื่องระบบเพศผ่านสถาบันต่างๆ ด้วยการสร้างความเป็นอื่นผ่านการปฏิบัติการทางภาษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการขณะที่บทบาทของ BDSM เป็นกิจกรรมที่ล่อแหลมในความรูสึกของกลุ่มเพศสัมพันธ์กระแสหลัก โดยที่ BDSM เป็นกิจกรรมทางเพศร่วมกับการพันธนาการและการเล่นบทบาทพิเศษ บทการเป็นผู้กระทำความรุนแรงจากความสมัครใจของผู้ร่วมกิจกรรมทั้งสองฝ่าย โดยที่ BDSM จะเป็นสัญลักษณ์แห่งเสรีภาพในทางเพศที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบการร่วมเพศแบบเดิม ๆ และเป็นสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็มีกติกามารยาทมากมายที่ต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่นแล้วยังมีคำปฏิญาณระหว่างคู่ภายใต้กิจกรรม BDSM ที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ เกิดจาก “ความยินยอม” ของผู้เข้าร่วมทั้งสองฝ่ายเท่านั้น โดยที่สาระสำคัญของ BDSM มีดังนี้ ประการแรก BDSM เป็นกิจกรรมและความสัมพันธ์ทางเพศที่ยังไม่มีพื้นที่ในสังคมมากนัก ภาพลักษณ์ของ BDSM ที่ปรากฏขึ้นในความคิดของคนทั่วไปมักจะถูกเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเพศที่มีลักษณะรุนแรง ทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ มีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เพื่อพันธนาการหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย ซึ่งมีกติกาที่ถือปฏิบัติโดย “ความยินยอม” ของผู้เข้าร่วมเท่านั้น BDSM จึงถูกตีตราว่าเป็นสิ่งที่แปลกแยกแตกต่างมีความวิปริตทางเพศผิดปกติทางจิต หรือโรคความวิปริตแต่ก็ไม่มีมิติส่วนใหญ่ของนักวิชาการว่าเส้นแบ่งระหว่างความสนใจทางเพศที่แปลกกับโรคความวิปริตอยู่ที่ไหนและไม่มีข้อพิสูจน์ทางการแพทย์ที่ยืนยันว่าผู้มีรสนิยมทางเพศหรือนิยมการใช้ชีวิตแบบ BDSM มีความผิดปกติทางจิตหรือเป็นพวกโรคจิต (Monica Pa, Monica, P., 2001 : 51-92) ประการต่อมา BDSM เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในตะวันตกของกลุ่มผู้นิยม BDSM ที่ได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งและมีพื้นที่สังคมในฐานะเป็นรสนิยมทางเพศเฉพาะกลุ่มหรือเพศวิถีทางเลื้อย อย่างไรก็ตามถึงแม้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม BDSM จะมีพื้นที่ในสังคมบ้างแต่ก็ยังไม่สามารถลดทอนเงื่อนไขในทางทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวงการแพทย์คริสเตียนผิวขาวที่พบว่ามีการจัดระเบียบมนุษย์ทั้งเรื่องความสำเร็จความใคร่กระทั่งถึงการร่วมเพศที่ต่างจากเรื่องการร่วมเพศกระแสหลักล้วนเป็นสภาวะทางจิต และเป็นเรื่องความไร้ระเบียบหรือไม่มีระเบียบ มากกว่าเป็นอาการป่วยทางจิต อาการป่วยเหล่านี้เป็นอาการป่วยที่ถูกวินิจฉัยผ่าน ‘จริยธรรมทางเพศ’ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจริยธรรมของคริสตศาสนา กรณีหนึ่งในปี ค.ศ.1994 คู่มือการวินิจฉัยและสถิติการเกิดความผิดปกติทางจิตของสหรัฐอเมริกา (Encyclopedia of Mental Disorder, n.d.) จัดให้ Sexual Sadism และ Sexual Masochism อยู่ในกลุ่ม “กามวิตถาร” ซึ่งหมายถึง ความผิดปกติทางเพศ ที่เบี่ยงเบนไปจากบุคคลทั่วไป โดยที่สาวิตรี สุขศรี (2558 : 419) กล่าวว่าข้อถกเถียงกันนี้ มีการเรียกร้องว่าในความจริงแล้วพฤติกรรมทางเพศทั้งสองรูปแบบนี้ไม่ควรถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มความผิดปกติทางเพศซึ่งครั้งหนึ่งพฤติกรรม “รักร่วมเพศ” [Homosexuality] จากเคยถูกสถาปนาให้อยู่ในกลุ่ม “กามวิตถาร” ซึ่งหลักฐานทางวิชาการได้ค้นพบว่าการระบุและจัดประเภทกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ถูกตัดออกจากหนังสือคู่มือ ฉบับนี้ไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 โดยไม่ถือเป็นความผิดปกติทางจิต อีกทั้ง Sexual Sadism และ Sexual Masochism ในความหมายนี้ไม่ได้มีสาเหตุมาจากอาการผิดปกติทางจิตหรือเพราะเป็นโรคจิต แต่เกิดจากการมีมุมมองทัศนคติที่มีรสนิยมจินตนาการ ในเรื่องเพศที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นเท่านั้น

ประเด็นข้างต้นนี้ถูกตอกย้ำโดยหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้ความสนใจในแง่ของเพศวิถีมีการวิพากษ์เผยให้เห็นถึงกลไกทางสังคมที่ผลิตซ้ำต่อการให้คุณค่ากับอุดมการณ์และวิถีปฏิบัติทางเพศแบบคู่ตรงข้ามอันเกิดขึ้นภายใต้การแต่งงานว่าเป็นบรรทัดฐานของสังคมในขณะเดียวกันกระบวนการสถาปนาได้ประทับตรา (Stigmatize)

ความปรารถนาทางเพศ และวิถีปฏิบัติทางเพศรูปแบบอื่นให้ถูกลดทอนสู่ “ความเป็นอื่น” “เป็นชายขอบ” “เป็นเรื่องผิดปกติไร้ศีลธรรม” กระบวนการดังกล่าวนี้ สามารถกล่าวได้ว่าในแต่ละสังคมแต่ละยุคสมัยสังคมได้ให้คุณค่ากับเพศวิถีทั้งการควบคุม การสถาปนาการประทับตราเพศวิถี แตกต่างกันไปนอกจากนั้นแล้วกระแสการสร้างความรู้เรื่องเพศช่วงศตวรรษที่ 20 หรือในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ก็ได้ปรากฏว่าทฤษฎีความรู้ด้านการศึกษาอันมีความคาดหวังว่าการร่วมเพศระหว่างหญิงกับชายในสถาบันการแต่งงานเป็นการร่วมเพศที่ถือว่าถูกต้องเท่านั้น

อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ที่มีรสนิยมความชื่นชอบทางเพศที่พึงพอใจในความเจ็บปวดต่างมีการตอบโต้ว่าทฤษฎีกระแสหลักอันจำกัดพื้นที่ของคนกลุ่มย่อยเหล่านี้มีการต่อสู้กับสังคมกระแสหลักที่ยังคงให้คุณค่าแก่ผู้ที่มีรสนิยมความชื่นชอบ BDSM เป็นความไม่ปกติทางจิตโดยนำเสนอให้เห็นว่าไม่ได้เป็นสภาวะทางชีววิทยาจิตใจหรืออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ฉะนั้นการมีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นจากทางเลือกอื่นที่ไม่ได้ใช้เงื่อนไขทางชีววิทยา จึงไม่อาจยอมรับได้ในสภาวะสมัยใหม่นี้เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วกลุ่มแนวคิดกระแสหลักก็ยังเห็นว่าถ้ายอมให้เพศวิถีทางเลือกเกิดขึ้นได้ย่อมเป็นการสันคลอนระบอบปิฎลาธิปไตยเพราะกลุ่มแนวคิดกระแสหลักคงจะไม่ยอมให้เกิดขึ้นหรือแม้กระทั่งยอมให้สันคลอน อันเกิดจากความคิดที่ผสมกับจินตนาการของคนกลุ่มย่อยในสังคมกลุ่ม BDSM จึงมีแนวโน้มพัฒนาปฏิสัมพันธ์และรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตนมากยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ในประเทศไทยยังไม่มีเข้มแข็งและชัดเจนพอที่จะทำให้สังคมไทยเข้าใจว่า BDSM คืออะไร จึงทำให้ BDSM ในฐานะเพศวิถีทางเลือกแทบไม่มีพื้นที่ในสังคมไทยยกเว้นว่ากิจกรรม BDSM ได้เกิดขึ้นโดยสามัญกรรยาอยู่ในที่ส่วนตัว ซึ่งแนวคิดเรื่องเพศกระแสหลักของสังคมไทยจะไม่ล่วงเข้าไปในกิจกรรมทางเพศที่อยู่ภายใต้สถาบันการแต่งงานและกระทำอย่างเปิดเผยทางด้านของ (James, 2011 : 504) ได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานของ BDSM ที่น่าสนใจว่าเป็นการมีความสัมพันธ์ทางเพศที่เกี่ยวกับการกระทำทางกายภาพ (Physical Action) ที่มีส่วนผสมความรุนแรง (Violence) หรือการมีกิจกรรมทางเพศที่มีลักษณะชาดิสม์ (Sadism) ในหลักฐานทางวิชาการพบว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ Sado-masochism โดยชาดิสม์ (Sadism) ได้ถูกรวมเรื่องราวไว้ในศตวรรษที่ 19 และหมายถึงการที่ผู้กระทำได้รับความตื่นเต้นทางเพศจากการได้ใช้ความรุนแรงทางกายภาพและทางจิตใจกับผู้ถูกกระทำหรือการทำร้ายคนอื่นโดยคนที่มิมีนิสัยทารุณด้วยการบิดเบือนทางเพศ มีการทำร้ายหญิงโสเภณีและได้รับความพึงพอใจจากการทารุณกรรมเหล่านี้ ในขณะที่มาโซคิสต์ (Masochism) เป็นความสัมพันธ์ในด้านกลับกันที่ผู้ถูกกระทำจะเกิดความกระตุ้นเร้าทางเพศจากการถูกใช้ความรุนแรงรวมไปถึงการยอมตกอยู่ใต้อำนาจของผู้กระทำประเด็นนี้มักถูกกล่าวถึงมากว่าเป็นกิจกรรมในสื่อลามกอนาจารจึงยิ่งทำให้ภาพลักษณ์ของ BDSM มีความเป็นอื่นมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้แล้วหากย้อนไปในสมัยโบราณยังไม่มีหลักฐานปรากฏว่ามีคำเรียกเฉพาะของกิจกรรมและรสนิยมทางเพศที่ใช้ความรุนแรงอย่างชัดเจน คำว่า ชาดิสม์ (Sadism) และ มาโซคิสต์ (Masochism) จึงเป็นชื่อเรียกถึงรสนิยมและกิจกรรมทางเพศแทนคำนิยามกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามความเจ็บปวดอันมีเป้าหมายเพื่อสร้างความพึงพอใจ (Pleasure) ทางกามารมณ์ให้เกิดขึ้นกับฝ่ายผู้กระทำและผู้ถูกกระทำที่หลงใหลในความเจ็บปวดนั้นไม่ใช่ความเจ็บปวดโดยตัวมันเองเหมือนอาการเจ็บปวดทั่วไป แต่เป็นความคิดว่าตนจะได้รับความเจ็บปวดที่ก่อให้เกิดความสุขด้วยยอมรับความด้อยกว่า เช่นเดียวกันกับผู้ที่สร้างความเจ็บปวดก็จะเป็นผู้ใช้อำนาจที่เหนือกว่า ความเจ็บปวดทางร่างกายในบริบทของ BDSM จึงเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและควบคุมเชิงจิตวิทยาที่แฝงตัวในอารมณ์ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในลักษณะผู้ใช้อำนาจในการลงโทษ (Punishment) โดยผู้อยู่ใต้อำนาจหากมีการขัดขืนจะมีการลงโทษ ในทางตรงกันข้ามหากปฏิบัติตามคำสั่งก็จะให้รางวัล (Reward) เหล่านี้เป็นความเชื่อของวัฒนธรรมคนกลุ่มย่อยเกี่ยวกับการ

เพิ่มความสุขทางเพศที่เรียกว่า 'Asphyxia' ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของมาโซคิซึม (Masochism) ที่อาจมีความรุนแรงและอันตรายหากปราศจากการควบคุมและความซื่อสัตย์ต่อกันด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าในมุมมองของหลายสำนักคิดเห็นถึงความสอดคล้องกันระหว่างซาดีสม์ (Sadism) และมาโซคิซึม (Masochism) กับกิจกรรม BDSM เป็นตัวแทนระหว่างกันที่มีความแตกต่างในคำเรียกชื่อกิจกรรมตามช่วงเวลาและยุคสมัยที่ทำให้จำกัดความในกิจกรรมประเภทนี้

ในวรรณกรรมหนึ่งที่ ธเนศ วงยานนาวา ได้อ้างถึง *In the Realm of the Senses* (1976) ภาพยนตร์ของนา กิสะโอชิมะ ที่ปรากฏภาพเป๊ออันเป็นสิ่งต้องห้ามที่อยู่เหนือระบอบการเมืองทุกระบอบ นอกจากนี้มีฉากที่หญิงขึ้นคร่อมร่วมเพศกับฝ่ายชาย และมีการใช้เชือกรัดคอผู้ชายจนเสียชีวิตแต่ไม่ใช้การลงฆ่าผู้อื่นให้เสียชีวิต แต่เพราะฝ่ายชายเต็มใจให้ถูกรัดและมีความสุขไปพร้อมกับกร่วมเพศ ภาพยนตร์เรื่องนี้ประพันธ์โดยนักคิดชาวฝรั่งเศส จอร์จส์ บาตาเย ผู้ทรงอิทธิพลต่อความคิดตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักคิดฝรั่งเศส เช่น มิเชล ฟูโกต์ และฌาคส์ แดร์ริดา ในเนื้อหาของภาพยนตร์ยังมีฉากที่ละเมิดข้อห้ามของสังคม อาทิเช่น การร่วมเพศต่อหน้าศพหรือตัวละครหญิงยั่วพระมาร่วมเพศกับตน โดยท้ายที่สุดตัวละครเอกที่เป็นผู้หญิงก็รัดคอพระเสียชีวิตระหว่างที่พระกำลังถึงจุดสุดยอด ภาพยนตร์นี้อาจดูเหมือนหนังสือโป๊อนาจาร แต่ความเป็นจริงแล้วเป็นชุดความคิดทางเทววิทยา (Theology) และปรัชญา เปรียบเสมือนกับดวงตาเป็นได้ทั้งสัญลักษณ์ทางศาสนาหรือเป็นการแสดงให้เห็นถึงบ่อเกิดของความชั่วร้าย แต่ในมุมหนึ่งก็เป็นส่วนสำคัญในการเห็นแสงสว่างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระผู้เป็นเจ้า ส่วนการรัดคอก็อะทอนถึงการฆ่าพระเจ้าให้ตายหรือคือความตายของพระผู้เป็นเจ้าที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามการรัดคอเพื่อให้เกิดความสุขทางเพศมีความชัดเจนมากในภาพยนตร์ *In the Realm of the Senses* (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2551 : 175)

ขณะที่จอมพล พัทธกษัตริย์ธนิธิน, ฤทธา แสงเจริญทรัพย์ และอรวิภา พึ่งเงิน (2558) ได้อ้างถึงบทบาทของ BDSM ในมุมมองของนักวิชาการผ่านนิยายคลาสสิกที่สื่อถึงเรื่องราวในกิจกรรมรสนิยมแบบซาดีสม์อันสะท้อนถึงนักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสนาม Marquis de Sade (1740 - 1814) ผู้เป็นต้นกำเนิดของคำว่า Sadism นวนิยายเรื่อง 120 Days of Sodom (Les 120 Journées de Sodome) ได้เสนอกิจกรรมทางเพศแบบซาดีสม์ที่ใช้ความรุนแรงและการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ “ผู้ถูกระทำจะอยู่ในลักษณะของ “เหยื่อ” ของ “ผู้กระทำ” ซึ่งมีสถานะเป็นผู้แสวงหาความตื่นเต้นจากการทรมานทางเพศโดยผู้กระทำที่อยู่ในสถานะที่เหนือกว่าจะกระทำต่อ “เหยื่อ” ด้วยการบังคับให้ “เหยื่อ” ตกอยู่ในสถานะจำยอมด้วยความสมัครใจ นวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า “ผู้กระทำ” จะเหนือกว่า “ผู้ถูกระทำ” และเป็นวิถีแห่งการสถาปนาความเป็นมนุษย์ผู้แสวงหาความสุขทางเพศได้อย่างเสรีให้อยู่เหนือ “เหยื่อ” ซึ่งถูกปฏิบัติเยี่ยงสิ่งของเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของ “ผู้กระทำ” เท่านั้น ในทางกลับกันประเด็นข้างต้นนี้ในอีกมุมมองหนึ่งที่ขัดแย้งกันกับวิถีทางเพศเพื่อการสืบพันธุ์ของ Marquis de Sade เชื่อว่ามนุษย์เป็นสิ่งเลวร้ายในระดับสุดขีดที่ว่าด้วยเพศสัมพันธ์ในรูปแบบที่มองได้ว่า “วิปริต” (Perversion) เช่นการมีเพศสัมพันธ์ในเครือญาติ (Incest) การเสพสังวาสทางทวารหนัก (Sodomy) เพื่อตอบสนองความพึงพอใจในเพศรสของผู้กระทำ อีกทั้งยังต้องถูกนำไปเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องกามโรคปัญหาการร่วมเพศนอกสถาบันการแต่งงานที่ได้รับการพิจารณาจากแง่มุมทางสาธารณสุขมากกว่าจะเป็นปัญหาทางศีลธรรมโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแง่มุมทางคริสตจักร ปัญหาทางด้านสุขอนามัยได้รับการนำเสนอโดยชี้ให้เห็นถึงความน่ากลัวของกามโรค

อย่างไรก็ตามในอีกมิติหนึ่งกิจกรรมลักษณะ BDSM นั้นกลับมีข้อสรุปจากการยืนยันได้ด้วยข้อมูลการวิจัยทั้งเชิงจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมแบบ BDSM กับระดับความเครียดในร่างกายพบว่าชาว BDSM เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีเซ็กส์แบบทั่วไปกลุ่ม BDSM มีปัญหาด้านอารมณ์และความเครียดน้อยกว่า และยังรู้สึกมั่นคงในความสัมพันธ์มากกว่าคนที่มีเซ็กส์แบบธรรมดา (Weisman, 2017 : 249) ขณะเดียวกันการทดลองเชิงกายภาพ นักวิจัยจากมหาวิทยาลัย Northern Illinois ได้ให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนที่รับบทเป็นเจ้านายและทาสในกิจกรรม BDSM ด้วยการสุ่มเลือกบทบาทหลังเสร็จกิจกรรมภารกิจ ทีมนักวิจัยให้พวกเขามาทำกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพการตอบสนองคำสั่งของสมองและความจำ พบว่าคนที่ได้รับบททาสได้คะแนนน้อยกว่า แต่คนที่รับบทเป็นเจ้านายคะแนนจะไม่แตกต่างกัน นั่นหมายความว่าบทบาท 'ยอมเป็นทาส' (Submissive) มีผลต่อการตอบสนองของสมอง คล้ายการถูกระทำให้ความรุนแรงทำให้พวกเขา 'ขยับ' ความรู้สึกไปอีกสถานะหนึ่ง ทำให้รู้สึกมีความสุขจากการถูกระทำให้ความรุนแรง (Wismeijer & Assen, 2013 : 312)

ประเด็นคุณลักษณะของ BDSM

การทำให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายนั้น (Moser & Kleinplatz, 2007 : 45 - 46) ให้ความเห็นว่า BDSM ความเจ็บปวดทางร่างกายที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะที่มุ่งหมายให้เกิดการกระตุ้นความสุขทางเพศที่มุ่งเน้นเรื่องสัญญาของความสัมพันธ์ที่ยินยอมทั้งสองฝ่าย (Weinberg, Williams, & Moser, 1984 : 215) ได้ทำการศึกษาและสรุปลักษณะของความสัมพันธ์แบบ BDSM ว่ามีความสำคัญดังปรากฏต่อไปนี้ ประการแรก BDSM เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งมีการใช้อำนาจและอีกฝ่ายยอมที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจฝ่ายผู้มีอำนาจเหนือจะถูกเรียกว่า Sadist, Dominant หรือแค่คำว่า 'S' และฝ่ายผู้อยู่ใต้อำนาจจะเรียกว่า Masochist, Submissive หรือแค่คำว่า 'M' ผู้เข้าร่วมจะต้องมีสัญญาที่มีการตกลงร่วมกันให้ความยินยอมก่อนโดยเฉพาะการยินยอมจากฝ่ายผู้อยู่ใต้อำนาจ ดังนั้นความยินยอมจึงเป็นการชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง "BDSM" กับการข่มขืน เนื่องจากการข่มขืนผู้ถูกระทำจะไม่มี ความยินยอม โดยที่ผู้ใช้อำนาจเหนือจะต้องไม่ละเมิดข้อห้ามในสัญญาตามที่ตกลงกัน (Moser & Kleinplatz, 2007 : 38) ด้วยเหตุนี้เอง BDSM จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจซึ่งกันและกันและกันเชื่อใจและมั่นใจว่าจะไม่ล่วงละเมิดต่อข้อสัญญา (สาวิตรี สุขศรี 2558, 415 - 417) ได้เสนอมุมมองที่สอดคล้องกันว่า "BDSM จัดเป็นสัญลักษณ์แห่งเสรีภาพในทางเพศที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบการร่วมเพศกระแสหลัก และเป็นสิทธิส่วนบุคคลแต่ก็มีที่ต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่นภายใต้ความยินยอมที่มีสัญญาข้อตกลง" อีกทั้งกลุ่มผู้ชื่นชอบใน BDSM จำนวนมากได้ทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการจะลักษณะในรูปของสัญญานัยยะทางนิตินัยการผิดสัญญาเป็นคดีที่เกี่ยวข้องเรื่องของบุคคลสองฝ่ายที่มีการทำผิดสัญญาได้แย้งสิทธิกันเป็นเรื่องที่ผู้ได้รับการโต้แย้งสิทธิจะฟ้องร้องอีกฝ่ายหนึ่งที่ทำ การโต้แย้งสิทธิหรือทำผิดสัญญาปัจจุบันสัญญา BDSM มีหลายประเภท อาทิ Dominant/Submissive Contract ซึ่งเป็นสัญญา BDSM ที่ทำกันโดยทั่วไป Scene Contract สัญญาระยะสั้นหรือสัญญาที่มีเงื่อนไขแน่ชัดว่าสัญญายินยอมกันเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และ Master/Slave Contract สำหรับผู้ที่ต้องการมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว เป็นต้น แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นสัญญาที่พวกเขาทำกันนั้นมีผลใช้บังคับในทางกฎหมายหรือไม่ หรือ "ความยินยอม" ที่ให้แก่กันไว้จะยกเว้นความผิดให้เขาได้หรือไม่หากการทำกิจกรรมนั้นนำมาซึ่งอาการบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตในขณะที่กฎหมายอาญาสมัยใหม่ของนานาประเทศ ต่างไม่เอาผิดกับผู้ก่อให้เกิดความบาดเจ็บในเกมนักกีฬา ซึ่งผู้แข่งขันได้ถูกคาดหวังว่าได้ยินยอมหรือเตรียมตัวมาพร้อมแล้ว สำหรับการถูกระทุ้งกระแทกหรือการได้รับบาดเจ็บ และความบาดเจ็บที่เกิดขึ้นเป็นเพียงสิ่งคาดการณ์ได้เท่านั้น ขณะเดียว

กันกฎหมายก็มีไม่เอาผิดกับแพทย์ผู้ผ่าตัดรักษาผู้ป่วย เนื่องจากกระทำต่อร่างกายโดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาชีวิต หรือฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งไม่เอาผิดกับแพทย์ที่ผ่าตัดตัดคลัยกรรม ให้แก่หญิงหรือชายที่ไม่มีอาการป่วย แต่ก็ยินยอมเพื่อความสุขทางใจในเรื่องความสวยงาม แต่สำหรับการทำร้ายร่างกายกันโดยความยินยอมเพื่อบรรลุนิยามสุขในทางเพศนั้น จะเป็นที่ยอมรับของกฎหมายว่าไม่เป็นความผิดได้หรือไม่ ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับหลายประเทศที่มีวัฒนธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศที่เคร่งครัดเท่านั้น หากแต่อีกหลายประเทศในโลกต่างยังคงพบปัญหาเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน

กรณีดังกล่าวเคยเกิดขึ้นแล้วด้วยการทำความรุนแรงเกินไปจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่ตั้งใจ เช่น กรณีที่นักเรียนมัธยมปลายชาวฟิลิปปินส์คนหนึ่งเลียนแบบฉากการเขียนตีจากภาพยนตร์เรื่อง *Fifty Shades of Grey* แต่ฝ่ายชายใช้หางกระเบนเขียนตีแทนเข็มขัด ทำให้ฝ่ายหญิงเสียชีวิตจนถึงแก่ชีวิต แต่ในเหตุการณ์นี้เจ้าหน้าที่ระบุว่าไม่ได้ควบคุมตัวเด็กชายไว้เนื่องจากยังเป็นผู้เยาว์แต่มีการส่งตัวเด็กชายเข้ารับการบำบัดและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้เชี่ยวชาญ ("เด็กหญิงปิ่นเสียชีวิตเลียนแบบ'ฟิฟตี เซดส์ ออฟ เกรย์,'" 2558) ดังนั้น เพื่อให้เกิดเส้นแบ่งที่ชัดเจนว่าพฤติกรรมทางเพศแบบ BDSM ลักษณะใดบ้างที่ควรจัดอยู่ในระดับความรุนแรงที่สังคมควรเปิดใจยอมรับได้ และลักษณะใดบ้างที่มีความรุนแรงเกินกว่าที่สังคมจะยอมรับและควรต้องมีการควบคุมโดยรัฐเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อคู่สัมพันธ์ BDSM เอง สำหรับ BDSM ในมุมมองของ Moser & Kleinplatz (2007) ได้นำเสนอสาระสำคัญว่านอกจากพันธนาการ (Bondage) และ ความเจ็บปวดทางร่างกาย (Physical Pain) แล้ว BDSM ยังเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการเป็นตัวแทนของการใช้อำนาจ และอาจมีการห้ามไม่ให้อีกฝ่ายสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามใจตนหรือการเล่นบทบาทเป็นนายเป็นทาส จะมีการใช้เครื่องมือ เช่น ทุญแจมือ โซ่ เชือก รวมถึงการสวมชุดรัดรูป หรือมัดข้อมือ ขาหนีบ ระหว่างประกอบกิจกรรม โดยผู้ถูกมัดอาจสวมเสื้อผ้าหรืออยู่ในสภาพเปลือยและกึ่งเปลือยก็ได้ ในบางครั้งก็จะมีกรรมกรร่างกายเข้ากับวัตถุอื่นๆ เช่น เติงหรือเก้าอี้ เป็นต้น (Weiss, 2011)

อย่างไรก็ตาม BDSM บางกลุ่มจะมีวิธีการมีเพศสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไปอีกมากมาย เช่น การมัดด้วยผ้าพันคอที่เรียกว่า 'scarf fetish' โดยสวมปลอกคอสุนัข เพื่อวางตัวเองในสถานะ 'สัตว์เลี้ยง' (Pet Play) หรือ Role Play คือ การสวมบทบาทเป็นผู้เล่นในฉากต่างๆ ซึ่งอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ และมีการสั่งการ รับการสั่งการ หรือปฏิบัติการเชิงอำนาจต่อกัน เพื่อให้เกิดสถานการณ์ของการถูกลงโทษที่สร้างความเจ็บปวด หรือเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมโดยไม่จำเป็น ต้องมีความเจ็บปวดใด ๆ เช่น บังคับให้เลียพื้น เลียรองเท้า ต่อว่าด่าทอ หรือดูถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Humiliation) เป็นต้น อีกทั้งยังมีรูปแบบของรสนิยมที่แตกต่างกันออกไปอีกในกิจกรรมลักษณะนี้ เช่น Foot Fetish หรือความหลงใหลในเท้าของคู่กิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการดมเลีย หรือสยบลงแทบเท้าเพื่อมอบอำนาจให้กับอีกฝ่ายรวมไปถึง Watersport คือ การที่ผู้ถูกกระทำยอมถูกราดด้วยของเสีย สิ่งปฏิกูล หรือสิ่งที่ขับถ่ายออกจากร่างกายของผู้กระทำ เช่น บัสสาวะ (Golden Shower หรือ g/s) อาเจียน (Roman Shower หรือ r/s) หรืออุจจาระ (Brown Shower หรือ b/s) เพื่อย้าเตือนถึงความต่ำต้อย และความหลงใหลในสิ่งซึ่งหลังจากมาร่างกายของอีกฝ่าย หรือแม้แต่การช็อตด้วยไฟฟ้า Electro Play เป็นการใช้กระแสไฟฟ้าช็อตไปที่เนื้อตัวร่างกาย อวัยวะต่างๆ รวมทั้งอวัยวะเพศของผู้ถูกกระทำ กระทั่ง Bloodsports หรือการกระทำต่อผิวหนัง ด้วยการทำให้เลือดออกด้วยการกรีด ตัด หรือการเจาะรูตามร่างกาย ซึ่งอาจใช้อุปกรณ์ที่แตกต่างกันไป เช่น เข็ม หรือตะปู กรีดลงในผิวหนังที่ระดับความลึกแตกต่างกัน และ Breath

Control Play คือการตัดออกซิเจนหรืออากาศหายใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น บีบคอ รัดคอด้วยเชือก หรือใช้ถุงพลาสติกคลุมศีรษะ เพื่อกระตุ้นความตื่นตัวของร่างกาย และต่อมที่หลังสารต่างๆ ที่เชื่อกันว่าสามารถปลุกเร้าความรู้สึก หรืออาการถึงจุดสุดยอดทางเพศได้ (สาวิตรี สุขศรี, 2558 : 419)

หลายคนมองรสนิยมประเภตินี้ด้วยความไม่เข้าใจและตั้งคำถามกับความเจ็บปวดในกามภิกษุ แต่สิ่งหนึ่งในทุกความเจ็บที่รุนแรงของ BDSM จะทิ้งร่องรอยหลักฐานในแต่ละกิจกรรมของคู่รัก โดยมากแล้ว ผู้กระทำจะทำให้ผู้ถูกกระทำไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ก่อน เพื่อให้ผู้กระทำรู้สึกว่าจะทำอะไรกับผู้ถูกกระทำก็ได้บางครั้งอาจใช้ผ้าปิดตาไม่ให้เห็นสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความรู้สึกตัดขาดจากกฎเกณฑ์ของโลกจากนั้นผู้กระทำจะเริ่มทรมานผู้ถูกกระทำ กิจกรรมนี้เป็นการตอกย้ำความรู้สึกเหนือกว่าของผู้กระทำที่ได้อีกฝ่ายถูกทรมาน จากนั้นผู้กระทำจะเริ่มเล่าโลมตามร่างกายในส่วนที่ก่อให้เกิดให้เกิดอารมณ์ทางเพศต่อไป ในการทำกิจกรรม BDSM นั้น สิ่งจำเป็นนอกเหนือไปจากความพร้อมใจแล้ว หลายครั้งที่อารมณ์เหล่านั้นสวนทางกับความรู้สึกผิดในจิตใจของผู้กระทำ โดยปกติแล้วในจิตใจได้สำนึกของผู้กระทำจะทราบดีว่าการทำให้คนอื่นเจ็บปวดหรือ การทำให้คนอื่นต่ำต้อย ถือเป็นความผิดและจะพบได้บ่อยครั้งสำหรับความรู้สึกในจิตใจได้สำนึกของผู้ถูกกระทำหลังจากกิจกรรม BDSM จบสิ้นลงแล้ว ผู้ถูกกระทำจะร้องไห้ และมีความรู้สึกอ่อนไหวเปราะบาง เหล่านี้จะเป็นหนึ่งในเหตุผลของการ ‘After Care’ อันเป็นสิ่งที่จะต้องตามมาหลังการกิจกรรม BDSM จบลงเนื่องจากการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งอาจมีบาดแผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำต้องดูแลปลอบประโลมซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจะเห็นได้ว่า BDSM ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับความรัก ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ผูกติดกับเรื่องของเพศสัมพันธ์เท่านั้นหลายคู่ที่มีรสนิยมชื่นชอบ BDSM อาจไม่มีการสอดใส่ด้วยจะเพศ หรือไม่มีเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง อันอยู่ในฐานะผู้ร่วมในกิจกรรมหรือหุ้นส่วนที่ไม่มีการผูกมัดกันด้วยความรักก็ได้ Suphawan Kongsuwan (2019) สรุปได้ว่าวัฒนธรรม BDSM เป็นรูปแบบหนึ่งของความหลากหลายในรสนิยมกามภิกษุ โดยที่วัฒนธรรมเหล่านี้ย่อมให้คุณและให้โทษ แต่หากใช้จินตนาการอย่างพอเหมาะไม่เกิดบาดเจ็บอันตรายอาการหลงใหลในวัฒนธรรม BDSM อาจทำให้กลุ่มคนเหล่านี้กระตือรือร้นที่จะสร้างสรรค์กามภิกษุออกมาอย่างจริงจังเพื่อช่วงชิงพื้นที่ในสังคมกับกลุ่มเพศกระแสหลักด้วย

ประเด็นสัญญาในกฎหมายแพ่งและหลักความยินยอมในกฎหมายอาญา

สาวิตรี สุขศรี (2558 : 421 - 424) ได้กล่าวถึงหลักการทำสัญญาในกฎหมายแพ่งและหลักความยินยอมในกฎหมายอาญาว่า BDSM มีการทำกันอย่างแพร่หลายในกลุ่ม BDSM ที่ต้องการทำข้อตกลงกันอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องกิจกรรม ปัจจุบันมีแบบฟอร์มสัญญาที่มีหัวข้อสัญญาที่หลากหลาย อาทิ สัญญาระยะสั้นหรือสัญญาที่มีเงื่อนไขที่แน่ชัดว่าคู่สัญญายินยอมกันเฉพาะการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น รวมทั้ง สัญญาสำหรับคู่ที่ต้องการมีความสัมพันธ์กันระยะยาว อาจกล่าวได้อีกอย่างว่า สัญญา BDSM ก็คือ การที่ผู้ที่กำลังจะตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ มาทำความเข้าใจตรงกันว่า “ความยินยอม” แก่ผู้ที่กำลังจะเป็นฝ่ายกระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผู้นิยม BDSM ส่วนใหญ่ต่างรับรู้และเข้าใจตรงกันว่าสัญญา BDSM หากมีผลผูกพันใด ๆ ในทางกฎหมายไม่ซึ่งหมายความว่า หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายก็ไม่อาจนำสัญญาที่เซ็นกันนั้นไปร้องขอให้ศาลบังคับให้ฝ่ายที่ผิดสัญญาปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ได้ โดยสาเหตุที่สัญญาดังกล่าวไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายหรือตกเป็น “โมฆะ” นั้น สามารถอธิบายในทางกฎหมายได้ ดังนี้ ประการแรกหลักการทำสัญญาในการกฎหมายแพ่ง ปัจจุบันนานาประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเอง ล้วนกำหนดเงื่อนไขของสัญญาที่

บุคคลสามารถตกลงกันและให้มีผลผูกพันตามกฎหมายได้อย่างบริบูรณ์เอาไว้ เช่น หลักความสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลผู้เป็นคู่สัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการในส่วนที่เกี่ยวกับ “เนื้อหา” ของสัญญา ซึ่งนับว่ามีความสำคัญที่สุด คือ จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายโดยชัดแจ้ง มิเช่นนั้นสัญญานั้นก็จะเป็นโมฆะทันที ดังเช่นที่มาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเองก็บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนการนั้นเป็นโมฆะ” ปัจจุบัน แม้ BDSM จะไม่ได้เป็นความผิดกฎหมายในตัวเอง (not per se illegal) เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายของประเทศใดกำหนดให้ BDSM เป็นความผิด เว้นแต่กระทำในสถานที่หรือในลักษณะเปิดเผยต่อสาธารณะ หรือมีการเผยแพร่ทางสื่อแต่จะเห็นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม BDSM อย่างไรก็ตามในข้อถกเถียงนี้ มีกฎหมายห้ามกระทำแก่กันไว้โดยชัดแจ้ง เช่น การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนใจให้กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง กระทั่งการดูหมิ่นเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุผลเช่นนี้เอง จึงย่อมไม่มีประเทศใดรับรองให้การตกลงทำสัญญากันเพื่อให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งต้องยอมอยู่ใต้อำนาจของอีกฝ่าย หรือต้องยอมทำกิจกรรมที่ต้องห้าม หรือเป็นความผิดตามกฎหมายอย่างชัดแจ้งนั้น มีผลผูกพันกันได้ ประการต่อมาหลักความยินยอมในกฎหมายอาญา

กิจการต่างๆ แบบ BDSM อาจเข้าข่ายเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาได้ ความผิดเหล่านี้หากเกิดขึ้นโดยความยินยอมของผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำอาจอ้าง “ความยินยอม” นั้น ขึ้นมาเพื่อไม่ต้องรับผิดได้ตามหลัก “ความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิด” ซึ่งเป็นหลักกฎหมายโรมันที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศทั้งในกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิด หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ กิจกรรม BDSM อาจเกิดขึ้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็แต่ด้วย “ความยินยอม” ของผู้ถูกกระทำ เท่านั้น และเมื่อการตกลงทำสัญญากัน หมายถึง การให้ความยินยอมแก่กัน เช่นกัน การไม่ยอมทำกิจกรรมที่เคยตกลงกันไว้ก็ย่อมหมายถึงการ “ถอนความยินยอม” ที่เคยให้ไว้แล้วนั่นเอง ศาลจึงไม่สามารถบังคับให้ผู้ไม่สมัครใจหรือไม่ให้ความยินยอมอีกต่อไป ต้องทำกิจกรรมที่เป็นความผิดต่อกฎหมายเหล่านั้นได้ เหตุผลนี้จึงนับเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดสัญญา BDSM จึงไม่ควรมีความบังคับได้ในทางกฎหมาย โดยสรุป การทำสัญญา BDSM มีสถานะเป็นเพียงความเชื่อใจเท่านั้น หากได้ทำให้เกิดพันธกรณีใดๆ ตามกฎหมายระหว่างคู่สัญญาด้วยไม่ และหากมีการฟ้องคดีกันในอนาคตนั้น มีข้อที่ควรระมัดระวังอย่างมาก เพราะปัจจุบัน สัญญา BDSM ในด้านหนึ่ง สำหรับประเทศที่ระบบกฎหมายยอมรับให้ “ความยินยอม” มีผลทำให้กิจกรรม BDSM ไม่เป็นความผิด สัญญา BDSM ย่อมเป็นประโยชน์กับฝ่ายผู้กระทำหรือฝ่ายจำเลย เพราะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่ามีการให้ “ความยินยอม” แก่กัน แต่ในอีกด้านหนึ่ง หากคดีทำร้ายร่างกายนั้น เกิดขึ้นในประเทศที่ยังไม่ยอมรับ BDSM และไม่ยอมให้บุคคลอ้าง “ความยินยอม” เพื่อไม่ต้องรับผิด สัญญา BDSM ก็จะกลายเป็นหลักฐานมัดตัวจำเลยว่าเป็นผู้กระทำตามฟ้องจริงโดยไม่ต้องเสียเวลาพิสูจน์เช่นกัน สรุปได้ว่าหากพิจารณา “หลักความยินยอม” แล้วจะพบว่าเอาสัญญา BDSM กลับจะมีผลเสียกับฝ่ายผู้กระทำมากกว่ากับฝ่ายผู้ถูกกระทำ เนื่องจาก “ความยินยอม” สามารถถูก “ถอน” หรือ “ยกเลิก” ได้ตลอดเวลา และไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ด้วยเหตุนี้ แม้คู่กรณีจะทำสัญญา BDSM ระหว่างกันเอาไว้แต่ลำพัง แต่เพียงสัญญาดังกล่าวย่อมไม่ช่วยยืนยันได้ว่า ณ เวลานั้น หรือในเวลาที่เกิดการกระทำลงดาเนินไปนั้น ผู้ถูกกระทำได้ถอนความยินยอมไปแล้วหรือไม่ หากศาลพิเคราะห์จากหลักฐานอื่นๆ และเชื่อว่าผู้เสียหายถอนความยินยอมไปแล้ว สัญญาที่ทำขึ้นก่อนหน้านั้นย่อมหมดความหมายทันที

ประเด็นเพศกระแสหลักกับการต่อสู้ของ BDSM

แนวคิดกระแสหลักเรื่องเพศของโลกตะวันตกมองเรื่องเพศว่าเป็นเรื่องของความโรแมนติก ความนุ่มนวล ไม่ใช่เรื่องความรุนแรงก้าวร้าวจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการพบว่าในช่วงแรกของงานศึกษาเกี่ยวกับเพศวิถี มักวางอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางเพศและครอบครัวแบบอนุรักษนิยมที่ได้รับการหล่อหลอมจากรัฐ โดยมักมีสมมติฐานว่าเพศวิถีกระแสหลักเท่านั้นที่จะให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ทางเพศแบบคู่ตรงข้าม ทั้งนี้สำหรับสถานะสมัยใหม่ เป็นเรื่องของทางเลือกที่กระทำผ่านการใช้เหตุผล (Rationality) เพราะสถานะของมนุษย์ตั้งอยู่บนฐานคิดความคิดแบบอภิปรัชญา หรือความเชื่อที่ว่า ‘มนุษย์สามารถเลือกได้แต่ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงชายที่เกิดขึ้นภายใต้สถาบันการสมรสนั้นยังคงต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องทางศีลธรรมสะท้อนวัฒนธรรมอันดีงามตราบโดยวิถีปฏิบัติทางเพศ (Sexual Practices) ความปรารถนาทางเพศและชีวิตด้านเพศ (Sexual Life) อื่นๆ ยังคงขัดกับบรรทัดฐานของสังคมโดยมักถูกมองว่าเป็น “ความเบี่ยงเบน” และ “ทำลายวัฒนธรรม อันดีงามของสังคม” (วรภรณ์ แซ่มสนิท, 2551 : 69) แต่ในกรณีของ BDSM เป็นกิจกรรมที่ถูกมองว่าเป็นกิจกรรมนอกกรอบของเพศกระแสหลักที่ขัดแย้งกับแนวคิดของลัทธิสโตอิก (Stoicism) ที่มองว่า ความหรรษาทางเพศเป็นภัยต่อมนุษย์ โดยความรู้สึกทั้งความเจ็บปวดและไม่เจ็บปวดไม่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ (Hawkes, 2004 : 45) ความสัมพันธ์แบบ BDSM จึงไม่สอดคล้องต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล (Greek & Thompson, 1992 : 601 - 616) เนื่องจากการปฏิบัติต่อกิจกรรมทางเพศจะต้องเป็นไปเพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์เท่านั้น ไม่ใช่เพื่อความพึงพอใจทางกามารมณ์ ดังนั้น สถานะที่สกปรกของเพศในกรอบความคิดของศาสนาที่มีสาวกเป็นจำนวนมาก เช่น คริสตศาสนานั้น ถือว่า ‘บาปกำเนิด’ (Original Sin) ของมนุษย์ได้ปรากฏอยู่ตั้งแต่น้ำอสุจิแล้ว ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การประกอบกามกิจนั้นยังแสดงถึงสถานะความเสื่อมของมนุษย์ที่มีชีวิตไม่ยาวนานและไม่เป็นอมตะแบบเดิม ด้วยเหตุนี้เอง BDSM จึงยังเป็นปฏิปักษ์กับการมีเพศสัมพันธ์ที่เป็นเพียงแค่อุปกรณ์เพื่อการสืบเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ตามแนวคิดของศาสนาคริสต์โดยสิ้นเชิง ยิ่งไปกว่านั้นในสังคมตะวันตกในอดีตเอง BDSM ยังคงถูกมองว่าเป็นความผิดปกติทางจิตเวช (Psychiatric Disorder) หรือแม้กระทั่งบัดนี้สังคมยังคงตีตรา BDSM ว่าเป็นอาการทางพยาธิวิทยาที่ต้องมีการรักษาความผิดปกตินั้น (Langdridge & Baker, 2007 : 3 - 4) อย่างไรก็ตาม การเติบโตขึ้นของชุมชน BDSM ทั้งในฝั่งอเมริกาและยุโรป โดยการเคลื่อนทางสังคมของผู้ที่มีรสนิยมแบบ BDSM ได้มีการรวมกลุ่มรวมตัวกันเป็นสมาคม กระทั่งกลุ่ม BDSM สามารถได้เข้าทางวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมย่อย (Sub-culture) และได้รับการยอมรับในสังคมตะวันตกในระดับหนึ่ง (Sisson, 2007 : 18 - 26) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเรื่องเพศจึงกลายเป็นกลไกสำคัญของรัฐประชาชาติที่ไม่เพียงแต่ด้วยเรื่องสุขอนามัยเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคทางเพศสัมพันธ์และการเกิดของประชากรอีกด้วย ต่อมากระบวนการเคลื่อนไหวสังคมของกลุ่ม BDSM สื่อสารมวลชนได้นำเสนอ BDSM ในภาพลักษณ์ที่เป็นความสัมพันธ์โรแมนติกของคู่รักในภาพยนตร์เรื่อง Secretary (2002) หรือ Fifty Shades of Grey (2015) โดยเฉพาะในวลีที่ว่าด้วย “Pleasure and pain, reward and punishment ...” (James, 2011 : 504) เป็นข้อความตอนหนึ่งจากนิยายเรื่อง Fifty Shades of Grey 3 ที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพื้นฐานของ BDSM ได้อย่างเด่นชัดว่า BDSM เป็นกิจกรรมและความสัมพันธ์เชิงกามารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางกายภาพ (Physical Action) ที่มีส่วนผสมความรุนแรง (Violence) ที่เกิดขึ้นภายใต้การยินยอมของคู่รัก นอกจากนั้นแล้วหนังสือนิยายหรือภาพยนตร์เรื่อง Fifty Shades of Grey ปัญหาในนิยายและภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเป็นที่สนใจ ว่าหนังสือสัญญา BDSM ที่เกิดขึ้น เป็นจินตนาการ หรือว่าเป็น

สัญญาที่ทํากันจริงในกิจกรรมกามกิจระหว่างผู้ชื่นชอบ BDSM สิ่งเหล่านี้ได้สร้างอิทธิพลต่อกลุ่มแนวคิดเพศ กระแสหลักที่เคยประณาม BDSM ว่าเป็นกิจกรรมของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่ไม่มีพื้นที่ในสังคม แนวคิดนี้จึงได้ถูก ลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ลงไปพร้อมกับการยอมรับว่ากิจกรรมและความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นวิถีชีวิตและรสนิยมทาง เพศรูปแบบหนึ่ง (Langdridge & Baker, 2007 : 3 - 4) ดังนั้น การสร้างความหมาย รวมถึงการสร้างตัวตนของ BDSM ได้มีความแตกต่างกันตามแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ กลุ่มผู้นิยม BDSM จึงมีการจัดวางตำแหน่งที่ขยายพื้นที่ ตัวตนผ่านกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยมีเป้าประสงค์ทำให้รับรู้ได้ว่าตนเองเป็นใครมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อย่างไรและยิ่งไปกว่านั้นกลุ่ม BDSM ยังต้องมีการใช้อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) เพื่อการสนับสนุน สัญลักษณ์ในการอ้างถึงความเป็นส่วนหนึ่งในสังคมมีชื่อนอกสังคมเพื่อการรวมกลุ่มสร้างพื้นที่ให้กับกลุ่มตนเองเมื่อ เป็นเช่นนั้นพื้นที่ของกลุ่ม BDSM จึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่ม BDSM เท่านั้น แต่เป็นการเกิดขึ้นจาก การหล่อหลอมทางสังคมควบคู่กัน ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวของกลุ่ม BDSM ในเครือข่ายสังคมออนไลน์การเข้าถึง เว็บไซต์ภาพยนตร์ผู้ใหญ่แนว BDSM พบว่า ต่่างมีผู้สนใจเข้ามาดูเพิ่มมากขึ้นเหล่าสำนักคิดได้ตั้ง สมมติฐานว่า การที่มีคนเข้ามาลองเป็นทาสด้วยใช้ความรุนแรงกับร่างกายของตนเอง เป็นเพราะพวกเขากำลังใช้ BDSM เป็นพื้นที่ที่ จะปลุกให้ตื่นจากความเครียด บางกลุ่มก็อ้างว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการประท้วงในระดับบุคคลที่ยืนยันการเป็น เจ้าของร่างกายของตนเองมากกว่าจะยอมให้รัฐมาควบคุม (Wismeijer & Assen, 2013) สรุปได้ว่า การยืนยันได้ ด้วยข้อมูลการวิจัยทั้งเชิงจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมแบบ BDSM อาจเป็น พื้นฐานให้ชาว BDSM มีพื้นที่ในสังคมมากขึ้น (Weisman, 2017 : 124) ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยทางด้าน จิตวิทยาที่พบว่า BDSM ไม่ใช่ความผิดปกติทางจิต เช่น การศึกษาของ (Wismeijer & Assen, 2013) ที่อ้างถึง BDSM เป็นเรื่องของกิจกรรมสันทนาการ (Recreational Leisure) มากกว่าที่จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงอาการทางจิต และนอกจากนี้ สื่อสารมวลชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้สังคมตะวันตกเข้าใจและยอมรับ BDSM ในฐานะที่เป็น เพศวิถีทางเลือก (Alternative Sexuality) แม้จะไม่สามารถเข้าไปแทนที่แนวคิดเรื่องเพศกระแสหลักได้ก็ตาม (Weiss, 2011 : 111 - 116)

สรุปเพศกระแสหลักกับ BDSM ในสังคมไทย

ทศวรรษที่ผ่านมาเริ่มมีงานศึกษาที่นำเสนอประเด็นเพศวิถีที่แตกต่างไปจากวิถีปฏิบัติทางเพศกระแสหลัก ในสังคมไทยนอกเหนือจากการร่วมเพศเพื่อสืบพันธุ์จึงได้สร้างความหวาดวิตกที่พบจากหน้าสื่อสารมวลชนรวมถึง งานวิชาการที่เกิดขึ้นแล้วทั้งนี้เพศในพื้นที่สาธารณะจะมีข้อถกเถียงระหว่างการเป็น “วิชาการ” หรือ “อนาจาร” อย่างไรยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ความรู้ในเรื่องเพศจึงถูกตั้งข้อสงสัยว่าจะเป็นการกระตุ้นเร้าอารมณ์ความต้องการ หรือเป็นการให้ความรู้เรื่องเพศ คำถามจึงเกิดว่าอะไรบ้างที่ควรรู้ อะไรไม่จำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ร่างกาย อวัยวะ การสืบเผ่าพันธุ์ เป็นต้น ในอาณาเขตของความรู้ทางการแพทย์พบว่าทศวรรษที่ว่าเพศเป็นเรื่อง “ธรรมชาติ” ของมนุษย์ อารมณ์ความต้องการทางเพศจึงไม่ถือเป็นสื่อลามกอนาจาร (ณภัค เสรวิรักษ์, 2551) ด้วย กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมว่าด้วยเรื่องเพศกระแสหลักนี้ได้สร้างอาณาเขตเพื่อป้องกันการสั่นคลอนจากกลุ่มที่มี รสนิยมชื่นชอบต่างไปจากเพศกระแสหลักจึงเป็นที่มาของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ที่พยายามช่วงชิงพื้นที่ ความรู้สึกชีวิตการต่อสู้และต่อรองของผู้คนที่มิเพ็ดวิถีสันหลากหลาย ขณะเดียวกันกิจกรรม BDSM ในสังคมไทย นั้นยังคงไม่มีพื้นที่ในสังคมเท่าใดนัก เนื่องจากแนวคิด BDSM มักถูกกำกับด้วยภาครัฐบาลโดยที่ภาครัฐบาลมักจะมี

มุมมองเรื่องเพศในแง่ลบเป็นการแสดงออกถึงความรุนแรงและความสกปรก BDSM จึงถูกตีกรอบอยู่ภายใต้ภาพลักษณ์และแนวคิดที่ว่า BDSM เป็นเรื่องของความวิปริตทางเพศและความผิดปกติทางจิต ซึ่งถูกตอกย้ำโดยหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐและสื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่ง BDSM ได้ปรากฏในสื่อบางประเภท เช่น สื่อโป๊ ซึ่งสวนทางกับแนวคิดกระแสหลักเรื่องเพศในสังคมไทย ทำให้ BDSM ถูกขับให้อยู่นอกพื้นที่ที่มากยิ่งขึ้น กระทั่งถูกตีตราว่าเป็นเรื่องตลกน่าขบขัน ถูกรังเกียจ ล้อเลียนและกีดกันการถูกเบียดขับทำให้ด้อยอำนาจในการต่อรองเป็นกลุ่มที่อยู่ในลำดับขั้นต่ำสุดในความสัมพันธ์ทางเพศกระทั่งคนกลุ่มนี้ถูกจัดเป็นคนที่ไร้พื้นที่ซึ่งต้องเผชิญกับภาวะความเป็นคนชายขอบในหลายมิติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ชลิดาภรณ์ สงสัมพันธ์, 2551 : 7) และที่สำคัญไปกว่านั้น BDSM ได้ถูกสถาปนาจากจากสังคมไทยว่าเป็นเรื่องของพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งมีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น “ชาติสมกับมาโชติสม” ที่มีความเบี่ยงเบนทางเพศแบบหนึ่ง อีกทั้งภายใต้มายาคติทางสังคมที่เกิดขึ้นยังคงสร้างภาพลักษณ์ให้กลุ่มผู้มีความชื่นชอบเพศสัมพันธ์ทางเลือกมีความหมายและคุณค่าในเชิงลบตลอดเวลาเป็นการตอกย้ำว่า BDSM เป็นกิจกรรมของผู้มีความวิปริตทางเพศ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาจากจิตแพทย์ (สุวิทนา อารีพรรค, 2528 : 69) เช่นเดียวกันกับมูลเหตุที่เกิดขึ้นมาแล้วในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1870 ว่าด้วยการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขัดต่อวัฒนธรรมการมีเพศสัมพันธ์ภายใต้การสืบเผ่าพันธุ์ถือเป็นข้อห้าม แม้กระทั่งในอดีตระเบียบการส่งพัสดุไปรษณีย์ของสหรัฐอเมริกายังมีการสั่งห้ามส่งภาพลามกอนาจารทางไปรษณีย์ไม่ว่าจะมีเพื่อเหตุใดให้ถือว่าผิดระเบียบทั้งสิ้น ในทำนองเดียวกันกับ BDSM ในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งที่ขัดต่อความเชื่อเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ทางธรรมชาติสื่อต่างๆ มีการสอดแทรกเรื่องราวการนำเสนอ BDSM ในฐานะที่เป็นสิ่งแปลกปลอมและพฤติกรรมกามวิถิตารที่มีการเลียนแบบมาจากสื่อต่างประเทศ มีการขายบริการทางเพศให้กลุ่มที่นิยมความรุนแรงทางเพศด้วยการรับจ้างถูกทรมาน ถูกโบย ใช้ความรุนแรง เลียนแบบการมีเช็ทแบบวิถิตารในหนังต่างประเทศ (ทีมข่าวรายงานพิเศษคมชัดลึก, 2555 : 1) อย่างไรก็ตามในบริบทของสังคมไทย อาจกล่าวต่อไปได้ว่า BDSM ถูกการจัดระเบียบให้เป็นอาการทางจิตประสาทหรือไม่ก็วิปริตวิถิตาร ไม่ใช่เรื่องของรสนิยม ความสัมพันธ์หรือวิถีชีวิตทางเพศรูปแบบหนึ่งแล้ว ยังขัดต่อวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาที่ไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์นอก ระบบ เพื่อสืบเผ่าพันธุ์ให้ถูกต้องตามธรรมชาติเท่านั้น ความรู้และความเชื่อนี้ยังคงจะสร้างอคติและความลำเอียงในสังคมตะวันตกที่นำไปสู่การลงโทษ กดทับ กีดกัน และดูหมิ่นเหยียดหยามมนุษย์ที่มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่สอดคล้องกับสังคมกระแสหลัก นอกจากนั้น จากพื้นฐานในการขาดความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องในความสัมพันธ์แบบ BDSM ยังอาจนำไปสู่การชี้้นำให้สังคมเข้าใจ BDSM เพียงแต่ด้านเดียวในแง่ลบเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วพื้นฐานแนวคิดของ BDSM เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงการใช้อำนาจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยินยอม ความไว้วางใจเชื่อใจกันระหว่างผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรม BDSM ซึ่งมีมิติเหล่านี้ของ BDSM ไม่ปรากฏจากการรับรู้ของวัฒนธรรมสังคมไทย

สรุป เมื่อกลุ่มวัฒนธรรมย่อยต้องการพื้นที่ทางวัฒนธรรมของตนเองต้องแสดงถึงลักษณะเฉพาะมากกว่าสิ่งที่เป็นสากลเพราะวัฒนธรรมไม่ได้บ่งบอกถึงความเป็นสากล แม้ว่าวัฒนธรรมนั้นจะปรากฏให้เห็นได้ทุกหนแห่งก็ตาม เมื่อเป็นเช่นนั้นในสังคมไทยกลุ่มคนที่มีรสนิยม BDSM ยังไม่สามารถรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือชุมชนอย่างเป็นทางการเพื่อขับเคลื่อนและเปิดพื้นที่ให้ BDSM ได้รับการยอมรับในสังคมไทยได้ในทางตรงข้ามหากทำความเข้าใจและ “มองเห็น” ว่าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนอื่นมีคุณค่าในแนวทางของตัวเองจะช่วยให้ลดอคติ ลดการดูหมิ่นเหยียดหยาม และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก กีดกัน หรือเลือกปฏิบัติ

สรุปข้อเสนอแนะ

ความรู้เรื่องเพศกระแสหลักและเพศทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการป้องกันและปกครองตนเอง แต่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศไม่อาจป้องกันการคุกคามทางเพศจากคนอื่น เป้าหมายของภาคการศึกษาในฐานะเกราะป้องกัน จึงเป็นเพียงการป้องกันภัยที่เกิดขึ้นจากตัวเอง สงครามที่กระทำต่อเรื่องเพศจึงเป็นสงครามที่ตัวเองเพื่อตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนี้การสร้างเกราะคุ้มภัยย่อมเป็นสิ่งที่เกิดและได้มาจากตนเองเท่านั้นขณะที่บทความนี้จึงต้องพิจารณาทั้งข้อสนับสนุนและข้อจำกัดต่อการทำความเข้าใจอย่างเหมาะสม โดยที่สาระสำคัญในบทความนี้จะเน้นแนวทางในการนำมาเชื่อมโยงทฤษฎีในแนวของศาสตร์เชิงประจักษ์เท่านั้น และเป็นเพียงการบุกเบิกหรือสนับสนุนการนำร่องในเชิงวิชาการ เพื่อให้การศึกษามีความเป็นศาสตร์ที่จะช่วยพรรณนา อธิบายและทำนายได้มากขึ้นมีได้หมายความว่าทุกๆ กรณีต้องเป็นดังข้อสรุปนี้เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การทดสอบและยืนยันจากผลงานทางวิชาการอื่นอันจะมีขึ้นในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จอมพล พัทธกษัตริย์ธิน, ฤทธา แสงเจริญทรัพย์ และอรวิภา พึ่งเงิน. (2558). BDSM : กามารมณ์ภายใต้อำนาจและความเจ็บปวด. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 3(2), 17-39.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2551). ประวัติศาสตร์ของเพศวิถี : ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ เรื่องเพศในประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความรู้เข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณภัค เสรีรักษ์. (2555). อ่าน "เสพสม บัณฑิต" ในฐานะ "เพศ (รส) ศึกษา" สำหรับมวลชนไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2521. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 31(1), 33-68.
- เด็กหญิงปันส์เสียชีวิตเลียนแบบ 'ฟิฟตี เซตส์ ออฟ เกรย์'. (2558). [On-line]. Available : <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/638353>, 12 พฤศจิกายน 2561.
- ทีมข่าวรายงานพิเศษ. (2555). "รับจ้างถูกเขียน...เช็คสัญชาติสม." คมชัดลึก. [On-line]. Available : <http://www.komchadluek.net/news/detail/147064>. 12 พฤศจิกายน 2561.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2551). เพศ : จากธรรมชาติ สู่วิถีธรรม จนถึงสุนทรียะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- ปณิธิ บรรวณ. (2557). ความหลากหลายทางเพศกับพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย: การสำรวจองค์ความรู้. วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 44(2), 51-70.
- วรภรณ์ แซ่มสนธิ. (2551). วิถีคิดเรื่องเพศวิถีของชาวไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความรู้เข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิงสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิกิพีเดีย. (2560). บีทีเอสเอ็ม. [On-line]. Available : <https://bit.ly/2roY2gn>. 3 พฤศจิกายน 2561.
- ศุภาวรรณ คงสุวรรณ. (2019). ทรมานแสนสุขสม : เปิดโลก 'BDSM' รสนิยมทางเพศที่ต้งต้นจากความยินยอมพร้อมใจ. [On-line]. Available : <https://www.the101.world/bdsm-in-thailand>. 17 พฤศจิกายน 2561.

- สาวตรี สุขศรี. (2558). BDSM Contract : คำบังคับแห่งสัญญาในทางแพ่งกับหลักความยินยอมไม่เป็นความผิดในทางอาญา. *วารสารนิติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)*, 44(2), 415-442.
- สุวัฒนา อารีพรรค. (2528). *กามวิปรีต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Encyclopedia of Mental Disorder (n.d.). **Sexual-sadism**. [On-line]. Available : <http://www.minddisorders.com/Py-Z/Sexual-sadism.html>. 30 พฤศจิกายน 2561.
- Greek, C. E., & Thompson, W. (1992). Antipornography Campaigns: Saving the Family in America and England. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 5(4), 601-616.
- Hawkes, G. (2004). *Sex and Pleasure in Western Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Haynes, S. (2000). *Etruscan Civilization: A Cultural History*. London: British Museum on Press and the J. Paul Getty Museum.
- James, E. L. (2011). *Fifty Shades of Grey*. New York: Vintage Books.
- Langdridge, D., & Baker, M. (2007). Situating Sadoomasochism. In D. Langdridge & M. Baker (Eds.), **Safe, Sane and Consensual : Contemporary Perspectives on Sadoomasochism** (3-9). New York: Palgrave MacMillan.
- Mahmoud, Z. (2015). No Means Yes... If Consent Is Obtained: An Exploration into the Psychology and Legality of BDSM and Sexual Sadism. *Western Undergraduate Psychology Journal*, 3(1), 10.
- Monica, P. (2001). "Beyond the Pleasure Principle: The Criminalization of Consensual Sadoomasochistic Sex", *Texas Journal of Women, Gender, and The Law*, 11(1), 51-92.
- Moser, C., & Kleinplatz, P. J. (2007). Themes of SM expression. In D. Langdridge & M. Barker (Eds.), **Safe, sane, and consensual: Contemporary perspectives on sadoomasochism** (35-54).
- Ponzanesi, S. (2007). Feminist theory and multiculturalism. *Feminist Theory*, 8(1), 91-103.
- Sisson, K. (2007). The Cultural Formation of S/M: History and Analysis. In D. Langdridge & M. Barker (Eds.), **Safe, sane and consensual: contemporary perspectives on sadoomasochism** (10-34). New York: Palgrave Macmillan.
- Weinberg, M. S., Williams, C. J., & Moser, C. (1984). The social constituents of sadoomasochism. *Social Problems*, 31(4), 379-389.
- Weisman, C. (2017). Dominatrixes and Porn Sites Report a Huge BDSM Uptick Since Trump Became President. [On-line]. Available : <https://bit.ly/2lfv1hx>. 25 พฤศจิกายน 2561.
- Weiss, M. (2011). *Techniques of Pleasure: BDSM and the Circuits of Sexuality*. Durham: Duke University Press.
- Wismeijer, A. A., & Assen, M. A. (2013). Psychological characteristics of BDSM practitioners. *The Journal of Sexual Medicine*, 10(8), 1943-1952.

รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ* The Airport City Management Model of Suvarnabhumi Airport*

ยวลักษณ์ เวชวิทยาลัง** วิญญู วีรยางกูร*** วรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ***
Yuwalak Wetvitayaklang** Vinyu Virayangkur*** Worapong Phoomborplub***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในปัจจุบัน และรูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า (1) สภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิทั้งด้านการบิน และด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน มีค่าเฉลี่ยสูงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ด้านการบิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด คือ มีจำนวนเคาน์เตอร์เช็คอินที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 4.44$) ด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) คือ ความมีชื่อเสียง ความโดดเด่น ของสินค้าและร้านค้าแบรนด์เนม (Brand Name) ที่มาให้บริการ ($\bar{X} = 4.17$) (2) การบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต้องมี 1. ในด้านการให้บริการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เมืองสนามบินควรมีระบบการให้บริการที่รวดเร็ว ($\bar{X} = 4.44$) 2. ในด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) คือ ภายในเขตเมืองสนามบินควรมีอาคารสำนักงาน (รายย่อย) อาคารสำนักงานให้เช่า บริษัท ห้างร้าน และ 3. ในด้านสาธารณูปโภค ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน และเมืองสนามบินควรมีระบบโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.08$) (3) รูปแบบในการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควรประกอบด้วย 1. บริหารจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ที่เป็นเลิศ 2. บริหารจัดการพื้นที่ด้วยเทคโนโลยีมัลติมีเดียอย่างมีอัตลักษณ์ 3. บริหารจัดการผังเมืองและวางแผนธุรกิจ 4. บริหารจัดการตามมาตรฐานสากลด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกลุ่มธุรกิจและกลุ่มท่องเที่ยว โดยผู้บริหารควรประยุกต์หลักการการบริหารจัดการ 5. ด้านอย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา (การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม) เพื่อรักษาสถานะให้เป็นท่าอากาศยานที่มีคุณภาพสูงแข่งขันได้

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบิน¹ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ²

*ศุภณีนพณ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจศุภณีนพณ์ติต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2561

**นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจศุภณีนพณ์ติต สาขาการจัดการ

***อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Abstract

This study aims to study the current condition of Suvarnabhumi Airport Management and to study the airport city management model of Suvarnabhumi Airport. Mixed research methods approach was adopted. Data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research showed that (1) the conditions in the management of Suvarnabhumi Airport both in terms of aviation and non-aviation aspects has a high average at a high level ($\bar{X} = 4.19$). In terms of aviation, the highest mean level is the number of check-in counters that are appropriate for the number of users ($\bar{X} = 4.44$). Non-aeronautical aspects which has a high average in the high level ($\bar{X} = 4.09$) is the reputation, outstanding products and brand name stores that come to service ($\bar{X} = 4.17$) (2) Airport city management of Suvarnabhumi Airport should have 1. In terms of service the highest mean is that the airport city should have a fast service system ($\bar{X} = 4.44$) 2. In terms of commercial activities, the highest mean ($\bar{X} = 4.10$) is that within the airport city area, the airport should have buildings and offices, office building for rent, company, shop, and 3. In terms of utilities the highest mean value is to consider the environment and the impact on the community and the airport city should have the appropriate infrastructure for providing services ($\bar{X} = 4.08$) (3) the model for managing the airport city of Suvarnabhumi Airport Should consist of: 1. Manage the excellent logistics infrastructure system 2. Manage the area with multimedia technology with identity 3. Manage city planning and business planning 4. Manage according to international standards for services and facilities Convenience to support business groups and travel groups. The Suvarnavhumi Airport must manage by applying 5 management principles efficiently at all time (planning, organizing Commanding, coordination and controlling) to maintain the status of a high-quality airport.

Keywords: Airport City Management Model¹, Suvarnabhumi Airport²

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สนามบินหลักได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญของระบบการคมนาคมขนส่ง และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้เชื่อมโยงกันทั่วโลก เนื่องจากการคมนาคมที่สะดวก รวดเร็ว และมีความคล่องตัว นับเป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นดึงดูดธุรกิจการบินที่เชื่อมโยงทุกประเภท สนามบินหลักได้กลายเป็นศูนย์รวมของการผลิตและการกระจายสิ่งอำนวยความสะดวก เวลาที่สำคัญ โรงแรม บ้านพัก ที่พัก การประชุมการค้า และการแสดงนิทรรศการ คอมเพล็กซ์ และอาคารสำนักงาน การขยายตัวอย่างรวดเร็วของสิ่งอำนวยความสะดวกในเชิงพาณิชย์ในสนามบินได้กลายเป็นประตูแห่งการเชื่อมโยงดึงดูดนักท่องเที่ยว สามารถดำเนินธุรกิจแลกเปลี่ยนความรู้ ร้านค้า กิน นอน และเป็นความบันเทิง จะเปลี่ยนเมืองที่มีสนามบินหลักกลายเป็น

“เมืองสนามบิน (Airport City/Aerotropolis)” (Kasarda, 2016) อาทิเช่น สนามบินชางเกี ของสิงคโปร์ สามารถครองตำแหน่งสนามบินที่ดีที่สุดในโลกมาเป็นปีที่ 5 ติดต่อกัน บรรยายภาพรูปแบบดังห้างสรรพสินค้าชั้นนำ และมีบริการดีเยี่ยมดังโรงแรมชั้น 1 ที่สำคัญสนามบินมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการ ตลอดเวลา สอดคล้องกับความต้องการของผู้มาเยือน มีทั้งสระว่ายน้ำ สวนผีเสื้อ โรงภาพยนตร์ พื้นที่พักผ่อนทั้งในและนอกอาคารภายใต้บรรยากาศแบบ “city in the garden” ที่สะท้อน “ความเป็นสิงคโปร์” และในอนาคตอันใกล้กำลังจะเปิดส่วนที่เป็น พื้นที่หมายสำคัญแห่งใหม่ที่ชื่อ The Jewel ซึ่งคือสวนในอาคารกระจกขนาดใหญ่รูปวงรีที่ผนวกกิจกรรมเชิงพาณิชย์ กับ สวนพฤกษศาสตร์ในร่ม เพื่อเป็นอีกหนึ่ง “ที่หมาย” ที่สำคัญของสนามบิน มีการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้สนามบิน ที่ล่าสุด อาคารสนามบินที่ 4 ได้นำระบบเช็คอินอัตโนมัติมาใช้ทั้งหมด (ผู้จัดการออนไลน์, 2556)

ดังที่อัลวินด์ ทอฟเฟอร์ (Alvin Toffler) นักพยากรณ์อนาคต กล่าวไว้ว่า สิ่งที่กำหนดความสำเร็จของการแข่งขันทางการค้าในระดับโลก จากศตวรรษที่ 21 เป็นต้นไป คือ “ผู้ที่รวดเร็วที่สุดเท่านั้นที่จะอยู่รอด” ซึ่งสิ่งที่ Toffler กล่าวได้ค่อย ๆ ปรากฏให้เห็นแล้วว่าเป็นความจริง ในปัจจุบันนานาประเทศต่างแข่งขันกันในโลกแห่งความเร็วที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ก่อให้เกิดเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่มีสนามบินนานาชาติเป็นตัวขับเคลื่อนและใช้กำหนดทำเลที่ตั้งของธุรกิจ สำหรับประเทศไทย สินค้าส่งออกถึงร้อยละ 80 ในปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัย ความรวดเร็วของการขนส่งทางอากาศ ไม่ว่าจะเป็นการเน้นการส่งออกตามนโยบายอุตสาหกรรมระดับโลก (Global Niches) เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ อาหารที่เน่าเสียง่าย หรือสินค้าแฟชั่น ซึ่งจำเป็นต้องขนส่งอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สินค้ายังคงทันสมัย ไม่ตกยุค เป็นต้น ดังนั้น สนามบินจึงนับเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศไทยเช่นกัน (สุวัฒน์ วาณิสบุตร, 2553) ปัจจุบันเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในธุรกิจการบิน ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เทคโนโลยี และภาวะการณ์ก่อการร้าย ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะธุรกิจท่าอากาศยานทั่วโลกต่างเร่งปรับกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาดังกล่าว คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะ และขีดความสามารถพร้อมที่จะแข่งขันและช่วงชิงความได้เปรียบในธุรกิจ

จากที่ได้กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาและการบริหารจัดการเมืองสนามบิน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนาทางด้านการบินของประเทศไทยให้ก้าวหน้าไปสู่ระดับสากล เพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม การท่องเที่ยว และความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งนี้ มุ่งหวังว่าผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำมาวางแผนประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท่าอากาศยานไทย ให้เป็นท่าอากาศยานที่มีการให้บริการที่ดีสุด ปลอดภัยที่สุด และสะดวกสบายที่สุด เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์เศรษฐกิจที่ก้าวหน้า นำพาประเทศให้พัฒนาอย่าง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

บริบทของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท.

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นหนึ่งใน 6 แห่ง ของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. (Airports of Thailand Public Company Limited : AOT) ซึ่งมีการกิจการหลักที่สำคัญ คือ เน้นการบริการผู้โดยสาร และสายการบินที่สะดวก รวดเร็ว เพื่อรองรับจำนวนผู้โดยสารและปริมาณเที่ยวบินที่เพิ่มขึ้นให้เพียงพอ การประกอบและส่งเสริมกิจการท่าอากาศยาน รวมทั้งดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบิน ตลอดจน การให้บริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยสภาพทั่วไป เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับ กรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑลที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายเชื่อมโยงเป็น เส้นทางท่องเที่ยว และในจังหวัดสมุทรปราการก็มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่หลากหลาย อาทิ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เชิงศาสนา เชิงประวัติศาสตร์ เชิงนิเวศ นอกจากนี้ ฐานเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและภาคพาณิชย์กรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิต ยานยนต์ ชิ้นส่วน ยานยนต์ อุปกรณ์เครื่องจักร ผลิตภัณฑ์โลหะ เคมีภัณฑ์ พลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์ อาหารแปรรูป การขนส่งสินค้าและบริการ (Logistics) และธุรกิจ ค่าขายของภาคเอกชน ดังนั้นจึงเป็นประโยชน์และโอกาสในการพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นเมืองสนามบินระดับโลก

บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. ได้มีการศึกษารูปแบบของท่าอากาศยานนานาชาติฮ่องกง หรือสนามบินเชก ลัป ก๊อก (Chep Lap Kok) พบว่า มีลักษณะทางกายภาพคล้ายกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทอท.จึงได้นำมาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการท่าอากาศยาน เพื่อพัฒนาให้ตอบสนองการใช้บริการ 3 ประเภท คือ การท่องเที่ยว การเดินทางปกติ และการเดินทางทำธุรกิจ รวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของไทยปรับสัดส่วนรายได้ จากเดิมบริการการบินร้อยละ 60 ลดลงเป็นร้อยละ 40 และการบริการอื่น ๆ จากร้อยละ 40 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 60 (การบินพลเรือน, กรม. (2556).) โดยนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาให้บริการ เช่น เช็คตัวอัตโนมัติ โหลดกระเป๋าอัตโนมัติ ระบบจัดเก็บค่าจอดรถอัตโนมัติ เป็นต้น ในขณะเดียวกันจะให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการบริหารจัดการเมืองสนามบิน (Airport City) ซึ่งจะต้องมีการตอบสนองบริการแบบเน้นสร้างประสบการณ์วิถีชีวิตที่น่าประทับใจ ผู้โดยสารใน 3 กลุ่มหลัก คือ ผู้โดยสารกลุ่มท่องเที่ยว ผู้โดยสารกลุ่มเดินทางทั่วไป และผู้โดยสารกลุ่มนักธุรกิจ โดยจะนำเสนอบริการรูปแบบศูนย์การค้าปลีก เพราะผู้โดยสารจะมีเวลาในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น โดยในปี 2561 แผนพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิ มีงบประมาณรวม 1.1 แสนล้านบาท (พัฒนาเฟส 2 วงเงิน 6.2 หมื่นล้านบาท รันเวย์ที่ 3 วงเงิน 2 หมื่นล้านบาท อาคารผู้โดยสารหลังที่ 2 วงเงิน 2.7 หมื่นล้านบาท)

แนวคิดเกี่ยวกับมหานครแห่งการบินและเมืองสนามบิน

Kasarda เป็นผู้พัฒนาแนวคิด "Aerotropolis" (Kasarda, 2008) ตามแนวคิดของ Nicholas DeSantis (1939) และ แนวคิดของ H. McKinley Conway ผู้แต่งหนังสือ Airport Cities 21: The New Global Transport Centers of the 21st Century (1980) และ หนังสือ The Airport City: And the Future Intermodal Transportation System (1977) ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาสนามบินและพื้นที่โดยรอบในรัศมี 10-20 กิโลเมตร

เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรมในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม ประชากร และการศึกษา ทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ (สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, 2560)

แรงขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นเมืองสนามบินมีวิวัฒนาการมาจากรูปแบบพื้นที่ที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองต่อแรงขับเคลื่อนพื้นฐาน 4 ประการคือ 1) สนามบินจำเป็นต้องสร้างแหล่งรายได้ที่ไม่ใช่แหล่งการบินใหม่ ทำให้บริการด้านการบินแบบดั้งเดิมได้ดียิ่งขึ้น 2) การแสวงหาพื้นที่ราคาไม่แพงและสามารถเข้าถึงได้ของภาคการพาณิชย์ 3) เพิ่มผู้โดยสารเกตเวย์และการขนส่งสินค้าที่เกิดจากสนามบิน 4) สนามบินที่ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาและแม่เหล็กสำหรับการพัฒนาธุรกิจในพื้นที่

ภาพ 1. องค์ประกอบพื้นฐานของการเป็นเมืองสนามบิน

ที่มา: Perry & Raghunath, 2013

แนวความคิดสำคัญของ Kasarda เกี่ยวกับเมืองสนามบิน สรุปได้ ดังนี้ (1) สนามบินได้กลายเป็นเครื่องมือในการผลิตทั่วโลกและระบบการคมนาคมที่ให้ความเร็ว ความคล่องตัวและการเชื่อมต่อ (2) สนามบินได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นดึงดูดธุรกิจการบินที่เชื่อมโยงทุกประเภทเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น (3) สนามบินได้กลายเป็นศูนย์กลางของนักเดินทาง นักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก โรงแรม คาเฟ่ การประชุมการค้าและการแสดงนิทรรศการ และอาคารสำนักงาน (4) จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสนามบิน ที่ให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกในเชิงพาณิชย์ สนามบินจะเชื่อมโยงระหว่างมหานคร และผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวสามารถดำเนินธุรกิจแลกเปลี่ยนความรู้ ร้านค้าและความบันเทิงโดยใช้เวลาเพียง 15 นาทีจากสนามบิน (5) Aerotropolis ประกอบด้วยเมืองสนามบินและทางเดิน

รอบนอกและกลุ่มของธุรกิจการบินที่เชื่อมโยงและการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อัมสเตอร์ดัม Zuidas A, Las Colinas, เท็กซัสและเขตธุรกิจระหว่างประเทศของโดกาห์ก็ได้ (6) มีการเชื่อมโยงสนามบินทางด่วน และรถไฟด่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (7) ควรจะนำธุรกิจไปตั้งอยู่ใกล้กับสนามบินตามความถี่ในการใช้งานลดปัญหาการจราจรการเข้าถึงเวลาค่าใช้จ่าย (8) กิจกรรมในพื้นที่สนามบิน ได้แก่ การผลิต คลังสินค้า การขนส่ง การจัดสวน และพื้นที่สาธารณะชุมชนในเชิงพาณิชย์ ที่อยู่อาศัยแรงงานในพื้นที่สนามบินและผู้ที่เดินทางทางอากาศบ่อย ควรได้รับการพัฒนาตอบรับด้วยการออกแบบการเดินทางที่ง่าย (Kasarda, 2008)

ภาพ 2. วงแหวนในการวางแผนแบบบูรณาการของเมืองสนามบิน

ที่มา: Kasarda, 2016

บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้จัดทำรายละเอียดเมืองสนามบิน โดยกำหนดแนวทางการลงทุนเบื้องต้น คือ การพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีเป้าหมายที่จะลงทุนในพื้นที่ 1,140 ไร่ เพื่อการพัฒนาโครงการศูนย์กลางธุรกิจ 7 โครงการ ได้แก่ ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติขนาดใหญ่ ศูนย์แสดงสินค้าของชุมชน ศูนย์แสดงสินค้าและการส่งออกระหว่างประเทศ อาคารสำนักงานสำหรับรองรับธุรกิจด้านท่าอากาศยานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและบริษัทต่าง ๆ ในนิคมอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียง แหล่งบันเทิงครบวงจรที่ตั้งรวมอยู่กับศูนย์การค้าระดับชุมชน ให้บริการทั้งโรงพยาบาลนตร์ สถานบันเทิง และโรงละคร และโรงแรมระดับ 3-5 ดาว เพื่อรองรับ ลูกเรือ นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ รวมทั้งการจัดประชุมสัมมนา และการแสดงสินค้าต่าง ๆ โรงพยาบาลครบวงจร ขนาด 150 – 200 เตียง และจะร่วมทุนกับเอกชน คาดจะใช้เงินลงทุนกว่า 11,000 ล้านบาท เพื่อพัฒนาพื้นที่ 300 ไร่ ให้เป็นศูนย์กีฬา นอกจากนี้ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) ได้วางแผนการพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิออกเป็น 5 ระยะ โดยระยะสุดท้ายซึ่งจะมีการพัฒนาเต็มพื้นที่ที่กำหนดแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2573 และเตรียมพัฒนาพื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิ เนื้อที่รวม 20,000 ไร่ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพเพื่อรองรับการเติบโตของการเดินทางและธุรกิจการท่องเที่ยวที่เติบโตแบบก้าวกระโดดและการเป็นเมืองสนามบินในอนาคต (ประชาชาติธุรกิจ, 2561)

กล่าวโดยสรุป เมืองสนามบินหมายถึง การจัดการพื้นที่ภายในท่าอากาศยานในรูปแบบที่ไม่เกี่ยวกับกิจการการบิน (Non-Aero Business) เพื่อเพิ่มมูลค่าและความหลากหลายในบริการของท่าอากาศยานให้มากขึ้น โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ดังกล่าว 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการให้บริการ (2) ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ (3) ด้านสาธารณูปโภค (ท่าอากาศยานไทย จำกัด(มหาชน), 2560)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิการศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) (รัตนะ บัวสนธิ์, 2556) โดยผู้ศึกษาวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยหลักผสมผสานอย่างเท่าเทียมกัน (Equivalent Status Design) โดยเป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ ทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเพื่อให้ได้ประเด็นที่สำคัญและชัดเจนเกี่ยวกับเมืองสนามบิน เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อสอบถามผู้โดยสาร ทั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดระเบียบวิจัยโดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัย มี 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารและหัวหน้าสายงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทั้ง 4 กลุ่ม (สาย) คือ สายอำนวยการ สายปฏิบัติการ สายบำรุงรักษา และสายพาณิชย์
- 1.2 ผู้โดยสารขาเข้า ที่ใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 30.50 ล้านคน/ปี ผู้โดยสารขาออก จำนวน 24.97 ล้านคน/ปี (ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2560)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกต้อง และเหมาะสมในการวิจัย

- 2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 8 คน และหัวหน้างานของการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 12 คน
- 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ ผู้โดยสารชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทั้งขาเข้าและขาออก จำนวนรวม 400 คน ดังนี้

ตาราง จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้โดยสารที่มาใช้บริการ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	จำนวน	
	ประชากร (ล้านคน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. โชนผู้โดยสารขาเข้า	30.50	220
2. โชนผู้โดยสารขาออก	24.97	180
รวม	55.47	400

โดยใช้การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ดังนี้ (Yamane, 1973: 125)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน ขนาดของประชากร
 e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง = .05
 แทนค่าจากสูตร

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{55.47 \text{ ล้านคน}}{1 + (55.47 \text{ ล้านคน}) \times (.05)^2}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = 400 คน

เครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูล และการประมวลผลข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือการวิจัยไว้สองประเภทดังนี้

1. **แบบสัมภาษณ์เชิงลึก** โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการสนทนา แบบเจาะลึกรายบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริหารและพนักงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานและเมืองสนามบิน เพื่อให้ยืนยันรูปแบบ และมีการปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการแก้ไขรูปแบบเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ โดยประเด็นที่ถามมี ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน

1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยาน (1) ด้านการบิน (Aeronautical) (2) ด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน (Non-Aeronautical)

1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองสนามบิน ได้แก่ (1) ด้านการให้บริการ (2) ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ (3) ด้านสาธารณูปโภค

1.4 การนำจุดเด่นของท่าอากาศยานที่ดีที่สุดในโลก ในปี ค.ศ. 2017 อันดับที่ 1-5 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการท่าอากาศยาน เช่น จุดเด่นของ ท่าอากาศยานชางงี้ สิงคโปร์ ท่าอากาศยานนานาชาติโตเกียว

(ฮานดะ) ท่าอากาศยานนานาชาติอินซอน ท่าอากาศยานมิวนิค ท่าอากาศยานนานาชาติฮ่องกง และการนำหลักการบริหารจัดการ 4 ด้าน มาใช้ในท่าอากาศยาน ได้แก่ ด้าน (1) การวางแผน (2) การจัดองค์การ (3) การบังคับบัญชาสั่งการ (4) การประสานงาน (5) การควบคุม

1.5 ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมรองรับการเป็นเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ และอื่น ๆ

1.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและการเป็นเมืองสนามบิน

2. แบบสอบถามเชิงปริมาณ (Questionnaires) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามกับผู้โดยสารที่มาใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 400 ชุด มีประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และการเป็นเมืองสนามบิน แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 8 ข้อ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ สัญชาติ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน วัตถุประสงค์ที่มาใช้บริการท่าอากาศยาน จำนวนครั้งที่เคยมาใช้บริการท่าอากาศยาน

ตอนที่ 2 ด้านสภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับสภาพในการบริหารจัดการในด้านการบิน (Aeronautical) จำนวน 10 ข้อ และด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน (Non-Aeronautical) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ด้านการเป็นเมืองสนามบินหรือ Airport City ทั้ง 3 ด้าน จำนวน 30 ข้อ คือ (1) ด้านการให้บริการ (2) ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ (3) ด้านสาธารณูปโภค

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและการเป็นเมืองสนามบินเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

ทั้งนี้ ข้อคำถามในตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 เป็นคำถามประเมินผลค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale (Likert, 1961:166-169) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด และ 1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

คะแนนคำตอบเท่ากับ	5	หมายถึง	ระดับ เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนคำตอบเท่ากับ	4	หมายถึง	ระดับ เห็นด้วยมาก
คะแนนคำตอบเท่ากับ	3	หมายถึง	ระดับ เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนคำตอบเท่ากับ	2	หมายถึง	ระดับ เห็นด้วยน้อย
คะแนนคำตอบเท่ากับ	1	หมายถึง	ระดับ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการสร้างเครื่องมือ รวบรวมข้อมูล และประมวลผลการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษา ค้นหา รวบรวม เอกสาร ที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. รูปแบบการเป็นเมืองสนามบิน การบริหารจัดการเมืองสนามบิน รายงานประจำปี ของ ทอท. ข้อความข่าวสาร สถิติ งานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) บทความต่าง ๆ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาสังเคราะห์ สร้างกรอบแนวคิดเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 ออกแบบเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและการเป็นเมืองสนามบิน โดยแยกเป็น 2 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เจาะลึกรายบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริหารและพนักงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานและเมืองสนามบิน ตามกรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบิน

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึกรายบุคคล ดำเนินการเก็บข้อมูลรวบรวมจากข้อมูลที่ได้จากทั้งจากการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวและทางโทรศัพท์ จำนวน 20 คนผู้วิจัยนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ นำมาแยกประเด็นสาระสำคัญ ๆ ตามข้อคำถามเพื่อหาประเด็นที่สำคัญในการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการพัฒนาโดยสมบูรณ์ไปใช้ในการสอบถามผู้โดยสารที่มาใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยแบ่งออกเป็นโซนผู้โดยสารขาเข้า จำนวน 220 คนและโซนผู้โดยสารขาออก จำนวน 180 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้โดยสาร เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุดในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2560

ขั้นที่ 5 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม บันทึกข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการสถิติในงานวิจัย ในการวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นที่ 6 เรียบเรียง จัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเพื่อหาความสัมพันธ์นำมาเชื่อมโยงเหตุผลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงบรรยายเป็นหลักจากเครื่องมือทั้งสองแบบ และทำการตรวจสอบความถูกต้อง โดยยึดความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของนักวิจัยเป็นหลักที่สำคัญ

ผลการวิจัย และสรุปผลอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

1.1 สภาพในการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิทั้งด้านการบิน และด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน พบว่าการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิทั้งด้านการบิน มีค่าเฉลี่ยสูงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิด้านการบิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด คือ มีจำนวนเคาน์เตอร์เช็คอินที่เหมาะสมกับจำนวนผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา ได้แก่ ความสะดวกรวดเร็วของการขึ้นน้ำนักและโหลดสัมภาระ ($\bar{X} = 4.36$) มีความปลอดภัยที่มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล ($\bar{X} = 4.23$) และการบริการตรวจค้นผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิด้านที่ไม่เกี่ยวกับการบิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$) คือ ความมีชื่อเสียง ความโดดเด่น ของสินค้าและร้านค้าแบรนด์เนม (Brand Name) ที่มาให้บริการ ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา ได้แก่ ความเพียงพอ ความสะอาด ถูกสุขลักษณะของห้องสุขา ($\bar{X} = 4.16$) ความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ความเหมาะสมของการจัดเขตพื้นที่

หรือโซนนิ่ง (ZONING) และอัตรายศที่ต่ำ มีคุณภาพ ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.11$) ความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศของพนักงาน ($\bar{X} = 4.09$) ความถูกต้อง ชัดเจนของป้ายแสดงราคาของสินค้า ($\bar{X} = 4.08$) ความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบแสงสว่าง เสียง เครื่องปรับอากาศ พื้นผิวทางเดิน ($\bar{X} = 4.04$) ระบบการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.02$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความสะดวก รวดเร็ว ในการให้บริการเชื่อมต่อบนขนส่งสาธารณะ ($\bar{X} = 3.99$)

1.2 ทำอาภาศยานสุวรรณภูมิ ควรมุ่งบริหารจัดการทำอาภาศยานสุวรรณภูมิให้เป็นเมืองสนามบิน ใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1. การให้บริการ 2. กิจกรรมเชิงพาณิชย์ 3. สาธารณูปโภค มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า (1) ในด้านการให้บริการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เมืองสนามบินควรมีระบบการให้บริการที่รวดเร็ว ($\bar{X} = 4.44$) (2) ในด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) คือ ภายในเขตเมืองสนามบินควรมีอาคารสำนักงาน (รายย่อย) อาคารสำนักงานให้เช่า บริษัท ห้างร้าน และ (3) ในด้านสาธารณูปโภค ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน และเมืองสนามบินควรมีระบบโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.08$)

3. รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของทำอาภาศยานสุวรรณภูมิ ต้องมีองค์ประกอบของการเป็นเมืองสนามบิน 3 ประการ คือ การบริหารจัดการด้านการให้บริการ ที่รวดเร็ว สะดวก มีมาตรฐานและความปลอดภัย การบริหารจัดการกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่เพิ่มรายได้ ทำให้เป็นเมืองอัจฉริยะที่มีชีวิต และบริหารจัดการการใช้ที่ดินให้คุ้มค่า เสริมภาพลักษณ์เป็นทำอาภาศยานที่ดีระดับโลก โดยมุ่งรองรับตลาดกลุ่มธุรกิจกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มท่องเที่ยว ดังมีรายละเอียดปลีกย่อย ดังนี้

1) ควรวางแผนจัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ทำอาภาศยานสุวรรณภูมิเป็นเมืองสนามบินที่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของการเชื่อมต่อความเร็วและความว่องไว เช่น การเชื่อมต่อทางด่วนเฉพาะ รถไฟความเร็วสูง ช่องทางพิเศษเฉพาะรถบรรทุกไปที่ทางพิเศษการเชื่อมต่อทำอาภาศยานไปยังกลุ่มธุรกิจและกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ใกล้และไกล

2) ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างอิเล็กทรอนิกส์สถาปัตยกรรมซึ่งเน้นวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และเพิ่มมูลค่า สินทรัพย์ทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ตามแนวเส้นทางการขนส่งของทำอาภาศยาน และสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของทำอาภาศยานแห่งนี้ที่สร้างความประทับใจ และเป็นคุณค่าการเดินทางที่ยอดเยี่ยมให้กับนักท่องเที่ยว นักธุรกิจ

3) ควรจัดการวางผังเมืองและการวางแผนธุรกิจ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงพาณิชย์ได้แก่ แหล่งช้อปปิ้ง สถานที่จัดประชุมสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในลักษณะที่สอดคล้องกันกับรูปแบบและหน้าที่ของการเป็นเมืองสนามบินของทำอาภาศยานสุวรรณภูมิเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจความสวยงามที่น่ารื่นรมย์และยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น (1) คำนึงถึงความสะดวก เครือข่ายความถี่และการเข้าถึงจุดหมายปลายทางในอนาคตได้อย่างกว้างขวาง (2) การจัดให้ธุรกิจเชิงพาณิชย์สัมพันธ์กับความถี่ในการใช้ทำอาภาศยาน (3) กำหนดกิจกรรมเชิงพาณิชย์และควบคุมการพัฒนาที่อยู่อาศัยนอกทำอาภาศยานที่มีความไวต่อการปล่อยมลพิษสิ่งแวดล้อม (4) พัฒนาและจัดกลุ่มที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานเพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่ สะอาด สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

4) บริหาร จัดการ และพัฒนาตลอดเวลา โดยประยุกต์หลักการบริหารจัดการ 5 ด้าน (การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และ การควบคุม) เพื่อรักษาสถานะให้เป็นท่าอากาศยาน ที่มีคุณภาพสูงแข่งขันได้ และเป็นท่าอากาศยานที่ผู้ใช้บริการเป้าหมาย (Target Customer) ต้องการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาใช้ในการนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในการ เป็นเมืองสนามบินได้ ตามที่ Franco, Nuno Filipe Barradas (2009) กล่าวไว้ในงานวิจัยรูปแบบธุรกิจในการจัดการ และพัฒนาท่าอากาศยาน-ผลกระทบทางอากาศ ดังนั้นการบริหารจัดการท่าอากาศยานจึงควรคำนึงถึงประเด็น ความท้าทายที่สำคัญ คือ การแข่งขันที่รุนแรงทางด้านอุตสาหกรรมการบิน ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เพิ่ม สูงขึ้น-ราคาน้ำมันและต้องลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อบริหารจัดการกิจกรรมท่าอากาศยานสามารถทั้ง 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ปฏิบัติการด้านการบิน บริการ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ทำให้ผู้โดยสารสามารถ เดินทางสะดวกและเป็นโอกาสสำหรับท่าอากาศยานในภูมิภาคที่กว้างขึ้นในการอำนวยความสะดวก ในการ ให้บริการร่วมกันระหว่างสายการบินและระบบขนส่งทุกรูปแบบ และสอดคล้องกับ Jain & Hailemariam (2010) เรื่อง การบริหารงานท่าอากาศยาน: กรณีศึกษาเอธิโอเปีย พบว่า ท่าอากาศยานเป็นหนึ่งในสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ซับซ้อนมากที่สุด ที่มีมิติในการเชื่อมต่อหลายหน่วยงานเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมการบินทางอากาศ ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการบริหารงานท่าอากาศยาน ได้แก่ เทคโนโลยี เครือข่ายสายการบิน ผู้ประกอบการที่ท่าอากาศยาน หน่วยงานภาครัฐ เช่น ศุลกากร การรักษาความปลอดภัย และตรวจคนเข้าเมือง ผู้ให้บริการอื่น ๆ

ผลการวิจัยชี้ว่าในการบริหารจัดการเมืองสนามบินท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้านการให้บริการ เมือง สนามบินควรมีระบบการให้บริการที่รวดเร็ว และต่อเนื่อง ระบบการรักษาความปลอดภัยสูงสุดตามมาตรฐานสากล ในด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ เมืองสนามบินควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีทางเลือกมากยิ่งขึ้น ควรมีอาคารสำนักงาน (รายย่อย) บริษัท ห้างร้าน และในด้านสาธารณูปโภค ควรมีระบบสาธารณูปโภคในเมือง สนามบินที่มีศักยภาพ เพิ่มความสะดวกสบาย และสามารถรองรับผู้มาใช้บริการที่มีจำนวนมาก การแบ่งโซนพื้นที่ ในการใช้ที่ดินให้ชัดเจน ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การใช้พื้นที่เมืองสนามบินต้องคำนึงถึง ปัญหาด้านการจราจร สอดคล้องกับแนวคิดและการศึกษาของ Kasarda (2008), Baker & Freestone (2010), Perry & Raghunath (2013) และ Chellaswamy & Saravanan (2010) และอีกหลาย ๆ นักวิจัย ที่มีผลสรุป เช่นเดียวกันตามแนวคิดทฤษฎีในการบริหารจัดการให้เป็นเมืองสนามบิน เมืองสนามบิน รูปแบบใหม่ทางธุรกิจในการ พัฒนาท่าอากาศยาน มีการพัฒนาเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่การบินเพื่อเพิ่มรายได้และกระจาย ความเสี่ยงในตลาดการบินที่มีความผันผวน ด้วยภารกิจบทบาทและหน้าที่ในการส่งผู้โดยสารจากสถานที่ที่ แตกต่างกันไปยังสถานที่ที่ต้องการของพวกเขา ด้วยการอำนวยความสะดวกของการให้บริการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ใน ท่าอากาศยาน ท่าอากาศยานปัจจุบันจึงต้องให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความ ต้องการแบบวันต่อวันของผู้โดยสาร นอกจากนี้การเชื่อมต่อเป็นหัวใจสำคัญของการเติบโตอย่างต่อเนื่องของเมือง ทั่วโลกและการเกิดเมืองสนามบิน และการเข้าถึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการ พัฒนารูปแบบการคมนาคมขนส่งทั้งหมด โดยเฉพาะงานวิจัยของ Percoco (2010) เรื่อง ท่าอากาศยานและ กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น : ในประเทศอิตาลี กล่าวว่า โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยของการเจริญเติบโตและการ

พัฒนาของประเทศและภูมิภาคเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะส่งผลทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเกิดขึ้นในท้องถิ่น ความยืดหยุ่นของการจ้างงานภาคบริการไปยังผู้โดยสารที่ทำอากาศยานทำอากาศยานถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพราะความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของการขนส่งทางอากาศในดินแดนที่สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้อย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ สถานที่ตั้งของท่าอากาศยานและผลกระทบอันเนื่องมาจากท่าอากาศยานใกล้เคียง

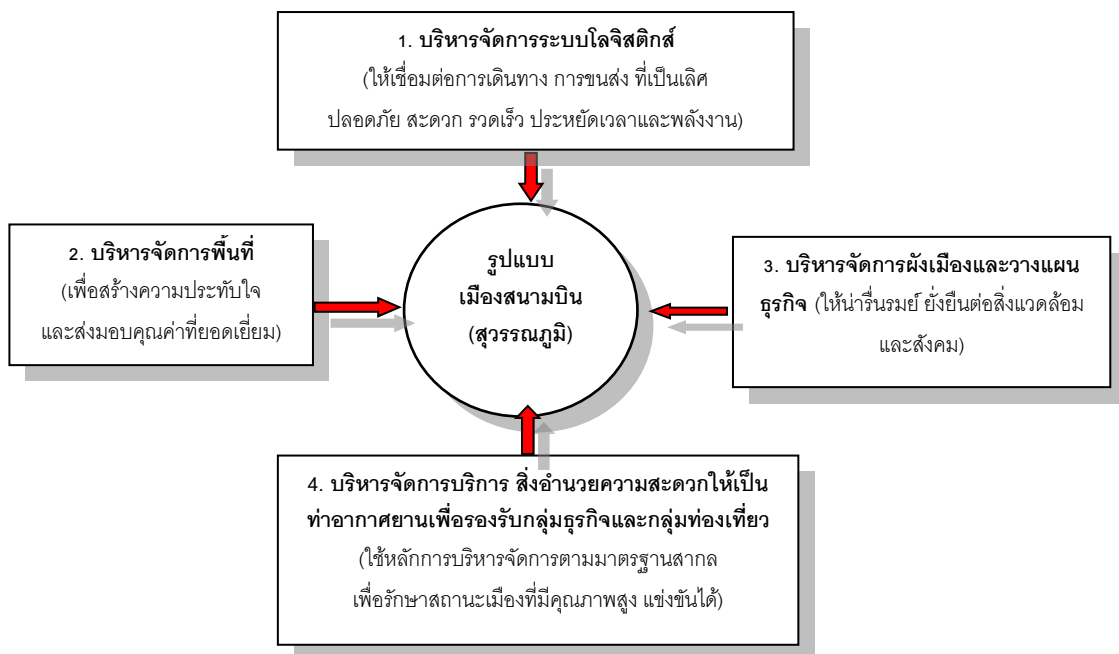
ท่าอากาศยานหลายแห่งทั่วโลกใช้ประโยชน์จากการไหลเวียนของผู้โดยสารอย่างมหาศาลผ่านอาคารผู้โดยสารท่าอากาศยานเพื่อจำหน่ายสินค้าและบริการทุกประเภทในท่าอากาศยานและในพื้นที่โดยรอบของท่าอากาศยาน (ซึ่งมักเป็นท่าอากาศยาน) ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินหรือไม่ก็ตาม รูปแบบธุรกิจนี้ประสบความสำเร็จในท่าอากาศยานหลายแห่งทั่วโลกและบางแห่งก็มีสัญญาณของการพัฒนาในทิศทางนั้นโดยใช้ประโยชน์จากเทรนด์ใหม่นี้ซึ่งท่าอากาศยานมีผลกำไรในฐานะเจ้าของบ้านในสิ่งที่เรียกว่า เมืองสนามบิน ตามที่ Kasarda (2016) และ AirLED (2013) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวความคิดการพัฒนาท่าอากาศยานให้เป็นเมืองสนามบิน มีความจำเป็นเพื่อให้ก้าวทันโลกในปัจจุบัน ด้วยท่าอากาศยานได้กลายเป็นศูนย์กลางของนักเดินทางนักท่องเที่ยว การผลิตและการจัดจำหน่าย สิ่งอำนวยความสะดวก โรงแรม บ้านเพิง คาเฟ่ การประชุมการค้าและการแสดงนิทรรศการ คอมเพล็กซ์ และอาคารสำนักงาน มีการเชื่อมโยงท่าอากาศยานทางด่วน และรถไฟ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมในพื้นที่ท่าอากาศยาน ท่าอากาศยานและการเดินทางทางอากาศ ควรได้รับการพัฒนาด้วยการเดินทางที่ง่ายและการออกแบบเพื่อให้ระดับของมนุษย์ให้บริการในท้องถิ่นและความรู้สึกของพื้นที่ใกล้เคียง

สรุปผลการวิจัย

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการบริหารจัดการอยู่ภายใต้นโยบายของบริษัทท่าอากาศยานไทย (มหาชน) จำกัด (ทอท.) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ มีสภาพเป็นนิติบุคคลและระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นการบริหารจัดการจำเป็นต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ได้แก่ นโยบายและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ Thailand 4.0 ของรัฐบาล นโยบาย ของ ทอท. ตามแผนการพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลักดันให้เป็น “เมืองสนามบิน” ที่ถือเป็นแนวทางการบริหารที่อุตสาหกรรมท่าอากาศยานทั่วโลกให้การยอมรับ เพื่อแสวงหารายได้จากกิจการที่เป็น Non-Aeronautical เป็นรายได้คู่ขนาน Dual Economy

รูปแบบของเมืองสนามบินในที่นี้ เป็นการแสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน (Structural Relationship) เป็นเครื่องมือในการสร้างโมเดลใหม่ ซึ่งเมืองสนามบินในอนาคต จะเป็นการรวมเข้าด้วยกันทั่วโลกและความจำเป็นในการเชื่อมต่อความเร็ว มีความเป็นสนามบินสีเขียวมากขึ้น ซึ่ง Kasarda, (2008) ได้กล่าวไว้ในนิตยสาร AIRPORT WORLD เรื่อง Airport cities: The evolution ว่า การพัฒนาเมืองสนามบินจะเป็นแนวคิดแบบพลวัตและคาดการณ์ล่วงหน้า ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้เป็นเมืองสนามบินควร (1) วางแผนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของการเชื่อมต่อท่าอากาศยานไปยังกลุ่มธุรกิจและกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ใกล้และไกล ด้วยความเร็วและความว่องไว (2) การบริหารจัดการพื้นที่ควรสร้างเป็นอัตลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีมีลัดติมีเดีย เพื่อสร้างความประทับใจ และเป็นคุณค่าการเดินทางที่ยอดเยี่ยมให้กับนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจตามแนวเส้นทางขนส่งของท่า

อากาศยาน (3) การบริหารจัดการผังเมืองและวางแผนธุรกิจควรจัดการวางผังเมืองและการวางแผนธุรกิจ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงพาณิชย์ ได้แก่ การช้อปปิ้ง สถานที่จัดประชุม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในลักษณะที่สอดคล้องกันกับรูปแบบและหน้าที่ของการเป็นเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสวยงาม น่ารื่นรมย์ และยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น 1. คำนึงถึงความสะดวก เครือข่ายความถี่และการเข้าถึงจุดหมายปลายทางในอนาคตได้อย่างกว้างขวาง 2. การจัดให้ธุรกิจสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้ท่าอากาศยาน 3. กำหนดกิจกรรมเชิงพาณิชย์และพัฒนาที่อยู่อาศัยนอกท่าอากาศยานที่มีความไวต่อการปล่อยมลพิษสิ่งแวดล้อม (เสียง อากาศ ก๊าซเรือนกระจก) 4. พัฒนาและจัดกลุ่มที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานเพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่ สะอาด สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย (4) การบริหารจัดการควรนำหลักการบริหารจัดการ และพัฒนาตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาสถานะให้เป็นที่ท่าอากาศยานที่มีคุณภาพสูงในราคาที่แข่งขันได้ และเป็นที่ท่าอากาศยานที่ผู้ใช้บริการเป้าหมายต้องการ (Target Customer) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Peneda, Reis, and Macário, (2011) ที่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสี่ประการที่สำคัญในการพัฒนาเมืองท่าอากาศยานให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การเชื่อมต่อสนามบินและสภาพแวดล้อม ศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ บริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน และทัศนคติเชิงพาณิชย์โดยผู้ดำเนินการท่าอากาศยาน จึงสามารถสรุปได้เป็นรูปแบบดังต่อไปนี้

ภาพ 3. รูปแบบการบริหารจัดการเมืองสนามบินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรเร่งรัดการจัดทำแผนโครงการจัดการกิจกรรมทั้งสามกิจกรรมที่สำคัญและที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองสนามบิน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จัดสรรการลงทุน การสร้างรายได้ทางตรงและทางอ้อมอื่น ๆ ให้แก่ประเทศชาติสร้างงานสร้างอาชีพในภูมิภาค

2. ในการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อมต้องสอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบของเมืองสนามบิน และพัฒนาประสิทธิภาพระบบขนส่งมวลชนให้สอดคล้องกับการเป็นเมืองสนามบินชั้นนำตามมาตรฐานโลก

3. ผู้บริหาร ทอท. และส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อออกแบบเมืองสนามบินที่ทันต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งกำหนดนโยบายในการพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาคเอกชนทำงานเชิงบูรณาการร่วมกัน

4. มุมมองซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสู่เมืองสนามบิน ในอนาคต ดังนี้

4.1 การเติบโตทางด้านการบินในอนาคต จะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ และความแออัดในการรองรับผู้โดยสารและประชาชน ในระยะยาว รัฐบาล ทอท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำท่าอากาศยานเพื่อรองรับความแออัดคับคั่งทางด้านการบินในพื้นที่อื่น ๆ มีศักยภาพเพียงพอเพื่อรองรับการเติบโตเหล่านี้

4.2 ประเทศไทยที่ตั้งอยู่กึ่งกลางภูมิภาคอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบกับสิงคโปร์พบว่าไทยมีจุดแข็งในด้านเส้นทางการบินในภูมิภาคอาเซียนมากกว่าสิงคโปร์ ดังนั้น ควรมีการรักษาพันธมิตรทางด้านการบินและขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นเพื่อบริหารจัดการ บูรณาการร่วมกัน ในการเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านการบิน และท่าอากาศยานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกื้อหนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

กัญญาณัฐ ทรัพย์บุญญากร และสิทธิศักดิ์ ทองพิลา. (2553). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจสายการบินในอนาคตในประเทศไทย. สาขาวิชาการจัดการการบิน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การบินพลเรือน, กรม. (2556). ประวัติความเป็นมาของท่าอากาศยานไทย. / [Online]. / Available : <http://airportthai.co.th/main/th/741-histories>. [2560, 20 มกราคม].

ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), บริษัท. (2560). รายงานประจำปี 2559. กรุงเทพฯ : บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). [Online]. Available: http://airportthai.co.th/uploads/profiles/0000000002/filemanager/files/AR_AOT.pdf [2560, 2 มกราคม].

_____. Spotlight on AOT. [Online]. Available HTTP: http://airportthai.co.th/uploads/profiles/0000000002/filemanager/files/AOT_Spotlight_Th.pdf [2560, 2 มกราคม].

ผู้จัดการออนไลน์. (2556, 19 สิงหาคม). สิงคโปร์ขยาย 'สนามบินช้าง' เท้าตัว รับมือคู่แข่งอย่าง 'สุวรรณภูมิ-กัวลาลัมเปอร์'. ผู้จัดการออนไลน์. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/around/viewnews.aspx?NewsID=9560000103491> [2559, 21 ธันวาคม].

- ประชาชาติธุรกิจ. (2561). **เร่งขยายสุวรรณภูมิ3แสนล้าน ลุยเต็ม 2 หมื่นไร่ขึ้นฮับอาเซียน..** [Online]. Available <https://www.prachachat.net/tourism/news-199218> [2561, 10 สิงหาคม].
- สุวัฒน์ วาดีสุนทร. (2553). **การพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ.** [Online]. Available HTTP : www.nesdb.go.th/specialWork/.../suvarnabhumi_airport_article.htm [2559, 12 ธันวาคม].
- AirLED. (2013). **airLED: Local economic development in airport catchment areas. Launching Conference** 17th January, 2013. [Online]. Available HTTP : <http://airled.eu/2013/01/airled-local-economic-development-in-airport-catchment-areas/> [2559, 1 ธันวาคม].
- Baker, Douglas C. & Freestone, Robert. (2010). **The airport city : a new business model for airport development.** [Online]. Available HTTP : <https://eprints.qut.edu.au/40273/> [2017, January 2].
- Bardo, J. W.& Hartman, J. J. (1982). **Urban society : A systematic introduction.** New York : F. E. Peacock.
- Chellaswamy, C.,Rau, C.Y Visveswar&Saravanan, M.(2013). An intelligent path tracking and service management system for airport. **2013 International Conference onCircuits, Power and Computing Technologies (ICCPCT).**Conference Date: 20 March 2013. [Online]. Available HTTP : http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=6529018&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D6529018 [2017, January 15].
- Franco, Nuno Filipe Barradas. (2009). **Business Models for Airport Management and Development Air-Side Effects.** [Online]. Available: <http://www.haneda-airport.jp/inter/en/>. [2017, January 3].
- Jain, K. & Hailemariam, M. (2010). **Managing Airport Supply Chain:An Ethiopian Case Study. Proceedings of the POMS 2010 "Operations in Emerging Economies".** Annual Conference Vancouver, Canada. May 7 to 10, 2010. [2017, January 4].
- Kasarda, J. D. (2008). **The Evolution of Airport Cities and the Aerotropolis.** [Online]. Available HTTP : http://www.aerotropolis.com/files/2010_The_Way_Forward.pdf [2017, January 7].
- _____. (2016). **Aerotropolis. Wiley-Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies.** West Sussex UK: John Wiley & Sons Press.
- Kasarda, J. D., & Canon, M. H. (2016). **Creating an Effective Aerotropolis Master Plan. Regional Economic Review.** [Online]. Available : http://aerotropolis-business-concepts.aero/wp-content/uploads/2017/01/Kasarda-Canon_Regional_Economic_Review_Vol-5_20161025-1.pdf . [2017, November 2].
- Keeves, J. P. (1997). **Models and model building.** Cambridge, UK : Pergamon Press.
- Kumar, V. & Sherry, L. (2009). **Airport Throughput Capacity Limits for Demand Management Planning.** [Online]. Available : http://catsr.ite.gmu.edu/pubs/ICNS_Kumar_Sherry.pdf. [2017, November 14].
- Peneda, M., Reis, V., & Macário, M. (2011). Critical factors for development of airport cities. *Transportation Research Record: Journal of the Transportation Research Board*, (2214), 1-9.

- Percoco, M. (2010, May 5). **Airport Activity and Local Development: Evidence from Italy**. [Online]. Available : <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0042098009357966>. [2017, October 1].
- Perry, L. & Raghunath, S. (2013,). The Emergence of the Airport City in the United States. [Online]. Available : http://www.leighfisher.com/sites/default/Files/free_files/focus__the_emergence_--of_the_airport_city_in_the_united_states_-_oct_2013.pdf [2017, September 1].

การพัฒนาารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ
เพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา
Development of Web Collaborative Learning Application Model through Borderless
Classroom to Enhance Information and Communication Technology Literacy for
Higher Education Students

นิพนธ์ บริเวธานันท์¹, สันชัย พัฒนสิทธิ² และ ศศิฉาย หนะมัย³

Nipon Boriwatanan¹, Sunchai Pattanasith² and Sasichaai Tanamai³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ขั้นตอนกระบวนการ และ ขั้นตอนผลผลิต 2) เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.17 3) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ผู้สอนได้ประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) ของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 และผู้เรียนได้ประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.43 และ 4) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.55

คำสำคัญ: เว็บแอปพลิเคชัน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, ห้องเรียนไร้กรอบ, การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก, ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The objectives of research and development are as follows: 1) To study web collaborative learning application model through borderless classroom to enhance information and communication technology literacy for higher education students; 2) To develop web collaborative learning application through borderless classroom; 3) To study result of using web collaborative learning application through borderless classroom, and 4) To evaluate students' satisfaction with web collaborative learning application through borderless classroom. The sample was 31 third-year students who enrolled in the innovation and information technology course in the first semester of 2017 academic year in Faculty of Education at Phuket Rajabhat University. They were randomized by multi-stage sampling. The research tools were 1) web collaborative learning application model through borderless classroom; 2) achievement test, 3) information and communication technology literacy evaluation form, and 4) questionnaire to evaluate students' satisfaction toward web collaborative learning application through borderless classroom. Data were analyzed by mean, standard deviation and t-test.

This research results indicate that 1) web collaborative learning application model through borderless classroom has three main components; input, process and output; 2) experts have evaluated the quality of web collaborative learning application through borderless classroom at very good level ($\bar{X} = 4.17$); 3) the students' learning achievement test score after learning web collaborative learning application through borderless classroom are higher than pre-test score at .05 level of significance. Moreover, the instructors have evaluated students' ICT literacy at the highest level ($\bar{X} = 4.56$) while students have evaluated their ICT literacy at high level ($\bar{X} = 4.43$). And 4) students' satisfaction toward web collaborative learning application through borderless classroom are at the highest level ($\bar{X} = 4.55$).

Keywords: Web Application, Collaborative Learning, Borderless Classroom, Information and Communication Technology Literacy

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) ได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการไปอย่างไม่หยุดนิ่งไม่ว่าจะเป็นระบบเครือข่ายสัญญาณไร้สาย (Wireless) ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ลักษณะของอุปกรณ์สื่อสารที่มีขนาดกระทัดรัดเหมาะสำหรับการพกพามากขึ้น รวมถึงกระบวนการติดต่อสื่อสาร การเสาะแสวงหาความรู้ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ในทุกที่ (Any where) ทุกเวลา (Any time) และทุกอุปกรณ์ (Any devices) จะพบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทอย่างมากกับทุกวงการไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจการท่องเที่ยว การโรงแรม หรือแม้กระทั่งด้านการศึกษา บุคลากรทางการศึกษามีการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเข้ามาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียน การสอน นอกจากจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเสาะแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเข้ามาใช้ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

อย่างสะดวก รวดเร็ว และเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อีกด้วย ซึ่งพัฒนาการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “การศึกษาในศตวรรษที่ 21” เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ สามารถดำรงตนให้อยู่รอดได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยผู้เรียนจะต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

จะพบว่าปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับวงการศึกษามากขึ้น ผู้สอนมีการนำคอมพิวเตอร์แบบพกพามาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนจึงเกิดแนวทางใหม่ในการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ให้น่าสนใจผ่านโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์แบบพกพาโดยใช้เทคโนโลยีไร้สายเป็นช่องทางในการบริหารจัดการบทเรียน (มนต์ชัย เทียนทอง, 2547: กฤษมนต์ วัฒนานรงค์, 2556) การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถเรียนรู้เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างเท่าทัน สามารถวิเคราะห์และเลือกใช้สื่อในการศึกษาค้นคว้าได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (วิจารณ์ พานิช, 2555) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กล่าวถึงการจัดการศึกษาในมาตราที่ 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543) ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการบูรณาการการเรียนการสอนโดยนำเทคโนโลยีของอุปกรณ์พกพามาใช้ในการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีไร้สาย เพื่อสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในอีกรูปแบบหนึ่งนอกเหนือจากการเรียนในแบบห้องเรียนปกติซึ่งผู้วิจัยใช้ชื่อรูปแบบการเรียนแบบนี้ว่า “ห้องเรียนไร้กรอบ” โดยห้องเรียนลักษณะนี้ถือว่าการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการบูรณาการการสอนที่หลากหลายเข้าด้วยกันโดยนำอุปกรณ์แบบพกพาเข้ามามีใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาทิ สมาร์ทโฟน (Smartphone) แท็บเล็ต (Phablet) แล็ปท็อป (Laptop) แท็บเล็ต (Tablet) ฯลฯ ผสมผสานกับเทคโนโลยีเครือข่ายไร้สาย (Wireless Technology) โดยการเชื่อมต่อจากเครือข่ายต่างๆ ได้แบบเวลาจริง (Real Time) ในการเข้าสู่ห้องเรียน เพื่อให้การเรียนรู้จากเว็บแอปพลิเคชันการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยไม่มีข้อจำกัดด้านขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้เนื้อหาใดในบทเรียนบนเว็บไซต์ก่อนหรือหลังก็ได้เมื่อรูปแบบการเรียนจากห้องเรียนปกติได้เปลี่ยนเป็นลักษณะของห้องเรียนไร้กรอบ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นอย่างมากซึ่งกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ พ.ศ. 2554–2563 ของประเทศไทยได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ 6 ด้านโดยในด้านที่ 2 ได้กล่าวถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิจรรณญาณและรู้เท่าทันรวมถึงพัฒนาศักยภาพที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญระดับมาตรฐานสากลโดยมีกลยุทธ์และมาตรการที่เน้นการพัฒนาบุคลากรเพิ่มปริมาณและคุณภาพของบุคลากรที่มีทักษะสูง (High Skill Professionals) ให้มีความรู้และทักษะในระดับที่เทียบเท่ามาตรฐานสากลโดยส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มหรือปรับปรุงหลักสูตรการเรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในมหาวิทยาลัยอีกทั้งส่งเสริมให้หลักสูตรการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเน้นทักษะในการปฏิบัติงานจริงควบคู่ไปกับความรู้ทางทฤษฎี โดยกำหนดเป็นข้อบังคับให้ทุกหลักสูตร (ในระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรี) มีสัดส่วนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ กำหนดให้ทุกสถาบันการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการทดสอบความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน (Basic ICT Literacy)

สำหรับนักเรียนนักศึกษา ก่อนจบการศึกษาตามหลักสูตร เพื่อให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นที่ยอมรับ และสามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554: 28-29)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญกับการเรียนการสอนเป็นอย่างมากไม่ จะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การค้นคว้าหาข้อมูล การนำเสนอข้อมูลต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพและมาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) อีกทั้งมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกำหนดให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้ดุลพินิจที่ดีในการประมวลผลแปลความหมายและเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตหนึ่งในรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ นั่นคือการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เนื่องจากการเรียนการสอนผ่านเว็บแอปพลิเคชันเนื้อหาบนเว็บแอปพลิเคชันจะอยู่ในลักษณะของสื่อหลายมิติสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และมีการเชื่อมต่อไปยังแหล่งข้อมูลอื่นๆ ในการสืบค้นได้อย่างไม่สิ้นสุด การเรียนการสอนผ่านเว็บแอปพลิเคชันเป็นการผสมผสานกันระหว่างเทคโนโลยีปัจจุบันกับกระบวนการออกแบบการเรียนการสอน โดยอาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกระบวนการเรียนการสอนก็ได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตมาออกแบบและจัดระบบสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยง ผู้เรียนจะได้ศึกษาเนื้อหาผ่านเว็บแอปพลิเคชันที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำเสนอเนื้อหาความรู้ในลักษณะสื่อประสม (Multimedia) โดยจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยๆ (Module) แต่ละเนื้อหามีการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหา มีแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจและแบบทดสอบ เพื่อตรวจสอบความสามารถของตนเอง รวมทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนด้วยกันทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำต้องอาศัยคุณลักษณะของทรัพยากรอินเทอร์เน็ตและระบบเครือข่าย (World Wide Web) 3 ประการ ได้แก่ การนำเสนอในลักษณะของเว็บไซต์ประกอบด้วยข้อความ กราฟิก และมัลติมีเดียอื่นๆ ที่สามารถนำเสนอได้อย่างเหมาะสมตามลักษณะของสื่อ การสื่อสารในลักษณะของการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ได้ตอบกันสนทนาผ่านอินเทอร์เน็ต (Chat) การอภิปรายและการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการสืบค้น (วรัท พุกกากุลพันธ์.2550; ปรัชญนันท์ นิลสุข.2544; ญัฐริสิตา ศิริรัตน์. 2548, กิดานันท์ มลิทอง.2548)

การที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านเว็บแอปพลิเคชันได้อย่างสมบูรณ์แบบนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบแบบแผนสอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้และกระบวนการทำงานร่วมกันซึ่งการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ผู้เรียน

สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมสร้างองค์ความรู้ร่วมกันจากกระบวนการทำงานหรือกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบ “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” (Collaborative Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็กไม่ใช้การเพิ่มความน่าสนใจของผู้มีส่วนร่วมแต่จะสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนเป็นโอกาสที่จะปลุกฝังให้เกิดการอภิปรายกัน มีความรับผิดชอบกับการเรียนรู้ของตนเอง โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นเป็นการเรียนที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันบนภารกิจที่ได้รับมอบหมายระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จัดให้ผู้เรียนค้นหาความเข้าใจ ค้นหาความหมาย การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันโดยกิจกรรมจะมุ่งไปที่การให้นักเรียน เป็นศูนย์กลางในการค้นหาหรือการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยผู้เรียนแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามที่เป้าหมายกำหนด เน้นความสำคัญในการพัฒนาการจัดการกิจกรรมกลุ่ม โดยมีเทคนิคการจัดการเรียนการสอนภายในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน (เสาวเพ็ญ บุญประสพ.2553;9, Elizabeth F. B., C.H. Major and K.P.Cross. 2014, Johnson and Johnson. 1986)

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ผู้ที่จะต้องออกไปเป็นครูในอนาคตจำเป็นต้องมีความรู้ที่หลากหลายศาสตร์ นอกจากศาสตร์ของตนเองรวมถึงจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและก้าวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งเพื่อให้ตนเองมีความรู้ความสามารถในการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลายได้ ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนส่วนหนึ่งจะพบปัญหาที่ว่าผู้เรียนบางคนไม่สามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนได้ตามวันเวลาที่กำหนดโดยเฉพาะช่วงเวลาคาบเข้าด้วยเหตุผลที่ผู้เรียนต้องใช้เวลาวางในการทำงาน ผู้เรียนบางคนหลังจากเลิกเรียนในช่วงเย็นแล้วจำเป็นต้องไปทำงานตามสถานประกอบการต่างๆ ในช่วงเย็นจนถึงดึกหรือบางคนต้องทำงานจนสว่างจึงทำให้ไม่สามารถเข้ามานั่งเรียนพร้อมเพื่อนได้ทันเวลาซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนที่ไม่ได้เข้าชั้นเรียนในแต่ละคาบสอนนั้นได้รับความรู้ไม่เท่าทันกับสมาชิกในห้องเรียนเดียวกันหรือขาดงาน ขาดเรียนในหลายๆ คาบ ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือบางรายส่งผลตามมาให้เกิดการหยุดพักการเรียนไปกลางทาง เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าชั้นเรียนตามวันและเวลาที่กำหนดในตารางสอนได้ เพราะผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีแบบพกพาผนวกเข้ากับเทคโนโลยีเครือข่ายไร้สายโดยการเชื่อมต่อจากเครือข่ายต่างๆ ศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาบทเรียนได้เท่าทันกับสมาชิกภายในชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

3. เพื่อศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ระยะที่ 2 พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ

ระยะที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	วิธีการดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่ได้
ระยะที่ 1	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเว็บแอปพลิเคชัน	ข้อมูลเว็บแอปพลิเคชัน
	การจัด การเรียนรู้แบบ ร่วม มือ	การจัด การเรียนรู้แบบ
	ห้องเรียนไร้กรอบ การรู้เทคโนโลยี	ร่วมมือ ห้องเรียนไร้กรอบ
	สารสนเทศและการสื่อสาร	การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ระยะที่ 2	สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแอปพลิเคชัน	ผลสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	ออกแบบร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน	ร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน
ระยะที่ 3	ด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ	ด้ ว ย ก า ร เรื น รู้ ผ่ า น
		ห้องเรียนไร้กรอบฯ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	วิธีการดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่ได้
ระยะที่ 1	ตรวจสอบร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ	ร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ที่ผ่านการตรวจสอบ
	สร้างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ	รูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ
	ประเมินความเหมาะสมและรับรองรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ	รูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ที่ผ่านการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ
	พิจารณาตามหลักการพื้นฐานของการออกแบบเว็บแอปพลิเคชัน	หลักการพื้นฐานของการออกแบบเว็บแอปพลิเคชัน
	ออกแบบผังงาน (Flow Chart)	ผังงานการสร้างเว็บแอปพลิเคชัน
ระยะที่ 2	ออกแบบเนื้อหาบทเรียน	เนื้อหาบทเรียนบนเว็บแอปพลิเคชัน
	ออกแบบสตอรี่บอร์ด (Storyboard)	สตอรี่บอร์ด (Storyboard)
	พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ	เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ
	ประเมินคุณภาพเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ	เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ
	หาประสิทธิภาพของเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ	ประสิทธิภาพของเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	วิธีการดำเนินการ	ผลลัพธ์ที่ได้
ระยะที่ 3	กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลอง
	แบบแผนการทดลอง	แบบแผนการทดลองแบบ Pre-test Post-test Design
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร
	วิธีดำเนินการทดลอง	ทดลองเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test
ระยะที่ 4	ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ	แบบประเมินความพึงพอใจ
	ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความพึงพอใจ	หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความพึงพอใจ
	นำหนังสือเชิญและแบบประเมินความพึงพอใจไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ ประเมิน ความสอดคล้องของข้อคำถาม
	นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด	ดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2560 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ ภาควิชาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จำนวน 31 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1.เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. แบบประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 4. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษานำมาออกแบบร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันฯ นำร่างรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นนำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาออกแบบรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันฯ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินและรับรองรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันฯ

2. ศึกษาเนื้อหาบทเรียนจากเค้าโครงรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาออกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

3. กำหนดวัตถุประสงค์การประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา และเขียนรายการประเมินโดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงข้อมูล (Access) จำนวน 4 ข้อ ด้านการจัดการข้อมูล (Manage) จำนวน 4 ข้อ ด้านการบูรณาการข้อมูล (Integrate) จำนวน 3 ข้อ ด้านการประเมินผลข้อมูล (Evaluate) จำนวน 2 ข้อ และด้านการสร้างสรรค์ข้อมูล (Create) จำนวน 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 ข้อ นำแบบประเมินที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำการประเมิน

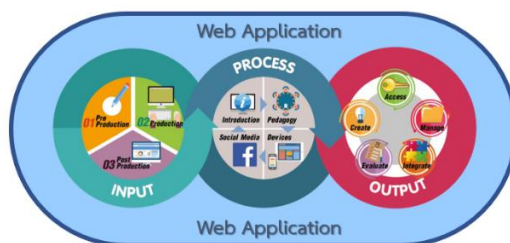
4. ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจด้านเนื้อหาบทเรียน จำนวน 5 ข้อ ด้านความพึงพอใจรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา จำนวน 7 ข้อ ด้านความพึงพอใจด้านเว็บแอปพลิเคชัน จำนวน 9 ข้อ และด้านความพึงพอใจด้านรูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 2 ข้อ รวมทั้งสิ้น 24 ข้อ นำแบบประเมินฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ เพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 องค์ประกอบ

ภาพที่ 1 รูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นปัจจัยที่นำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการจัดทำเว็บแอปพลิเคชัน ประกอบด้วย กระบวนการย่อย 3 กระบวนการ ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ (Pre-production) ขั้นตอนการผลิต (Process) และ ขั้นตอนหลังการผลิต (Post production) โดยประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่

1. ขั้นตอนเตรียมการ (Pre-production) ประกอบด้วย

1.1 เป้าหมาย (Goal) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อะไรตามเนื้อหาวิชาที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อผู้เรียนเรียนเนื้อหารายวิชาจบแล้ว

1.2 วิเคราะห์ผู้เรียน (Learner Analysis) เป็นการที่ผู้สอนวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนเพื่อให้สามารถเลือกการนำเสนอเนื้อหาให้เหมาะกับลักษณะของผู้เรียน โดยจะพิจารณา 2 ลักษณะได้แก่ ลักษณะทั่วไปของผู้เรียนประกอบด้วย เพศ อายุ ความถนัด พื้นฐานการเรียนรู้ ลักษณะเฉพาะ ได้แก่ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ซึ่งจะส่งผลต่อการเลือกวิธีการสอนและสื่อการสอน จำนวนของผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนด้วยการใช้เว็บแอปพลิเคชันการเรียนการสอน

1.3 เนื้อหา (Content) การจัดการเนื้อหาการเรียน ซึ่งผู้สอนได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนในส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีการนำภาพเคลื่อนไหว (Video) มาประกอบการนำเสนอเนื้อหาโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น บทต่างๆ ตามความยาก-ง่ายของเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปหายาก

1.4 ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเนื้อหาที่กำหนด หรือเป็นการให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาดูงานจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้

2. ขั้นตอนการผลิต (Process) ประกอบด้วย กระบวนการออกแบบเว็บแอปพลิเคชัน เทคนิคการใช้ตัวเชื่อมต่างๆ ภายในเว็บแอปพลิเคชัน การใช้สี และตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวสำหรับออกแบบเว็บแอปพลิเคชัน

3. ขั้นหลังการผลิต (Post production) สร้างเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ ด้วยภาษา PHP และ MySQL ที่มีกระบวนการ และรายละเอียดข้างต้น

องค์ประกอบที่ 2 ขั้นกระบวนการ (Process) กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ผ่านห้องเรียนไร้กรอบประกอบด้วย การนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) การจัดการเรียนการสอน (Pedagogy) อุปกรณ์ (Devices) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction) เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน และสร้างความคุ้นเคยกับการใช้เว็บแอปพลิเคชัน ประกอบด้วย การชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการอธิบายวิธีจัดการเรียนการสอนการส่งงานผ่านเว็บแอปพลิเคชัน การทำกิจกรรมกลุ่ม เกณฑ์การให้คะแนน และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา

2. การสอน (Pedagogy) เป็นขั้นตอนของการสอน ประกอบด้วย

2.1 สร้างความรู้สึกพึ่งพากัน (Positive Interdependence) ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันตามจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา

2.2 สร้างความรับผิดชอบของผู้เรียนแต่ละคน (Individual Accountability) เป็นการออกแบบกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนแต่ละคนรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดแสดงความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายในกลุ่มของตนเอง โดยมีการนำเสนอผลการทำงาน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในลักษณะของภาพถ่ายกิจกรรมการทำงานการรายงานความคืบหน้าของงานกลุ่มเป็นระยะ ผ่านช่องทางนำเสนอในเว็บแอปพลิเคชันที่ผู้สอนกำหนด

2.3 การจัดการความรู้ด้านทักษะสังคม (Social Skills) เป็นการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน พูดคุย และมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่ม อาทิ การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามกฎ กติกาการทำงานร่วมกัน กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

2.4 กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินรูปแบบการทำงาน องค์ประกอบการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มก่อนที่จะนำเสนอผลงานกลุ่ม

3. อุปกรณ์ (Devices) หมายถึง อุปกรณ์ที่ผู้เรียนใช้ในการเข้าถึงเว็บแอปพลิเคชันได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ ซึ่งเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน

4. สื่อสังคม (Social Media) หมายถึง สื่อสังคมเข้ามาใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียน รวมถึงการนำมาใช้ในการค้นคว้าหาข้อมูลสารสนเทศการทำงาน อาทิ

4.1 เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเทคนิคและวิธีในการที่ผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนสามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกันมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเป็นการติดต่อสื่อสารกันทั้งในแบบ นัดหมายเวลา (Synchronous) และไม่นัดหมายเวลา (Asynchronous) ซึ่งผู้สอนเปิดกลุ่มในเฟซบุ๊กเพื่อให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มในการจัดการเรียนการสอน

4.2 เครื่องมือค้นหา (Search Engine) เทคนิคในการใช้กูเกิล (Google) ในการค้นหาข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนในการร่วมทำกิจกรรมกับสมาชิกภายในกลุ่ม

องค์ประกอบที่ 3 ชั้นผลผลิต (Output) ประกอบด้วยทักษะด้านการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียนซึ่งมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึง (Access) การจัดการ (Manage) การบูรณาการ (Integrate) การประเมิน (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create)

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบ เพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินมาจากระยะที่ 1 เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การประเมินคุณภาพเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ภาพรวมด้านการจัดการเว็บแอปพลิเคชัน	4.25	0.75	มาก
ภาพรวมด้านเนื้อหา	4.13	0.52	มาก
ภาพรวมด้านการนำเสนอ	4.07	0.46	มาก
ภาพรวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.44	0.88	มาก
ภาพรวมด้านแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ	4.00	0.50	มาก
สรุป	4.17	0.18	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินคุณภาพเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านการจัดการเว็บแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) ด้านการนำเสนออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) และด้านแบบฝึกหัดและแบบทดสอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$)

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียน ไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา (n=31)

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	40	20.71	1.847	8.150	.00
หลังเรียน	40	24.48	2.644		

* นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ คะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.71 คะแนนสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.48 เมื่อเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา (ผู้เรียนประเมินตนเอง)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการรู้
การเข้าถึงข้อมูล (Access)	4.52	0.56	มากที่สุด
การจัดการข้อมูล (Manage)	4.40	0.57	มาก
การบูรณาการข้อมูล (Integrate)	4.40	0.59	มาก
การประเมินผลข้อมูล (Evaluate)	4.35	0.60	มาก
การสร้างสรรคข้อมูล (Create)	4.42	0.56	มาก
รวม	4.43	0.57	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยการประเมินจากนักศึกษาจำนวน 31 คน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูล (Access) ระดับการรู้สูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.52 รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสรรคข้อมูล (Create) มีค่าเฉลี่ย 4.42 ด้านการจัดการข้อมูล (Manage) มีค่าเฉลี่ย 4.40 ด้านการบูรณาการข้อมูล (Integrate) มีค่าเฉลี่ย 4.40 และด้านการประเมินผลข้อมูล (Evaluate) มีค่าเฉลี่ย 4.35 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา (ผู้สอนประเมินผู้เรียน)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการรู้
การเข้าถึงข้อมูล (Access)	4.52	0.67	มากที่สุด
การจัดการข้อมูล (Manage)	4.49	0.63	มาก
การบูรณาการข้อมูล (Integrate)	4.56	0.59	มากที่สุด
การประเมินผลข้อมูล (Evaluate)	4.68	0.53	มากที่สุด
การสร้างสรรคข้อมูล (Create)	4.58	0.60	มากที่สุด
รวม	4.56	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยผู้สอนประเมินผู้เรียนจากนักศึกษาจำนวน 31 คน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.56 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการประเมินผลข้อมูล (Evaluate) ระดับการรู้สูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสรรคข้อมูล (Create) มีค่าเฉลี่ย 4.58 ด้านการบูรณาการข้อมูล (Integrate) มีค่าเฉลี่ย 4.56 ด้านการเข้าถึงข้อมูล (Access) มีค่าเฉลี่ย 4.52 และ ด้านการจัดการข้อมูล (Manage) มีค่าเฉลี่ย 4.49 ตามลำดับ

ระยะที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการรู้
ด้านเนื้อหาบทเรียน	4.48	0.71	มาก
รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา	4.52	0.76	มากที่สุด
ด้านเว็บแอปพลิเคชัน	4.56	0.69	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการเรียนการสอน	4.69	0.64	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.55	0.71	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาในการเรียนด้วยเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยการประเมินจากนักศึกษาจำนวน 31 คน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.55 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบการเรียนการสอนมีความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 รองลงมาได้แก่ ด้านเว็บแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ย 4.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ด้านรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ด้านเนื้อหาบทเรียนต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 4.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นปัจจัยที่นำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการจัดทำเว็บแอปพลิเคชัน 2) ขั้นตอนกระบวนการ (Process) กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบและ 3) ขั้นตอนผลผลิต (Output) ประกอบด้วยทักษะด้านการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียน

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ พบว่าผลการประเมินด้านเนื้อหาและ ด้านคุณภาพเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 3 ผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.48 และคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 20.71

2. ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยผู้เรียนประเมินตนเอง พบว่าการเข้าถึงข้อมูล (Access) ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและแหล่งข้อมูลโดยการสืบค้นข้อมูลได้อย่างถูกต้องและทันเวลาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดการข้อมูล (Manage) ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นอย่างถูกต้องสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลก่อนนำมาใช้ในงานกิจกรรมตามรูปแบบได้มีจริยธรรม ยึดถือกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูล การบูรณาการข้อมูล (Integrate) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ การประเมินผลข้อมูล (Evaluate) ผู้เรียนสามารถประเมินสารสนเทศ วิเคราะห์ประสิทธิภาพหรือเลือกใช้สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ได้เหมาะสมกับงานหรือกิจกรรมที่วางแผนไว้ และ การสร้างสรรค์ข้อมูล (Create) ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้มาสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ ตามคุณลักษณะเฉพาะของสารสนเทศและใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพผลตรงตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยผู้สอนประเมินผู้เรียน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านการเข้าถึงข้อมูล (Access) ด้านการจัดการข้อมูล (Manage) ด้านการบูรณาการข้อมูล (Integrate) ด้านการประเมินผลข้อมูล (Evaluate) และด้านการสร้างสรรค์ข้อมูล (Create) โดยในภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ระยะที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ พบว่า ด้านความพึงพอใจรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ด้านความพึงพอใจเว็บแอปพลิเคชันฯ และด้านความพึงพอใจด้านรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความพึงพอใจด้านเนื้อหาบทเรียนอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ เพื่อส่งเสริมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และ ขั้นตอนผลิต (Output) เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสาร ตำรา วิทยุต่างๆ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนการสอน มีความสะดวกและความยืดหยุ่นในการเรียน มีความเป็นมิตรมีเดียที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าเอกสาร PDF แบ่งเนื้อหาเป็นตอนๆ เหมาะสมกับระยะเวลา และเนื้อหาสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของธนกร ชันฑะเขตต์ (2558) พบว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์

ปัจจัย พื้นฐานที่จำเป็น 2) การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 3) การออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้แบบผสมผสาน 4) การดำเนินการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ 5) การประเมินผล

ระยะที่ 2 การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ผลการคำนวณหาประสิทธิภาพ พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.05/81.33 ทั้งนี้เพราะเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นลำดับขั้นตอน โดยเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก แสดงขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับอัจฉิมา บำรุงนา (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการสอนผ่าน เว็บด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองวิชา คอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การสอนผ่านเว็บด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองวิชา คอมพิวเตอร์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 81.92/80.83 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน และ ชลธิชา มะโนสิน (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการสอนบนเว็บ เรื่องธรรณีกาล สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการสอน บนเว็บเรื่อง ธรรณีกาล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.57/84.40

ระยะที่ 3 การใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน ผลการประเมินการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยผู้สอนประเมินผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้เรียนประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้เรียนได้มีโอกาส ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และผู้เรียนด้วยตนเองผ่านเว็บแอปพลิเคชัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้มากขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนผู้เรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนถึงแม้ไม่ได้เข้ามาในชั้นเรียนแจกเช่นปกติก็ตาม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนกร ชันทเขตต์ (2558) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบ การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนิสิต ระดับอุดมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สนิท สิทธิ (2557) ได้ทำการศึกษารูปแบบการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึมเพื่อสร้างเสริมการ แก้ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้วย รูปแบบการสอนผ่านเว็บที่พัฒนาขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระยะที่ 4 การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่าน ห้องเรียนไร้กรอบฯ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา เว็บแอปพลิเคชันฯ และรูปแบบการ เรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจด้านเนื้อหาบทเรียนอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ การจัดรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจ การออกแบบตำแหน่งของตัวอักษร ภาพประกอบ และวิดิทัศน์ ประกอบเนื้อหา มีความสอดคล้องเข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างสะดวกผู้เรียนสามารถ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการนำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เข้ามาช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลงาน จัดกิจกรรมแบบปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยตนเองอย่างง่ายดายผ่านการแพร่ภาพสด (Facebook Live)

ได้ตลอดเวลา อีกทั้งสามารถทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้จากเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ที่พัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตกรพงษ์ เจริญจิตกร และนิธิ ทะนันท์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ในระบบงานตรวจสอบภาพพบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียน ไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา” ผู้วิจัยได้ สรุปเป็นข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ การนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงกฎกติกาการเรียน เพื่อไม่ให้เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างการสอน โดย ใช้เว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบกับการสอนแบบชั้นเรียนปกติที่ผู้สอนเข้าชั้นเรียนในทุกชั่วโมง ผู้สอนต้องทำความเข้าใจกับผู้บริหารให้ชัดเจนถึงรูปแบบการเรียนการสอนอีกด้วยมิเช่นนั้นจะเกิดความเข้าใจผิดต่อผู้สอนได้

2. ก่อนนำเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ไปใช้ควรสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียนเรื่องของความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับสมาชิก เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตต่อไป

3. ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เนื่องด้วยผู้เรียนจะพบปะผู้สอนผ่านทางหน้าเว็บเท่านั้น ผู้เรียนอาจเบื่อหน่ายหรือไม่เข้าเรียนผ่านหน้าเว็บแอปพลิเคชัน จึงต้องมีการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นและตระหนักในการเข้าเรียนและเห็นคุณค่าในการเรียนด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นที่มีลักษณะธรรมชาติของวิชาที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

2. ควรนำรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นเกิดกระบวนการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3. ควรนำรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ ไปใช้กับนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยปิด และมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีบริบทต่างจากนักศึกษาราชภัฏ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

4. ควรมีการศึกษารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านห้องเรียนไร้กรอบฯ เพื่อส่งเสริมด้านอื่น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความคงทนในการเรียนรู้ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย แผนพัฒนาศักยภาพบัณฑิตวิจัยรุ่นใหม่ จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2561

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2557. (ร่าง) **แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ ๓) ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑**.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2554. **กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ.2554-2563 ของประเทศไทย ICT 2020**.
- กฤษมันต์ วัฒนางรงค์. 2556. การศึกษาความสัมพันธ์ของความผูกพันของผู้เรียน การยอมรับเทคโนโลยีและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เว็บเป็นฐานการสอน. **วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 4(2): 105-114
- กิดานันท์ มลิทอง. 2548. **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- จิตรพงษ์ เจริญจิตร และ นิธิ ทะนนท์. 2559. **การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันในระบบงานตรวจสุขภาพ (ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์)**. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7, (758-769)
- ชลธิชา มะโนสิน. 2555. **การพัฒนาการสอนบนเว็บ เรื่องกรณีศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2556 “การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**. ปีที่ 5(1) มกราคม-มิถุนายน 2556.
- ณัฐฐิไลดา ศิริรัตน์. 2548. **แนวทางการสร้างและพัฒนาบทเรียน E-Learning**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ธนกร ชันทเขตต์. 2558. **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยเน้นคุณลักษณะการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชญนันท์ นิลสุข. 2544. **ผลของการเชื่อมโยงและรูปแบบเว็บเพจในการเรียนการสอนด้วยเว็บที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้ต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา**. (Online).
http://onec.go.th/onec_backoffice/uploaded/Category/Laws/Act/acteng/01/0101-a.pdf, 10 พฤษภาคม 2559.

- มนต์ชัย เทียนทอง. 2547. "M-Learning: แนวทางใหม่ของ e-learning (m-Learning: A new paradigm of e-learning)." **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา** 1 (1): 3-11.
- วรัท พุกษากุลนันท์. 2550. การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-based Instruction). (Online). [http://www.kroobannok.com/article-133-การเรียนการสอนผ่านเว็บ- \(Web-Based-Instruction\)-.html](http://www.kroobannok.com/article-133-การเรียนการสอนผ่านเว็บ- (Web-Based-Instruction)-.html), 15 มีนาคม 2559.
- วิจารณ์ พานิช. 2555. **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- อุดมพงษ์ ชินศรี และ ศิริวรรณ วาสุกี. 2558. "การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการวิเคราะห์ข้อสอบปรนัย." **วารสารวิจัยและพัฒนาโดยลงกรณีในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. 10(1): 1-17.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สนธิ ลิทธิ. 2557. **รูปแบบการสอนผ่านเว็บตามทฤษฎีการเรียนรู้คอนเน็คติวิซึมเพื่อสร้างเสริมทักษะการแก้ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสาวเพ็ญ บุญประสพ. 2553. **ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง การแปลงทางเรขาคณิตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัจจิมา บำรุงนา. 2557. **การพัฒนาการสอนผ่านเว็บด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองวิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Barkley, E.F., C.K. Patricia and M.C. Howell. 2004. **Collaborative Learning Techniques: a Handbook for College Faculty**. USA: Wiley Imprint,
- Elizabeth F. B., C.H. Major and K.P.Cross. 2014. **Collaborative learning techniques: a handbook for college faculty** 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass & Pfeiffer Imprints, Wiley.
- Johnson, R.T. and D.W. Johnson. 1986. "Action research: Cooperative learning in the science classroom." **Science and Children**. 24: 31-32.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
**A Study Of Factors Affecting Academic Administration In Educational
Opportunity Expansion Schools Under The Office
Of The Krabi Educational Service Area.**

จุฑารัตน์ ขาวกริบ,อดุล นาคะโร

JutaratKhawgirb , AdunNakaro

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 2.เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 259 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น ด้านปัจจัย เท่ากับ 0.88 และด้านการบริหารงานวิชาการเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมพบว่าในระดับมาก
2. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านงานวัดผลและประเมินผล

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอน (x_2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน (x_4) ด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหาร (x_1) ด้านงบประมาณ (x_3) ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถทำนายได้ร้อยละ 54.30 โดยมีสมการถดถอยพหุคูณดังนี้

$$Y = 0.743 + 0.423(X_2) + 0.176(X_4) + 0.103(X_1) + 0.104(X_3)$$

หรือ สมการถดถอยพหุคูณมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.423(X_2) + 0.256(X_4) + 0.171(X_1) + 0.148(X_3)$$

Abstract

The proposes of this research were 1) to study the factors that affect the academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office. 2) to study the level of academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office. 3) to construct the equation for predicting the factors which affect the academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service Area Office. The samples consisted of 256 people who were administrators and teachers from educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office. The questionnaire 5-rating scale with a reliability factor at 0.88 and academic administration at 0.95 was used as a research instrument for data collection. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The results of the study were as follows:

1. The factors, affecting the academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office, found that teachers had most average at a high level. When considered in each variable, next on down was administrators. Furthermore, communication between school and community was the least.

2. The academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office in 6 aspects overall was at a high level; ranking in the order of mean from high to low at the first tree as follows: 1. learning management 2. educational quality assurance and 3. measurement and evaluation.

3. Factors affecting the academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office in 4 aspects were performance conditions of the teachers(x2), school and community relationships (4x), performance conditions of the administrators(x1), budget(x3). A coefficient of determination was 0.543. Factors affecting the academic administration of educational opportunity expansion schools, statistically significant at .01 level. It predicted processing of academic administration of educational opportunity expansion schools under Krabi primary educational service area office at 54.30%

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก จำเป็นที่การบริหารจัดการศึกษาของประเทศ ต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาคนของประเทศ ให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาคน

ในปัจจุบันปัญหาของระบบการศึกษาไทยที่สำคัญได้แก่ การบริหารและการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วประเทศไทยมีการใช้งบประมาณด้านการศึกษาค่อนข้างสูงแต่ได้ผลสัมฤทธิ์และศักยภาพต่ำกว่าซึ่งการศึกษาของไทย ยังมีสารพัดปัญหามากมาย จนต้องเกิดการปฏิรูปการศึกษาในรอบแรก และตามมาด้วยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองเนื่องจากยังมีเด็กไทยทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษาหรืออยู่นอกระบบการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ของเด็กไทยที่ตกต่ำอย่างสม่ำเสมอ ทั้งผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ(O-NET) ผลการสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O-NET) ปี 2555 ชั้น ป.6 คะแนนเฉลี่ยพบว่าภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มีวิชาที่ผ่านเกณฑ์ คือ สุขศึกษาและพลศึกษา และวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่ผ่านเกณฑ์ ส่วนคะแนนเฉลี่ยชั้น ม.3 ที่ผ่านเกณฑ์ คือ ภาษาไทย และสุขศึกษาพลศึกษา นอกจากนั้นได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2555 : 1-10) และผลการสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O-NET) ปี 2556 ชั้น ป.6 คะแนนเฉลี่ย พบว่า ผลคะแนน วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ ภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มีวิชาที่ผ่านเกณฑ์ คือ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่ผ่านเกณฑ์ ส่วนคะแนนเฉลี่ยชั้น ม.3 ที่ผ่านเกณฑ์ คือ สุขศึกษาพลศึกษา นอกจากนั้นได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2556 : 1-10)

การบริหารงานวิชาการ จึงนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารโรงเรียน แต่การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนจะมีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นสำคัญ ดังที่ อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540 : 1) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการ

บริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานในมหาวิทยาลัย สถานศึกษาชั้นสูงอื่น ๆ หรือการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ซึ่งจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ระหว่างปีการศึกษา 2555 – 2557 พบว่าทุกกลุ่มสาระมีแนวโน้มต่ำลงทุกกลุ่มสาระ ยกเว้นกลุ่มสาระสุขศึกษาฯ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา :2558)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะขาดปัจจัยสนับสนุนในการบริหารงานวิชาการ ทำให้งานวิชาการไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องตระหนัก และให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ซึ่งในการจะพัฒนาหรือเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนควรจะมีการศึกษาให้ชัดเจนว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ในอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยทั้ง 4 ด้านคือ สภาพการดำเนินงานของผู้บริหารสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอนการจัดการงบประมาณและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 44 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 730 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง 259 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น รายโรงเรียน (Stratified Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ

- 1.1 ด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหาร
- 1.2 ด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอน
- 1.3 ด้านการจัดการงบประมาณ
- 1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. ตัวแปรตาม คือ การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประกอบด้วย

- 2.1 งานหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
- 2.2 งานวิจัยในชั้นเรียน
- 2.3 งานจัดการเรียนการสอน
- 2.4 งานนิเทศภายในสถานศึกษา
- 2.5 งานวัดผลและประเมินผล
- 2.6 งานประกันคุณภาพการศึกษา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย พ.ศ. 2559- 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีฉบับเดียวแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับครอบคลุม 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหาร
2. ด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอน
3. ด้านการจัดการงบประมาณ
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 งาน ประกอบด้วย

1. งานหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. งานวิจัยในชั้นเรียน
3. งานจัดการเรียนการสอน
4. งานนิเทศภายในสถานศึกษา
5. งานวัดผลและประเมินผล
6. งานประกันคุณภาพการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ระดับของปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนในระดับมาก

2. ระดับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ทั้ง 6 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านงานวัดผลและประเมินผล

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้านคือด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอน (x_2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน (x_4) ด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหาร (x_1) ด้านงบประมาณ (x_3) ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถทำนายได้ร้อยละ 54.30 โดยมีสมการถดถอยพหุคูณดังนี้

3.1 สมการถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 0.743 + 0.423(x_2) + 0.176(x_4) + 0.103(x_1) + 0.104(x_3)$$

3.2 สมการถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.423(x_2) + 0.256(x_4) + 0.171(x_1) + 0.148(x_3)$$

สรุปและอภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็นของครูนักเรียนและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้นดังนั้นครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอและยอมรับสิ่งใหม่ๆ และพร้อมที่จะนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันต่อเหตุการณ์โลกปัจจุบันครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนานักเรียน จึงทำให้ครูมีบทบาทต่อการบริหารงานวิชาการมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับกับยอนต์ซุ่มจิต (2550 : 78) กล่าวว่าครูกับนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุดครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ครูให้สมบูรณ์ที่สุดและควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนให้แน่นแฟ้นวิธีการที่ครูกระทำต่อนักเรียนเช่นสอนศิษย์ให้เกิดความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้ศิษย์มีความรู้อย่างแท้จริง

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองและชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 28-30) คือ 1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง 2. การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงโดยมีครูผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม 3. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 4. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหารผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดคือผู้บริหารติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอและสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงานโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานทั้งนี้เป็นเพราะว่าทุกฝ่ายให้ความสำคัญเรื่องงานและผลกระทบต่องานรวมถึงการพัฒนาการบริหารและการจัดการภาครัฐใช้กฎหมายควบคุมผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูและมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งมีการตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดจิตสำนึกด้านการพัฒนามากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovani และ Moore

(1985) สิ่งที่ผู้บริหารพึงกระทำคือการเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการมีแผนทางวิชาการที่ดีจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ด้านการจัดการงบประมาณผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก คือสถานศึกษามีระบบการบริหารควบคุมกำกับงบประมาณที่ชัดเจนเปิดโอกาสให้ครูบุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณและมีระบบการตรวจสอบและรายงานผลการบริหารงบประมาณที่ชัดเจนตรวจสอบได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่างบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB) (วิโรจน์สารรัตน์ . 2548: 81-87) คือหลักการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ว่าเป็นการใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายเป็นการมุ่งหวังให้จ่ายงบประมาณที่คำนึงถึงความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ด้านคือด้านการจัดการเรียนการสอนด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา และด้านงานวัดผลและประเมินผล

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกใช้เทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับรายวิชาที่สอนเนื่องจากการจัดแผนการเรียนสอนในโรงเรียนจะต้องจัดแผน การเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ โดยครูผู้สอนจะต้องบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ตลอดจนพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารัง บัวศรี (2542 : 180) ที่อธิบายการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม จัดบรรยากาศชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลึกซึ้ง คิด กล้าทำ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ดีงาม การที่จะกระทำในลักษณะนี้ ครูผู้สอนจะต้องจัดตารางสอน คือ กำหนดวิชาและเวลาสำหรับการเรียนการสอนให้ละเอียดในแต่ละสัปดาห์

2.2 ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองชุมชนและสังคมในขณะเดียวกัน สถานศึกษาที่มีคุณภาพก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมศักดิ์สินธุระเวชญ์ (2542 : 32) ที่ได้เสนอบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ควรเข้ามามีบทบาทร่วมกันดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาแนะแนวดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายใน 2. ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกันคุณภาพในทุกชั้นตอน 3. กรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและ 4. ผู้เรียนผู้ปกครองมีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยให้ข้อคิดเห็นให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของสถานศึกษา 5. ชุมชนมีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำร่วมให้และใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมายจัดทำแผนพัฒนาตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงสถานศึกษา 6. เขตพื้นที่และหน่วยงานที่กำกับดูแลมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและสนับสนุนทรัพยากร 7. สื่อมวลชนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์สนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเชิงสร้างสรรค์

2.3 ด้านงานวัดผลและประเมินผลมีการบริหารอยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่สาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนในจังหวัดกระบี่เน้นให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีการรวบรวมและจัดทำสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลายแล้วสรุปผลการตัดสินใจในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การเลือกใช้เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับปวีณา เหล่าลาด (2557 : 36-37) กล่าวไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

3. ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เขียนในรูปของคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Z_Y = 0.423(X_2) + 0.256(X_4) + 0.171(X_1) + 0.148(X_3)$$

จากสมการพยากรณ์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้านส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญคือด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้านผู้บริหารด้านงบประมาณโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.543 และมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่

ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.536 แสดงว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้านผู้บริหารและด้านงบประมาณสามารถทำนายกระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ได้ร้อยละ 54.30 ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

3.1 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสภาพการดำเนินงานของครูผู้สอนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญก่อนงานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมจิตสุวรรณบุษย์ (2534 : 140-141) ที่พบว่าคุณภาพการสอนของครูมีผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนโดยตรงและสอดคล้องกับคากล่าวของสายัณห์พาน้อย (2539 : 9) ที่ว่ากระบวนการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนมากที่สุดคือครูผู้สอนจึงอาจกล่าวได้ว่าครูผู้สอนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดคุณภาพในการบริหารงานวิชาการเพราะครูผู้สอนเป็นคนใช้หลักสูตรสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการขององค์กรในที่สุด

3.2 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองและชุมชนได้มองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาของบุตรหลานและให้การสนับสนุนในการค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสมและจำเป็นตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 58 (2) ให้บุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของธีรตันพลบุรี (2551 : 74) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูพบว่าปัจจัยทางบริหาร 7 ด้านคือด้านผู้บริหารสถานศึกษาด้านครูผู้สอนด้านผู้ปกครองและชุมชนด้านการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ด้านงบประมาณและด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลางกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมเท่ากับ .591 สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 34.90

3.3 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสภาพการดำเนินงานของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการบริหารวิชาการทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอและสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงานโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานอาจเป็นเพราะทุกฝ่ายให้ความสำคัญเรื่องงานและผลกระทบต่องานรวมถึงการพัฒนาการบริหารและการจัดการภาครัฐใช้กฎหมายควบคุมผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูและมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งมีการตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดจิตสำนึกด้านการพัฒนามากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hunt และPiere

(1985 : 19) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรับผิดชอบทางวิชาการรวมถึงเป็นผู้นำในการพัฒนาโครงการการศึกษาของนักเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์และพัฒนาครูผู้สอนเป็นครูของคณะครูอีกทั้งยังต้องวางแผนเกี่ยวกับอาคารเรียนเครื่องมือและวัสดุต่างๆของสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนและประชุมชนร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาสถานศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษาและชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3.4 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการจัดการงบประมาณส่งผลต่อการบริหารวิชาการน้อยสุด เนื่องจากทรัพยากรหรืองบประมาณของหน่วยงานมีจำกัดดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดการจัดสรรทรัพยากรหรือใช้จ่ายเงินให้มีประสิทธิภาพดังที่วิโรจน์สารรัตน์ (2548 : 81-87) กล่าวว่าหลักการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ว่าเป็นการใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายเป็นการมุ่งหวังให้จ่ายงบประมาณที่คำนึงถึงความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสอดคล้องกับการศึกษาของนราลักษณ์ชันธูจี (2544 : 101-102) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรางวัลพระราชทานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นอุดรธานีเลยและหนองคายพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรางวัลพระราชทานคือปัจจัยด้านการจัดการงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการทุกปัจจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นโรงเรียนควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1.1 ครูผู้สอนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดคุณภาพในการบริหารงานวิชาการเพราะครูผู้สอนเป็นคนใช้หลักสูตรสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการขององค์กรในที่สุด

1.1.2 โรงเรียนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนงานและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนหรืองานอื่นๆของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นของชุมชน

1.1.3 ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายวางแผนและจัดทำปฏิทินงานวิชาการอย่างเป็นระบบและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย

1.1.4 โรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านครูผู้สอนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้านผู้บริหารด้านงบประมาณเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โรงเรียนควรให้ความสำคัญและดำเนินการเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 4 ด้านเป็นพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำตัวตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มาร่วมศึกษา

2.2 ควรมีการนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ไปศึกษาเชิงคุณภาพกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เปรียบเทียบกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

บรรณานุกรม

- กิตติมา ปรีดีดีลิก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2539). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญ การศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ เือบกมล. (2546). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ฉัตรภาภรณ์ สถาปิตานนท์. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลพระราชทานสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- ทูลีรุ่ง พานิช.(2552).ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ฐาติ พ่วงสมจิตร. (2540).การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรัตน์ พลบุรี. (2551).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองบัวลำพู.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ : ช่างฟ้า.
- ธำรง บัวศรี.(2542).ทฤษฎีหลักสูตรและการออกแบบพัฒนา. กรุงเทพฯ : ธนวัชรการพิมพ์.
- นราลักษณ์ ชันธุจี. (2548).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นอุดรธานีเลยและหนองคาย.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.
- นิตยา แสนสุข.(2556).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีนา เหล่าลาด. (2557).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียาพร วงศ์นุดรโรจน์. (2546).การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพมหานคร.
- พระมหาบุญเสริมธมฺมทินฺโนทองศรี. (2554) ปัจจัยและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนป้อมนาคราช สวทยานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนูญ พันธุ์หล่อ.(2553).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มที่ 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

รุ่งรัชดาพร เวชชาติ.(2551).การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา :นาศิลป์
โฆษณาจำกัด.วันเพ็ญบุรีสูงเนิน. (2552).ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก.วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริภาณี มะแอ.(2554).ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบ
วิทยาลัยปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.วิทยานิพนธ์การศึกษ
มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์. (2542).มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2556). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษา
ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.กรุงเทพฯ :
สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2558). แบบรายงานข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2558.
กระบี่ : กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2558). แบบรายงานข้อมูลเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียน
ปีการศึกษา 2558กระบี่ : กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554 ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2545 - 2559. กรุงเทพมหานคร.:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อนุศักดิ์ สมิตสันต์.(2540). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บางเขน).

การศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่
 สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน

**The Study Indigenous Case Study of Phuket, Phang Nga, Krabi Province
 to Creative Performances Dance**

สาวิตร พงศ์วัชร¹ ยุทธพงษ์ ต้นประดู่²

Sawit Pongvat¹, Yuttapong Tonpradoo²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวกูย ชาวละและบาบ๋า 2) เพื่อการประยุกต์รูปแบบพิธีกรรมและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบ๋า ชาวละ ชาวกูย สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน ขอบเขตของพื้นที่วิจัยคือ บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา บริเวณเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ บริเวณแหลมตึกแกและย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต โดยใช้เป็นกรณีศึกษาแบบเจาะจง การศึกษาข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ วิธิดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 3 ครั้ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และอาจารย์สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายอย่างละเอียด

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาติพันธุ์ชาวกูย เป็นกลุ่มชนที่อาศัยในป่าลึก มีแหล่งน้ำ ดำรงชีพด้วยการเก็บของป่าและล่าสัตว์ ลักษณะรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ริมฝีปากหนา ท้องป่อง น่องสั้นเรียว ผมหยิกคล้ายกันหอยติดหนังศีรษะ มีความเชื่อในภูตผีปีศาจ การแต่งกายที่สำคัญนิยมใช้ใบไม้ เปลือกไม้หรือตะไคร่น้ำที่เป็นแผ่นขนาดใหญ่มาผืนแสงแดดให้แห้งสนิทจึงนำมาถักเป็นเครื่องนุ่งห่ม สตรีชาวกูยนุ่งยาวถึงหัวเข่าหรือบริเวณน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก บุรุษนุ่งสั้นบริเวณหัวเข่าและเปลือยอก ส่วนเด็กเล็กจะไม่สวมเครื่องแต่งกาย 2) ชาติพันธุ์ชาวละ เป็นกลุ่มชนที่เดินทางอพยพเร่ร่อนทางทะเลเร่ร่อนอาศัยบนเรือไม้ระกำ ดำรงชีพด้วยการเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ทะเล การแต่งกายที่สำคัญผู้ชายสวมผ้าขาวม้าหรือสวมกางเกงกางเกงเล ผ้าขาวม้าคาดเอว เปลือยท่อนบน ผู้หญิงนุ่งผ้าป่าเตี้ยกระโจมหน้าอก แต่เมื่อมีการติดต่อธุระนอกชุมชนผู้หญิงนิยมสวมเสื้อและนุ่งผ้าป่าเตี้ยแบบชาวจีนและชาวไทยนิยมสวมเสื้อผ้าสีสดขนาด 3) ชาติพันธุ์บาบ๋า เป็นลูกผสมโดยบิดาเป็นหนุ่มอพยพจากประเทศจีนและสมรสกับหญิงพื้นเมืองชาวภูเก็ต เป็นกลุ่มชนที่มีความมั่งคั่งสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวจนเป็นเศรษฐี การแต่งกายที่สำคัญ

¹ รองศาสตราจารย์ประจำ สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹ Assistant Professor Department Preforming Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

² อาจารย์ประจำ สาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Lecturer Department of Cultural Management, Faculty of Cultural Sciences, Mahasarakham University

บุรุษนิยมแต่งกายแบบสากล สตรีนิยมแต่งกายโดยผสมผสานเครื่องแต่งกายระหว่างไทยพุทธ ไทยจีนและไทยมุสลิม 2) ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า กลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติ มีแนวคิดร่วมกันโดยสรุปด้านการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนดังกล่าว ฐานสร้างสรรค์ระบอบชาติพันธุ์อันดามัน โดยเป็นการพัฒนามาบนพื้นฐานการอนุรักษ์ เหล่านี้สามารถส่งผลด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต โดยทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องวางแผนและดำเนินการอย่างจริงจัง อีกทั้งสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค อีกทั้งด้านการผลิตสินค้าโดยหน่วยงานด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นสามารถส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างเศรษฐกิจระดับจุลภาคซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ : กลุ่มชนพื้นเมือง , งานสร้างสรรค์

Abstract

The Study indigenous case study of Phuket, Phang Nga, Krabi province to creative performances dance research employed qualitative methods. This research aimed to 1) study history forms, Ethnic Sakai, Gypsy and Baba 2) Apply ritual style and costumes towards creative performances dance. The areas of this research were the Tanaosri mountain range Phang Nga province, The Sri-Bo-Ya Krabi province, The cape Tookkae and The old towns of Phuket province. The methodology of this research included two stages. The key methods for data collection were the study of documents, observation, interviews, and three focus groups with stakeholders; Phuket Culture board committees, Administrative Organization, and Performance Arts Program teachers. Data analysis was presented descriptively.

The research findings showed 1) the history; Ethnic Sakai (A group of people living in deep forests, water source, living with wildlife and hunting. The shape is black, the lips are thick, the thighs are thin curly hair like a scalp. Have believe in ghosts. The important costumes use leaves, bark or moss the sun to dry completely. The knit is a garment. Sakai women wear long knee or calf. Use cloth or bare chest Men wear short skirts and bare hips the children do not wear costumes) 2) Gypsy (It is a group of people who migrate nomadic sea wreckage on a wooden board living with wildlife hunting. The important costumes use Men wear loincloth or pants. Loin cloth women's dresses, spaghetti chest bibs but when the business is outside the community Women wear traditional Chinese and Thai traditional dressing gowns) 3) Baba (The father was a young immigrant from china and married a native woman of Phuket is a group of people who can make money and make a millionaire. The most important dress for a man women dressed in costume blend of Thai Buddhism, Thai Chinese and Thai Muslims) The results of the focusgroups found that the knowledge and practical group There is a common concept indigenous to creative performances dance. By development on a conservations. These can integrate cultural tourism. However The government, the private sector and the civil society. It is planned and taken seriously. Can create a

network of people positive relationships both within and between regions. These result micro economics development

Keywords : Indigenous Creative Performances Dance

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาติและมีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยแต่อย่างไรก็ตามภาคธุรกิจการบริการรวมทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น อีกทั้งต้องมีกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งต้องมีเงื่อนไข สภาพปัญหาและข้อจำกัดด้านการพัฒนาหลายประการ โดยเมื่อวิเคราะห์เชิงลึกถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยพบว่า มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทย อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในและภายนอกประเทศรวมทั้งการแข่งขันที่เป็นพลวัตและซับซ้อนยากแก่การควบคุม ส่งผลให้เกิดความท้าทายด้านการดำเนินงานหลายเท่าตัว ซึ่งหลายภาคส่วนได้เสนอแนะการให้ประเทศไทยมีศักยภาพด้านการแข่งขันที่สูงขึ้นและมีความจำเป็นต้องการบูรณาการมิติต่างๆ ในการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนยิ่งขึ้น (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2557 : เว็บไซต์) การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนนั้นมีมิติสำคัญเพื่อให้เกิดความสมดุลจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) มิติเจ้าบ้าน/อุปทาน (Host) 2) มิติผู้มาเยือน (Guest) 3) กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Mechanism) และ 4) มิติด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) โดยทั้งนี้

วิสัยทัศน์จังหวัดภูเก็ตปี 2020 ให้มีความสำคัญด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม โดยผ่านการผลักดัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 2) การจัดสรรปริมาณเที่ยวบินให้ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย 3) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสอดคล้องระหว่างกัน 4) การพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อยกระดับความสามารถของบุคลากรรวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศด้านต่างๆ เพื่อสื่อสารการตลาดโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวเฉพาะทาง และสิ่งสำคัญคือด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายและขยายวันพักผอน อีกทั้งจังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพสามารถเชื่อมต่อกับจังหวัดใกล้เคียงทั้งนี้ควรมีการพัฒนาเป็นลักษณะริเวียร่าแห่งเอเชีย (Riviera of Asia) โดยแต่ละสถานที่มีจุดเด่นแตกต่างกันและมีการจัดเทศกาลหมุนเวียนตลอดปี เหล่านี้สามารถเป็นแรงเสริมแก่นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาและเพิ่มจำนวนวันพักผอนได้ (ภูเก็ตบลูลาดิน, 2558 : 56 - 57) ปัญหาผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตส่งผลให้หลายฝ่ายตระหนักถึงทิศทาง การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวซึ่งมีแนวโน้มเชิงลบหากไม่หาแนวทางป้องกันและแก้ไขอาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง จึงมีการทบทวนถึงพฤติกรรมด้านต่างๆ ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผ่านมา รวมทั้งร่วมกันกำหนดทิศทางเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขยายตัวลุกลาม ซึ่งเห็นจากภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันปรับรูปแบบและนโยบายการท่องเที่ยวแนวใหม่โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวลักษณะ “ไฮเอนด์” และ “การอนุรักษ์” มากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนให้จังหวัดภูเก็ตเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับ “ไฮเอนด์” ในระดับภูมิภาค (ภูเก็ตบลูลาดิน, 2558 : 48)

จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับโลก อีกทั้งเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ เป็นศูนย์กลางของธุรกิจภาคบริการและการท่องเที่ยว สามารถเพิ่มมูลค่าสูงที่ขับเคลื่อนด้วยธุรกิจสตาร์ทอัพ โดยปี

พ.ศ. 2559 นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากถึง 13.2 ล้านคน โดยมากกว่า 9.5 ล้านคน เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยสร้างรายได้รวมกว่า 313,000 ล้านบาท (เดลินิวส์. 2559 : 14) สอดคล้องกับ ด้านการผลักดันและส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ Geographical Indication (GI) เป็นแนวทางการเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ทั้งนี้เป็นหนึ่งในนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ในการขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งสินค้าเหล่านั้นสามารถผลิตจากแหล่งเฉพาะเจาะจงโดยมีปัจจัยธรรมชาติที่เป็นสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งผลิตผสมผสานกับภูมิปัญญาที่สั่งสมอย่างสมดุล (ฐานเศรษฐกิจ. 2559 : 9) อัตลักษณ์สำคัญของกลุ่มจังหวัดอันดามันคือ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ มีวิถีชีวิต ชนบวฒนธรรมทั้งที่มีความเหมือน ความแตกต่างและความคล้ายกัน บางส่วนด้านรายละเอียด แต่เมื่อกระแสสังคมเปลี่ยนไปส่งผลให้กลุ่มชนพื้นเมืองที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ที่ไม่สามารถปรับตัวตามคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงได้สูญหายไปจากสังคม เช่น เงาะป่าหรือกำลังจะสูญหาย เช่น ชาวเล โดยหลังจากการศึกษากลุ่มชนพื้นเมืองตามลำดับ สามารถประยุกต์สู่การสร้างสรรค์โดยการนำมรดกวัฒนธรรม เช่น ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์สู่การแสดง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตให้เกิดความยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งสำคัญเป็นส่วนหนึ่งด้านกลไกการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของ 1) กลุ่มชาไก 2) กลุ่มชาวเล และ 3) กลุ่มบาบ๋า

ประเด็นสำคัญในการศึกษาและการปรับใช้งานวิจัยเรื่องการศึกษาของกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามันนั้น เนื่องจากปัจจุบันการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวมีความรุนแรง ฉะนั้นกลุ่มจังหวัดอันดามันต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างยุทธศาสตร์ที่สามารถแข่งขันในระดับโลกและสร้างความภูมิใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งวิธีที่จะสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาได้มากขึ้นต้องต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มจังหวัดอันดามัน ผ่านการสร้างสรรค์เศรษฐกิจใหม่แห่งทะเลอันดามัน ซึ่งมีมรดกและต้นทุนด้านวัฒนธรรมสูง อีกทั้งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกต้องการเดินทางมาเยือน แต่เนื่องจากการเดินทางมักมีช่วงเวลากระจุยตัว ซึ่งนักท่องเที่ยวนั้นต้องการสร้างประสบการณ์ด้านการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตที่หลากหลายรวมทั้งศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นตลอดจนการแสดงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งศึกษากลุ่มชนพื้นเมืองจำนวน 3 กลุ่ม ช้างต้นดังกล่าวยังไม่มีมีการเก็บรวบรวมเพื่อการศึกษาอย่างถ่องแท้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาและนำวัฒนธรรมดังกล่าวมาสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบ๋าและชาวเลในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาไกบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา
3. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวเลเกาะศรีบอยาในจังหวัดกระบี่
4. เพื่อการประยุกต์รูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบ๋า ชาวเล ชาไก สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจำนวน 3 ครั้ง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1. ด้านพื้นที่ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยสามารถตอบปัญหาการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

- 1) เกาะสิเหร่ ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 2) ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- 3) เขอกเขาตะนาวศรี เทศบาลเมืองกระบี่ อำเภอกระบี่ จังหวัดพังงา
- 4) เกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา นุเคราะห์ สำนักรัชมรรณจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่
- 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ นุเคราะห์สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ กลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มชาวกู 2) กลุ่มชาวเล และ 3) กลุ่มบาบา
- 3) กลุ่มผู้สนับสนุน ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาศาสาวิชาศิลปการจัดการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จำนวน 3 ประเภท ประกอบด้วย

- 3.1 แบบสังเกต เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สังเกตกลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัย
- 3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา หรือนักวิชาการ ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่อาศัยในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ชาวกู ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์บาบาที่ศึกษาวิจัย
- 3.3 แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นข้อมูลที่ต้องการหาข้อสรุปและความชัดเจน ใช้กับครูภูมิปัญญา นักวิชาการ ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ชาวกู ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์บาบา โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มละประมาณ 8 – 10 คน เพื่อส่งเสริมการทอ้งเถียงจังหวัดภูเก็ต

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการบรรยายวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากเตรียมเนื้อหาให้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย วางเค้าโครงของการเขียนวิจัยและลงมือเขียนด้วยความชัดเจนพร้อมภาพกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อการสร้างสรรค์ระบาศาติพันธุ์อันดามัน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์ อันدامนั้น พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มมีลำดับด้านวิวัฒนาการของการดำเนินชีวิตที่ปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคม โดยผู้วิจัยได้แบ่งรายละเอียดเป็น 3 ประการ ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบา ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์ชาวกู

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันدامนั้น ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบา บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

1) ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนบาบาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพสู่จังหวัดภูเก็ตจำนวนมากสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เนื่องจากพระองค์เป็นนักการค้าและประสงค์ที่จะเปิดตลาดการค้าเสรี ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีความขยันขันแข็งเข้ามาประกอบอาชีพตามหัวเมืองต่างๆ ในประเทศไทย จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ประกอบกับระยะเวลานั้นประเทศจีนมีความอดอยากแห้งแล้งและเกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง ส่งผลให้ชาวจีนอพยพสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากเพื่อพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ประกอบกับชาวจีนมีความรู้เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่และกิจการเหมืองแร่ในเกาะภูเก็ตต้องการแรงงานจำนวนมาก ทำให้เมืองภูเก็ตมีพลเมืองคนจีนมากกว่าคนไทย

2) ผลการศึกษาวถีชีวิตของกลุ่มชนบาบาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า มีรูปแบบด้านความเชื่อ ด้านศาสนา ด้านพิธีกรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญาและด้านการประกอบอาชีพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1) ด้านความเชื่อ เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนและชาวภูเก็ต โดยมีพื้นฐานด้านความเชื่อเป็นพื้นฐานในพิธีกรรมต่างๆ ส่งผลให้เกิดรายละเอียดของวัฒนธรรมของกลุ่มชนบาบาที่สำคัญคือ ด้านความกตัญญูกตเวทีและบุคคลที่มีความอาวุโสมากกว่าซึ่งแสดงออกในพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้พระจันทร์ พิธีพ่อต๋อ พิธีการแต่งงาน พิธีการเสียชีวิต เหล่านี้เป็นสิ่งที่หลายประเทศทั่วโลกนำไปปรับใช้เป็นแบบอย่างโดยเฉพาะด้านความกตัญญูและการตอบแทนแก่ผู้มีพระคุณ

2.2) ด้านศาสนา บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต มีความหลากหลายด้านการนับถือศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มชนบาบามีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เรื่องของเวรกรรม โดยการนับถือพระพุทธศาสนาและลัทธิต่างๆ อีกทั้งรู้จักการให้เกียรติแก่ศาสนาอื่น ส่งผลให้กลุ่มชนบาบาสามารถอาศัยร่วมกับกลุ่มชนพื้นเมืองอย่างสงบสันติ

2.3) ด้านพิธีกรรม เป็นการผสมผสานรากเหง้าวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมภูเก็ตอย่างเหมาะสม โดยถือว่าปฏิบัติตามประเพณีที่บรรพบุรุษมอบให้เพื่อเป็นมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ ครอบครัวและสังคม ซึ่งพิธีกรรมที่มีชื่อเสียงระดับโลกคือ พิธีกรรมการถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่งผลให้กลุ่มชนบาบาได้สืบสานและอนุรักษ์พิธีกรรมดังกล่าวจนปัจจุบันอยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวโลก

2.4) ด้านวิถีชีวิต กลุ่มชนบาบาได้รับการปลูกฝังมารยาทจากบรรพบุรุษ โดยให้ความสำคัญอาภวะระหว่างกัน โดยบรรพบุรุษได้ปลูกฝังเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและเป็นตัวอย่างแก่อนุชนรุ่นหลัง ส่งผลให้กลุ่มชนบาบา

มีความสามัคคี มีความกตัญญูต่องานที่เลี้ยงชีพชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ด้านความขยันหมั่นเพียรและอดทน

2.5) ด้านภูมิปัญญา บรรพบุรุษได้มอบมรดกด้านวัตถุแก่อนุชนรุ่นหลังหลายประการ ที่สำคัญคือ ด้านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เครื่องแต่งกายชุดยาหย่า ยาสมุนไพรรักษาโรค และที่สำคัญด้านอาหารท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาของชาวจีนผสมกับชาวพื้นเมืองภูเก็ตอย่างลงตัวจนเป็นเอกลักษณ์สำคัญของท้องถิ่น

2.6) ด้านการประกอบอาชีพ สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะคล้ายมังกร ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสถานบันเทิง โดยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กลุ่มชนบามีความภาคภูมิใจและร่วมกันอนุรักษ์จนเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกนั้น ส่งผลให้เกิดอาชีพต่าง ๆ มากมาย

2.7) ด้านเอกลักษณ์สำคัญ กลุ่มชนบามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารท้องถิ่น เครื่องแต่งกาย ภาษาท้องถิ่น

3) ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนบ่าจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายในพิธีวิวาหมีอัตลักษณ์สำคัญและโดดเด่น ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ประการ คือ

3.1) เครื่องแต่งกายเจ้าบ่าวกลุ่มชนบ่าจังหวัดภูเก็ต เจ้าบ่าวนิยมสวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อแขนยาว คอตั้ง ผูกเนคไทและชุดสูทสากล หรือสวมชุดนายเหมืองประกอบด้วย กระเป๋าด้านหน้า 4 ใบ บริเวณหน้าอก 2 ใบ ด้านล่าง 2 ใบ กระดุม 5 เม็ด เป็นชุดสีเดียวกันทั้งเสื้อและกางเกง สีที่นิยมใช้คือ สี kaki สีเทา

3.2) เครื่องแต่งกายเจ้าสาวกลุ่มชนบ่าจังหวัดภูเก็ต เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงมาเลเซียกับจีน ซึ่งลักษณะของเครื่องแต่งกายเจ้าสาวลักษณะดังนี้ การนุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะแบบมาเลเซีย สวมเสื้อครุยยาวคอปิด คล้ายลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงชาวจีน และมีลักษณะคล้ายกับเสื้อของผู้หญิงมาเลเซียที่เป็นเสื้อตัวยาว แขนยาว

2. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ตและเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่

1) ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า พื้นที่แรกที่ชาวเลตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยคือ เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยช่วงแรกนิยมอพยพเร่ร่อนบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน ชาวเลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มมอแกน 2) กลุ่มมอแกน 3) กลุ่มอูรักลาไย ทั้งนี้ชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะแตกต่างหลายด้าน เช่น ด้านภาษา แต่กลุ่มอูรักลาไยมีระบบภาษาซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นมาก ขณะที่ระบบภาษาของมอแกนและมอแกนมีลักษณะคล้ายคลึงกันและสามารถสื่อสารข้ามกลุ่มได้

2) ผลการศึกษาวถีชีวิตของกลุ่มชนชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า ชาวเลเป็นกลุ่มชนที่เดินทางอพยพเร่ร่อนทางทะเลเป็นระยะเวลายาวนานโดยชาวเลกลุ่มอูรักลาไยเคยอาศัยบริเวณเทือกเขา “สูงงูมิไร” ประเทศมาเลเซียและอพยพเข้ามาอาศัยในบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน ในระยะแรกมีวิถีชีวิตลักษณะเร่ร่อนอาศัยเรือที่ทำจากไม้ระกำเป็นท่อยและเป็นยานพาหนะในการเดินทางเพื่อเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ทะเลเป็นอาหาร เรียกว่า กายัก ลักษณะคล้ายแพสำหรับมุงหลังคาเรือ สามารถพับเก็บและมุงเป็นเพิงได้ อีกทั้งสามารถสร้างเพิงพักชั่วคราวเหนือริมหาดชายฝั่งทะเลในบางฤดูกาล ชาวเลนิยมล่องเรือไปบริเวณหมู่เกาะต่างๆ กลุ่มละ 4-5 ลำ บางครั้งจะขึ้นเกาะเพื่อเก็บหาของป่าหรือเก็บหอยเวลาน้ำลง แต่ส่วนใหญ่นิยมล่าสัตว์ทะเลเป็นอาหารโดยใช้เครื่องมือและวัสดุที่ทำ

ได้ในท้องถิ่น เช่น ฉมวก สามง่าม เบ็ด แต่เมื่อมีกลุ่มชนอื่นเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่เกาะเพิ่มขึ้น ชาวเลจะเคลื่อนย้ายชุมชนไปบริเวณหัวเกาะและสุดปลายแหลม ซึ่งเป็นบริเวณที่คลื่นลมแรง เพื่อหนีการรบกวนจากกลุ่มชนอื่น เพราะชาวเลรักสงบและหวาดกลัวคนแปลกหน้า

พิธีกรรมสำคัญของชาติพันธุ์ชาวเล มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมผสมกับอัตลักษณ์ใหม่ที่แพร่กระจายจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นโดยการเข้ามาผสมผสานตามกระแสวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่กลุ่มชนชาวเลยังดำรงรักษาพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชนตนอย่างเหนียวแน่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) พิธีแต่งงาน (เปอตัดเตลย) กลุ่มชนอุรักลาไยบนเกาะลันตา มีประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและแต่ง หลุมฝังศพ คล้ายกับประเพณี “เซ็งเม้ง” ของชาวจีน

2) ประเพณีลอยเรือปลาจ๊ก (เปอ - ลาจ๊ก หรือลาจัง) เป็นประเพณีความเชื่อที่ชาวเลอุรักลาไยให้ความสำคัญมากที่สุดพร้อมปฏิบัติต่อเนื่องกัน ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยปฏิบัติปีละ 2 ครั้ง คือ วันขึ้น 13 ค่ำ – แรม 1 ค่ำ เดือน 6

3) ประเพณีการเกิด เมื่อหญิงชาวอุรักลาไยถึงกำหนดการคลอดบุตร “โตะบิตัด” หรือหมอดำแยจะเป็นผู้ทำคลอด โดยการใช้ไม้ไผ่เหลาบางตัดสายสะดือและอาบน้ำเย็นก่อนอาบน้ำอุ่น อีกทั้งให้ทารกดื่มน้ำผึ้งจนกระทั่งครบ 3 วัน เพื่อให้ได้กระบายของเสียออกแล้วให้ทารกดื่มน้ำนมแม่จนกระทั่งหย่านม หลังคลอดได้ 3 วัน จากนั้นทำพิธีเซ่นไหว้ตายายและเลี้ยงฉลอง หรือ “ทำนุหรี”

4) ประเพณีการแต่งงาน ผู้ชายจะเข้าไปอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายหญิง หนุ่มสาวชาวอุรักลาไยนิยมแต่งงานเมื่ออายุ 14 - 18 ปี บางคู่จะมีการสู่ขอ การหมั้นและการแต่งงาน แต่บางคู่พาหนีแล้วจึงกลับมาขอมา ก่อนพิธีหมั้น ผู้ใหญ่ฝ่ายชายจะไปขอผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจำนวน 3 ครั้ง ถ้าได้รับการตอบรับจึงไปขอหมั้น หรือ “ปากยตุนัง” และร่วมกันกำหนดวันแต่งงาน โดยก่อนการแต่งงานจำนวน 3 วัน

5) ประเพณีงานศพ ชาวเลอุรักลาไยเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตจะก่อกองไฟไว้หน้าบ้าน และนำอาหารวางไว้บริเวณด้านหน้ากองไฟตลอด 3 วัน 3 คืน ผู้ชายจะช่วยกันสร้างโลงศพ ซึ่งอดีตใช้ไม้ไผ่สานเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่ปัจจุบันใช้ไม้กระดานแบบโลงศพทั่วไป พิธีอาบน้ำศพ วางศพพาดลงบนดักของบุตรที่นึ่งเหยียดเท้าเรียงกันตามลำดับจากทิศใต้ไปยังทิศเหนือ โตะหมอมจะทำพิธีอาบน้ำศพเป็นลำดับแรก ต่อด้วยเครือญาติ ขวบนแห่งศพไปฝังที่ชายทะเลและเมื่อหย่อนโลงศพลงหลุม ผ่านมะพร้าวที่เตรียมไว้ เป็น 2 ชัก ภาคน้ำมะพร้าว ลงบนศพมะพร้าวชีกที่มีตาคว่ำลงบนตำแหน่งสะดือของศพ อีกชีกให้ลูกหลานรับประทานที่บ้านเมื่อโตะหมอมทำพิธีและญาติพี่น้องช่วยกันกลบหลุมแล้วจะปลูกมะพร้าวอีกลูกที่มีหน่อบริเวณปลายเท้าศพและให้ผู้ที่ยามศพ จับคู่กันครั้งละ 2 คน ยืนหันหลังให้กันคนละฟากของปากหลุม ทำพิธีเวียนผ้าขาวม้า เป็นอันเสร็จพิธี

6) ประเพณีเลี้ยงผี เป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งของและชิงเปรต ชาวเลจะเดินทางไปในเมือง แหล่งชุมชนและวัดใกล้เคียง เพื่อนำผลผลิตที่ได้จากทะเล ไปแลกกับอาหาร เสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นกับการดำเนินชีวิตกับคนเมืองและไปร่วมพิธีชิงเปรต เพื่อเก็บข้าวปลาอาหาร ขนมพอง ขนมลา และเงินที่ชาวไทยพุทธนำไปตั้งไหว้เปรตในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10

7) ประเพณีเซ่นไหว้บรรพชน ชาวเลที่อาศัยในชุมชนเดียวกันจะทำพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษร่วมกันปีละครั้ง และในอดีตเคยมีพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่สังสถิตอยู่ตามธรรมชาติ เช่น เจ้าทะเล เจ้าถ้ำ เจ้าเกาะ เจ้าแหลม ฯลฯ ระยะเวลาการปฏิบัติก่อนหรือหลังพิธีลอยเรือในเดือน 6 และเดือน 11

3) ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ตและเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมพบว่า ผู้ชายสวมผ้าขาวม้าแบบชาวไทยพุทธหรือสวมกางเกงกางเกงเล ผ้าขาวม้าคาดเอว เปลือยท่อนบน ผู้หญิงนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมหน้าอกและเมื่อมีการติดต่อธุระและร่วมงานกับชาวจีน ชาวเลจะได้รับเสื้อผ้าตอบแทนเป็นสินน้ำใจ ซึ่งชาวเลบางคนซื้อจากตลาด หรือเวลาออกนอกชุมชนผู้หญิงนิยมสวมเสื้อและนุ่งผ้าปาเต๊ะแบบชาวจีนและชาวไทย นิยมสวมเสื้อผ้าสีสดขนาด แต่ไม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของเนื้อผ้าและความกลมกลืนของสี ผู้ชายสวมเสื้อบ้าง บางโอกาสแต่ไม่นิยมติดกระดุมเสื้อ รูปแบบการแต่งกายในปัจจุบันของชาวเลในชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่เมื่อออกไปประสานงานกับหน่วยงานภายนอกจะมีความพิถีพิถันขึ้น ส่วนกลุ่มวัยรุ่นจะรับวัฒนธรรมการแต่งกายที่ทันสมัยจากสังคมภายนอกได้อย่างรวดเร็ว

3. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวกูย บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา

1) ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนชาวกูย บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มชนชาวกูยเป็นกลุ่มชนชายขอบกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นมนุษย์โบราณอาจมีตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ อาศัยตามแนวเขานครศรีธรรมราช ทิวเขา สันกาลาคีรีและทิวเขาภูเก็ต ซึ่งทิวเขาทั้งสามแห่งเป็นกระดูกสันหลังของภาคใต้ ลักษณะกลุ่มชนชาวกูยรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ริมฝีปากหนา ท้องป่อง น่องสั้นเรียว ผมหยิกลักษณะเป็นกันหอยติดหนังศีรษะ อาศัยรวมเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 7 - 60 คน ปัจจุบันในประเทศไทยกลุ่มชนชาวกูย อาศัยอยู่ในจังหวัดกระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส พัทลุง กลุ่มชนชาวกูยมีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน โดยคำศัพท์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ปัจจุบันเริ่มสื่อสารคำศัพท์จากภาษาไทยภาคกลาง ภาษาไทยภาคใต้และภาษามลายู กลุ่มชนชาวกูยเป็นกลุ่มชนที่ดำรงชีวิตอิงธรรมชาติ แต่สภาพสังคมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยกลุ่มชนชาวกูยได้รับผลกระทบภายนอกหลายด้าน ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป ส่งผลให้กลุ่มชนชาวกูยเดินทางเร่ร่อนตามรอยต่อของจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล สงขลาและยะลา อีกทั้งเดินทางข้ามเขตไปประเทศมาเลเซีย เพราะประเทศมาเลเซีย มีความสมบูรณ์ด้านธรรมชาติ แต่บางส่วนยังอาศัยในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา เพราะเป็นพื้นที่ที่ราชการจัดสรรให้เพื่อเป็นแหล่งอาศัยและเป็นพื้นที่ซึ่งมีชาวกูยอาศัยรวมกันมากที่สุด ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มดั้งเดิม 2) กลุ่มกึ่งสังคมหมู่บ้าน 3) กลุ่มสังคมหมู่บ้านเต็มรูปแบบ ปัจจุบันกลุ่มชนชาวกูยได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนลักษณะแบบคนเมือง เช่น นิยมให้บุตรสาวแต่งงานกับชาวเมือง นิยมค้าขายสมุนไพรในตลาดนัด กล้าพูดคุยและพบชาวเมืองมากขึ้น นิยมสวมเสื้อยืด นุ่งกางเกงยีน และซื้ออาหารจากชาวเมืองมากขึ้น

2) ผลการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวกูย บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนชาวกูย จะเลือกสร้างที่อยู่อาศัยในภูมิประเทศบริเวณเนินสูง อยู่ตามป่าลึก มีน้ำตกหรือลำธารใกล้ๆ เพราะจะมีสัตว์ป่า พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์และต้องเป็นบริเวณที่มีไม้ซางอยู่ข้างเคียง เพราะกลุ่มชนชาวกูยใช้ไม้ซางสร้างอาวุธสำหรับการล่าสัตว์ ชาวกูยที่อาศัยบริเวณป่าเรียกว่า ชาวกูยตันหยง ส่วนชาวกูยที่อาศัยบริเวณภูเขาเรียกว่า ชาวกูยภูเขาบ้านของชาวกูย เรียกว่า ทับ ลักษณะคล้ายเพิงหมาแหงน หลังคามุงด้วยใบหวาย ใบแฝกหรือใบคา

2.1) กลุ่มชนชาวกูยให้ความสำคัญกับเท้ามาก เพราะใช้เท้าสัญจรและเพื่อการดำรงชีพ ฉะนั้นเวลานอนจึงนอนหันศีรษะออกด้านนอกทับ เมื่อเกิดเหตุการณ์กะทันหันภัยมาถึงตัวจะวิ่งหนีด้วยความเร็วและชอบนอนตะแคงมากกว่านอนหงายหรือนอนคว่ำ เพื่อเป็นสัญชาตญาณด้านการระวังภัย ส่งผลให้สะดุ้งสำหรับการหนีเมื่อเกิดภัยมาถึง

2.2) การอพยพย้ายถิ่นฐาน กลุ่มชนชาวกูยมีนิสัยตั้งถิ่นฐานไม่เป็นที่ นิยมย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มชนชาวกูยจะสร้างทับแห่งหนึ่งประมาณ 3-4 วัน หรือไม่เกิน 15 วัน เพราะแหล่งอาหารตามธรรมชาติมีจำนวนน้อยลงหรือมีชาวกูยในกลุ่มมีคนเสียชีวิต กลุ่มชนชาวกูยมีความกลัวเรื่องผีโดยก่อนการออกเดินทางชาวกูยจะเอาขี้เถ้าออกจากกองไฟทาตัวและหน้าก่อน เพราะเชื่อว่าภูตผีปีศาจจะจำตนไม่ได้ ตามไปทำร้ายไม่ถูก

พิธีกรรมสำคัญของชาติพันธุ์ชาวกูย มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมผสมกับอัตลักษณ์ใหม่ที่แพร่กระจายจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นโดยการเข้ามาผสมผสานตามกระแสวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แต่กลุ่มชนชาวไทยยังดำรงรักษาพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชนตนอย่างเหนียวแน่นพิธีกรรมสำคัญของชาติพันธุ์ชาไทประกอบด้วย

1) พิธีกรรมการรักษาโรคกลุ่มชนชาไทเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตอาศัยพึ่งพิงกับธรรมชาติ เวลาเกิดโรคภัยไข้เจ็บจะนำสมุนไพรที่เกิดจากพืชพรรณธรรมชาติมารักษาโรค อีกทั้งมีความเชื่อว่าสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดโรคคือ ผีสาธนาญไม้ ฉะนั้นต้องมีการป้องกันมิให้เกิดโรคภัยต่างๆ เช่น ด้านการอพยพต้องแขวนหัวไพล เกล็ดลิ้น หรือใช้ขี้เถ้าทาตามตัว - หน้า เพื่อป้องกันภูตผีปีศาจทำอันตราย

2) พิธีกรรมการแต่งงานกลุ่มชนชาไทจะแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 14 – 15 ปี ซึ่งทั้งคู่ต้องมีสายเลือดแตกต่างกัน โดยฝ่ายชายต้องไปขอสื่อต่อผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ถ้าฝ่ายหญิงไม่ตกลงก็ไม่สามารถแต่งงานได้แต่ถ้าตกลงฝ่ายหญิงอาจไม่เรียกสินสอดหรือถ้าเรียกอาจเป็นลิง ค่าง เพื่อใช้ประกอบอาหารสำหรับงานเลี้ยง ทั้งนี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายชายที่ต้องออกไปล่าสัตว์มาเลี้ยงผู้ร่วมงาน

3) พิธีกรรมการเกิดเด็กชาวชวไท ต้องใช้หมอตายที่มีประสบการณ์ เรียกว่า โต๊ะตันหรือโต๊ะบิดัน เมื่อฝ่ายหญิงเจ็บท้องหมอตำแยต้องนวดท้องและเสกคาถาบริเวณหน้าท้องฝ่ายหญิงเพื่อช่วยให้ทารกคลอดง่าย หลังจากการคลอดทารกแล้วหมอตายจะเจดัดสายสะดือทารกด้วยไม้ไผ่บางๆ และล้างตัวทารกพร้อมเช็ดตัวให้แห้ง ส่วนสามีจะต้องไปขุดหลุมบริเวณใกล้ๆ กับแคร่ที่ภรรยาคลอดให้ลึกประมาณ 1 ศอก สำหรับฝังรกของทารก ส่วนฝ่ายหญิงต้องอยู่ไฟ ประคบก้อนเฒ่าและกินยาสมุนไพรที่ให้ความร้อนสูง เมื่ออยู่ไฟครบ 7 วัน

3) ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนชาไท บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มชนชาไทนิยมใช้ใบไม้ เปลือกไม้ หรือตะไคร้ที่เกาะเป็นแผ่นขนาดใหญ่ตามก้นหิน โดยการเคาะมาจากหินแล้วฝังแสงแดดให้แห้งสนิทจนเป็นสีดำ แล้วนำมาถักเป็นเครื่องนุ่งห่ม สตรีชาวชวไทนุ่งยาวถึงหัวเข่าหรือบริเวณน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก บุรุษนุ่งสั้นบริเวณหัวเข่าและเปลือยอก ส่วนเด็กเล็กจะไม่สวมเครื่องแต่งกาย ปัจจุบันกลุ่มชนชาไทเลียนแบบวัฒนธรรมการแต่งกายอย่างสังคมชาวเมือง เช่น การสวมเสื้อ การนุ่งโจงกระเบน และกางเกง ส่วนผู้ชายนุ่งโจงกระเบน ผ้าขาวม้าหรือกางเกง นิยมสวมรองเท้าแบบชาวเมืองทั่วไป

ด้วยสาเหตุนี้จึงนำไปสู่การศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สูงงานสร้างสรรค์ ระบายชาติพันธุ์อันดามัน โดยมีภาพสะท้อนด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1) ภาพสะท้อนด้านความเชื่อ 2) ภาพสะท้อนด้านศาสนา 3) ภาพสะท้อนด้านพิธีกรรม 4) ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต 5) ภาพสะท้อนด้านภูมิปัญญา 6) ภาพสะท้อนด้านการประกอบอาชีพ 7) ภาพสะท้อนด้านเอกลักษณ์สำคัญ

2. สภาพปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะในการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สูงงานสร้างสรรค์ ระบายชาติพันธุ์อันดามัน

2.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สูงงานสร้างสรรค์ ระบายชาติพันธุ์อันดามัน พบว่าจังหวัดภูเก็ตประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มประกอบกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจพักผ่อนตามช่วงเวลาต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยในอดีตมีกลุ่มชนต่างๆ เคยอยู่อาศัย แต่เมื่อความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยวส่งผลให้กลุ่มชนพื้นเมืองเช่น กลุ่มชนชาไทต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่จังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งการรุกรานด้านธุรกิจส่งผลให้กลุ่มชนชาวเลถูกผลักดันไปอยู่บริเวณพื้นที่ชายทะเลและบริเวณปลายแหลมต่างๆ จึงถูกขนานนามว่ากลุ่มชนชายขอบ ส่วนกลุ่มชนบาป้าเป็นกลุ่มชนที่มีพื้นที่ด้านสังคมมากกว่ากลุ่มชนอื่น เนื่องจากได้รับมรดกวัฒนธรรมต่างๆ จากบรรพบุรุษที่มีคุณค่ายิ่ง เช่น ด้านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารพื้นเมือง เครื่องแต่งกาย รวมทั้งพิธีกรรมวิวาท ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นรวมทั้งสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจจุลภาคเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งด้านวิถีชีวิตด้านต่างๆ ของกลุ่มชนนั้น มีรายละเอียดเฉพาะเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมาระหว่างรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีความซับซ้อน รวมทั้งมีผู้ศึกษาจำนวนน้อยและไม่มีการถ่ายทอดความรู้ด้านวิถีชีวิต

ของกลุ่มชนพื้นเมืองที่ผู้วิจัยศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งในอนาคตด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชนพื้นเมืองอาจผิดแปลกจากเดิมได้และสูญหายจากสังคมจังหวัดภูเก็ตได้

2.2 ความต้องการในการศึกษาของกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์ ervice ชาติพันธุ์อันดามัน ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาชาติพันธุ์ตามพื้นที่การวิจัย ประกอบด้วยจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ โดยผู้วิจัยศึกษา 1) กลุ่มชนชาไก 2) กลุ่มชนชาวเล 3) กลุ่มชนบาป้า ซึ่งเป็นการอนุรักษ์รวมทั้งการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ของกลุ่มชนดังกล่าว ให้แก่นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งด้านอัตลักษณ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดความภูมิใจและความสามัคคีในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการให้โอกาสรวมทั้งพื้นที่ในสังคมแก่บุคคลที่กำลังจะสูญหายจากจังหวัดภูเก็ต สิ่งสำคัญเป็นการสร้างเศรษฐกิจทั้งระดับมหภาค และระดับจุลภาคอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์service ชาติพันธุ์อันดามัน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

2.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาของกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่งานสร้างสรรค์service ชาติพันธุ์อันดามัน โดยผู้เกี่ยวข้องมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการประยุกต์สู่งานสร้างสรรค์service ชาติพันธุ์อันดามันคือ หลังจากการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยควรนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดแก่วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาและควรเผยแพร่ต่อสาธารณะ เพื่อการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์สำคัญของจังหวัดภูเก็ตหรือการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในท้องถิ่นเพื่อผลิตสินค้าที่ระลึกสำหรับการสร้างรายได้ภาคครัวเรือน โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้เกิดอัตลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมและการพัฒนาเศรษฐกิจจุลภาคและมหภาคซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ตอย่างยั่งยืน รวมทั้งเยาวชนเกิดการเรียนรู้พร้อมทั้งเห็นคุณค่าและความเท่าเทียมในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และส่งเสริมเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค

จากข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจึงประยุกต์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวสู่ผลงานสร้างสรรค์service ชาติพันธุ์อันดามัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการแสดงและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาป้า ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์ชาไก สู่งานสร้างสรรค์service ชาติพันธุ์อันดามัน

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย โดยภาพรวมผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นร่วมกันด้านการพัฒนานบนพื้นฐานการอนุรักษ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชาติพันธุ์บาป้า

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาป้าเป็นการพัฒนานบนพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ โดยการประยุกต์ใช้วิกผมทรงชอกิโย มงกุฎเจ้าสาวจีน (ฮั่วก้วน) ต่างหูหางหงส์ สร้อยคอ (หลันเตปาย) กรอสัง ปิ่นตั้ง กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า เสื้อคอตั้งแขนจีบ ชุดครุยยาว ผ้าปาเต๊ะประดับเลื่อม โดยพัฒนาเป็นผ้านุ่งสำเร็จรูปเพื่อความคล่องตัวกับการสวมใส่ การเคลื่อนไหว ส่งผลให้เคลื่อนไหวเพื่อการแสดงอย่างเหมาะสม

2. ชาติพันธุ์ชาวเล

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวเลเป็นการพัฒนานบนพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ โดยการประยุกต์ใช้ต่างหูไข่มุก สร้อยคอไข่มุก กำไลข้อมือไข่มุก เสื้อ เข็มขัดประดับด้วยไข่มุก กระโปรงเป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่างผ้าปาเต๊ะเพื่อสื่อถึง วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวภาคใต้ ส่วนสีของเครื่องแต่งกายเน้นใช้สีม่วงเพื่อสื่อถึงสีของดอกผักนึ่งทะเล

3. ชาติพันธุ์ชาไก

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาไกเป็นการพัฒนานบนพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ โดยการประยุกต์ใช้วิกผมทรงหยิกฟู ต่างหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ ข้อแขน กำไลข้อเท้า กระโปรงประดับด้วยดอกไม้สีแดง นำหินสีแดงและวัสดุธรรมชาติมาประดิษฐ์กรองคอและประดับเป็นตุ้มตุ้มบริเวณเกาะอกและกระโปรง พัฒนาผ้านุ่ง

จากวัฒนธรรมชาติเป็นผ่านสู่สำเร็กรูปเพื่อความสะดวกคล่องตัวกับการเคลื่อนไหวและสามารถเคลื่อนไหวสู่การแสดงอย่างเหมาะสม

ตอนที่ 3 การประยุกต์อัตลักษณ์สำคัญของชาติพันธุ์บาป้า ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์ชาไก สู่งานสร้างสรรค์ระบำชาติพันธุ์อันดามัน

การประยุกต์อัตลักษณ์สำคัญของชาติพันธุ์บาป้า ชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์ชาไกสู่งานสร้างสรรค์ระบำ
ชาติพันธุ์อันดามัน

ผู้วิจัยได้ค้นพบท่าทางสำคัญของ

ชาติพันธุ์บาป้า จำนวน 13 ท่า ประกอบด้วย 1) ท่าเชิญชวนยวนนารี 2) ท่ากรีดกายหมายภิรมย์ 3) ท่า
เพอร่าเยื้องย่าง 4) ท่าชมพิศตรากภรณ์ 5) ท่าหงส์สยายปีก 6) ท่าต้องมนต์ตรา 7) ท่าเสน่ห์แห่งมนต์ตรา 8) ท่า
ผีเสื้อเรีงระบำ 9) ท่าชมถนิมพิมพาเพอรานากัน 10) ท่ามนต์เสน่ห์ 11) ท่าเสน่ห์ต้องจิตพิศมัย 12) ท่าเพอรานากัน
พราวผืนดั่งใจปอง 13) ท่าเสน่ห์ต้องจิตพิศมัย

ชาติพันธุ์ชาวเล จำนวน 13 ท่า ประกอบด้วย 1) ท่ามนตราชาวเล 2) ท่าเบิกฟ้าอวยชัย 3) ท่านารี
ล่องเรือ 4) ท่ามัจฉาสะบัดครีบ 5) ท่าเสน่ห์นารี 6) ท่าโสภาขลาลัย 7) ท่าสมุทรวิภา 8) ท่าลออชโลธร 9) ท่าสดุดี
ลาสินธุ 10) ท่าแวกว่ายมัจฉา 11) ท่าสมฤดี 12) ท่านารีเจิดฉาย 13) ท่านารีมหาสมุทร

ชาติพันธุ์ชาไก จำนวน 8 ท่า ประกอบด้วย 1) ท่าการวางแผนล่าสัตว์ 2) ท่าต้อนฝูงสัตว์ 3) ท่าเป่า
ลูกดอก 4) ท่าแบกหามสัตว์ 5) ท่าเก็บลูกไม้ป่า 6) ท่าการเฉลิมฉลอง 7) ท่าการบอกรัก และ 8) ท่าการเกี่ยวพาราตี

ผู้วิจัยได้คัดเลือกลักษณะเฉพาะท่าทาง เพื่อประยุกต์ลักษณะดังกล่าวสู่งานสร้างสรรค์ระบำชาติพันธุ์อัน
ดามัน โดยผู้วิจัยดำเนินการตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเคร่งรัด ดังภาพที่ 1 – 3

ภาพที่ 1 ท่าเพอรานากันพราวผืนดั่งใจปอง

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. (15 มกราคม 2562)

ภาพที่ 2 ท่านารีเจิดฉาย

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. (15 มกราคม 2562)

ภาพที่ 3 ท่าการเฉลิมฉลอง

ที่มา : ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. (15 มกราคม 2562)

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัย 4 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวกู ชาวเล บาบ่า และประยูรต์สู่งานสร้างสรรค์ระบำชาติพันธุ์อันดามัน ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวกู พื้นที่บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มชนชาวกูเป็นมนุษย์โบราณอาจมีตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ อาศัยตามแนวเขานครศรีธรรมราช ทิวเขาสันกาลาคีรีและทิวเขาภูเก็ต ลักษณะกลุ่มชนชาวกูรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ริมฝีปากหนา ท้องป่อง น่องสั้นเรียว ผมหยิกลักษณะเป็นก้อนหอยติดหนังศีรษะ อาศัยรวมเป็นกลุ่มเล็กๆ ปัจจุบันในประเทศไทยกลุ่มชนชาวกู อาศัยอยู่ในจังหวัดกระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส พัทลุง

กลุ่มชนชาโกมีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ปัจจุบันเริ่มสื่อสารคำศัพท์จากภาษาไทยภาคกลาง ภาษาไทยภาคใต้ และภาษามลายู กลุ่มชนชาโกเป็นกลุ่มชนที่ดำรงชีวิตอิงธรรมชาติ แต่สภาพสังคมปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ โดยกลุ่มชนชาโกได้รับผลกระทบภายนอกหลายด้าน เหล่านี้ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป ส่งผลให้กลุ่มชนชาโกเดินทางเร่ร่อนตามรอยต่อของจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล สงขลาและยะลา อีกทั้งเดินทางข้ามเขตไปประเทศมาเลเซีย แต่บางส่วนยังอาศัยในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา เพราะเป็นพื้นที่ที่ราชการจัดสรรให้เพื่อเป็นแหล่งอาศัยและเป็นพื้นที่ซึ่งมีชาโกอาศัยรวมกันมากที่สุด ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มดั้งเดิม 2) กลุ่มกึ่งสังคมหมู่บ้าน 3) กลุ่มสังคมหมู่บ้านเต็มรูปแบบ

ผลการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาโก บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนชาโก นิยมสร้างที่อยู่อาศัยในภูมิประเทศบริเวณเนินสูง อยู่ตามป่าลึก มีน้ำตกหรือลำธารใกล้ๆ เพราะจะมีสัตว์ป่า พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์และต้องเป็นบริเวณที่มีไม้ซาง เพราะกลุ่มชนชาโกใช้ไม้ซางสร้างอาวุธสำหรับการล่าสัตว์ บ้านของชาโก เรียกว่า ทับ ลักษณะคล้ายเพิงหมาแหงน หลังคามุงด้วยใบหวาย ใบแฝกหรือใบคา

1) กลุ่มชนชาโกให้ความสำคัญกับเท้ามาก เพราะใช้เท้าสำรวจและเพื่อการดำรงชีพ ฉะนั้นเวลานอนจึงนอนหันศีรษะออกด้านนอกทับ เมื่อเกิดเหตุการณ์กะทันหันภัยมาถึงตัวจะวิ่งหนีด้วยความเร็วและชอบนอนตะแคงมากกว่านอนหงายหรือนอนคว่ำ เพื่อเป็นสัญชาตญาณด้านการระวังภัย ส่งผลให้สะดวกสำหรับการหนีเมื่อเกิดภัยมาถึง

2) การอพยพย้ายถิ่นฐาน กลุ่มชนชาโกมีนิสัยตั้งถิ่นฐานไม่เป็นที่ นิยมย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มชนชาโกจะสร้างทับแห่งหนึ่งประมาณ 3 – 4 วัน หรือไม่เกิน 15 วัน เพราะแหล่งอาหารตามธรรมชาติมีจำนวนน้อยลงหรือมีชาโกในกลุ่มมีคนเสียชีวิต กลุ่มชนชาโกมีความกลัวเรื่องผีโดยก่อนการออกเดินทางชาโกจะเอาขี้เถ้าออกจากกองไฟท้าวและหน้าก่อน เพราะเชื่อว่าภูตผีปีศาจจะจำตนไม่ได้ ตามไปทำร้ายไม่ถูก

ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนชาโก บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดพังงา โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มชนชาโกนิยมใช้ใบไม้ เปลือกไม้ หรือตะไคร่น้ำที่เกาะเป็นแผ่นขนาดใหญ่ตามก้อนหิน โดยการแกะจากหินแล้วฝั่งแสงแดดให้แห้งสนิทจนเป็นสีดำ แล้วนำมาถักเป็นเครื่องนุ่งห่ม สตรีชาวชาโกนุ่งยาวถึงหัวเข่าหรือบริเวณน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก นุ่งห่มสั้นบริเวณหัวเข่าและเปลือยอก ส่วนเด็กเล็กจะไม่สวมเครื่องแต่งกาย

2. ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ชาวเลพื้นที่บริเวณเกาะศรีบอยา ที่อาศัยในจังหวัดกระบี่และจังหวัดภูเก็ต

ผลจากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม พื้นที่แรกที่ชาวเลตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยคือ เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยนิยมอพยพเร่ร่อนบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยแยกย้ายกันไปทำมาหากินบริเวณหมู่เกาะต่างๆ แล้วตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่เกาะนั้นจนกระทั่งกระจายแล้วตั้งถิ่นฐานสร้างชุมชนประกอบด้วย กลุ่มครอบครัวและเครือญาติของตน แต่ชาวเลทุกกลุ่มยังติดต่อระหว่างกัน โดยชาวเลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มมอแกน 2) กลุ่มมอแกน 3) กลุ่มอุรักลาโว้ย ทั้งนี้ชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะแตกต่างหลายด้าน เช่น ด้านภาษา แต่กลุ่มอุรักลาโว้ยมีระบบภาษาซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นมาก ขณะที่ระบบภาษาของมอแกนและมอกลันมีลักษณะคล้ายคลึงกันและสามารถสื่อสารข้ามกลุ่มได้

1) ผลการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ตและเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมพบว่า ชาวเลเป็นกลุ่มชนที่เดินทางอพยพเร่ร่อนทางทะเลเป็นระยะเวลายาวนานโดยชาวเลกลุ่มอุรักลา ไว้ยเคยอาศัยบริเวณเทือกเขา “ขุนงูผีไร” ประเทศมาเลเซียและอพยพเข้ามาอาศัยในบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน ในระยะแรกมีวิถีชีวิตลักษณะเร่ร่อน อาศัยเรือที่ทำจากไม้ระกำเป็นที่อยู่และเป็นยานพาหนะในการเดินทางเพื่อเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ทะเลเป็นอาหาร เรียกว่า กายัก ลักษณะคล้ายแฝกสำหรับมุงหลังคาเรือ สามารถพับเก็บและมุงเป็นเพิงได้ อีกทั้งสามารถสร้างเพิงพักชั่วคราวเหนือริมหาดชายฝั่งทะเลในบางฤดูกาล ชาวเลนิยมล่องเรือไปบริเวณหมู่เกาะต่างๆ กลุ่มละ 4-5 ลำ บางครั้งจะขึ้นเกาะเพื่อเก็บของป่าหรือเก็บหอยเวลาน้ำลง แต่ส่วนใหญ่นิยมล่าสัตว์ทะเลเป็นอาหารโดยใช้เครื่องมือและวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ชาวเลมีความสามารถในการดำน้ำแทงปลาจับกุ้งมังกรด้วยมือเปล่า ดำเก็บหอยชนิดต่างๆ จากทะเล พิธีกรรมสำคัญของชาติพันธุ์ชาวเล สามารถดำรงรักษาพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชนตนอย่างเหนียวแน่น ประกอบด้วย 3.1) พิธีแต่งงาน (เปอตัดเยดัย) 3.2) ประเพณีลอยเรือปลาจึก (เปอ - ลาจึก หรือลาจิง) 3.3) ประเพณีการเกิด 3.4) ประเพณีการแต่งงาน 3.5) ประเพณีงานศพ 3.6) ประเพณีเลี้ยงผี 3.7) ประเพณีเซ่นไหว้บรรพชน

2) ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนชาวเล บริเวณเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ตและเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมพบว่า ผู้ชายสวมผ้าขาวม้าแบบชาวไทยพุทธหรือสวมกางเกงกางเกงเล ผ้าขาวม้าคาดเอว เปลือยท่อนบน ผู้หญิงนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมหน้าอก

3. ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาป้าพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง จังหวัดภูเก็ต

ผลจากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพสู่จังหวัดภูเก็ตจำนวนมากสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เนื่องจากพระองค์เป็นนักการค้าและประสงค์ที่จะเปิดตลาดการค้าเสรี ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีความขยันขันแข็งเข้ามาประกอบอาชีพตามหัวเมืองต่างๆ ในประเทศไทย จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ประกอบกับระยะเวลานั้นประเทศจีนมีความอดอยากแห้งแล้งและเกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง ส่งผลให้ชาวจีนอพยพสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากเพื่อพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ประกอบกับชาวจีนมีความรู้เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่และกิจการเหมืองแร่ในเกาะภูเก็ตต้องการแรงงานจำนวนมาก ทำให้เมืองภูเก็ตมีพลเมืองคนจีนมากกว่าคนไทย

1. ผลการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชนบาป้าจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า มีรูปแบบด้านความเชื่อ ด้านศาสนา ด้านพิธีกรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญาและด้านการประกอบอาชีพ ต่อไปนี้

1.1) ด้านความเชื่อ เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนและชาวภูเก็ต โดยมีพื้นฐานด้านความเชื่อเป็นพื้นฐานในพิธีกรรมต่างๆ ส่งผลให้เกิดรายละเอียดของวัฒนธรรมของกลุ่มชนบาป้าที่สำคัญคือ ด้านความกตัญญูตถะเวทีและบุคคลที่มีความอาวุโสมากกว่าซึ่งแสดงออกในพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้พระจันทร์ พิธีพ่อต๋อ พิธีการเกิด พิธีการแต่งงาน พิธีการเสียชีวิต เหล่านี้เป็นสิ่งที่หลายประเทศทั่วโลกนำไปปรับใช้เป็นแบบอย่างโดยเฉพาะด้านความกตัญญูและการตอบแทนแก่ผู้มีพระคุณ

1.2) ด้านศาสนา บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ต เทศบาลเมือง จังหวัดภูเก็ต มีความหลากหลายด้านการนับถือศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มชนบาป้ามีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เรื่องของเวรกรรม โดยการนับถือ

พระพุทธศาสนาและลัทธิต่างๆ อีกทั้งรู้จักการให้เกียรติแก่ศาสนาอื่น ส่งผลให้กลุ่มชนบาป้าสามารถอาศัยร่วมกับกลุ่มชนพื้นเมืองอื่นอย่างสงบสันติ

1.3) ด้านพิธีกรรม เป็นการผสมผสานรากเหง้าวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมภูเก็ตอย่างเหมาะสม โดยถือว่าปฏิบัติตามประเพณีที่บรรพบุรุษมอบให้เพื่อเป็นมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ ครอบครัวและสังคม ซึ่งพิธีกรรมที่มีชื่อเสียงระดับโลกคือ พิธีกรรมการถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่งผลให้กลุ่มชนบาป้าได้สืบสานและอนุรักษ์พิธีกรรมดังกล่าวจนปัจจุบันอยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวโลก

1.4) ด้านวิถีชีวิต กลุ่มชนบาป้าได้รับการปลูกฝังมารยาทจากบรรพบุรุษ โดยให้ความเคารพอาทรระหว่างกัน และมีแนวคิดสำคัญว่า “แม้จะเดินทางมาจากต่างถิ่นฐานกัน แต่ถ้ามาจากเมืองจีนเราคือพี่น้องกัน” โดยบรรพบุรุษได้ปลูกฝังเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและเป็นตัวอย่างแก่อนุชนรุ่นหลัง ส่งผลให้กลุ่มชนบาป้ามีความสามัคคี มีความกตัญญูต่อบุคคลที่เลี้ยงชีพชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ด้านความขยันหมั่นเพียรและอดออม

1.5) ด้านภูมิปัญญา บรรพบุรุษได้มอบมรดกด้านวัตถุแก่อนุชนรุ่นหลังหลายประการที่สำคัญคือ ด้านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เครื่องแต่งกายชุดยาหย่า ยาสมุนไพรรักษาโรค และที่สำคัญด้านอาหารท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาของชาวจีนผสมกับชาวพื้นเมืองภูเก็ตอย่างลงตัวจนเป็นเอกลักษณ์สำคัญของท้องถิ่น เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดระหว่างรุ่นต่อรุ่น

1.6) ด้านการประกอบอาชีพ สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะคล้ายมังกร ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสถานบันเทิง โดยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กลุ่มชนบาป้ามีความภาคภูมิใจและร่วมกันอนุรักษ์จนเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกนั้นส่งผลให้เกิดอาชีพต่างๆ มากมาย

1.7) ด้านเอกลักษณ์สำคัญ กลุ่มชนบาป้ามีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารท้องถิ่น เครื่องแต่งกาย ภาษาท้องถิ่น และที่สำคัญคือ พิธีการวิวาห์บาป้าโดย 1 ปี จะประกอบพิธีกรรมนี้เพียง 1 ครั้ง เนื่องจากมีขั้นตอนการปฏิบัติซับซ้อนและผู้ประกอบพิธีอย่างถูกต้องมีความซื่อสัตย์และเหลือจำนวนน้อย อีกทั้งเป็นพิธีมงคลซึ่งบุคคลที่จะเข้าร่วมนั้นต้องได้รับเชิญในการเข้าร่วมพิธีเท่านั้น ส่งผลให้พิธีการวิวาห์ของกลุ่มชนบาป้าเป็นเอกลักษณ์สำคัญประจำท้องถิ่นและพิธีกรรมดังกล่าวถูกกำหนดให้อยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

2. ผลการศึกษาเครื่องแต่งกายของกลุ่มชนบาป้าจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมพบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายในพิธีวิวาห์มีอัตลักษณ์สำคัญและโดดเด่น ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ประการ คือ

2.1) เครื่องแต่งกายเจ้าบ่าวกลุ่มชนบาป้าจังหวัดภูเก็ต เจ้าบ่าวนิยมสวมเสื้อเชิ้ตหรือเสื้อแขนยาว คอตั้ง ผูกเนคไทและชุดสูทสากล หรือสวมชุดนายเหมืองประกอบด้วย กระเป๋าด้านหน้า 4 ใบ บริเวณหน้าอก 2 ใบ ด้านล่าง 2 ใบ กระดุม 5 เม็ด เป็นชุดสีเดียวกันทั้งเสื้อและกางเกง สีที่นิยมใช้คือ สีเทา สีเทา รูปแบบการแต่งกายนี้นิยมสวมหมวกกะโล่สีขาวหรือสีครีม ในสมัยก่อนเรียกว่าหมวกท่นขุน ถือไม้เท้า สวมรองเท้าหนัง แสดงให้เห็นว่า การเดินทางจากจังหวัดภูเก็ตไปเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย ชาวภูเก็ตได้เรียนรู้ลักษณะการแต่งกาย

ของฝรั่งที่เข้ามาปกครองประเทศมาเลเซีย จึงได้นำรูปแบบการแต่งกายของอารยะประเทศมาปรับใช้ ทั้งนี้เพื่อความภูมิฐานด้านการเจรจาธุรกิจ

2.2) เครื่องแต่งกายเจ้าสาวกลุ่มชนบาบาจังหวัดภูเก็ต เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงมาเลเซียกับจีน เนื่องจากสมัยสมัยโบราณการเดินทางระหว่างเกาะภูเก็ตไปเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซียมีความสะดวกกว่าการเดินทางสู่กรุงเทพฯ ฉะนั้นจึงเป็นการเรียนรู้รูปแบบการแต่งกาย โดยการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดภูเก็ต คือ เขตอากาศแบบร้อนชื้นหรือ ฝน 8 เดือน แดด 4 เดือน ซึ่งลักษณะของเครื่องแต่งกายเจ้าสาวลักษณะดังนี้ การนุ่งผ้าใส่รองปาเต๊ะแบบมาเลเซีย สวมเสื้อครุยยาวคอปิด คล้ายลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงชาวจีน และมีลักษณะคล้ายกับเสื้อของผู้หญิงมาเลเซียที่เป็นเสื้อตัวยาวแขนยาว ซึ่งสามีชาวจีนมีความพึงพอใจ เพราะเสื้อที่ผู้หญิงสวมนั้นมีลักษณะคล้ายเสื้อที่นิยมของคนจีน

4. การประยุกต์รูปแบบพิธีกรรมและเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์บาบา ชาวเล ชาโก สู่งานสร้างสรรค์ ระเบียบชาติพันธุ์อันดามัน โดยภาพรวม กลุ่ม KI CI ต้องการให้พัฒนานบนพื้นฐานการอนุรักษ์ โดยให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้ต้องเผยแพร่ให้กลุ่มชนพื้นเมืองดังกล่าวเกิดการยอมรับเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งต้องเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของการประยุกต์สู่การสร้างสรรค์เพื่อการประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตของกลุ่มชนทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กงแก้ว ศรีสุข (2558 : 251 - 254) กล่าวว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนนั้น ต้องนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของปัจจัยแห่งการสร้างสรรค 4 ประการ คือ 1) วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ 2) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สังคมสร้างสรรค์ 4) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานเชื่อมโยงระหว่างกันและทุกภาคส่วนต้องร่วมมือในการพัฒนา ส่งผลให้เกิดผลิตภัณฑ์และภาคบริการใหม่ เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าที่ระลึก โดยร่วมกับหน่วยงานเศรษฐกิจท้องถิ่น นำต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น อีกทั้งสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสารทิ เอกเพชร (2557 : 165 - 170) กล่าวว่า การอนุรักษ์พิธีกรรมท้องถิ่นโดยการปลูกฝังเยาวชนชนเป็น การใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์พร้อมทั้งเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งสำคัญสถานศึกษาต้องปลูกฝังเยาวชนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของทานตะวัน เอียดจุ้ยและหนึ่งฤทัย ช่วยเนียม (2552 : 105 - 107) กล่าวว่า ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่นนั้นเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญแขนงหนึ่ง ประกอบด้วย 1) ผู้รับการถ่ายทอดมีใจรักและความกตัญญู 2) ผู้รับการถ่ายทอดมีพรสวรรค์และความสามารถรับปฏิบัติจากผู้อบรมได้ 3) ผู้รับการถ่ายทอดมีความอดทนต่อการฝึกฝน มีความมานะพยายามและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการแสดงสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของวิกรม กรุงแก้วและยุทธพงษ์ ดันประดู่ (2560 : 252 - 255) กล่าวว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนนั้น ต้องนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยองค์ประกอบปัจจัยด้านการสร้างสรรค์ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ 2) เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สังคมสร้างสรรค์ 4) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานเชื่อมโยงระหว่างกันซึ่งทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการร่วมมือสำหรับการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการแสดงสร้างสรรค์ใหม่ที่รองรับตลาดการท่องเที่ยว อีกทั้งสามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าที่ระลึก โดยร่วมกับหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น นำต้นทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมความรู้เดิมภายในท้องถิ่นมาแต่งแต้มเติมศักยภาพและความสามารถ

ด้านการรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุติกา โกศลเหมมณี (2555 : 153) กล่าวว่า การบูรณาการการแสดงจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม คงไว้ด้วยเอกลักษณ์ไทย ให้ความสำคัญด้านกระบวนการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ นำเสนอในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยสร้างสรรค์ใหม่จากรากฐานเดิม ปรับให้ทฤษฎีนาฏศิลป์และทฤษฎีทางศิลปะ ผสมผสานรูปแบบการแสดงจากนาฏศิลป์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งยังรักษาเอกลักษณ์การแสดงดั้งเดิมไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ วิเศษสิงห์ (2556 : 135) กล่าวว่า รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตกมีความแตกต่างและหลากหลายแต่ทั้งนี้รูปแบบการแสดงสามารถรักษาและแสดงเอกลักษณ์ของตน ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบใหม่ โดยปรับใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม รูปแบบการแสดงและการคำนึงถึงผู้ชมรุ่นใหม่เป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของภคพร หอมนานและวิษุตา วุฑฒิตย (2558 : 95 – 103) กล่าวว่า องค์ประกอบของการแสดง ประกอบด้วย นักแสดง เครื่องแต่งกาย บทเพลง ฉาก สถานที่ อุปกรณ์ประกอบการแสดง การแต่งหน้าทำผม การฝึกซ้อม รวมถึง แนวคิดการออกแบบลีลาและการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน ซึ่งการแสดงรูปแบบต่างๆ ส่งผลต่อบริบทสังคม เป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา บุคคลทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางด้านการต่อยอดความคิด การออกแบบ ส่งผลต่อความจำเริญด้านมรดกวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ ต้นประดู่ (2562 : 325 – 327) กล่าวว่า การนำวัฒนธรรมของกลุ่มชนพื้นเมืองประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์การแสดงต้องอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์แต่ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับศาสตร์ด้านการแสดงอย่างเหมาะสม เหตุผลเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาของกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่การสร้างสรรค์กระบ้าชาติพันธุ์อันดามัน ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์ รักษาและพัฒนาการท่องเที่ยวผืนทะเลอันดามันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาของกลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่การสร้างสรรค์กระบ้าชาติพันธุ์อันดามันครั้งนี้ มีข้อมูลหลายส่วนที่จะได้นำเสนอผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้และเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์และในการวิจัยต่อไปโดยจะเสนอตามลำดับ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

หน่วยงานองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1.1 หน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่งานด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตทั้งในส่วนที่เป็นบทความเผยแพร่และการอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อการต่อยอดและขยายผลการวิจัย

1.2 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสามารถใช้เป็นงานแสดงสำหรับการสานสัมพันธ์กับกลุ่มชาติสมาชิกประชาคมอาเซียน เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

1.3 ภาคเอกชนในจังหวัดภูเก็ต เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจบริการภาคส่วนต่าง ๆ และบริษัทที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างรายได้ระดับมหภาคเพิ่มมากขึ้นและสามารถส่งภาษีกลับคืนรัฐบาลส่วนกลางเพิ่มขึ้น

1.4 ภาคประชาสังคมในจังหวัดภูเก็ต เช่น องค์กรด้านเศรษฐกิจ ร้านอาหารท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตสามารถสร้างรายได้ระดับจุลภาคหรือรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการชำระภาษีนิติบุคคลและภาษีรายได้บุคคลธรรมดา

1.5 สื่อมวลชนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกความภาคภูมิใจในท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการศึกษากลุ่มชนพื้นเมือง กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ สู่การสร้างสรรค์ระดับชาติพันธุ์อันดามัน จากข้อสังเกตของผู้วิจัยและข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

2.1 ควรวิจัยปฏิบัติการโดยให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการขยายผลด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกหรือโครงการมรดกวัฒนธรรมน้อยเพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นและความรู้แก่เยาวชน

2.2 ควรสร้างสรรค์ผลงานวิจัยด้านการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศไทยหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เพื่อการสร้างการเรียนรู้ด้านความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน

2.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานด้านการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงอย่างเป็นระบบโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกแก้ว ศรีสุข. ผ้าทอนาหมื่นศรีและผ้าทอเกาะยอ : การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558.

จุติกา โกศลเหมมณี. รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยของนราพงษ์ จรัสศรี. ศิลปนิพนธ์ ศป.ด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. “แนวทางการปฏิรูป การท่องเที่ยวไทย,” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 6 ตุลาคม 2557. <<http://www.tatreviewmagazine.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2014/menu-2014-oct-dec/615-42557-reform>> 24 ธันวาคม 2557.

ทานตะวัน เขียดจ้อยและหนึ่งฤทัย ช่วยเนียม. รูปแบบความเป็นผู้ถ่ายทอดการรำโนราห์ กรณีศึกษา : โนราห์ศรีนเอยียดจ้อย. ศิลปะนิพนธ์ คบ. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2552.

“บิกตู ต่อยอดความสำเร็จสตาร์ทอัพสู่เมืองภูเก็ต,” เดลินิวส์. 21 กันยายน 2559. หน้า 14.

พรหมภัสสร จรจรัสฐานพงศ์. “ฟรีเหมียม เดสติเนชั่น...Visioning Phuket,” ในภูเก็ตบลูดาติน ฉบับที่ 14. 2558. หน้า 54 – 57.

ภคพร หอมน่านและวิษุตา วราทิติย์. นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยโพสต์โมเดิร์นแดนซ์ (Post-Modern Dance) ชุด อ่างว้าง โดย นราพงษ์ จรัสศรี. ศิลปนิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ยุทธพงษ์ ต้นประดู่. มานิกลุ่มคนชายขอบ : การประยุกต์สู่งานแสดงเชียร์ลิตเดอร์. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2562.

วิกรม กรุงแก้วและยุทธพงษ์ ต้นประดู่. การพัฒนารูปแบบผ้าพื้นเมืองภูเก็ต สู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2560.

สารทิ เอกน้ำเพชร. การพัฒนาเครื่องแต่งกายของวงดุริยางค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2557.

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หัวใจแห่งความยั่งยืนของชุมชน GI Market 2016,” ฐานเศรษฐกิจ. 25 – 28 กันยายน 2559. หน้า 9.

สุรสิทธิ์ วิเศษสิงห์. อรรถรสในนาฏศิลป์ผ่านนาฏกรรมแนวใหม่ เรื่อง นารายณ์อวตาร. ศิลปนิพนธ์ ศป.ด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

อาภรณ์ อุกฤษณ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวกู : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูกลุ่มเหนือคลองตง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. กระบวนวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

_____. พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

_____. พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อำนาจของชาวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2554.

อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมชุมชนตะปอน อำเภอخلุง จังหวัดจันทบุรี :

การจัดการเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

THE CULTURAL IDENTITY OF TAPON COMMUNITY, KHLUNG DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE : MANAGEMENT OF SUSTAINABLE TOURISM MODEL

นางสร โศรกศรี¹

Napasorn Sroksri¹

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ และประเมินคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม นำมากำหนดข้อเสนอแนวทางและแผนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน อำเภอخلุง จังหวัดจันทบุรี ให้เกิดความยั่งยืน ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนตะปอน เป็นแหล่งรวมมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น อุโบสถหลังเก่า วัดตะปอนน้อย วัดตะปอนใหญ่ ที่กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม ลักษณะทางกายภาพที่ทรงคุณค่า มีศักยภาพในการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมในขณะที่ประเพณีการแห่ผ้าพระบาท และการเล่นพื้นบ้าน “การชักเย่อเกวียนพระบาท” เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธา มีการปฏิบัติสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสังคมโดยรอบชุมชนตะปอน นอกจากนี้ยังได้รับความสนใจจากบุคคลนอกชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวที่รับรู้ข้อมูลจากคำบอกเล่าถึงตำนาน หรือเรื่องเล่าในด้านความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ผลจากการวิจัยได้นำมากำหนดรูปแบบและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตะปอนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ในการบริหารจัดการแผนงานและชุดโครงการที่มีความหลากหลาย และปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์วัฒนธรรม, ชุมชนตะปอน, การจัดการ, รูปแบบการท่องเที่ยว

¹ นิสิตปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วัฒนธรรมจังหวัด, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of this research are to analyze cultural identities and assess the importance of cultural heritage, to study guidelines for development of cultural tourism model, and to prepare suggestions and guidelines for development of cultural tourism model of Tapon Community, Khlung District, Chanthaburi province to be sustainable. This research is a qualitative research. The methods included field survey, participatory observation, in-depth interview, group discussion, participation in cultural activities with the community and research on related documents.

The results revealed that Tapon Community houses were tangible cultural heritage sites, such as the old temples: Tapon Noi Temple, Tapon Yai Temple, which were registered as a historic site by the Fine Arts Department due to its outstanding architecture and valuable physical characteristics with potential learning resource and cultural tourism attraction. The tradition of Phra Bat Cloth Procession and local games, such as "Kwien Phra Bat tug of war", are cultural heritage that has value and importance and is the unique identity of the community as a result of belief and faith. The traditions have long been inherited, and they are social activities that encourage love and unity of the people in the community as well as strengthening the relationship between the community and society around Tapon Community. In addition, the community attracts outsiders, including tourists, who receive information from legends or stories related to beliefs and sacredness of the rituals. According to the research results, the focus is on the determination and guidelines for cultural tourism development based on the concept of quality cultural heritage management to create social value and to increase economic value with the participation of all groups, sexes and ages of people of Tapon Community in the management of plans and various projects which are practical and will result in sustainable cultural tourism in Tapon Community.

Keywords : cultural identity, Tapon community, management, tourism pattern

บทนำ

มรดกวัฒนธรรมนับเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม ที่ได้มีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Education, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้แบ่งการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ออกเป็น 2 ประเภท คือ มรดกวัฒนธรรมที่สามารถแสดงให้เห็นทางด้านกายภาพและจับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ครอบคลุมถึงมรดกวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้และวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้ และมรดกวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเป็นนามธรรมที่จับต้องหรือสัมผัสไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) สอดคล้องกับกระทรวงวัฒนธรรม ที่แบ่งประเภทของรูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นมรดก (Heritage Culture) วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (Living Culture) และวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (Creative Culture) ซึ่งในแต่ละประเภท

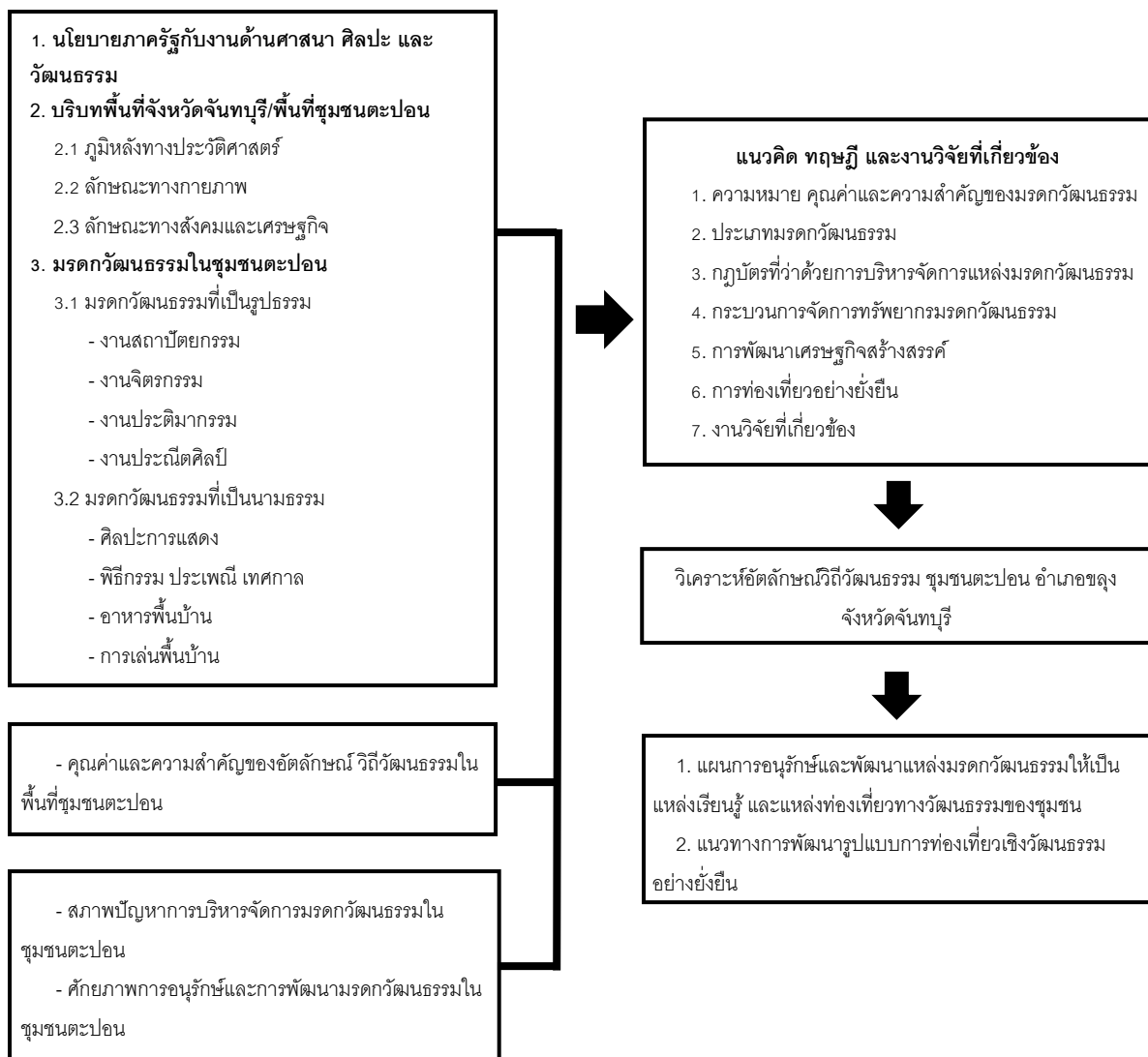
สามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) และสัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) (กระทรวงวัฒนธรรม, 2550, หน้า ก) โดยที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมไปถึงการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการรับรู้ มีความเข้าใจถึงบริบทหรือภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจ และเสริมสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและการรักษามรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่

ชุมชนตะปอน ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างย่านชุมชนเก่าตลาดพลั่ว อำเภอแหลมสิงห์ และย่านชุมชนเก่าตลาดخلง อำเภอخلง อยู่บนเส้นทางถนน สายพลั่ว-خلง เป็นถนนสายโบราณที่มีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าในอดีตพระยาตากเคยใช้เป็นเส้นทางเดินทัพในช่วงที่ไปรวบรวมกำลังพลจากเมืองตราด และยังเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด จากคำบอกเล่าและจากหลักฐานที่ปรากฏ พบว่า ชุมชนตะปอนเป็นชุมชนโบราณที่มีอายุมากถึง 270 ปี มีความโดดเด่นและหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญ นับได้ว่าพื้นที่ชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี มีศักยภาพสูงในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่เป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้และสร้างอาชีพให้กับชุมชน (กาญจน์ กรณีย์ : 2561, 24 กุมภาพันธ์) ทำให้ชุมชนตะปอนเป็นชุมชนที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรม ตลอดจนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณค่าความสำคัญ และวิเคราะห์อัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อจัดทำแผนการอนุรักษ์และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี ให้เกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดจากนโยบายภาครัฐกับการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรม บริบทพื้นที่ ประเภทของมรดกวัฒนธรรม สภาพปัญหาการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรม ศักยภาพใน ด้านการอนุรักษ์และการพัฒนามรดกวัฒนธรรมในชุมชนตะปอน และการนำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมมาประเมินคุณค่าความสำคัญ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน นำไปจัดทำ แผนการอนุรักษ์ การพัฒนาแหล่งมรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ มีความยั่งยืน

วิธีการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดแนววิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ได้แก่ การศึกษานโยบายภาครัฐกับงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยนำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมมาประเมินคุณค่า ความสำคัญ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ช่วงระหว่างเดือนมีนาคม 2560 – สิงหาคม 2561

2) ด้านพื้นที่ในการศึกษา แหล่งมรดกวัฒนธรรมในชุมชนตะปอน ได้แก่ บ้านตะปอนใหญ่ หมู่ที่ 1, 2 บ้านตะปอนน้อย หมู่ที่ 3 บ้านหนองเสม็ด หมู่ที่ 4, 5 และบ้านไร่วรรณ หมู่ที่ 6

3) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำระดับนโยบาย 2. กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการวัฒนธรรมและเครือข่ายสภาวัฒนธรรม กลุ่มละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

4) นำแนวคิดเกณฑ์การประเมินมาสร้างแบบการประเมินคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมในชุมชน ตะปอน เพื่อนำผลการวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรม มากำหนดแผนการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

ผลการศึกษา

1) จากแบบการประเมินคุณค่าและศักยภาพของมรดกวัฒนธรรมพื้นที่ชุมชนตะปอน ใน 6 มิติ ประกอบด้วย 1. คุณค่าที่เป็นหลักฐานของอดีต (associative/symbolic value) 2. คุณค่าทางด้านวิชาการและการเรียนรู้ (informational and learning value) 3. คุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะ (aesthetic/artistic value) 4. คุณค่าทางเศรษฐกิจศาสตร์ (economic value) 5. คุณค่าทางด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน (cultural/community identity value) และ 6. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว (touristic value) นำมาประเมินคุณค่าความสำคัญและอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนตะปอน จำนวน 10 รายการ ได้แก่ 1. วัดตะปอนน้อย 2. วัดตะปอนใหญ่ 3. ประเพณีแห่ผ้าพระบาท 4. การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท 5. ประเพณีสงกรานต์ 6. ประเพณีส่งทุ่ง 7. สถาปัตยกรรมเรือนไม้ 8. ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้าน 9. ศิลปะการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือเพลงสงฟาง” และ 10. อาหารพื้นบ้าน พบว่า มรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอนมีคุณค่า ความสำคัญและมีศักยภาพการจัดการในด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาแตกต่างกันออกไป มรดกวัฒนธรรมบางประเภทอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานในด้านการท่องเที่ยวโดยไม่ต้องจัดการหรือลงทุนดำเนินการอะไรเพิ่มเติม ในขณะที่มรดกวัฒนธรรมบางส่วนมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงจะสามารถใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มศักยภาพ รายละเอียดผลการประเมินคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณค่าของมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี
(สัญลักษณ์ * หมายถึง ยังสามารถจัดการให้มีคุณค่าสูงขึ้นได้)

มรดกวัฒนธรรม	คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในฐานะที่เป็นหลักฐานของอดีต	คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้	คุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะ	คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์	คุณค่าด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน	คุณค่าด้านการท่องเที่ยว
1. วัดตะปอนน้อย						
1.1 อุโบสถ	มาก	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง	ปานกลาง*	ปานกลาง*
1.2 โบสถ์	มาก	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง*	ปานกลาง*
1.3 หน้าบันอุโบสถ	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง*
1.4 หน้าบันหอไตร	มาก	มาก	ปานกลาง*	น้อย*	ปานกลาง	ปานกลาง*
1.5 ภาพจิตรกรรมฝาผนัง	มาก	มาก	มาก	ปานกลาง*	มาก	มาก
1.6 พระพุทธรูปมหาอินทาราม (หลวงพ่อกุญ)	มาก	ปานกลาง*	ปานกลาง*	น้อย*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
1.7 ผ้าพระบาท	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
1.8 เจดีย์	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
1.9 ตู้พระธรรมไม้และเจดีย์ทองเหลืองจำลอง	น้อย	น้อย	น้อย*	น้อย*	น้อย	น้อย*
2. วัดตะปอนใหญ่						
2.1 อุโบสถ	มาก	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง	ปานกลาง*	ปานกลาง*
2.2 ผ้าพระบาท	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
2.3 พระพุทธรูปเมตตา (หลวงพ่อกุญทิพย์)	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
2.4 รอยพระพุทธรูปจำลอง	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
2.5 หลวงพ่อกุญ	น้อย*	น้อย*	น้อย*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
2.6 ธรรมมาสน์ไม้ลงรักปิดทองศิลปะรัตนโกสินทร์	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	น้อย*	น้อย*	น้อย*
2.7 หีบพระธรรมไม้	น้อย*	น้อย*	น้อย*	น้อย*	น้อย*	น้อย*
3. ประเพณีแห่ผ้าพระบาท	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
4. การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท	มาก	ปานกลาง*	มาก	มาก	มาก	มาก
5. ประเพณีสงกรานต์	มาก	ปานกลาง*	ปานกลาง*	มาก	มาก	มาก
6. ประเพณีสงฆ์	น้อย*	ปานกลาง*	น้อย	น้อย	ปานกลาง*	น้อย*
7. สถาปัตยกรรมเรือนไม้	น้อย	น้อย	น้อย	น้อย*	น้อย*	น้อย*
8. ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้าน	น้อย	น้อย	น้อย	น้อย*	น้อย	น้อย*
9. ศิลปการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือ “เพลงสงฟาง”	น้อย*	น้อย*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*	ปานกลาง*
10. อาหารพื้นบ้าน	น้อย*	น้อย*	น้อย*	มาก	มาก	มาก

(1) **คุณค่าที่เป็นหลักฐานของอดีต** พบว่า คุณค่าที่เป็นหลักฐานของอดีตของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าความสำคัญที่โดดเด่นมากในวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท พระอุโบสถ เจดีย์ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่โดดเด่นรองลงมาและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นได้ คือ หน้าบันหอไตร ใบเสมา หลวงพ่อใหญ่ ในขณะที่วัดตะปอนใหญ่ ผ้าพระบาทมีความโดดเด่นมาก มีคุณค่าความสำคัญในฐานะที่เป็นหลักฐานของอดีต สำหรับคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณีแห่ผ้าพระบาท การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท และประเพณีสงกรานต์

(2) **คุณค่าทางด้านวิชาการและการเรียนรู้** พบว่า คุณค่าทางด้านวิชาการและการเรียนรู้ของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าและความสำคัญที่โดดเด่นมากของวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท ใบเสมา ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีโดดเด่นรองลงมาและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นได้ คือ หน้าบันอุโบสถ อุโบสถ สำหรับวัดตะปอนใหญ่ คือ ผ้าพระบาท รองลงมา คือ พระพุทธรูปเมตตา หลวงพ่อเพชร ที่มีความโดดเด่นมากเป็นคุณค่าด้านวิชาการและการเรียนรู้ สำหรับคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณีแห่ผ้าพระบาท รองลงมาคือ การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท และประเพณีสงกรานต์ ศิลปการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือ “เพลงสงฟาง”

(3) **คุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะ** พบว่า คุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าและความสำคัญที่โดดเด่นมากของวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท ภาพจิตรกรรมฝาผนัง สำหรับวัดตะปอนใหญ่ ได้แก่ ผ้าพระบาทที่มีความโดดเด่นมาก เป็นคุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะ สำหรับคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณีแห่ผ้าพระบาท รองลงมาคือ การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท ศิลปการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือ “เพลงสงฟาง”

(4) **คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์** พบว่า คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าความสำคัญที่โดดเด่นมากของวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท ที่โดดเด่นรองลงมาสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นได้ คือ หน้าบันอุโบสถ อุโบสถ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เจดีย์ สำหรับวัดตะปอนใหญ่ คือ ผ้าพระบาท รองลงมา คือ พระพุทธรูปเมตตาหลวงพ่อเพชร มีความโดดเด่นมากที่เป็นคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ สำหรับคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณีแห่ผ้าพระบาท การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท และประเพณีสงกรานต์

(5) **คุณค่าทางด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน** พบว่า คุณค่าทางด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าและความสำคัญที่โดดเด่นมากของวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท ภาพจิตรกรรมฝาผนัง สำหรับวัดตะปอนใหญ่ ได้แก่ ผ้าพระบาทที่มีความโดดเด่นมากและมีคุณค่าความสำคัญทางด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน สำหรับคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณี แห่ผ้าพระบาท การแข่งชักเย่อเกวียนพระบาท และประเพณีสงกรานต์ รองลงมา คือ ศิลปการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือ “เพลงสงฟาง”

(6) **คุณค่าด้านการท่องเที่ยว** พบว่า คุณค่าด้านการท่องเที่ยวของชุมชนตะปอนที่มีคุณค่าความสำคัญที่โดดเด่นมากของวัดตะปอนน้อย ได้แก่ ผ้าพระบาท ภาพจิตรกรรมฝาผนัง รองลงมา คือ พระอุโบสถ

ไบเสมา หลวงพ่อใหญ่ เจดีย์ สำหรับวัดตะปอนใหญ่ ได้แก่ ผ้าพระบาทมีความโดดเด่นมากที่เป็นคุณค่าด้านการท่องเที่ยว รองลงมา ได้แก่ พระพุทธรูปเมตตา หลวงพ่อเพชร พระอุโบสถ เจดีย์ สำหรับคุณค่า ความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านประเพณีที่มีความโดดเด่นมาก คือ ประเพณีแห่ผ้าพระบาท การแข่งขันเยอเกวียนพระบาท และประเพณีสงกรานต์ รองลงมา คือ ศิลปการแสดง “เพลงหงส์” หรือ “เพลงโหง” หรือ “เพลงสงฟาง”

จากการประเมินคุณค่าความสำคัญทั้ง 6 มิติ ของมรดกวัฒนธรรมในชุมชนตะปอน พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้รับการยอมรับ มีความโดดเด่น สามารถนำมาส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีแห่ผ้าพระบาทในเทศกาลสงกรานต์ การแข่งขันเยอเกวียนพระบาท มรดกวัฒนธรรมที่อยู่ภายในวัดตะปอนน้อย วัดตะปอนใหญ่ และอาหารพื้นบ้านที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนี้

- **ประเพณีแห่ผ้าพระบาท** เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของชุมชนที่มีการสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่ลูกหลาน แบบรุ่นต่อรุ่น ถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น คือ พิธีการอัญเชิญผ้า พระบาท มีลักษณะเป็นภาพรอยพระพุทธรูปบาทบนผืนผ้า 4 รอยซ้อนกันอยู่ในภาพ มีความกว้าง 2.50 เมตร ยาว 21 ศอก ออกจากโบสถ์ นำผ้าพระบาทบรรจุขึ้นไว้บนเกวียน แห่ขบวนเกวียนผ้าพระบาทออกไปโดยรอบชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสสักการะ และกลับมาที่วัด เพื่อเริ่มการแข่งขันเยอเกวียนผ้าพระบาท หากหมู่บ้านใดเป็นฝ่ายชนะจะได้สิทธิ์ในการนำผ้าพระบาทไปบูชาก่อน ซึ่งในปัจจุบันยังคงปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง (กาญจน์ กรณี, 2561)

ภาพที่ 2 ประเพณีการแห่ผ้าพระบาท หรือชักพระในเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี, ที่มา : ผู้วิจัย

- **การแข่งขันเยอเกวียนพระบาท** เป็นกีฬาภูมิปัญญาไทย ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2558 (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) เป็นการเล่นที่กระทำควบคู่กับประเพณีแห่ผ้า พระบาทเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนตะปอนที่ได้รับการยอมรับ และความภาคภูมิใจของชุมชน ลักษณะการแข่งขันมีอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น คือ การใช้เกวียนซึ่งเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางสมัยโบราณมาเป็นอุปกรณ์หลักในการเล่น บรรทุกผ้าพระบาทที่มีรอยพระพุทธรูปจำลองของพระพุทธเจ้าไว้บนเกวียนตามความเชื่อในการส่งเสริมความดีตามหลักธรรมทางศาสนา และการสร้างความสนุกสนานระหว่างการเล่นด้วยการดีกลองให้จังหวะในขณะที่มีการแข่งขัน

ภาพที่ 3 การชักเย่อเกวียนพระบาท, ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี

• **อุโบสถ (หลังเก่า) วัดตะปอนน้อย** เป็นโบราณสถานที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทิ้งหลังคาพะไลคลุมมุขทางเข้าด้านหน้า รับชายคาด้วยเสาLOYภายนอกทำหน้าที่ยับชายคาโดยรอบ ตามแบบแผนของกรุงศรีอยุธยา มีประตูทางเข้า 2 ประตู (ซ้ายและขวา) และยกฐานในระดับไม่สูงนักทำให้เข้าถึงได้สะดวก (ศุภวัฒน์ หิรัญธนวิวัฒน์, 2555) ภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาตอนปลายต่อสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นภาพเขียนสีฝุ่นผสมขาว เป็นภาพที่แสดงวิถีชีวิตของกลุ่มคนไทย คนจีน และคนฝรั่งที่มีการติดต่อค้าขายในสมัยอดีต และส่วนหนึ่งเป็นภาพจิตรกรรมเรื่องทศชาติชาดกที่เขียนบนผนังเหนือกรอบหน้าต่าง และประตูไปจรดเพดาน

ภาพที่ 4 อุโบสถวัดตะปอนน้อย, ที่มา : ผู้วิจัย

• **วิหารพระพุทธเมตตา (อุโบสถหลังเก่า) วัดตะปอนใหญ่** เป็นโบราณสถานที่มีอายุมากกว่า 200 ปี มีอัตลักษณ์เฉพาะเรื่องรูปแบบการสร้าง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบโบราณ หลังคาทรงไทยช่อฟ้ามีลักษณะเป็นลายเกวียนไม้ฉนวนกลมเป็นสองวงทั้งหัวและท้าย ไม่มีใบระกา แต่มีหางหงส์ลายกนกกาบทั้งตัวที่ 1 และตัวที่ 2 มีหลังคาพะไลโดยรอบมุงด้วยกระเบื้องว่าวสีเม้นต์ ผนังก่อด้วยอิฐสอดด้วยปูนหมัก และขัดผิวด้วยปูนดำ ฐานอุโบสถเป็นฐานบัว อุโบสถไม่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านใน (กรมศิลปากร, 2555).

ภาพที่ 5 อุโบสถหลังเก่า วัดตะปอนใหญ่, ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติจันทบุรี, ผู้วิจัย

• **อาหารพื้นบ้าน** มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนตะปอน ที่มีความหลากหลายและสะท้อนให้เห็นถึงการสั่งสมประสบการณ์ ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ หรือจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง นำภูมิปัญญาด้านความรู้และโภชนาการมาใช้ในการปรุงอาหาร การบริโภค และการเรียนรู้ถึงคุณค่าของอาหาร ได้แก่ แกงส้มใบสันดาน หมูต้มถั่ว รากกระบกหรือกระบกแผ่น ข้าวต้มมัดไส้ทุเรียน (กาญจน์ กรณี, 2561)

ภาพที่ 6 อาหารพื้นบ้านชุมชนตะปอน, ที่มา : ผู้วิจัย

2) จากการศึกษาคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน รวมถึงการนำนโยบายภาครัฐ ตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรม มาประเมินวิเคราะห์คุณค่า ความสำคัญ และความโดดเด่นเฉพาะ และนำมาจัดทำข้อเสนอแนวทางและแผนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน ดังนี้

2.1) แผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรม การอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ได้กำหนดแผนงานออกเป็น 4 แผนงาน 18 โครงการ ได้แก่

(1) แผนงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนตะปอน มีจำนวน 3 โครงการ ประกอบด้วยโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูบูรณะมรดกวัฒนธรรมทางโบราณคดี โครงการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และโครงการส่งเสริมทักษะและอาชีพดั้งเดิมของชุมชนตะปอน

(2) แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมชุมชนตะปอน จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วยโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนตะปอน โครงการศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนตะปอน และโครงการนั่งเกวียนท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมชุมชนตะปอน

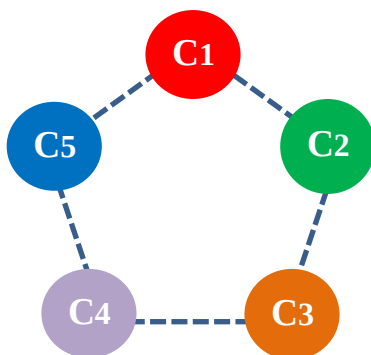
(3) แผนงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนตะปอน จำนวน 2 โครงการ ประกอบด้วยโครงการส่งเสริมพื้นที่ทางวัฒนธรรมชุมชนตะปอน และโครงการต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเชิงพาณิชย์

(4) แผนงานส่งเสริมการรับรู้และการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ชุมชนตะปอน จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วยโครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนตะปอน โครงการพัฒนาฐานข้อมูลท่องเที่ยวและการประยุกต์ใช้ โครงการจัดเก็บข้อมูล “ตำนานพื้นบ้านชุมชนตะปอน” โครงการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โครงการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมและการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อยและนักสื่อความหมาย โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ โครงการจัดทำรายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ชุมชนตะปอน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

2.2) แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

จากผลการประเมินและวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมในชุมชนตะปอน ผู้วิจัยได้นำมากำหนดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน รายละเอียดตามภาพที่ 7

ภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนตะปอน (5C)

C1 = Cultural ชุมชนตะปอนเป็นแหล่งรวมมรดกวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอย่างหลากหลาย มีคุณค่าความสำคัญ และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของชุมชน เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

C2 = Conservition การอนุรักษ์จะเป็นการสร้างโอกาสให้กับคนในชุมชนตะปอน และนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน เกิดประสบการณ์ในการรับรู้ และมีความเข้าใจมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์แสดงถึงประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชุมชน คุณค่าความสำคัญด้านต่าง ๆ การสื่อความหมายให้คนในชุมชนรวมถึงผู้ที่สนใจได้เข้าใจมีความตระหนักรับรู้ความเป็นมาของชุมชน คนในชุมชนตะปอนมีความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม โดยจะเข้ามาทำหน้าที่ในการส่งต่อคุณค่าให้แก่สังคม ด้วยการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสานจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนถึงปัจจุบัน

C3 = Communities ด้านชุมชน การสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ คนในชุมชนมีความรักและความสามัคคี มีความเข้าใจทุนทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง มีการใช้ทุนศิลปวัฒนธรรมประเพณีอย่างสร้างสรรค์ มีความตระหนักในคุณค่า และสามารถส่งต่อคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว/ชุมชนภายนอก

C4 = Creativity การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตะปอนในการนำมรดกวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาต่อยอดด้วยกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรม ทำให้คนในชุมชนเกิด

ความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม สามารถส่งต่อคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว/ชุมชนภายนอก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเยือนด้วยความประทับใจ และเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของชุมชน

C5 = Commercialised มรดกวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาต่อยอดเชิงสร้างสรรค์ เกิดภาพลักษณ์ โดยการนำหลักการเผยแพร่ข้อมูล การสื่อความหมายและการนำเสนอข้อมูล เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ ส่วนในเชิงสังคม แหล่งมรดกวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนจะเป็นที่รู้จัก และเกิดการรับรู้ของบุคคลภายนอก นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดขาย และสร้างโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนให้เกิดความยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัย ได้สรุปอภิปรายผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในข้อที่ 1 การประเมินคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินใน 6 มิติ ได้แก่ คุณค่าที่เป็นหลักฐานของอดีต คุณค่าทางด้านวิชาการและการเรียนรู้ คุณค่าเชิงสุนทรีย์และศิลปะ คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ คุณค่าทางด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และคุณค่าด้านการท่องเที่ยว โดยประเมินคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม ทั้ง 2 ประเภท คือมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554) ผลของการประเมิน พบว่า มรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าความสำคัญในระดับมากนั้น อยู่ในประเภทมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ตั้งอยู่ในวัดตะปอนน้อย และวัดตะปอนใหญ่ ประกอบด้วย อุโบสถ เจดีย์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ผ้าพระบาท พระพุทธรูปโบราณที่สำคัญ เป็นต้น ส่วนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่มีคุณค่าและความสำคัญในระดับมาก ประกอบด้วย ประเพณีแห่ผ้าพระบาท ประเพณีสงกรานต์ และการแข่งขันชักเย่อเกี่ยวพระบาทที่เป็นกีฬาภูมิปัญญาไทย ที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2558 จากการวิเคราะห์ผลการประเมินคุณค่าความสำคัญตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน คือสิ่งที่สะท้อนออกมาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการประเมินสามารถบ่งบอกถึงคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย (1) ความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชนและความสัมพันธ์กับสังคม (2) ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนตะปอนในอดีต ที่มีความภาคภูมิใจในปัจจุบันของคนตะปอน และ (3) เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นเมืองจันทบุรี นอกจากนี้ ยังพบว่า มรดกวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ไม่อยู่ในระดับโดดเด่นและในระดับมากนั้นสามารถที่จะพัฒนาให้มีคุณค่าและความสำคัญสูงขึ้นอีกได้ โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม (สายันต์ ไพเราะภูจิตร, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียนันท์ สิทธิจินดารักษ์ (2551) ที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) และกระบวนการดำเนินงานที่ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เข้ามาดำเนินการวิจัยในลักษณะของทีมวิจัย ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนตะปอนมีต้นทุนและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งในด้านความโดดเด่นของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่การเกษตร สวนผลไม้ ทำเลที่อยู่ติดเส้นทางหลักในการสัญจรของแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติ เช่น เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นต้น

ในส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การจัดทำแผนการอนุรักษ์และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี ให้เกิดความยั่งยืน ผลจากการศึกษา พบว่า รูปแบบและลักษณะของแผนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวสามารถกำหนดให้อยู่ในรูปแบบประเภทแผนแม่บทหรือแผนยุทธศาสตร์ (สายนต์ ไพเราะญัตติ, 2554) ผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 2 ประเด็น คือ 1. แผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรม การอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมของชุมชนตะปอน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมใน 4 แผนงาน 18 โครงการ ได้แก่ แผนงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนตะปอน แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมชุมชนตะปอน แผนงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนตะปอน และแผนงานส่งเสริมการรับรู้และการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ชุมชนตะปอน 2. แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนให้เกิดความยั่งยืนด้วยรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนตะปอน (5C) ที่ประกอบด้วย Cultural (C1) แหล่งมรดกวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ความสำคัญ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม Conservatoion (C2) การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม เป็นการสื่อความหมายให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เกิดความตระหนักรู้คุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสานอัตลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรม Communities (C2) การสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน และพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตะปอน Creativity (C2) มรดกวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาพัฒนาต่อยอดด้วยกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรม และ C สุดท้าย Commercialised (C5) การทำให้เป็นการค้าทั้งเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม โดยผ่านกระบวนการพัฒนาต่อยอดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ นำหลักการเผยแพร่ข้อมูล การสื่อความหมายและการนำเสนอข้อมูล เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ ส่วนในเชิงสังคมแหล่งมรดกวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนจะเป็นที่รู้จัก และเกิดการรับรู้ของบุคคลภายนอก นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดขาย และสร้างโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตะปอนให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.1 ควรจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชนตะปอน เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ การสื่อความหมายและการนำเสนอข้อมูลมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตะปอน เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว

1.2 ควรจัดตั้งอำนวยความสะดวก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการรถสาธารณะ ห้องนั่งเล่นสาธารณะ ความสะอาด การจัดสถานที่จอดรถ จัดทำป้ายบอกทางและป้ายข้อมูลให้ชัดเจน

1.3 ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เด็กและเยาวชน ที่จะมาเป็นนักเล่าเรื่อง หรือผู้นำชมในพื้นที่ชุมชนตะปอน ให้ความรู้และมีทักษะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1.4 ควรจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น กิจกรรมการการสาธิตมรดกภูมิปัญญาทางด้านอาหารพื้นถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล

2.1 หน่วยงานภาครัฐ ที่มีภารกิจในการเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ทุกหน่วยงานควรมีการบูรณาการ และประสานการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกลุ่มเป้าหมาย จะได้ไม่มีความซ้ำซ้อน และชุมชนอื่น ๆ จะได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพโดยเท่าเทียมกัน

2.2 ชุมชนตะปอน เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ยังขาดการสร้างสรรคเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม ในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนการนำทุนทางวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน มาสร้างคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ นำรายได้สู่ชุมชน สร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

3.1 คนในชุมชนต้องทราบบทบาท และหน้าที่ของตนเองในด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งนำมาต่อยอดและสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถนำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน

3.2 คนในชุมชนต้องร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยผ่านสื่อออนไลน์ เพราะในปัจจุบันสื่อประเภทยี่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ควรสร้างความสัมพันธ์ “กลุ่ม 3 วัย สายใยชุมชน” ประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ ไปยังกลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้ และการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่ให้เสี่ยงต่อการสูญหายไปจากชุมชน เช่น การถ่ายทอดสูตรอาหารคาวและหวานที่เป็นภูมิปัญญาและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาต่อไป

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกับชุมชนตะปอน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว

4.2 ควรศึกษาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

4.3 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน เพื่อส่งต่อนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2529). *ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2555). *รายงานการอนุรักษ์วัดตะปอนใหญ่*. จันทบุรี: สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). เข้าถึงได้จาก <http://culture.go.th/study.php?&YY=2548&MM=5&DD=16>
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559*. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดจันทบุรี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัชชัย โกมารทัต, ฟอง เกิดแก้ว และประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ. (2527). *กีฬาพื้นเมืองไทย: ศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าทางด้านพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปริญญ์ สิทธิจินดาร. (2551). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร-วัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พวงแก้ว พรพิพัฒน์. (2553). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์: พลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 47(4), 6.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี. (2550). *เพลงพื้นบ้าน การแสดงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: ศิลปวัฒนธรรม. (2557). สืบสานประเพณีท้องถิ่น ชักเย่อเกวียนพระบาท. เดลินิวส์, 27 เมษายน 2557. เข้าถึงได้จาก <https://www.dailynews.co.th/article/233064>
- ศุภวัฒน์ หิรัญธนวิวัฒน์. (2555). การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม วัดพุทธศาสนา พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยา ถึง สมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารวิชาการสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 61, 198.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549 ก). *คู่มือประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สุชาติ เกาทอง. (2544). *ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. (2515). ทับหลังแบบถาลาบริวัตรในประเทศไทย. *วารสารโบราณคดี*, 4(1), หน้า 11-17.
- สายัณห์ ไพโรชาญจิตร. (2550). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). รายงานการศึกษาเบื้องต้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy). กรุงเทพฯ : ปิ.ซี. เพรส (บุญชิน).

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. (2559). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2556). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พ.ศ. 2556.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 13 ง 29 มกราคม 2556 หน้า 1, เข้าถึงได้จาก

<http://ratchakitcha.soc.go.th>

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2554). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย. เอกสารประกอบการประชุมผู้บริหารระดับสูงกระทรวงวัฒนธรรม.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ และธานินทร์ ณะเอม. (2555). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เข้าถึงได้จาก

<http://www.nesdb.go.th/portals/0/news/article/plan-1-11.pdf>

บุคลากรกรม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ประเพณีการแห่ผ้าพระบาท เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561 ณ วัดตะปอนน้อย ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

การแข่งขันเยอเกวียนพระบาท เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561 ณ วัดตะปอนน้อย, วันที่ 17 เมษายน 2561 ณ วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

“มหาสงกรานต์ตะปอน ตำนานแห่งเกวียนผ้าพระบาท” ระหว่างวันที่ 13-17 เมษายน 2561 ณ วัดตะปอนน้อย, วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

โครงการเที่ยวงานวัด 55 เมืองรอง บ้านเรา ระหว่างวันที่ 21 กรกฎาคม 2561 ณ วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

สัมภาษณ์เชิงลึก

นายกาญจน์ กรณีย์ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 ณ กุฏิเจ้าอาวาสวัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นางดวงเดือน สดแสงจันทร์. ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี. เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2561 ณ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี

นางธิดา ปรางรัตน์. เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561 ณ ตลาดโบราณ 270 ปี วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นายนิรุต บำรุงสวน. กำนันตำบลตะปอน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561 ณ ตลาดโบราณ 270 ปี วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นายประมุข วัฒนะ. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะปอน. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลตะปอน ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นางพัชรินทร์ ทศานนท์. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะปอน. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ ห้ององค์การบริหารส่วนตำบลตะปอน ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

พระครูสมุห์นิพนธ์ สุจิณฺณปัญโญ. เลขาเจ้าคณะตำบลตรอกนอง. เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2561 ณ วัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

พระครูสาราณินันท์. เจ้าอาวาสวัดตะปอนใหญ่. เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2561 ณ ฎฐิเจ้าอาวาสวัดตะปอนใหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

พระสมุห์รณชัย ชาติธัมโม. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดตะปอนน้อย. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ วัดตะปอนน้อย ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นางพรเพ็ญ กิจพิบูลย์. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะปอนใหญ่. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 ณ ตลาดโบราณ 270 ปี วัดตะปอนใหญ่ โดยผู้วิจัย

นางสมบัติ ประทุม. ผู้ใหญ่บ้านตะปอนใหญ่ หมู่ 1. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 ณ ตลาดโบราณ 270 ปี ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นางสมรรัตน์ บุญถนอม. นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นายสุธีร์ ปานอินทร์. นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นางสาวสุนิสา งามสม. นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

นายอุทิศ ลิ้มสกุล. ผู้อำนวยการ ททท. สำนักงานระยอง. เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลตะปอน ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

การสนทนากลุ่ม

ชุมชนตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี ประเด็น การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนตะปอน เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 ณ ศาลาประชาคมบ้านตะปอน หมู่ 1 ตำบลตะปอน อำเภอخلง จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัย

“โนราตัวอ่อน : กรณีศึกษาโนราจำเรียง ชาญณรงค์” NORA DANCING : CASE STUDY JUMRIANG CHANNARONG

วชิราภรณ์ ชนะศรี¹, สวัสดิ์ พงศ์วัชร², บุญเดิม พันรอบ³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โนราตัวอ่อน : กรณีศึกษาโนราจำเรียง ชาญณรงค์” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาลักษณะ แนวคิด และรูปแบบการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์ 2) ศึกษาเทคนิคการถ่ายทอดกระบวนการฝึกหัด และระบบโครงสร้างการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียง ชาญณรงค์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นางจำเรียง ชาญณรงค์ ปราชญ์ด้านการแสดงโนราตัวอ่อน และกลุ่มผู้ชมการแสดง เครื่องมือการวิจัย คือ แนวการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ด้านลักษณะของการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์ นิยมแสดงเพื่อ 1) ความบันเทิง และ 2) แก้บนครุหมอโนรา ด้านแนวคิดการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์ ได้แก่ 1) ผู้แสดงต้องมีความเชื่อ ศรัทธาในบรรพบุรุษ 2) ผู้แสดงต้องมีพื้นฐานความรู้ที่ดีจากครูผู้สอน และมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ 3) ขณะที่รำจำทำทาง ผู้แสดงสามารถรำทำต่อด้วยการทำตัวอ่อน และขณะทำตัวอ่อนต้องมีการรำประกอบ 4) ผู้แสดงสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทำได้อย่างอิสระ 5) ผู้แสดงจะมีท่ารำที่บอกถึงความสามารถในการอ่อนตัวที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ 6) การแสดงต้องรักษาเอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ และตามสายตระกูลของตนเอง และ 7) มีการผสมผสานกับศาสตร์ด้านอื่น ๆ ด้านรูปแบบของการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เริ่มแสดงด้วยการว่ากลอนอยู่ในม่าน 2) แสดงท่ารำประสมท่าโนราตัวอ่อนตั้งแต่ท่าทางที่ง่ายไปหาที่ยาก 3) การขับกลอนที่ประพันธ์ขึ้นเอง ประกอบการรำ สอดแทรกประสมท่าตัวอ่อนเล็กน้อย 4) การรำอวดมือ เป็นการรำทำขนาด ท่าห้องโรง ท่าสอดส่าย การเกล้าท่าหรือรำโนราตัวอ่อน

ด้านเทคนิคการถ่ายทอดและกระบวนการฝึกหัดการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์ ต้องคำนึงถึงความพร้อมของร่างกายเป็นสำคัญ ได้แก่ การดัดตัว เพื่อให้กล้ามเนื้อและเส้นเอ็นมีความยืดหยุ่น การดัดมือ การดัดแขน การดัดหลัง และการดัดขา ที่จะต้องเตรียมความพร้อมของร่างกาย และฝึกหัดอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการพื้นฐานในการฝึก ได้แก่ การรำท่าครู 12 ท่า และการรำเพลงครูสอน โดยมีกระบวนการฝึกท่ารำ 2 ลักษณะ ได้แก่ ท่ารำท่าขึ้นนอน และท่าแมงมุมชักใย โดยระบบโครงสร้างการเคลื่อนไหวการแสดงต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับท่ารำ

คำสำคัญ: โนราตัวอ่อน จำเรียง ชาญณรงค์

¹ นิสิตปริญญาเอก, สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ที่ปรึกษา

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

Abstract

The purposes of this research were to study (1) characteristic and performance format of Jumriang Channarong (2) teaching techniques and practicing process of Nora dance movements. This research based on quantitative research. The research instruments were interview form and observation form, collected the data from in-depth interview, participant observation and non participant observation.

The findings found that the dancing performance format of Jumriang Channarong divided into 2 categories: (1) entertainment and (2) redeem a vow to the spirit. The basic features of the Nora dancing performance inherited from his ancestor, the performers who wanted to study must (1) believe in Nora story (2) trained by experienced Nora dancing teachers (3) able to flex the muscles with Nora dancing performance (4) able to change the moves while showing the performance (5) create their own specific characteristic moves to Nora dancing performance (6) conserve the features characteristic dancing performance format of Jumriang Channarong (7) able to combine the other performing arts with Nora dancing performance; e.g. acrobatics. The dancing performance formats of Jumriang Channarong were 4 steps (1) read the poem the behind the curtain (2) perform the simply moves steps to complicated moves steps (3) improvise their own poem while showing Nora dancing (4) move fingers while showing Nora dancing (finger moves techniques were the specific features performance of Jumriang Channarong).

In addition, Jumriang Channarong's dancing awareness on preparing the body movements; e.g. 1-2 hours a day to flex the muscle and bend their arms, legs and back. Practicing the comprise 12 basis patterns of Nora dancing; e.g. Khinhon and Mang Moom Chak Yai (spider spin its web).

Keywords : Nora dancing, Nora performance, Menora dance.

บทนำ

โนราเป็นการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ซึ่งผ่านกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ที่แสดงออกถึงความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม สภาพแวดล้อม รวมถึงศิลปะของท้องถิ่น ที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน แม้ปัจจุบันสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาจนส่งผลให้การแสดงโนราได้รับความนิยมน้อยลง หรือมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงไปบ้าง แต่การแสดงดังกล่าวก็ยังคงมีให้ได้รับชมในโอกาสต่าง ๆ เช่น การแสดงในงานประเพณี การแก้บน การสืบทอดสายตระกูลโนรา เป็นต้น

การแสดงโนรามีการฝึกจำเฉพาะอย่าง หรือการรำประสมท่าผู้ที่ฝึกจำแม่ท่าต้องมีท่ารำที่แสดงถึงลักษณะของร่างกายที่อ่อน คือ สามารถม้วนตัวหรือทำท่าทางต่างๆ ได้เสมือนว่าร่างกายไม่มีกระดูก ที่เรียกว่า “โนราตัวอ่อน” การฝึกทำดังกล่าว คือ ทำขึ้นนอน และท่าแมงมุมชักใย เป็นแม่ท่าที่มีกระบวนการฝึก และการรำที่ยาก และเป็นท่าที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของท่าจำเฉพาะตัวที่สำคัญ ผู้แสดงสามารถนำแม่ท่าทั้งสองไปขยายและดัดแปลงเป็นท่าจำใหม่ เพื่อใช้รำในขั้นตอนต่างๆ ของการรำชุดอื่นๆ โดยผู้แสดงจะนำเอากลุ่มท่าจำแนวเดียวกันมาเรียงเรียงเชื่อมท่า เกิดเป็นกระบวนการจำเฉพาะที่แสดงความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของผู้รำ ซึ่งมีท่าที่ยากและ

แตกต่างไปจากของคนอื่น การรำลักษณะนี้ เรียกว่า “การรำประสมท่าแบบตัวอ่อน” หรือ “การรำตัวอ่อน” เป็นการลดความสามารถในกระบวนการรำโดยไม่มีเนื้อร้องประกอบ ใช้เพียงดนตรีบรรเลงจังหวะเพลงโค ประสมกับจังหวะพื้นฐานทั่วไปให้สัมพันธ์กับท่ารำ ทำให้ท่ารำดูองอาจ สง่า มีความรวดเร็ว และเกิดความคล่องแคล่วทะมัดทะแมง (ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์ 2539 : 244-245)

การรำโนราตัวอ่อนในปัจจุบันมีจำนวนลดลง และไม่ค่อยปรากฏรูปแบบการแสดงที่หลากหลายมากนัก ผู้แสดง ผู้ฝึกนักแสดง รวมถึงผู้ชมมีจำนวนลดลง ทั้งนี้ ในส่วนของนักแสดงเห็นว่ากระบวนการฝึกหัดโนราตัวอ่อนมีความซับซ้อน ยุ่งยาก และใช้ระยะเวลาในการฝึกยาวนาน ในส่วนของผู้ฝึกนักแสดงยังขาดความรู้ด้านท่ารำ ในส่วนของผู้ชมเห็นว่าเป็นท่าที่ไม่แปลกใหม่ จึงไม่สนใจ เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานราชการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ให้ความสำคัญ และสนับสนุนการแสดงโนราตัวอ่อนอย่างจริงจัง ทำให้ศิลปินโนราตัวอ่อนบางส่วนท้อแท้หมดกำลังใจที่จะแสดง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีศิลปินบางท่านที่ยังคงสืบทอดการแสดงโนราตัวอ่อน ดังเช่นโนราจำเรียง ชาญณรงค์ ที่ได้รับการถ่ายทอดการแสดงโนราจากบิดา ที่จับตาดูตนให้ร่างกายอ่อนตัวตั้งแต่อายุประมาณ 3 ขวบ โнораจำเรียงเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการแสดงโนราตัวอ่อนจนได้รับการขนานนาม “หนูเรียงกระดุกอ่อน” ต่อมาจัดตั้งเป็นคณะได้รับการขนานนามใหม่ว่า “อัศวินกระดุกอ่อน” จึงนำมาตั้งคณะที่มีชื่อว่า “จำเรียงศิลป์ อัศวินกระดุกอ่อน” ด้วยความเชี่ยวชาญด้านการแสดงทำให้คณะของโนราจำเรียงมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในแวดวงโนราภาคใต้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษา เรื่อง “โนราตัวอ่อน : กรณีศึกษาโนราจำเรียง ชาญณรงค์” เพื่อเป็นการศึกษาลักษณะ แนวคิด รูปแบบ เทคนิคการถ่ายทอดและกระบวนการฝึกหัดและระบบโครงสร้างการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งของการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม การแสดงโนราตัวอ่อนให้ดำรงอยู่เพื่อแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ควรค่าแห่งความภาคภูมิใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะ แนวคิด และรูปแบบการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์
2. เพื่อศึกษาเทคนิคการถ่ายทอดและกระบวนการฝึกหัด และระบบโครงสร้างการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โнораจำเรียง ชาญณรงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิด รูปแบบ การถ่ายทอด ตลอดจนการฝึกหัด การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในการแสดงโนราตัวอ่อน การพูดคุยกับปราชญ์ด้านการแสดงโนรา ผู้ชมการแสดง เพื่อให้ได้ข้อมูลการแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียง ชาญณรงค์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนราตัวอ่อน

ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวด้วยการจดบันทึก การบันทึกเสียง การบันทึกวิดีโอ แล้วนำมาถอดความ แยกประเด็น จัดหมวดหมู่ สรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย หากมีข้อมูลที่ต้องตรวจสอบ ผู้วิจัยจะกลับไปลงภาคสนามอีกครั้ง เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจึงเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

1. ลักษณะของการแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียง ชาญณรงค์

การแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์สามารถแสดงได้หลายโอกาส แต่ที่นิยมมากคือ 1) การแสดงเพื่อความบันเทิง เพราะการรำรำมีความพิสดาร แตกต่างกันไปตามความสามารถของผู้แสดงโดยอาศัยองค์ประกอบของการแสดง เช่น ฝีมือการรำรำ การเคลื่อนไหวท่ารำให้สอดคล้องกับจังหวะดนตรีเครื่องแต่งกาย เป็นต้น และ 2) การแสดงเพื่อแก้บนครุหมอนโนรา ด้วยความเชื่อความศรัทธาต่อครุหมอนโนรา (ตายาย) ของคนในสังคมภาคใต้ และในพิธีแก้บนนี้ยังแสดงออกถึงความเคารพยกย่อง ให้เกียรติแก่โนราใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการแสดงโนราให้แก่นักแสดงรุ่นใหม่ เริ่มต้นฝึกฝนการแสดง ด้วยพิธีกรรมครุหมอนโนรา รวมทั้งเป็นการทำพิธีอื่น ๆ เช่น การทำพิธีเหยียบเสน การแก้มนตร์ดำ การรักษาโรคที่ไม่สามารถรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นต้น

2. แนวคิดในการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียงชาญณรงค์

โนราจำเรียง ชาญณรงค์ มีแนวคิดสำคัญในการแสดงโนราตัวอ่อนที่ยึดตามหลักขนบธรรมเนียมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนี้

1. มีความเชื่อ ศรัทธาในบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า “ครุหมอนตายาย” ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โนราทุกสายตระกูลต้องให้ความเคารพ และประกอบพิธีกรรมไหว้ครุหมอนโนราอย่างสม่ำเสมอ
2. มีพื้นฐานความรู้ที่ได้จากครูผู้สอน และมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การหัดร้องบทโนรา รำบทครูสอนรำ 12 ท่า รำประถม และต้องฝึกร่างกายให้มีความพร้อมสำหรับการรำตัวอ่อน สิ่งสำคัญ คือ ผู้เรียนต้องมีความอดทน มีความเพียรพยายาม และมีความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงแม่ท่ามาสู่การแสดงของตนเองอย่างประณีตงดงาม
3. ในขณะที่รำรำผู้แสดงสามารถรำท่าต่อด้วยการทำท่าตัวอ่อน และขณะทำท่าตัวอ่อนต้องมีการรำรำประกอบ เพื่อให้เห็นลีลาการเคลื่อนไหวของร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า
4. ผู้แสดงสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนท่าได้อย่างอิสระ แต่ต้องมีความสอดคล้องในเรื่องของโอกาส สถานการณ์ และระยะเวลาที่แสดง
5. ความเป็นอัตลักษณ์ เช่น ท่าขึ้นนอนเกี่ยวปลายคาง ท่าไขห้อยแบบนั่ง ท่าตุงปลายคาง ท่าตุงปลายคางประยุกต์ ท่าทอดหางเสือ เป็นต้น
6. ต้องรักษาเอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ โดยเฉพาะการแสดงที่มีเอกลักษณ์ตามสายตระกูลของตนเอง แม้จะมีอิสระในด้านความคิด หรือรูปแบบ แต่ต้องไม่ผิดขนบธรรมเนียมเดิมที่มีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ
7. ต้องรู้จักใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมผสมผสานกับศาสตร์ด้านอื่นๆ เช่น นำท่ากายกรรมมาผสมกับท่ารำโนราตัวอ่อน การนำแสง สี เสียงมาประกอบการแสดง เพื่อสร้างสีสันแก่ผู้ชม เป็นต้น

3. รูปแบบของการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์

โนราจำเรียง ชาญณรงค์ กำหนดรูปแบบการรำโนราตัวอ่อนจากการคัดเลือกท่ารำโนราพื้นฐานบางท่ามาดัดแปลง และคิดท่าทางการเคลื่อนไหวแล้วนำมาร้อยเรียงเป็นท่าเชื่อมโยงจากท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่งอย่างสอดคล้องกลมกลืน โดยแบ่งรูปแบบการแสดงออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. เริ่มการแสดงด้วยการขับร้องบทกลอนอยู่ในม่าน หรือเรียกว่าขับบทในม่านโดยไม่ให้ผู้ชมเห็นตัวผู้แสดง แต่ให้ผู้ชมเห็นการเคลื่อนไหวของผู้แสดงอยู่หลังม่าน เพื่อเป็นการกระตุ้น เร้าร้องความสนใจ และเป็นสัญญาณให้ผู้ชมทราบว่าผู้แสดงกำลังจะออกมารำรำ บทร้องอาจเป็นบทที่อยู่ในความสนใจของผู้ชมหรือเป็นเรื่องที่ผู้แสดงเห็นว่าเหมาะสมกับความต้องการของเจ้าภาพ

2. ออกแสดงท่าทางรำรำประสมท่าโนราตัวอ่อนตั้งแต่ท่าทางที่ง่าย เช่น ท่ายืนรำท่าขึ้นนอน ท่านก (โบราณ) ท่าคลั่งแขน เป็นต้น แล้วค่อย ๆ ลงนั่งท่าท่าเกี่ยวขึ้นนอนน้อย ท่าเขาควายนั่ง ท่านกนั่ง ท่าตั้งวงช้าง ท่าขึ้นนอนพับขา จากนั้นจึงถอดเทริดออกจากศีรษะเพื่อทำท่าขึ้นนอนน้อยเหยียดขา ท่าขึ้นนอนเกี่ยวปลายคาง ท่าขึ้นนอนแบบนั่ง ท่าตุงปลายคาง ท่าแมงมุมชักใย ท่าพดในถาด เป็นต้น

3. ขับกลอนที่โนราจำเรียงเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นเองจากโครงเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านที่ผู้ชมเข้าใจง่าย อาจออกท่าทางประกอบการรำ สอดแทรกประสมท่าตัวอ่อนเล็กน้อย

4. รำอวดมือ เป็นการรำท่าขนาด ท่าทองโรง ท่าสอดสร้อย การเกล้าท่า หรือการประสมท่าโนราตัวอ่อนอื่นๆ ที่ผู้ชมเรียกร้องให้ผู้แสดงแสดงให้ชมอีกครั้ง

4. เทคนิคการถ่ายทอดและกระบวนการฝึกหัดการแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียง ชาญณรงค์

โนราจำเรียง ชาญณรงค์ มีเทคนิคการถ่ายทอดโนราตัวอ่อนโดยคำนึงถึงความพร้อมของร่างกาย ได้แก่ การดัดตัว ที่จะต้องฝึกหัดอย่างสม่ำเสมอทุกวันเพื่อให้กล้ามเนื้อและเส้นเอ็นมีความยืดหยุ่น โดยใช้เวลานั่งละ 1-2 ชั่วโมง ส่วนกระบวนการอื่น เช่น การดัดมือ การดัดแขน การดัดหลัง และการดัดขา อาจใช้เวลาน้อยกว่า แต่ห้ามเว้นการเตรียมความพร้อมของร่างกาย ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายเกิดการยืดหยุ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อความปลอดภัยของผู้ฝึก ส่วนการรำท่าครู 12 ท่า และการรำเพลงครูสอน จะเป็นแบบฝึกหัดเพื่อใช้เป็นแม่แบบในการสร้างสรรค์ท่าใหม่ ๆ ตามความคิดสร้างสรรค์ของการแสดงโนราตัวอ่อนที่มีลักษณะแตกต่างจากศิลปินคนอื่น

กระบวนการพื้นฐานในการฝึกโนราตัวอ่อน จะใช้การรำท่าครู 12 ท่า และการรำเพลงครูสอน เป็นแบบฝึกหัดเบื้องต้นที่สำคัญ โดยโนราจำเรียง มีกระบวนการฝึกท่ารำ 2 ลักษณะ ได้แก่ ท่ารำท่าขึ้นนอน และท่าแมงมุมชักใย ดังนี้

1. ท่าขึ้นนอน มีการพัฒนาไปสู่ท่าต่าง ๆ เช่น ขึ้นนอนจับก้าน ขึ้นนอนยืน ขึ้นนอนนั่ง ขึ้นนอนใหญ่ ขึ้นนอนร่อนรำ เป็นต้น “ท่าขึ้นนอน” เป็นท่าที่แสดงถึงความแข็งแรง และการทรงตัวของผู้แสดงที่สามารถยืนอยู่กับที่หรือเคลื่อนไหวไปตามจังหวะดนตรีได้ ลักษณะการรำ ผู้แสดงต้องยืนรำโดยใช้ขาข้างใดข้างหนึ่งยืนเป็นเท้าหลัก ย่อตัวลงแล้วกันเข่าออกไปด้านนอก ท่ามุ่มเหลี่ยมเล็กน้อย ส่วนขาอีกข้างหนึ่งพับปลายขา ยกตัวสูงขึ้นไปด้านข้างโดยใช้มือข้างเดียวกับขาเกี่ยวไว้ เพื่อยกปลายเท้าที่เกี่ยวเกี่ยวกับแขนข้างเดียวกัน โดยวางอยู่บริเวณข้อศอกด้านใน ท่ามื่อให้มีลักษณะเขาควายนั่ง ทั้งนี้ผู้แสดงจะต้องส่งปลายเท้าให้สูงขึ้นใกล้

หรือสูงกว่าศีรษะให้ได้มากที่สุด เอียงศีรษะไปทางด้านเท้าที่ยกสูงพร้อมแอ่นลำตัว เพื่อช่วยในการทรงตัว ส่วนมืออีกด้านสามารถร่ายรำเคลื่อนไหวไปตามจังหวะและตามอารมณ์ของผู้แสดง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การแสดงโนราตัวอ่อน ท่าขึ้นนอนนิ่ง

2. ท่าแมงมุมชักใย มีลักษณะเลียนแบบท่าแมงมุมชักใยที่ประกอบพื้นเพดาน โดยผู้รำเริ่มยืนถ่างขาหันหน้าไปหาผู้ชม ย่อเข่าลงจนขาตั้งฉาก แล้วค่อย ๆ แอ่นหลังพร้อมกับมือทั้ง 2 ข้างร่ายรำไปตามจังหวะ และแอ่นหลังไปเรื่อย ๆ จนทอดตัวลงต่ำไปข้างหลังจนกระทั่งปลายนิ้วแตะพื้น แล้วใช้ปลายนิ้วมือยันพื้นไว้เบา ๆ ค่อย ๆ ม้วนลำตัวด้วยวิธีเลื่อนมือและศีรษะลอดผ่านแนวขาทั้งสองข้างออกมาด้านหน้า แอ่นอกโดยให้ปลายคางเป็นจุดรับน้ำหนักตัว ยกปลายเท้าทั้งสองข้างขึ้น ให้สันเท้ามาวางบนศีรษะ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การแสดงโนราตัวอ่อน ท่าแมงมุมชักใย

5. ระบบโครงสร้างของการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อน

การแสดงโนราตัวอ่อนมีกระบวนการที่สลับซับซ้อน ต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับท่ารำต่างๆ ซึ่งการเคลื่อนไหวแต่ละท่าจะส่งผลต่อโครงสร้างของร่างกายเช่นเดียวกับการออกกำลังกาย กล่าวคือ หากเคลื่อนไหวถูกต้องจะส่งผลต่อสรีระ และความแข็งแรงของร่างกาย ในทางตรงข้ามหากเคลื่อนไหวไม่ถูกต้อง อาจส่งผลให้ร่างกายบาดเจ็บได้

เนื่องจากโนราตัวอ่อนมีลักษณะท่ารำเป็นจำนวนมาก แต่ละท่าล้วนส่งผลต่อสรีระที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่างท่าตุงปลายคาง เป็นท่าที่ผู้รำต้องทรงตัวด้วยการเกร็งกล้ามเนื้อบริเวณลำคอ หัวไหล่ ต้นแขนทั้ง 2 ข้าง

โดยที่ผู้รำเริ่มต้นท่ารำด้วยการนั่งชันเข่าบนปลายเท้าหันหน้าเข้าหาผู้ชม ค่อยๆ วางมือ และศีรษะแนบไปกับพื้น ด้านหน้า ใช้ปลายเท้าข้างใดข้างหนึ่งยันพื้น พยุงลำตัวและเท้าทั้ง 2 ข้าง ขึ้นเหยียดตั้งตรง สูงเป็นแนวเดียวกับศีรษะ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ท่าตุงปลายคาง

ภาพข้างต้นวิเคราะห์โครงสร้างการเคลื่อนไหวได้ว่า ท่าตุงปลายคาง มีการดัดแปลงท่าทางมาจากการท่าท่าขัดสมาธิ และท่ากายกรรมที่เรียกว่า “ท่าหกสูง” ผู้รำต้องเตรียมความพร้อมของร่างกาย เพื่อให้ร่างกายมีความยืดหยุ่น และไม่ให้เกิดอาการบาดเจ็บของกระดูกและกล้ามเนื้อ ด้วยการใช้ท่าดัดตน ได้แก่ การดัดมือ การดัดแขน และการดัดหลัง มีรายละเอียดดังนี้

1. การดัดมือที่ใช้ในการสร้างท่ารำตุงปลายคาง สามารถใช้ท่าดัด 2 ลักษณะ คือ ดัดฝ่ามือ และดัดข้อมือ มีขั้นตอนในการฝึกหัด ดังนี้

1.1 การดัดฝ่ามือ การฝึกหัดส่วนนี้มักใช้ครูเป็นผู้ดัดให้ วิธีการ คือ ให้ครูนั่งสูงกว่าผู้ฝึก (นั่งบนเตียงหรือเก้าอี้ที่มีพื้นผิวเรียบแข็ง) ให้ข้อศอกของผู้ฝึกวางไว้หน้าขาของครู หายฝ่ามือขึ้น ครูจับปลายนิ้วทั้งสองข้าง กดให้ปลายนิ้วมือไปชนกับข้อมือของผู้ฝึก วางทิ้งไว้สักครู่ครู่ค่อยๆ ปล่อยออก แล้วให้ผู้ฝึกสลับมือ เพื่อเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อบริเวณฝ่ามือและข้อมือ ต้องฝึกดัดฝ่ามือทั้งสองข้างโดยใช้ระยะเวลาเท่าๆ กันดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 การดัดฝ่ามือ

1.2 การตัดข้อมือ การฝึกทำนี้ผู้ฝึกจะฝึกด้วยตนเอง โดยการนั่งขัดสมาธิสอดฝ่ามือทั้งสองข้างลงไปที่พื้นให้สนิท ค่อย ๆ ยกตัวขึ้นจนกว่าแขนทั้งสองข้างจะตึงแล้ววางพักไว้สักครู่ น้ำหนักตัวทั้งหมดจะกดทับลงไปบริเวณข้อมือและฝ่ามือ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 การตัดข้อมือ

ประโยชน์ของการฝึกตัดฝ่ามือ คือ กล้ามเนื้อบริเวณฝ่ามือและข้อมือมีความยืดหยุ่นสูง เมื่อตั้งมือรา จะเห็นลักษณะของการทำวงโค้งได้สวยงามขึ้น และสามารถรับน้ำหนักตัวของผู้นั่งได้ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกใช้ร่างกายเพื่อการแสดงนาฏศิลป์ที่ช่วยให้ร่างกายส่วนบน (ฝ่ามือ) มีการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ นำไปใช้ในท่วงท่าที่เคลื่อนไหวเฉพาะบริเวณมือที่มีความต่อเนื่องกับท่วงท่าอื่น ๆ เช่น ท่าข้อมือจีบ ท่าวาดแขนสะบัดจีบ เป็นต้น

2. การตัดแขน ใช้ในการสร้างท่ารำดูงปลายคาง สามารถใช้ท่าตัด 2 ลักษณะ คือ ลักษณะมีครูเป็นผู้ฝึก และลักษณะที่ผู้ฝึกหัดตัดด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการฝึกหัด ดังนี้

2.1 ลักษณะมีครูเป็นผู้ฝึก ให้ผู้ฝึกนั่งตั้งเข่าข้างใดข้างหนึ่ง ส่องแขนด้านใดด้านหนึ่งเหยียดตรงมาข้างหน้า ครูจะใช้มือจับบริเวณข้อศอกให้ตึง และใช้อีกมือหนึ่งรวบปลายนิ้วมือทั้งสองของผู้ฝึก ค่อยกดปลายนิ้วให้ชนกับข้อของผู้ฝึกอย่างช้า ๆ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 6 การตัดแขน แบบมีครูเป็นผู้ฝึก

2.2 ลักษณะที่ผู้ฝึกหัดตัดด้วยตนเอง นั่งตั้งเข่าทั้งสองข้างแล้วนำนิ้วมือมาประสานกันแล้วเหยียดแขนทั้งสองข้างไปข้างหน้า โดยพลิกให้ฝ่ามือหันออกด้านนอก สอดลำแขนให้อยู่ระหว่างเข่าทั้งสองข้าง จากนั้นให้ผู้ฝึกบีบเข่าทั้งสองข้างเข้าหากันเรื่อย ๆ ทีละนิ้วแล้วค่อย ๆ คลายเข่าออกช้า ๆ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 7 การตัดแขน แบบฝึกด้วยตนเอง

ประโยชน์ของการฝึกตัดแขน คือ กระดูกท้องแขนมีความโค้งงอ เมื่อใช้ท่าทางเคลื่อนไหวบริเวณลำแขนมีความโค้งงอสวยงาม นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกใช้ร่างกายเพื่อการแสดงนาฏศิลป์ที่ช่วยให้ร่างกายส่วนบน (ช่วงลำแขน) มีความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ และโครงสร้างกระดูก เน้นการเคลื่อนไหวของข้อต่อต่าง ๆ ให้มีการออกกำลังกาย การหมุนเขี้ยวเข้าด้านใน และการหมุนออกด้านนอก สามารถนำไปใช้ในท่วงท่าต่าง ๆ ของการรำโนราได้ เช่น ท่ากลอกแขน ท่าคลานปู เป็นต้น

3. การตัดหลัง ที่ใช้ในการสร้างท่ารำตุงปลายคาง สามารถใช้ท่าตัด 2 ลักษณะ คือ แบบมีครูเป็นผู้ฝึก และฝึกด้วยตนเอง สามารถแบ่งลักษณะการฝึกออกเป็น 8 แบบ ดังนี้

3.1 ผู้ฝึกนั่งคุกเข่าตั้งฝ่าเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหน้า มือทั้งสองข้างแนบลำตัว ครุยขึ้นข้างลำตัวของผู้ฝึก ใช้มือข้างใดข้างหนึ่งสอดใต้บริเวณสะเอวของผู้ฝึก ผู้ฝึกค่อย ๆ ม้วนลำตัว โดยหายใจชะง่อนไปด้านหลังอย่างช้า ๆ ให้ได้มากที่สุด ลำตัวของผู้ฝึกจะต้องอยู่ในรูปแบบของการโค้งตัว ทำสลับเข่าทั้งสองข้าง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 8 การตัดหลัง แบบนั่งคุกเข่า

3.2 ผู้ฝึกนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น ครูจะยืนค่อมเท้าของผู้ฝึก (ครูหันหน้าเข้าหาผู้ฝึก) ครูค่อย ๆ ใช้ฝ่าเท้ากดคลึงบริเวณแนวแผ่นหลังและต้นขา ต่อจากนั้นนำฝ่ามือไปวางทาบบริเวณหัวไหล่ของผู้ฝึก ระหว่างนี้ครูจะต้องยืนให้มั่นคง หลังจากนั้นค่อย ๆ ดึงให้ผู้ฝึกหงายศีรษะลงมาด้านหลังให้ได้มากที่สุดหรือจนกว่าศีรษะใกล้กับต้นขา ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 9 การดัดหลัง แบบมีครูเป็นผู้ฝึก

3.3 ผู้ฝึกนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น ครูยืนด้านปลายเท้าของผู้ฝึก (ครูหันหน้าเข้าหาผู้ฝึก) ครูค่อย ๆ ใช้ฝ่าเท้ากดคลึงบริเวณแนวแผ่นหลังและต้นขา ต่อจากนั้นนำมือทั้งสองข้างจับข้อเท้าของผู้ฝึก ระหว่างนี้ครูจะต้องยืนให้มั่นคง ส่วนผู้ฝึกต้องวางมือและข้อศอกเป็นระนาบเดียวกัน หลังจากนั้นค่อย ๆ หงายศีรษะลงมาด้านหลังให้ได้มากที่สุดหรือจนกว่าศีรษะใกล้กับปลายขาหรือต้นขา ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10 การดัดหลัง แบบมีครูเป็นผู้ฝึก

3.4 ผู้ฝึกนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น ครูจะนั่งคร่อมพับขาข้างลำตัวของผู้ฝึก (ครูหันหน้าไปทางปลายเท้าของผู้ฝึก) ครูนำลำแขนไปคล้องกับผู้ฝึก ครูค่อย ๆ โน้มตัวมาด้านหน้า ผู้ฝึกค่อย ๆ หงายศีรษะลงมาด้านหลังให้ได้มากที่สุดตามแรงดึงของครู ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 11 การดัดหลัง แบบมีครูเป็นผู้ฝึก

3.5 ผู้ฝึกยืนขึ้น แยกขาออกตามสะโพก ผู้ฝึกส่งมือออกมาเหนือศีรษะ ค่อยหงายศีรษะไปด้านหลัง วางฝ่ามือลงแนบสนิทกับพื้นแขนตึง ปลายมือหันเข้าหาศีรษะ ครูยืนอยู่ด้านข้างของผู้ฝึกสอดแขนไปคล้องฝ่ามือบริเวณลำตัว เพื่อช่วยในการทรงตัว ไม่จำเป็นต้องใช้แรงมากนัก ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 การดัดหลัง แบบมีครูเป็นผู้ฝึก

3.6 ผู้ฝึกนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น ค่อย ๆ หงายศีรษะลงมาด้านหลัง ยกปลายเท้าขึ้น เอามือทั้งสองข้างส่งไปข้างหลัง จับข้อเท้า พยายามดัดลำตัวให้ติดกับพื้นน้อยที่สุด ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 13 การดัดหลัง แบบฝึกด้วยตนเอง

3.7 ผู้ฝึกนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น วางฝ่ามือดันตัวขึ้นจนแขนตึง (ฝ่ามือวางใกล้หน้าขา) ค่อย ๆ ทยอยศีรษะลงมาด้านหลังให้ได้มากที่สุดหรือจนกว่าศีรษะใกล้กับต้นขาหลัง ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 14 การดัดหลัง แบบฝึกด้วยตนเอง

3.8 ผู้ฝึกนั่งพับขา (กรณีนี้ใช้ขาซ้าย) ยื่นเท้าที่เหลืส่งไปด้านหลังตรง ๆ ใช้ฝ่ามือวางด้านข้างคอย ประคองตัว แขนตึง ค่อย ๆ ทยอยศีรษะลงมาด้านหลังให้ได้มากที่สุดหรือจนกว่าศีรษะใกล้กับต้นขาหลัง ทำสลับกัน ทั้งสองข้าง ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 15 การดัดหลัง แบบฝึกด้วยตนเอง

ประโยชน์ของการฝึกดัดหลัง คือ ลักษณะการโค้งของแผ่นหลังที่ดงามช่วยให้ร่างกายส่วนบนและส่วนล่าง (ช่วงแผ่นหลัง สะโพก และต้นขา) เกิดความแข็งแรง การเคลื่อนไหวของข้อต่อต่าง ๆ ให้มีการออกกำลังกาย การหมุนเข้าด้านใน และการหมุนออกด้านนอก สามารถพับงอไปด้านใดด้านหนึ่ง โดยที่กล้ามเนื้อไม่เกิดการอักเสบ หรือเกิดอันตรายต่อกล้ามเนื้อและกระดูกขณะที่กำลังแสดงท่าทางพลิกแพลง เช่น ท่าโหม่ง ท่าตุงปลายคาง เป็นต้น

การฝึกเตรียมความพร้อมของร่างกายข้างต้นจะช่วยลดการบาดเจ็บในระดับต่าง ๆ โดยอาศัยการเรียนรู้หลักสรีระการเคลื่อนไหวร่างกาย และการเคลื่อนไหวร่างกายที่ใช้ประกอบการแสดง ซึ่งการแสดงโนราต้องอาศัยการหดตัวของกล้ามเนื้อในขณะที่เคลื่อนไหวร่างกาย ผู้ฝึกต้องเตรียมความพร้อมของร่างกายด้วยการออกกำลังกาย เพื่อยืดกล้ามเนื้อให้เกิดความยืดหยุ่น และประสานงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ผู้ฝึกจึงต้องเรียนรู้การเคลื่อนไหวร่างกายและทำความเข้าใจพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เรื่องกายวิภาค ซึ่งประกอบด้วย

โครงสร้างกระดูก โครงสร้างกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ ส่งผลให้กระดูก กล้ามเนื้อ มีประสิทธิภาพ และมีการตอบสนองอย่างฉับพลันในขณะเคลื่อนไหวร่างกายต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ทำให้การแสดงท่าร่างงดงาม โดยที่ไม่ได้รับความบาดเจ็บหรือทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของผู้แสดงในราตัวอ่อน ทั้งนี้ผู้ฝึกต้องอาศัยวินัยในการเตรียมพร้อมของร่างกายก่อนทำการแสดงทุกครั้ง นอกจากนี้การฝึกและเรียนรู้กระบวนการดังกล่าวยังนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง โดยเฉพาะศิลปินโนราที่ต้องอาศัยท่าทางการเคลื่อนไหวแบบธรรมชาติ และแบบท่าทางที่ฝืนธรรมชาติ ก่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม แสดงถึงภูมิปัญญา เทคนิค และกระบวนการท่าทางการเคลื่อนไหวอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ศิลปินโนราต้องมีการฝึกฝน การเตรียมความพร้อมของร่างกาย ความอดทน ความเพียรพยายาม โดยคำนึงหลักความสมดุลร่างกาย และมีท่วงท่าการเคลื่อนไหวในเชิงรำเฉพาะด้านที่งดงามสอดคล้องกับท่วงทำนองและจังหวะของเครื่องดนตรี การพัฒนาขีดความสามารถของศิลปินโนราตัวอ่อน และนอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันอันตรายจากการรำท่าโนราตัวอ่อนได้อีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

1. ลักษณะของการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์

การแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ได้รับการฝึกหัดจากบิดาตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการฝึกซ้ำ ๆ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความชำนาญ จนได้รับการขนานนามว่า “หนูเรียงกระดูกอ่อน” ต่อมาจัดตั้งเป็นคณะได้รับการขนานนามใหม่ว่า “อศวินกระดูกอ่อน” จึงนำมาตั้งคณะที่มีชื่อว่า “จำเรียงศิลป์ อศวินกระดูกอ่อน” การแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียงสามารถแสดงได้หลายโอกาส แต่ที่นิยมมากมี 2 กรณี ได้แก่ การแสดงเพื่อความบันเทิง และการแสดงเพื่อการแก้บนครุหมอนโนรา โнораจำเรียง มีความเชื่อความศรัทธาต่อครุหมอนโนรา (ตายาย) อย่างมาก เพราะเชื่อว่า ครุหมอนโนราเป็นบรรพบุรุษคอยคุ้มครองให้ปลอดภัย สอดคล้องกับที่ สวัสดิ์ พงศ์วัชร (2551) และบุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร (2552) กล่าวถึงการแสดงโนราว่า เป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงที่มีการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ มีการวางระบบระเบียบในการสืบทอดการแสดง ซึ่งทุกคณะส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน และมักนิยมแสดงในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงเพื่อความบันเทิง และการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม ด้วยเหตุนี้การแสดงโนราจึงเป็นที่นิยมและมีความผูกพันต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้

2. แนวคิดในการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ชาญณรงค์

แนวคิดในการแสดงโนราตัวอ่อนของ โнораจำเรียง ได้ยึดแนวคิดตามหลักขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ แต่มีการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อเพิ่มสีสันให้น่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ (2539) ที่กล่าวถึงการแสดงโนราตัวอ่อนว่า ต้องมีการวางแผนการแสดงตั้งแต่การรำ การร้อง การทำบท ตลอดจนต้องมีไหวพริบในการว่ากลอนสด แก่คำกลอนได้ตอบกับโนราคนอื่น โดยมีแนวคิดสำคัญในการแสดง ได้แก่ 1) ผู้แสดงต้องมีความเชื่อ ศรัทธาในบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า “ครุหมอนตายาย” ต้องให้ความเคารพ และเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมไหว้ครุหมอนโนราอย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้แสดงต้องมีพื้นฐานความรู้ที่ดีจากครูผู้สอน และมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การหัดร้องบทโนรา รำบทครูสอน รำ 12 ท่ารำประถม และต้องฝึกให้ร่างกายมีความพร้อมสำหรับการรำตัวอ่อน สิ่งสำคัญ คือ ผู้เรียนต้องมีความอดทน มีความเพียรพยายาม และมี

ความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงแม้ท่ามาสู่การแสดงของตนอย่างประณีตงดงาม 3) ขณะแสดงผู้แสดงสามารถรำรำท่าทางอย่างต่อเนื่อง ด้วยท่ารำทั่วไปจนถึงท่าตัวอ่อน มีลีลาการเคลื่อนไหวของร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า 4) ผู้แสดงสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนท่าได้อย่างอิสระ แต่ต้องมีความสอดคล้องในเรื่องของโอกาส สถานการณ์ และระยะเวลาที่แสดง 5) การแสดงต้องมีความเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างกันไป โดยการฝึกหัดจะเริ่มจากท่ารำที่ง่ายไปสู่ท่ารำที่ยาก สำหรับโนราจำเรียงจะมีท่าเฉพาะที่ประยุกต์ให้แตกต่างจากศิลปินอื่น เช่น ท่าขึ้นนอนเกี่ยวปลายคาง ท่าไขห้อยแบบนั่ง ท่าตุงปลายคาง ท่าตุงปลายคางประยุกต์ ท่าทอดหางเสือ เป็นต้น 6) การแสดงต้องรักษาเอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ตามสายตระกูลของตนเอง แม้จะมีอิสระในด้านความคิด หรือรูปแบบ แต่จะต้องไม่ผิดขนบธรรมเนียมเดิมที่มีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ 7) การแสดงต้องรู้จักใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมผสมผสานกับศาสตร์ด้านอื่น ๆ เช่น นำท่ากายกรรมมาผสมกับท่ารำโนราตัวอ่อน การนำแสง สี เสียงมาประกอบการแสดง เพื่อสร้างสีสัน สร้างความตื่นตาดึงดูดการตาให้แก่ผู้ชม เป็นต้น

3. รูปแบบของการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์

โนราจำเรียง ชาญณรงค์ กำหนดรูปแบบการรำโนราตัวอ่อนจากการคัดเลือกท่ารำโนราพื้นฐานบางท่ามาดัดแปลง คิดท่าทางเคลื่อนไหวแล้วนำมาร้อยเรียงเป็นท่าเชื่อมโยงจากท่ารำหนึ่งไปยังอีกท่ารำหนึ่งอย่างสอดคล้องกลมกลืน โดยแบ่งรูปแบบการแสดงโนราตัวอ่อนออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เริ่มการแสดงด้วยการขับร้องบทกลอนอยู่ในม่าน หรือเรียกว่าขับบทในม่านโดยไม่ให้ผู้ชมเห็นตัวผู้แสดง แต่ให้ผู้ชมเห็นการเคลื่อนไหวของผู้แสดงอยู่หลังม่าน เพื่อเป็นการกระตุ้น เรียกร้องความสนใจ และเป็นสัญญาณให้ผู้ชมทราบว่าผู้แสดง กำลังจะออกมารำรำ บทร้องอาจเป็นบทที่อยู่ในความสนใจของผู้ชมหรือเป็นเรื่องที่ผู้แสดงเห็นว่าเหมาะสมกับความต้องการของเจ้าภาพ 2) ออกแสดงท่ารำรำที่เลียนแบบธรรมชาติ และดัดแปลงจากท่าธรรมชาติ ประสมผสานเป็นท่ารำโนราตัวอ่อนตั้งแต่ท่าที่ง่ายไปหาท่าที่ยาก 3) การว่ากลอนที่ผู้แสดงได้ผู้ประพันธ์ขึ้น อาจประพันธ์จากโครงเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านที่ผู้ชมเข้าใจง่าย อาจออกท่าทางประกอบการรำ สอดแทรกประสมท่าตัวอ่อนเล็กน้อย 4) การรำอวดมือ เป็นการรำยั่วปี ยั่วทับ ทำนวด ทำทองโรง ทำสอสร้อย การเคล้าท่า หรือการประสมท่าโนราตัวอ่อนอื่น ๆ ที่ผู้ชมชื่นชอบจึงเรียกร้องให้ผู้แสดงแสดงอีกครั้ง สอดคล้องกับที่ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า การสร้างรูปแบบการแสดงที่ทำให้ผู้ชมเกิดความชื่นชอบประทับใจ ต้องอาศัยการวางกลุ่มเป้าหมายของผู้ชม โดยใช้ความชำนาญในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของทักษะการแสดงของผู้แสดง ด้วยวิธีการผสมผสานท่าทางที่เป็นแบบจารีตเดิมกับการประยุกต์ สร้างสรรค์ท่ารำให้มีลักษณะเด่น มีความแปลกใหม่จนเกิดเป็นการสร้างเทคนิคของการเคลื่อนไหวร่างกาย และสอดคล้องกับที่ วิมลศรี อุปรมัย (2555) กล่าวถึงการสร้างรูปแบบการแสดงว่า มีหลักการที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ รูปร่าง การเคลื่อนไหว การยืน การนั่ง การเดิน การใช้มือ ตลอดจนท่าทางการเคลื่อนไหว การใช้ลีลาการพูด การร้อง ให้สมบทบาทในการแสดง และปลูกฝังอารมณ์ความรู้สึกสนุกสนาน

4. เทคนิคการถ่ายทอดและกระบวนกรฝึกหัดการแสดงโนราตัวอ่อนของ โนราจำเรียง ชาญณรงค์

เทคนิคการถ่ายทอดการแสดงโนราตัวอ่อนของโนราจำเรียง พบว่า ต้องคำนึงถึงความพร้อมของร่างกาย เป็นสำคัญที่สุด จึงต้องมีการดัดตนที่ผู้ฝึกจะต้องฝึกอย่างสม่ำเสมอทุกวันเพื่อให้กล้ามเนื้อและเส้นเอ็นมีความยืดหยุ่น โดยใช้เวลารวันละ 1-2 ชั่วโมง ได้แก่ 1) การดัดมือ 2) การดัดแขน 3) การดัดหลัง 4) การดัดลำตัว และ 5) การดัดขา การฝึกหัดดังกล่าวมีประโยชน์ต่อสรีระ ความยืดหยุ่นของร่างกาย ทั้งกล้ามเนื้อและกระดูกส่วนต่าง ๆ

เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับนำไปพลิกแพลงเป็นท่ารำโนราตัวอ่อนท่าอื่น ๆ ได้มากขึ้นส่วนการรำท่าครู 12 ท่า และการรำเพลงครูสอน นำมาใช้เป็นแม่แบบผสมผสานกับท่ากายกรรม เพื่อสร้างสรรค์ท่ารำใหม่ ๆ นั้น โนรา จำเรียง มีกระบวนการฝึกท่ารำ 2 ลักษณะ คือ 1) ท่ารำท่าขึ้นนอน สามารถสร้างท่ารำโนราตัวอ่อนได้ 5 ท่า ได้แก่ ขึ้นนอนจับก้าน ขึ้นนอนยืน ขึ้นนอนนั่ง ขึ้นนอนใหญ่ ขึ้นนอนพับขา และ 2) ท่าแมงมุมชักโย สามารถสร้างท่ารำโนราตัวอ่อนได้ 3 ท่า ได้แก่ ท่าตุงปลายคาง ท่าตุงปลายคางแบบประยุกต์ 1-2 เป็นต้น สอดคล้องกับวรรณินิตย์ นิคมรัตน์ (2539 : 246) กล่าวว่า ผู้ฝึกหัดโนราตัวอ่อน มีความสัมพันธ์กับการฝึกหัดเตรียมความพร้อมของร่างกาย มี 6 ขั้นตอน คือ การตัดมือ การตัดแขน การตัดขา การตัดหลัง การฝึกนั่ง และการฝึกยืน ซึ่งในท่าของการตัดมือ การตัดแขน การตัดขา การตัดหลัง มีประโยชน์ต่อความแข็งแรง และความยืดหยุ่นของกระดูก และกล้ามเนื้อส่วนท่าการฝึกนั่ง และการฝึกยืน มีประโยชน์ในการทรงตัวใช้ในการกระบวนการรำ สามารถนำท่ารำเพลงครูมาพลิกแพลงร่วมกับการออกท่ารำตัวอ่อน

5. ระบบโครงสร้างของการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อน

การแสดงโนราตัวอ่อนมีกระบวนการที่สลับซับซ้อน เพราะต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับท่ารำต่าง ๆ ซึ่งการเคลื่อนไหวแต่ละท่าจะส่งผลต่อโครงสร้างของร่างกายเช่นเดียวกับการออกกำลังกาย กล่าวคือ หากเคลื่อนไหวถูกต้องจะส่งผลต่อสรีระ และความแข็งแรงของร่างกาย ในทางตรงข้ามหากเคลื่อนไหวไม่ถูกต้องอาจส่งผลให้ร่างกายบาดเจ็บได้ ระบบโครงสร้างของการเคลื่อนไหวในการแสดงโนราตัวอ่อนสามารถแบ่งเป็น 2 โครงสร้าง คือ 1) ระบบโครงสร้างกระดูก การแสดงโนราตัวอ่อน ต้องใช้ท่ารำ และท่ากายกรรมมาผสมผสานทำให้เกิดท่ารำที่แปลกใหม่ มีความแปลกประหลาด ตระการตา ด้วยท่าทางที่ผิดธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องมีการฝึกหัดมาตั้งแต่อายุน้อย เพราะเชื่อว่ากระดูกของเด็กสามารถดัดให้เกิดความอ่อนตัว และจะไม่ทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บจากการฝึกหัด ต่อมาเมื่อกระดูกสามารถอ่อนตัวได้ดีแล้วจะเป็นการฝึกหัดที่เป็นขั้นสูงและผิดธรรมชาติมากยิ่งขึ้นจนกว่าศิลปินไม่สามารถฝึกได้อีกต่อไป 2) ระบบโครงสร้างกล้ามเนื้อประกอบท่าทางการเคลื่อนไหว 4 ลักษณะคือ กล้ามเนื้อสามารถหดตัวและยืดตัวได้ กล้ามเนื้อช่วยให้เกิดการเคลื่อนไหวของร่างกาย กล้ามเนื้อสามารถช่วยจัดสมดุลของร่างกายในการทำท่าทางต่าง ๆ ได้ สามารถกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในสิ่งเร้าที่มากระทบต่อร่างกาย สอดคล้องกับที่ ภูริตา เรืองจริยศ (2549) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวร่างกายทุกสัดส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกระดูก และกล้ามเนื้อ ช่วยให้การทรงตัว การรักษาสมดุลซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเคลื่อนไหวอย่างมีอิสระ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. การแสดงโนราตัวอ่อน มีแนวโน้มที่จะลดลงด้วยกระบวนการฝึกหัด และท่ารำที่ยากกว่าโนราทั่วไป รวมทั้งสื่อการแสดงอื่น ๆ ที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ดังนั้นสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมการแสดงโนราตัวอ่อน จึงควรวางวิธีการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไว้ให้คงอยู่ ซึ่งการวิจัยเรื่องนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ จะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงโนราตัวอ่อนให้ยังคงดำรงอยู่

2. ศิลปวัฒนธรรมการแสดงโนราตัวอ่อน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถนำเสนอเพื่อการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ตลอดจนสถานประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดเพื่อฟื้นฟูให้มีการแสดงโนราตัวอ่อนเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวให้กลายเป็นจุดขายอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้

3. การแสดงโนราตัวอ่อนนอกจากจะเป็นการแสดงที่สื่อถึงวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าแล้ว ยังมีประโยชน์ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ดังนั้นผู้ที่รัก และสนใจศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้สามารถนำไปใช้ในการฝึกหัดเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลสุขภาพ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โนราตัวอ่อน : กรณีศึกษาโนราจำเรียง ชาญณรงค์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ศิลปินโนรา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ รวมมือกันจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงโนราตัวอ่อน ด้วยกระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นแม่แบบ จัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย เพื่อให้ทุกเพศทุกวัยเข้าถึงอุปกรณ์อย่างสะดวกและง่ายดาย เป็นการกระตุ้น และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สืบสานศิลปะการแสดงโนราตัวอ่อนให้คงอยู่ในสังคมต่อไป

2. ศิลปินโนรานำข้อมูลแนวคิด รูปแบบ กระบวนการฝึกหัดการแสดงโนราตัวอ่อนไปปรับใช้ให้เป็นกลยุทธิ์ในการพัฒนารูปแบบวิธีการแสดง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์การแสดงโนราตัวอ่อนของศิลปิน อีกทั้งช่วยสร้างรายได้และรายได้เสริมด้วยความมั่นคงแบบยั่งยืน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบการแสดงโนราตัวอ่อนของศิลปินที่ยังเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปในกลวิธี การถ่ายทอดองค์ความรู้อันเป็นภูมิปัญญา เพื่อการอนุรักษ์ การสืบสาน การเผยแพร่ และการพัฒนาสู่ระดับประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานอันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์. (2539). *โนรา : การร่วมสมทำแบบตัวอ่อน*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, ภาควิชานาฏศิลป์, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุปผาชาติ อุปถัมภ์นารกร. (2552). *โนรา : การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสานศิลปะการแสดงภาคใต้*. ปรินิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, คณะวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภูริตา เรืองจิรัช. (2551). *แนวคิดการสร้างสรรค์ระบำจากข้อมูลศิลปกรรมขอมโบราณ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลศรี อุปรมัย. (2555). *นาฏกรรมและการละคร: หลักการบริหารและการจัดการแสดง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตร พงศ์วัชร. (2551). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. สาขาวิชานาฏศิลป์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย

SERVICE QUALITY MODEL FOR INTERNATIONAL AIRPORT IN THAILAND

ธีรพันธ์ สงวนวงศ์¹, ภูมิพัฒน์ พงศ์พฤตกุล²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบคุณภาพการบริการสำหรับท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานนานาชาติจำนวน 250 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างผลการศึกษาค้นคว้านี้แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบของคุณภาพการบริการสำหรับท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้า-ออกท่าอากาศยาน การตรวจบัตรโดยสาร การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล การรักษาความปลอดภัย การหาหนทาง สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน ความเป็นไทย และบุคลากร ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจลูกค้า และความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ นอกจากนี้ความพึงพอใจลูกค้ายังเป็นตัวแปรส่งผ่านแบบบางส่วนระหว่างสัมพันธภาพของการบริการและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ

คำสำคัญ : ท่าอากาศยาน/คุณภาพบริการ/ความพึงพอใจ/การกลับมาใช้ซ้ำ

Abstract

This study aims to analyze service quality model for international airport in Thailand. Moreover, the study was used quantitative study, the samples were 250 passengers who came to airport in Thailand. Questionnaire was used to collect the data and analyze by structural equation modelling. The results show that 1) 9 factors of service quality for international airport in Thailand: access, check-in, passport and personal ID control, security, finding your way, airport facilities, airport environment, Thainess, and people. 2) service quality directly affected to customer satisfaction and intention to use. Moreover, customer satisfaction was partially mediated on relationship between service quality and intention to use.

Keywords : Airport/Service quality/Satisfaction/Intention to use

บทนำ

ท่าอากาศยานเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น ทั้งการแข่งขันจากภายในประเทศ และการแข่งขันกับท่าอากาศยานต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งท่าอากาศยานของประเทศไทยจึงต้องพิจารณาการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการบริการเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้โดยสารที่ใช้บริการ การสร้างความพึงพอใจ ตลอดจนการสร้างความประทับใจ เพื่อทำให้เกิดความแตกต่างที่สามารถสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดได้เพิ่มมากขึ้น (Ali, Kim, & Ryu, 2016; Ansari & Agarwal, 2015; Pantouvakis & Renzi, 2016) ทั้งนี้ท่าอากาศยานเป็นธุรกิจบริการที่มีความหลากหลายของความแตกต่างทางด้านคุณภาพบริการ จึงต้องปรับปรุงการบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้สอดคล้องกับพลวัตโลก สภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่ความต้องการแตกต่างกัน (Yu & Hsu, 2011) หากการแข่งขันของธุรกิจที่อาศัยการบริการเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่นำไปสู่ความประทับใจของลูกค้า การสร้างความแตกต่างของบริการย่อมส่งผลทำให้ธุรกิจมีผลกำไรที่ดี นอกจากนั้นถ้าบริการที่แตกต่างกันย่อมทำให้ท่าอากาศยานมีจุดเด่นที่ช่วยสามารถเก็บรักษาลูกค้าได้สูงยิ่งขึ้นเช่นกัน (Park & Park, 2018) เพราะคุณภาพบริการเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ผู้ให้บริการรับรู้คุณภาพ ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจ และความต้องการกลับมาใช้ซ้ำอีกครั้ง (G. C. Bezerra & Gomes, 2015; Kim, Vogt, & Knutson, 2015; Subha & Archana, 2013)

คุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างของธุรกิจให้นำไปสู่ความได้เปรียบเหนือกว่าคู่แข่งทางธุรกิจ และสามารถช่วยให้การบริหารจัดการมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (Farooq, Salam, Fayolle, Jaafar, & Ayupp, 2018) คุณภาพการบริการที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องคำนึงถึง โดยผู้ให้บริการจะเกิดคุณค่าความพึงพอใจ เมื่อได้รับการบริการที่เป็นเลิศ

และรับรู้ถึงคุณค่าในการบริการ (Pantouvakis & Renzi, 2016) โดยการประสานความร่วมมือขององค์กรต้องทุ่มเท และต้องเกิดการประสานความร่วมมือของพนักงานทุกระดับในองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการที่เป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างสรรค์คุณค่าการให้บริการให้แก่ผู้ให้บริการ ทั้งนี้การมีคุณภาพการบริการได้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการประสานการบริการมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเปรียบเสมือนการช่วยเหลือการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้เหมือนกับต้องการได้อย่างมีคุณค่าและสามารถส่งผลต่อการบอกต่อ และความต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำอยู่เสมอ (Park & Park, 2018; Prentice, 2013)

การศึกษาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาคุณภาพการบริการโดยใช้มาตรวัดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมาตรวัดที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้ผลของการศึกษาแตกต่างกัน (Farooq et al., 2018; Park & Park, 2018; Prentice & Kadan, 2019) ดังนั้นการศึกษานี้จึงช่วยเติมเต็มคุณภาพบริการของท่าอากาศยานนานาชาติ โดยเฉพาะการศึกษาในบริบทของประเทศไทยที่จะช่วยให้ผลการศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและการออกแบบบริการได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จึงทำการศึกษารื่อง “รูปแบบคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบคุณภาพการบริการสำหรับท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกอบกิจการท่าอากาศยานเป็นกิจการด้านสาธารณูปโภคที่มีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ แต่การดำเนินการยังอยู่ภายใต้การบริหารของราชการ ซึ่งทำให้ขาดความคล่องตัว จึงจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อช่วยให้การดำเนินกิจการท่าอากาศยานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในนาม “ท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย หรือ ทอท.” และใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Airports Authority of Thailand หรือ AAT” และในปี พ.ศ. 2538 ได้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ประสงค์จะให้ท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยสามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเพื่อประกอบธุรกิจเกี่ยวกับกิจการท่าอากาศยาน และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับกิจการของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยจึงได้จัดตั้ง “บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท.” ส่วนภาษาอังกฤษใช้ว่า “Airports of Thailand Public Company Limited หรือ AOT” (พระราชบัญญัติการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538) โดยได้รับการโอนท่าอากาศยานในส่วนภูมิภาค ได้แก่ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมทั้งสิ้น 6 ท่าอากาศยาน

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้คำนึงถึงการมุ่งสร้างองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยมุ่งมั่นยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริการ การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร การปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและ

สิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากลอันเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยทั้งหมดนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจให้กับผู้ให้บริการท่าอากาศยาน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2558)

Lovelock and Wirtz (2011) ได้นิยามไว้ว่า การบริการเป็นปฏิกริยาหรือการปฏิบัติงานที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้กับฝ่ายอื่น แม้ว่ากระบวนการอาจผูกพันกับตัวสินค้าก็ตาม แต่ปฏิกริการก็เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ และไม่สามารถครอบครองได้ นอกจากนั้นการบริการเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างคุณค่าและจัดหาคุณประโยชน์ ให้แก่ลูกค้าในเวลาและสถานที่เฉพาะแห่ง อันเป็นผลมาจากการที่ผู้รับบริการหรือผู้แทนนำเอาความเปลี่ยนแปลงมาสู่ การศึกษาคุณภาพบริการของท่าอากาศยานในอดีตได้ประยุกต์มาตรวัด "SERVQUAL" เพื่อประเมินคุณภาพการให้บริการขององค์กรแต่อย่างไรก็ตามสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ (The Airport Council International) ได้พัฒนามาตรวัดคุณภาพบริการของท่าอากาศยานเพื่อให้เหมาะสมกับคุณลักษณะการบริการให้ประเมินผลได้อย่างแท้จริง (Martin-Domingo, Martin, & Mandsberg, 2019) ซึ่งมาตรวัดที่ได้พัฒนาขึ้น ชื่อ คุณภาพบริการท่าอากาศยาน (Airport Service Quality: ASQ) โดยแบบประเมินดังกล่าวใช้วัดคุณภาพบริการของท่าอากาศยานทั่วโลก เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อท่าอากาศยาน เปรียบเทียบสมรรถนะของท่าอากาศยานต่างๆ ทั่วโลก และวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ท่าอากาศยานประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน (ACI, 2017)

การวิจัยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาคุณภาพการบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพบริการขององค์กรแต่ละแห่ง โดยเฉพาะคุณภาพบริการที่ช่วยสะท้อนการบริการของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการบิน (Saleem, Zahra, & Yaseen, 2017) โดยแสดงให้เห็นว่าคุณภาพบริการสามารถขับเคลื่อนผลกำไรขององค์กรและเป็นข้อดีที่ช่วยให้การแข่งขันในอุตสาหกรรม (Prentice, 2013; Shi, Prentice, & He, 2014) ในอุตสาหกรรมการบิน Farooq et al. (2018) เสนอแนะให้เห็นว่าคุณภาพบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ส่วน G. C. L. Bezerra and Gomes (2016) ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพบริการด้านการเช็คอิน และความปลอดภัยมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจที่ผู้ให้บริการในท่าอากาศยาน ส่วน Moon, Yoon, and Han (2015) พบว่า คุณภาพบริการในเรื่องของการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และความสะอาดเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้โดยสารเดินทางมาใช้บริการของท่าอากาศยานให้ความสำคัญ

คุณภาพการบริการเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับการบริการจากสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ได้รับรู้จริงหรือการได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการหรือจากประสบการณ์ที่ใช้บริการและประสบการณ์นั้นตรงตามความคาดหวัง ซึ่งการสร้าง ความพึงพอใจลูกค้าย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ที่ดีสำหรับธุรกิจ (Baker & Crompton, 2000; Kandampully & Suhartanto, 2000)

การศึกษาของ Ku and Chen (2013) พบการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันว่าคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจลูกค้า ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการและความพึงพอใจได้เป็นอย่างดี

(Hu & Huang, 2011; Hussain, Al Nasser, & Hussain, 2015; Pantouvakis & Renzi, 2016; Prebezac, Mikulic, & Jurkovic, 2010) การพิจารณาในมิติต่างๆ ของคุณภาพบริการได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนการนำแผนงานมาปฏิบัติด้านคุณภาพบริการมาปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริการและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Ching, 2014; Saleem et al., 2017) และผลงานวิจัยที่แสดงให้เห็นก่อนหน้านี้ได้ค้นพบว่าคุณภาพบริการเป็นตัวแปรต้นที่ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Bogicevic, Yang, Cobanoglu, Bilgihan, & Bujisic, 2016; Farooq et al., 2018; Subha & Archana, 2013)

การรับรู้คุณภาพบริการที่ดีช่วยให้ลูกค้าแสดงพฤติกรรมที่ดีเช่นเดียวกัน เช่น การกลับมาซื้อซ้ำ การกลับมาใช้ซ้ำ การแนะนำบอกต่อ การยอมจ่ายแพงขึ้น และเป็นลูกค้าที่ภักดีต่อธุรกิจ (Prentice & Kadan, 2019) ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาสนับสนุนแนวความคิดนี้อย่างมากมาย (Bigovic & Prasnikar, 2015; De Nisco, Mainolfi, Marino, & Napolitano, 2015; Nghiem-Phu & Suter, 2018; Prentice, 2013)

นอกจากนี้ คุณภาพการบริการส่งผลต่อการกลับมาใช้ซ้ำสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุและผล (Theory of Reasoned Action) โดย Fishbein and Ajzen (1975) นำมาใช้อธิบายพื้นฐานสำหรับการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุและผลได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพราะคิดว่าเป็นสิ่งสมควรกระทำ อย่างไรก็ตามนักทอ่งเที่ยวหรือลูกค้าต้องเกิดความพึงพอใจ และได้รับความพึงพอใจอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ และนำไปสู่ความภักดี (Timm, 2011) หากลูกค้าเกิดความต้องการกลับมาใช้ซ้ำธุรกิจก็จะได้รับประโยชน์ (Kozak & Decrop, 2009) ทั้งจากรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น มีความยั่งยืนของธุรกิจ มีความมั่นคงของธุรกิจ และสามารถบริหารสินค้าได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Wattanacharoensil, Schuckert, Graham, & Dean, 2017)

การศึกษาคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมบริการได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจลูกค้าและความภักดีลูกค้าเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจหลังการใช้บริการ (Kim et al., 2015; Liu & Lee, 2016; Rezaei, Mazaheri, & Azadavar, 2017; Wu & Cheng, 2013) การศึกษาก่อนหน้านี้ได้ช่วยแสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจลูกค้านำไปสู่ความภักดีของลูกค้า ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ โดยความพึงพอใจทำหน้าที่เชื่อมโยงกระบวนการในการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการของลูกค้า จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน (Bitner, Zeithaml, & Gremler, 2010) เมื่อผู้บริโภคพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบริการที่องค์การส่งมอบ จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานทางธุรกิจขององค์การในเชิงบวกและปลุกเร้าให้ลูกค้าที่องค์การคาดหวังกลายมาเป็นลูกค้าขององค์การ (Hsu, 2018) นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ พบว่า ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อผู้บริโภค (Wardi, Abror, & Trinanda, 2018) และความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาซื้อ

ซ้ำของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน (Lena Jingen Liang, Hwansuk Chris Choi, & Marion Joppe, 2018; Lena Jingen Liang, HS Chris Choi, & Marion Joppe, 2018; Park & Park, 2018; Prentice & Kadan, 2019)

วิธีการวิจัย

ประชากรสำหรับการวิจัย คือ ผู้โดยสารขาเข้าและขาออกระหว่างประเทศ ที่ใช้บริการท่าอากาศยานนานาชาติ ภายใต้การดูแลของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) มีจำนวน 20,000,000 คน ซึ่งใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของ (Hair, Anderson, Babin, & Anderson, 2010) โดยต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 250 คน ทั้ง 6 แห่ง ประกอบด้วย ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานเชียงราย และท่าอากาศยานหาดใหญ่

การศึกษารั้งนี้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็นจำนวน 4 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ทวีป ท่าอากาศยานที่ใช้บริการ ส่วนตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับคุณภาพบริการของท่าอากาศยานในประเทศ จำนวน 9 องค์ประกอบ จำนวน 63 ข้อ โดยแบ่งเป็น 1) การเข้า-ออก ท่าอากาศยาน (Access) 2) การตรวจบัตรโดยสาร (Check-in) 3) การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล (Passport and personal ID control) 4) การรักษาความปลอดภัย (Security) 5) การหาหนทาง (Finding your way) 6) สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน (Airport facilities) 7) สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน (Airport environment) 8) ความเป็นไทย (Thainess) 9) บุคลากร (People) ซึ่งในองค์ประกอบที่ 1 – 7 ดัดแปลงจากข้อคำถามของแบบประเมินคุณภาพการบริการของสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ (The Airport International Council) สำหรับองค์ประกอบที่ 8 และ 9 ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการท่าอากาศยานจำนวน 6 แห่ง ที่อยู่ภายใต้การดูแลของบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อนำมาพัฒนาข้อคำถามที่เหมาะสมกับคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยติดต่อไปยังท่าอากาศยานจำนวน 6 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 250 ชุด ระหว่างวันที่ 1 – 30 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้ค่าสถิติพื้นฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้โดยสาร ส่วนใหญ่เดินทางมาจากเอเชียจำนวนมากที่สุด เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งมีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และทำงานออฟฟิต มากที่สุด ในด้านสถานภาพแสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่โสด รองลงมาสมรส และผู้โดยสารส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 30,000 บาท

คุณภาพบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ทั้ง 9 องค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ซึ่งมีด้าน การตรวจบัตรโดยสาร และการตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมาได้แก่ บุคลากร การหาหนทาง การรักษาความปลอดภัย สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน ความเป็นไทย สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน และการเข้า-ออกท่าอากาศยาน ตามลำดับ

การเข้า-ออกท่าอากาศยาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อยจำนวน 6 ตัวแปร พบว่า การอำนวยความสะดวกของลานจอดรถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ความคุ้มค่าในการจ่ายค่าบริการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกของลานจอดรถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ระยะทางจากลานจอดรถถึงอาคารผู้โดยสาร / มีหลังคากันแดดและกันฝน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 จำนวนและความพร้อมในการใช้งานของรถเข็นสัมภาระ / รถเข็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ณ จุดตรวจค้น บริเวณทางเข้าอาคารผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 และ การบริการข้อมูลข่าวสารจากท่าอากาศยาน ความหลากหลายของช่องทางการให้ข้อเสนอแนะและการร้องเรียนของผู้โดยสาร เช่น Website/ Line /Social media ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86

การตรวจบัตรโดยสาร มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.19) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อยทั้ง 4 ตัวแปรพบว่า ระยะเวลาในการรอคอย การเข้าแถวของการเช็คอิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.14 ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานเช็คอิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.26 ความสุภาพและความเต็มใจในการให้บริการของพนักงานเช็คอิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.21 และ การนำระบบเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาใช้ในการให้บริการแก่ผู้โดยสารเพื่อเกิดประโยชน์ด้านความรวดเร็วและป้องกันการผิดพลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.18

การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.19) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า ระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารส่วนบุคคล (บัตรประชาชน / พาสปอร์ต) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.28 ความสุภาพและความเต็มใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.20 จำนวนเจ้าหน้าที่และจำนวนช่องให้บริการต่อความต้องการของผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.12 เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยไมตรีจิตและมีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.17

การรักษาความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 9 ตัวแปร พบว่า ความสุภาพและความเต็มใจในการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.24 ความละเอียดของการตรวจสอบความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.14 ระยะเวลาของการตรวจสอบ การตรวจค้น

ในระบบการรักษาความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.14 การรับรู้ถึงความรู้สึกที่ความมั่นคงและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.22 เจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมด้านการรักษาความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบในการเฝ้าระวังเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.18 การนำระบบเทคโนโลยีและเครื่องมือที่มีความทันสมัยเข้ามาใช้ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.06 การบำรุงรักษาระบบกล้องวงจรปิด (CCTV) อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04 เจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมและเรียนรู้การช่วยเหลือชีวิตของผู้ป่วยวิกฤติและสามารถให้การรักษาการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04 และมีเจ้าหน้าที่ให้คำอธิบายและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับวัตถุอันตราย (Dangerous Goods) ที่ห้ามนำขึ้นเครื่องแก่ผู้โดยสาร ณ บริเวณจุดตรวจค้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00

การหาหนทาง มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 7 ตัวแปร พบว่า ความสะดวกในการค้นหาเส้นทางภายในสนามบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.20 การทราบข้อมูลเที่ยวบินจากหน้าจอแสดงผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 ระยะเส้นทางสำหรับการเดินทางในอาคารผู้โดยสารไปยังจุดต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04 ความสะดวกและความรวดเร็วในการใช้บริการเที่ยวบินแบบเชื่อมต่อ (Connection flights) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.06 เจ้าหน้าที่สวมใส่เครื่องแบบ (Uniform) ที่สังเกตได้อย่างเด่นชัด ในกรณีนี้ที่ผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.18 ต้องการทราบข้อมูลหรือพบปัญหา และมีข้อร้องเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.18 และการนำระบบเทคโนโลยี (Application) เข้ามาใช้ในการให้บริการเพื่อค้นหาเส้นทาง จุดให้บริการ / ร้านค้า ภายในสนามบินผ่านทางโทรศัพท์มือถือและจอแสดงภาพของท่าอากาศยาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.04

สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 13 ตัวแปร พบว่า พนักงานท่าอากาศยานให้บริการด้วยความมีน้ำใจและเป็นมิตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.17 ความเหมาะสมและจำนวนของภัตตาคารและร้านอาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ในการซื้อสินค้าภายในสนามบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.02 ร้านจำหน่ายสินค้าและสินค้าพื้นเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ความคุ้มค่าของราคาอาหารและเครื่องดื่ม ตลอดจนการใช้บริการภัตตาคารและร้านอาหารภายในสนามบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต WIFI และ จุดบริการชาร์จแบตเตอรี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ห้องรับรองสำหรับผู้บริหารและนักธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ความพร้อมสำหรับการให้บริการของห้องน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 ความสะอาดของห้องน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.24 ความสะดวกสบายของพื้นที่สำหรับการนั่งรอคอยก่อนขึ้นเครื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.12 จำนวนสายพานรับกระเป๋าต่อจำนวนเที่ยวบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.03 จำนวนสะพานเทียบอาคารผู้โดยสาร (Aerobridge) ต่อการให้บริการสำหรับผู้โดยสารที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ (Disable) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และมีจุดถ่ายภาพ รอบบริเวณอาคารผู้โดยสารเพื่อความเพลิดเพลิน และการรอคอยเที่ยวบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57

สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า ความสะอาดของห้องโดยสาร (Terminal) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.25 บรรยากาศโดยรวมของ

สนามบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.07 ความเหมาะสมของอุณหภูมิภายในอาคารผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 และ การนำดอกไม้และพรรณไม้พื้นเมืองของภูมิภาคมาจัดแสดงและปรับเปลี่ยนตามฤดูกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54

ความเป็นไทย ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 7 ตัวแปร พบว่า การบริการด้วยรอยยิ้ม (Smile) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 การให้บริการด้วยไมตรีจิต (Warm welcome) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.16 การให้บริการอย่างเต็มใจและเอาใจใส่ดูแล (Take care) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11 สถาปัตยกรรมและการตกแต่งอาคารผู้โดยสารแสดงถึงเอกลักษณ์และความโดดเด่นตามลักษณะภูมิภาคของที่ตั้ง ท่าอากาศยาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 การสร้างบรรยากาศที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นไทย เช่น การเล่นดนตรีพื้นเมือง การแสดงต้อนรับ ภาพตกแต่งอาคารผู้โดยสาร เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เจ้าหน้าที่ให้บริการสวมใส่เครื่องแบบโดยใช้ผ้าไทย หรือผ้าพื้นเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และการให้บริการแก่ผู้โดยสารเปรียบเสมือนญาติ มิตรและบุคคลในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.02

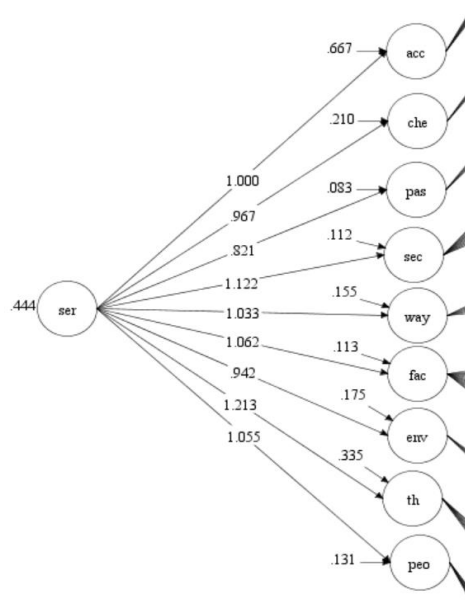
บุคลากร ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.11) เมื่อพิจารณารายละเอียดย่อย ทั้ง 8 ตัวแปร พบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาสากลเพื่อการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.20 การเข้าใจถึงความต้องการของผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.12 การตอบสนองของผู้โดยสารได้ทันทีทั้งที่ โดยที่ผู้โดยสารมีข้อร้องขอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.06 การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.20 การมีปฏิภาณไหวพริบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.14 การเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสำนึกและเป็นผู้มีคุณภาพ (SMART People) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.03 ความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.07 และ ความสามารถในการให้บริการผู้โดยสารที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.10

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

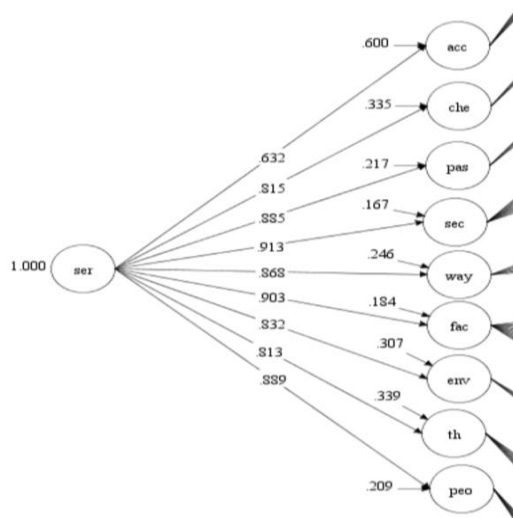
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด ลำดับที่หนึ่งของตัวแปรแฝงภายนอก เป็นการวิเคราะห์คุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โมเดลแสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ χ^2 เท่ากับ 5037.565, df เท่ากับ 1793, CFI เท่ากับ 0.979, TLI เท่ากับ 0.967, RMSEA เท่ากับ 0.085 และ SRMR เท่ากับ 0.079

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่หนึ่ง จำนวน 9 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การเข้า-ออกท่าอากาศยาน มี 7 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.577 – 0.820 องค์ประกอบที่ 2 การตรวจบัตรโดยสาร มี 4 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.709 – 0.870 องค์ประกอบที่ 3 การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล มี 4 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.689 – 0.899 องค์ประกอบที่ 4 การรักษาความปลอดภัย มี 7 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.747 –

องค์ประกอบที่ 5 การหาหนทาง มี 6 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.750 – 0.821 องค์ประกอบที่ 6 สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน มี 13 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.544 – 0.776 องค์ประกอบที่ 7 สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน มี 4 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.628 – 0.860 องค์ประกอบที่ 8 ความเป็นไทย มี 7 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.613 – 0.953 และสุดท้าย องค์ประกอบที่ 9 บุคลากร มี 8 ตัวแปร มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.794 – 0.905

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด ลำดับที่สองของตัวแปรแฝงภายนอก

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักมาตรฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดลำดับที่สองของตัวแปรแฝงภายนอก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของตัวแปรสังเกต เป็นการวิเคราะห์ที่ตัวแปรทุกตัวประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โมเดลแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ χ^2 เท่ากับ 5902.240, df เท่ากับ 2132, CFI เท่ากับ 0.967, TLI เท่ากับ 0.959, RMSEA เท่ากับ 0.084 และ SRMR เท่ากับ 0.083

การวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้เฉลี่ย ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้นำเสนอดังตารางที่ 1 จากการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.84 – 0.95 และความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้เฉลี่ย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.47 – 0.79 ซึ่งการกำหนดตัวแปรแฝงทุกตัวมีความเชื่อถือได้

ตารางที่ 1 ความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้เฉลี่ย (AVE) ความเที่ยงของตัวแปรแฝง (CR)

ตัวแปรแฝง	AVE	CR
การเข้า-ออกท่าอากาศยาน	0.51	0.86
การตรวจบัตรโดยสาร	0.66	0.88
การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล	0.57	0.84
การรักษาความปลอดภัย	0.68	0.95
การหาหนทาง	0.60	0.90
สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน	0.47	0.92
สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน	0.59	0.85
ความเป็นไทย	0.50	0.87
บุคลากร	0.74	0.95

การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์กันและเป็นไปในทิศทางบวกทุกคู่ อีกทั้งมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เมื่อตรวจสอบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โมเดลแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ χ^2 เท่ากับ 5093.145, df เท่ากับ 1760, CFI เท่ากับ 0.973, TLI เท่ากับ 0.964, RMSEA เท่ากับ 0.087 และ SRMR เท่ากับ 0.085

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของคุณภาพการบริการสำหรับท่าอากาศยานนานาชาติในประเทศไทย ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้า-ออกท่าอากาศยาน การตรวจบัตรโดยสาร การตรวจหนังสือเดินทางและการแสดงตัวบุคคล การรักษาความปลอดภัย การหาหนทาง สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยาน สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน ความเป็นไทย และบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศ ที่พัฒนามาตรวัดคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานเพื่อวิเคราะห์ความ

คิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อท่าอากาศยาน เปรียบเทียบสมรรถนะของท่าอากาศยานต่างๆ ทั่วโลก (ACI, 2017) แต่อย่างไรก็ตามตามแนวคิดของ สมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศแสดงให้เห็นว่า คุณภาพบริการท่าอากาศยาน (Airport Service Quality: ASQ) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบเท่านั้น ส่วนองค์ประกอบที่ผลการศึกษารุ่นนี้แตกต่างจากมาตรวัดนั้น ประกอบด้วย ความเป็นไทย และบุคลากร เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวใช้ในการประเมินคุณภาพบริการสำหรับท่าอากาศยานทุกแห่งทั่วโลก ไม่ได้ประเมินเฉพาะที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ก่อนการนำไปประเมินคุณภาพบริการจึงมีความจำเป็นต้องประยุกต์ให้เกิดความเหมาะสม (Gitto & Mancuso, 2017; Guo et al., 2017; Martin-Domingo et al., 2019)

องค์ประกอบที่พบจากการศึกษารุ่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Martin-Domingo et al. (2019) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับการเข้าถึง การเช็คอิน หนังสือเดินทาง เส้นทางในท่าอากาศยาน สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมของท่าอากาศยาน การเข้าถึง เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Prentice and Kadan (2019) ที่ศึกษาผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานในประเทศออสเตรเลีย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) การเช็คอิน (Check in) สภาพแวดล้อมโดยรอบ (Servicescape) ความปลอดภัย (Security) และ บรรยากาศ (Ambience) ซึ่งการศึกษาก่อนหน้านี้ยังช่วยพบว่าคุณลักษณะของการบริการทั้ง 7 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของสมาคมท่าอากาศยานระหว่างประเทศมีความเหมาะสมต่อการประเมินคุณภาพบริการเบื้องต้นเพื่อทราบความแตกต่างของท่าอากาศยานและคู่แข่ง (G. C. Bezerra & Gomes, 2015; Moon et al., 2015)

สำหรับการศึกษาดังกล่าววิจัยเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานในประเทศไทย คือ “ความเป็นไทย” ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ใช้ประเมินเฉพาะท่าอากาศยานของประเทศไทยเท่านั้น โดยการบริการนี้ช่วยให้ท่าอากาศยานในประเทศไทยมีความโดดเด่นและแตกต่างจากท่าอากาศยานต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งความเป็นไทยแสดงด้วยการบริการด้วยรอยยิ้ม การให้บริการด้วยไมตรีจิต การให้บริการอย่างเต็มใจและเอาใจใส่ดูแล เครื่องแบบการแต่งกายแบบไทย สถาปัตยกรรมและการตกแต่งอาคารผู้โดยสารแสดงถึงเอกลักษณ์และความโดดเด่น บรรยากาศที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นไทย นอกจากนี้ยังพบว่ามียังองค์ประกอบอีกหนึ่งองค์ประกอบ คือ “บุคลากร” สำหรับการบริการของท่าอากาศยานในประเทศไทยต้องคำนึงถึง ความสามารถในการใช้ภาษาสากล การเข้าใจถึงความต้องการของผู้โดยสารรายบุคคล การตอบสนองผู้โดยสารได้ทันทั่วทั้งที่ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำ การมีปฏิภาณไหวพริบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสำนึก ความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย และความสามารถในการให้บริการผู้โดยสารที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Martin-Domingo et al. (2019) ที่แสดงให้เห็นว่าการประเมินคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานควรให้ความสำคัญกับด้านการประเมินบุคลากร ดังนั้นคุณลักษณะทั้งสองคุณลักษณะช่วยทำให้คุณภาพบริการของ

ท่าอากาศยานในประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับการบริการแบบไทย (Thai hospitality) ได้ดีมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2558). สถิติผู้โดยสาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

ACI. (2017). Airport service quality. from [http:// www.aci-aer0/Customer-Experience-ASQ/Homepage](http://www.aci-aer0/Customer-Experience-ASQ/Homepage)

Ali, F., Kim, W. G., & Ryu, K. (2016). The effect of physical environment on passenger delight and satisfaction: Moderating effect of national identity. *Tourism Management*, 57, 213-224.

Ansari, Z. A., & Agarwal, J. (2015). A critical analysis of the passenger's satisfaction from the services quality of the king Abdulaziz International Airport Jeddah, Saudi Arabia. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(8), 213-228.

Baker, D. A., & Crompton, J. L. (2000). Quality, satisfaction and behavioral intentions. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 785-804.

Bezerra, G. C., & Gomes, C. F. (2015). The effects of service quality dimensions and passenger characteristics on passenger's overall satisfaction with an airport. *Journal of Air Transport Management*, 44, 77-81.

Bezerra, G. C. L., & Gomes, C. F. (2016). Measuring airport service quality: A multidimensional approach. *Journal of Air Transport Management*, 53, 85-93.

Bigovic, M., & Prasnikar, J. (2015). Predicting tourists' behavioral intentions at the destination level. *Current Issues in Tourism*, 18(5), 744-764.

Bitner, M. J., Zeithaml, V. A., & Gremler, D. D. (2010). Technology's impact on the gaps model of service quality *Handbook of service science* (pp.197-218): Springer.

Bogicevic, V., Yang, W., Cobanoglu, C., Bilgihan, A., & Bujisic, M. (2016). Traveler anxiety and enjoyment: The effect of airport environment on traveler's emotions. *Journal of Air Transport Management*, 57, 122-129.

Ching, M. (2014). Passengers' perception on airport service and quality satisfaction. *Paper presented at the Proceedings of International Academic Conferences*.

- De Nisco, A., Mainolfi, G., Marino, V., & Napolitano, M. R. (2015). Tourism satisfaction effect on general country image, destination image, and post-visit intentions. *Journal of Vacation Marketing*, 21(4), 305-317.
- Djajanto, L., Nimran, U., & Kumadji, S. (2014). The effect of self-service technology, service quality, and relationship marketing on customer satisfaction and loyalty. *Journal of Business Management*, 16(1), 39-50.
- Farooq, M. S., Salam, M., Fayolle, A., Jaafar, N., & Ayupp, K. (2018). Impact of service quality on customer satisfaction in Malaysia airlines: A PLS-SEM approach. *Journal of Air Transport Management*, 67, 169-180.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. MA: Addison Wesley Reading.
- Gitto, S., & Mancuso, P. (2017). Improving airport services using sentiment analysis of the websites. *Tourism Management Perspectives*, 22, 132-136.
- Guo, Y., Barnes, S. J., & Jia, Q. (2017). Mining meaning from online ratings and reviews: Tourist satisfaction analysis using latent dirichlet allocation. *Tourism Management*, 59, 467-483.
- Hair, J. F., Anderson, B. W., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis with reading* (Vol. 4th). New Jersey: Prentice-Hall.
- Hu, K. C., & Huang, M. C. (2011). Effects of service quality, innovation and corporate image on customer's satisfaction and loyalty of air cargo terminal. *International Journal of Operations Research*, 8(4), 36-47.
- Hussain, R., Al Nasser, A., & Hussain, Y. K. (2015). Service quality and customer satisfaction of a UAE-based airline: An empirical investigation. *Journal of Air Transport Management*, 42, 167-175.
- Izogo, E. E., & Ogba, I.-E. (2015). Service quality, customer satisfaction and loyalty in automobile repair services sector. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 32(3), 250-269.
- Kandampully, J., & Suhartanto, D. (2000). Customer loyalty in the hotel industry: the role of customer satisfaction and image. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(6), 346-351.
- Kim, M., Vogt, C. A., & Knutson, B. J. (2015). Relationships among customer satisfaction, delight, and loyalty in the hospitality industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 39(2), 170-197.

- Kozak, M., & Decrop, A. (2009). *Handbook of tourist behavior: Theory and practice*. New York: Routledge.
- Ku, E. C., & Chen, C.-D. (2013). Fitting facilities to self-service technology usage: Evidence from kiosks in Taiwan airport. *Journal of Air Transport Management*, 32, 87-94.
- Liang, L. J., Choi, H. C., & Joppe, M. (2018). Exploring the relationship between satisfaction, trust and switching intention, repurchase intention in the context of Airbnb. *International Journal of Hospitality Management*, 69, 41-48.
- Liang, L. J., Choi, H. C., & Joppe, M. (2018). Understanding repurchase intention of Airbnb consumers: Perceived authenticity, electronic word-of-mouth, and price sensitivity. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(1), 73-89.
- Liu, C.-H. S., & Lee, T. (2016). Service quality and price perception of service: Influence on word-of-mouth and revisit intention. *Journal of Air Transport Management*, 52, 42-54.
- Lovelock, C., & Wirtz, J. (2011). *Service marketing: People, technology, strategy* (7th ed.). NJ: Prentice Hall.
- Martin-Domingo, L., Martin, J. C., & Mandsberg, G. (2019). Social media as a resource for sentiment analysis of Airport Service Quality (ASQ). *Journal of Air Transport Management*
- Moon, H., Yoon, H. J., & Han, H. (2015). Role of airport physical environments in the satisfaction generation process: Mediating the impact of traveler emotion. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 21(2), 193-211.
- Nghiem-Phu, B., & Suter, J. R. (2018). Airport image: An exploratory study of McCarran International Airport. *Journal of Air Transport Management*, 67, 72-84.
- Pantouvakis, A., & Renzi, M. F. (2016). Exploring different nationality perceptions of airport service quality. *Journal of Air Transport Management*, 52, 90-98.
- Park, K., & Park, J.-W. (2018). The effects of the servicescape of airport transfer amenities on the behavioral intentions of transfer passengers: A case study on Incheon International Airport. *Journal of Air Transport Management*, 72, 68-76.
- Prebezac, D., Mikulic, J., & Jurkovic, P. (2010). Passenger perceptions of airport service performance a three-dimensional importance-performance analysis. *Acta turistica*, 22(2), 161-177.

- Prentice, C. (2013). Service quality perceptions and customer loyalty in casinos. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 25(1), 49-64.
- Prentice, C., & Kadan, M. (2019). The role of airport service quality in airport and destination choice. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 47, 40-48.
- Rezaei, S., Mazaheri, E., & Azadavar, R. (2017). Determinants of experienced tourists' satisfaction and actual spending behavior: A PLS path modelling approach. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 11(2), 157-181.
- Saleem, M. A., Zahra, S., & Yaseen, A. (2017). Impact of service quality and trust on repurchase intentions—the case of Pakistan airline industry. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 29(5), 1136-1159.
- Shi, Y., Prentice, C., & He, W. (2014). Linking service quality, customer satisfaction and loyalty in casinos, does membership matter? *International Journal of Hospitality Management*, 40, 81 - 91.
- Subha, M., & Archana, R. (2013). Identifying the Dimensions of Service Quality as Antecedents to Passenger Satisfaction of Rajiv Gandhi International Airport. *Journal of Contemporary Research in Management*, 8(2).
- Timm, P. R. (2011). *Customer service: Career success through customer loyalty* (5th ed.). NJ: Prentice Hall.
- Wardi, Y., Abror, A., & Trinanda, O. (2018). Halal tourism: Antecedent of tourist's satisfaction and word of mouth (WOM). *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(5), 463 - 472.
- Wattanacharoensil, W., Schuckert, M., Graham, A., & Dean, A. (2017). An analysis of the airport experience from an air traveler perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 32, 124-135.
- Wu, H.-C., & Cheng, C.-C. (2013). A hierarchical model of service quality in the airline industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 20, 13-22.

ศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย

Potential of Laem Chabang Port Management for Promoting Thailand 's Cruise Tourism

สุรพร มุลกณี¹ไพฑูรย์ มนต์พานทอง²

Suraporn Mulkunee, Paithoon Monpanthong

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังเพื่อการท่องเที่ยวเรือสำราญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมากับเรือสำราญและใช้บริการท่าเรือสำราญ ณ ท่าเรือแหลมฉบัง รวมถึงมีการท่องเที่ยวบนฝั่ง จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมมีระดับความสำคัญของความคาดหวังในระดับมากที่สุดและมาก และมีศักยภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ในแต่ละด้านพบว่าปัจจัยของสภาพอากาศและทะเล มีศักยภาพผลการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พืชการตรวจคนเข้าเมือง และการเดินทางเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ ส่วนศักยภาพผลการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่เมือง รองลงมาคือ การบริการอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่แหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการท่าเรือ, การท่องเที่ยวเรือสำราญ, ท่าเรือแหลมฉบัง

¹ นักศึกษาคณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² อาจารย์คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Abstract

This research aimed to evaluate potential of Laem Chabang port management for cruise tourism, employing quantitative research methodology. The data were collected by using questionnaire from 400 cruise passengers with purposive sampling from those who visited Laem Chabang port and experienced on shore excursion. Afterwards, data were analyzed by computer program employing related statistics which were mean, standard deviations and t-test. The result revealed that overall the level of importance was highest and high and overall of the performance was high. In each item founded weather and sea condition was the highest performance, followed by immigration formality and customs regulation process and connectivity with other major port. While the lowest potential of port management was accessibility from port to town, followed by Wi-Fi/internet/phone and accessibility from port to major attractions.

Keywords : Port Management, Cruise Tourism, Laem Chabang Port

บทนำ

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีความนิยมมากขึ้น (Perucic, 2007) โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการเดินทาง แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทั้งบนเรือและบนฝั่ง การบริการที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (2015) ปัจจุบันสำราญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว (Wang, Jung, Yeo, & Chou, 2014) จากข้อมูลของ Pacific Asia Travel Association (PATA, 2011) และ Cruise Lines International Association (CLIA, 2015) ระบุว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีจำนวนนักท่องเที่ยวเรือสำราญเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.4 ในปี ค.ศ. 2010 เป็นร้อยละ 4.4 ในปี ค.ศ. 2014 ขณะที่ UNWTO (2016) ได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของภูมิภาคที่ทั้งด้านของแหล่งท่องเที่ยว ภูมิทัศน์ วัฒนธรรมที่มีความแปลกใหม่แตกต่างจากเส้นทางเดินเรือสำราญของภูมิภาคอื่นๆ (Wang et al., 2014) ปัจจุบันเรือสำราญเข้ามาในตลาดเอเชียมากขึ้น (Sun et al., 2014) และสายการเดินทางเรือต่างๆ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น เช่น กลุ่มวัยทำงานและกลุ่มครอบครัว (Perucic, 2007) มีกิจกรรมบนเรือ มีการสร้างเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย ขณะเดียวกันเรือสำราญมีขนาดใหญ่มากขึ้นสามารถรองรับผู้โดยสารได้มากขึ้นส่งผลให้ราคาของเรือสำราญถูกลง (Lekakou et al., 2009) ส่งผลให้ท่าเรือแวะพักในประเทศต่างๆ ต้องเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันเพื่อพัฒนาท่าเรือสำราญ โครงสร้างพื้นฐาน อาคารผู้โดยสาร (Sun et al., 2014) เพื่อรองรับเรือสำราญที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากท่าเรือเป็นปัจจัยหลักคัดเลือกเป็นท่าเรือหลักหรือท่าเรือแวะพัก (Sanz Blas & Carvajal-Trujillo, 2014) สำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย มีท่าเรือที่สามารถรองรับเรือสำราญได้ ประกอบด้วย ท่าเรือภูเก็ต ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือเกาะสมุย ท่าเรือคลองเตย และท่าเรือกระบี่ (CLIA, 2015) ซึ่งมีบทบาทหลักในการเป็นท่าเรือแวะพัก จากสถิติของ CLIA (2015; 2016)

เรือสำราญเข้าเทียบท่าเรือแหลมฉบังมากที่สุดในปี 2016 ถึงจำนวนทั้งหมด 116 ครั้ง ประกอบด้วยเรือแวะพักจำนวน 60 ครั้ง และเป็นท่าเรือซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดจำนวน 9 ครั้ง และค้างคืนจำนวน 47 ครั้ง เมื่อเทียบกับปี 2015 มีเรือสำราญเข้าเทียบลดลงเหลือเพียง 88 ครั้ง โดยท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือหนึ่งที่มีศักยภาพของประเทศไทย ทั้งด้านภูมิศาสตร์ของท่าเรือแหลมฉบังซึ่งอยู่ชายฝั่งอ่าวไทยมีความได้เปรียบในการเชื่อมต่อกับท่าเรือของประเทศเวียดนาม ด้านตำแหน่งที่ตั้ง ระยะทางระหว่างท่าเรือแหลมฉบังห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 130 กิโลเมตร ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและหลากหลาย ในอดีตท่าเรือแหลมฉบังยังเคยมีบทบาทเป็นท่าเรือหลักแต่ด้วยข้อจำกัดของท่าเรือแหลมฉบังที่ยังคงประสบปัญหาด้านท่าเรือ (Monpanthong, 2015; จักรกฤษณ์ดวงพัศตรา, 2545; ชมัยพร วิเศษมงคล, 2558) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ท่าเทียบเรือเพื่อรองรับเรือสำราญโดยเฉพาะ ความยาวของท่าเรือยังมีขนาดสั้นเกินไป ร่องน้ำและพื้นที่กลับเรือยังมีความตื้น อาคารผู้โดยสาร ระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการ

จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือสำราญ ซึ่งปรากฏให้เห็นว่าการศึกษากการท่องเที่ยวเรือสำราญในประเทศไทยและการจัดการท่าเรือเพื่อรองรับเรือสำราญยังปรากฏน้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย โดยผลของการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาการจัดการท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยวเรือสำราญเพื่อสร้างโอกาสและความสะดวกได้เปรียบทางการแข่งขันและเพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเรือสำราญที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต เพื่อสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญให้กับประเทศไทยอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญ

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการท่าเรือสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญ โดยรวบรวมตัวแปรต่างๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 19 การศึกษา พบว่ามีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่าเรือที่สำคัญจำนวนทั้งหมด 35 องค์ประกอบ (ตารางที่ 1) จากนั้นจึงสรุปองค์ประกอบการจัดการท่าเรือและจัดหมวดหมู่ออกเป็นองค์ประกอบหลักจำนวน 8 กลุ่มและองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. คุณลักษณะของท่าเรือ คือลักษณะทางกายภาพของท่าเรือที่มีผลต่อการคัดเลือกท่าเรือ (Monpanthong & Choibamroong, 2015) ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ได้แก่ ที่ตั้งของท่าเรือ การเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ สภาพอากาศและทะเล

2. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ ในการเลือกท่าเรือเพื่อเทียบท่าของสายการบินเรือนั้น ต้องพิจารณาถึงโครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความเป็นมาตรฐานสากล (Lekakou et al., 2009) ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ด้าน คือโครงสร้าง

พื้นฐานของท่าเรือ ระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ และความสามารถของท่าเรือในการรองรับผู้โดยสาร

3. การให้บริการท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีการจัดการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมและเพียงพอ (Hull & Losekoot, 2011; Sanz Blas & Carvajal-Trujillo, 2014) เพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพและได้รับความพึงพอใจ ประกอบด้วย ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว การบริการกระเป๋าสัมภาระ การจัดการการท่องเที่ยวบนฝั่ง บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา บริการอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ ร้านขายของที่ระลึก มัคคุเทศก์ และการสื่อสารของผู้ให้บริการ

4. นโยบายและการจัดการของท่าเรือสำราญ รวมถึงข้อกำหนดในการท่องเที่ยวมีผลต่อการสายการบินเรือในการกำหนดเส้นทางการเดินเรือ ซึ่งสายการบินเรือจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายและข้อกำหนดของประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ นโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐและระดับท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการเจรจาข้อตกลงต่อรองกับเรือสำราญ เพื่อนำเสนอบริการอย่างมีศักยภาพและเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ (Pallis et al., 2011; ไพฑูรย์ มนต์พานทอง, 2015) โดยประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้ พิธีการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร การจัดการความปลอดภัย แผนฉุกเฉิน และความสะอาดและสุขอนามัย

5. แหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบหลักในการดึงดูดสายการบินเรือสำราญและนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวยังท่าเรือของประเทศนั้นๆ (Chul-Ho et al., 2010) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเส้นทางของล่องเรือและเป็นจุดหมายปลายทางควรมีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ และมีความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Ramkissoon & Nunkoo, 2011)

6. กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกหนึ่งปัจจัย ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มตลาดเป้าหมายของเรือสำราญมีความหลากหลายมากขึ้น สายการบินเรือปรับกลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นไปยังกลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มครอบครัวมากขึ้นให้ความสนใจในกับกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่ดี (Andriotis & Agiomirgianakis, 2010) ทั้งนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเสนอยังจุดหมายปลายทางควรมีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ และมีความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

7. การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ รวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยวบนฝั่งต้องมีระบบคมนาคม ถนนและเส้นทางที่มีความสะดวกในการเดินทางจากท่าเรือเข้าสู่เมือง สูแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสะดวกในการเดินทางเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเรือสำราญสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก (Douglas & Douglas, 2004)

8. สิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง การท่องเที่ยวบนฝั่งไปยังจุดหมายปลายทางต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหารภัตตาคาร แหล่งช้อปปิ้ง และการบริการขนส่งสาธารณะ รถแท็กซี่และรถประจำทาง เป็นต้น (Lekakou et al., 2009; Thureau et al., 2015)

ตารางที่ 1 สรุปตัวแปรองค์ประกอบการจัดการท่าเรือจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษา	ปี	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	การเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
Chang, Liu, Park, and Ren (2016)	1	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Chen (2016)	2	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Mengsawang and Chelamang (2015)	3	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Thurau, Sellnow, Cao et al. and Lee (2015)	4	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Satta, Pawla, Renzo, and Ponzio (2015)	5	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Sun, Feng, and Guo (2014)	6	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Soni Bhas and Gavajal ² Ngille (2014)	7	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Wang et al. (2014)	8	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
Demirtepe-Sallar and Kocata-Cetin (2012)	9	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค
A. A. Piliis, Viscoris, De Longin, and Nollmann (2011)	10	ศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค	ผู้บริโภคชาวไทย	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ใช้การวัดแบบ Likert Scale แบ่งมาตราการวัดเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และได้กำหนดการประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือสำราญด้วยการวิเคราะห์ความสำคัญจากการวัดความคาดหวังที่มีต่อการจัดการท่าเรือ และผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยว และแปลความหมายของมาตราการวัดด้วยการคำนวณอันดับภาคขึ้น (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553) คือ 4.21 – 5.00 หมายถึงมีระดับความสำคัญของความคาดหวังและผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจมากที่สุด 3.41 – 4.20 หมายถึงมีระดับความสำคัญของความคาดหวังและผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจมาก 2.61 – 3.40 หมายถึงมีระดับความสำคัญของความคาดหวังและผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจปานกลาง 1.81 – 2.60 หมายถึงมีระดับความสำคัญของความคาดหวังและผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจน้อย 1.00 – 1.80 หมายถึงมีระดับความสำคัญของความคาดหวังและผลการปฏิบัติงานจากความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล จากการนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) ค่าที่ได้เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลอง (Tryout) จำนวน 30 คน และนำไปคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าเพื่อหาความเชื่อมั่น ผลการทดสอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test)

ผลการศึกษา

ในการประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การเปรียบเทียบระหว่างระดับความสำคัญและผลการปฏิบัติงานในมุมมองนักท่องเที่ยวเรือสำราญที่มีต่อการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังเพื่อหาความแตกต่าง (Gap Analysis) จากตัวแปรองค์ประกอบการจัดการท่าเรือสำราญทั้ง 9 ด้าน แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 2 และสามารถสรุปด้วยแผนภูมิเรดาร์ตามแต่ละด้านขององค์ประกอบการจัดการท่าเรือ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังโดยการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน

ศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง	ความสำคัญ (Importance)		ผลการปฏิบัติงาน (Performance)		ความแตกต่าง (Gap)		t	p-value
	ขั้ว	S.D.	ขั้ว	S.D.	ขั้ว	S.D.		
ด้านคุณลักษณะของท่าเรือ	3.75	0.180	3.62	0.257	0.130	0.220	1.020	0.415
1. ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท่าเรือ	3.87	1.129	3.50	1.173	0.368	1.371	5.345	0.000*
2. การเดินทางเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ	3.54	1.174	3.43	1.177	0.111	1.240	1.783	0.000*
3. สภาพอากาศและทะเล	3.83	1.103	3.91	1.118	-0.78	1.001	-1.555	0.000*
โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ	4.23	0.074	3.07	0.118	1.160	0.127	18.228	0.000*
1. โครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือ	4.30	0.798	3.23	1.075	1.065	1.140	18.637	0.000*
2. ระบบสาธารณูปโภคของท่าเรือ	4.15	0.926	3.08	1.178	1.076	1.300	16.437	0.000*
3. สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ	4.29	0.775	2.95	1.212	1.343	1.343	20.304	0.000*
4. ความสามารถในการรองรับผู้โดยสารและเรือสำราญขนาดใหญ่	4.19	0.891	3.03	1.210	1.164	1.164	18.895	0.000*
การให้บริการ	3.85	0.194	3.30	0.427	0.550	0.505	0.075	0.018
1. ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว	3.90	1.088	2.86	1.299	1.041	1.617	12.775	0.000*
2. การบริการกระเป๋าสัมภาระ	3.54	1.273	3.33	1.205	0.204	1.254	2.361	0.019*
3. การบริการเจ้าหน้าที่ยวบนฝั่ง	4.02	1.112	3.81	1.126	0.212	1.020	4.117	0.000*
4. การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	3.93	1.046	3.09	1.204	0.845	1.305	12.543	0.000*
5. การบริการอินเทอร์เน็ตฟรี	4.08	1.032	2.60	1.215	1.482	1.486	19.692	0.000*
6. ร้านขายของที่ระลึก	3.59	1.138	3.33	1.138	0.261	1.260	4.118	0.000*
7. การบริการของมีค่า	3.89	1.075	3.70	1.097	0.185	0.980	3.697	0.000*
8. ทักษะและความสามารถของผู้ให้บริการ	3.84	1.066	3.67	0.996	0.166	0.973	3.353	0.000*
นโยบายและกฎระเบียบ	4.15	0.105	3.68	0.286	0.468	0.286	3.266	0.047
1. พิจารณาตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร	4.03	1.026	3.92	1.072	0.106	0.841	2.509	0.013*
2. การจัดการความปลอดภัย	4.22	0.974	3.80	1.104	0.422	0.959	8.781	0.000*
3. การให้ข้อมูลแผนฉุกเฉิน	4.06	1.074	3.27	1.102	0.797	1.235	12.481	0.000*
4. ความสะอาดและสุขอนามัย	4.25	0.979	3.71	1.102	0.540	0.977	11.032	0.000*

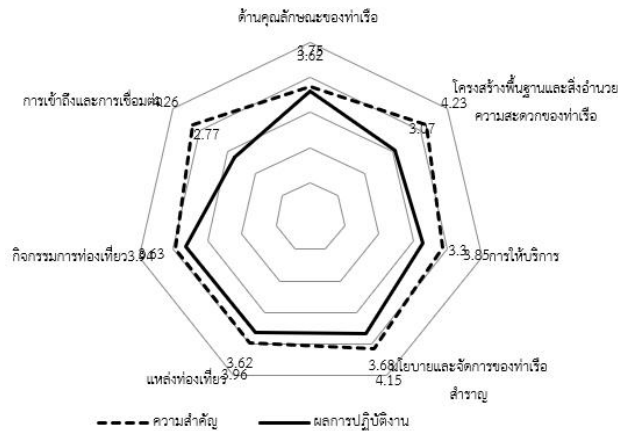
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบังโดยการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างความสำคัญและผลการปฏิบัติงาน (ต่อ)

ศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง	ความสำคัญ (Importance)		ผลการ ปฏิบัติงาน (Performance)		ความแตกต่าง (Gap)		t	p- value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
แหล่งท่องเที่ยว	3.96	0.037	3.62	0.014	0.347	0.050	11.930	0.007
1. ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว	3.99	1.091	3.60	1.154	0.393	0.979	8.031	0.000*
2. ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	3.99	1.109	3.66	1.112	0.330	1.042	6.311	0.000*
3. ความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	3.93	1.131	3.64	1.123	0.296	1.067	5.519	0.000*
กิจกรรมการท่องเที่ยว	3.94	0.015	3.63	0.020	0.313	0.032	16.883	0.003*
1. ความหลากหลายของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	3.94	1.046	3.64	1.074	0.302	0.955	6.301	0.000*
2. ความน่าสนใจของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	3.95	1.044	3.66	1.039	0.287	0.971	5.893	0.000*
3. ความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	3.96	1.064	3.61	1.077	0.347	1.1019	6.789	0.000*
การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ	4.26	0.379	2.77	0.056	1.487	0.086	29.866	0.001*
1. การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่ เมือง	4.30	0.820	2.72	1.195	1.581	1.269	24.890	0.000*
2. การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ	4.21	0.885	2.76	1.135	1.476	1.297	22.735	0.000*
3. การเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยว	4.24	0.868	2.83	1.170	1.406	1.254	22.390	0.000*
สิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง	3.73	0.246	3.30	0.776	0.430	0.214	4.019	0.028
1. กัดตาดคาร	3.75	1.108	3.38	1.235	0.370	1.217	5.936	0.000*
2. แหล่งช้อปปิ้ง	3.78	1.032	3.34	1.159	0.437	1.188	7.255	0.000*
3. ที่พักรถยนต์	3.44	1.325	3.20	1.267	0.245	1.105	3.136	0.002*
4. แท็กซี่รถประจำทาง/บริการขนส่ง สาธารณะ	4.01	1.116	3.29	1.200	0.714	1.311	10.664	0.000*
รวม								

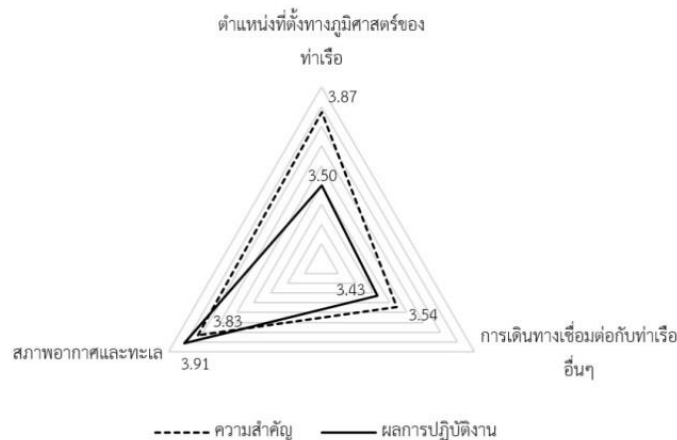
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. ภาพรวมศักยภาพการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง พบว่านักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ ($\bar{X} = 4.23$) และนโยบายและการจัดการของท่าเรือสำราญ ($\bar{X} = 4.15$) ในขณะที่ผลการปฏิบัติงานพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ นโยบายและการจัดการของท่าเรือสำราญ ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ กิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.15$) และผลการปฏิบัติงานพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เชื่อมต่อ ($\bar{X} = 2.77$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

ภาพที่ 1 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานโดยภาพรวม

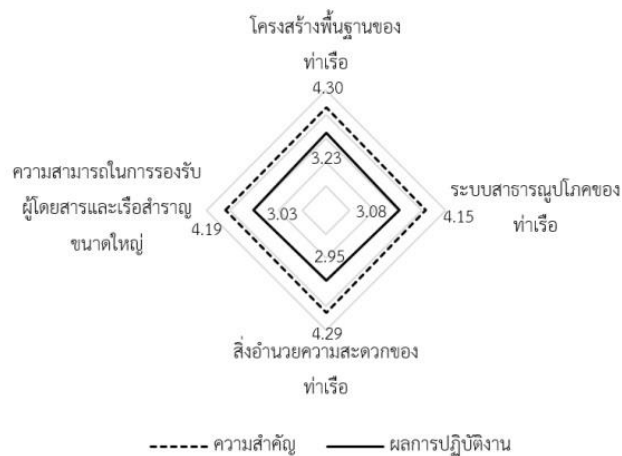
2. ด้านคุณลักษณะของท่าเรือ พบว่านักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญกับตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท่าเรือมากที่สุด ($\bar{x} = 3.87$) สภาพอากาศและทะเล ($\bar{x} = 3.82$) และการเดินทางเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ ($\bar{x} = 3.54$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงานพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพอากาศและทะเล ($\bar{x} = 3.91$) รองลงมาตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท่าเรือมากที่สุด ($\bar{x} = 3.51$) และการเดินทางเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ ($\bar{x} = 3.43$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

ภาพที่ 2 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะของท่าเรือ

3. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญด้านโครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.30$) รองลงมา สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ ($\bar{x} = 4.29$) ความสามารถในการรองรับผู้โดยสารและเรือสำราญขนาดใหญ่ ($\bar{x} = 4.19$) และระบบสาธารณูปโภคของท่าเรือ ($\bar{x} = 4.15$) ขณะที่ ผลการปฏิบัติงาน พบว่า โครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.23$) รองลงมา ระบบสาธารณูปโภคของท่าเรือ ($\bar{x} = 3.08$) ความสามารถในการรองรับผู้โดยสารและเรือ

สำรายนขนาดใหญ่ ($\bar{x} = 3.08$) และสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ ($\bar{x} = 2.95$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

ภาพที่ 3 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ

4. ด้านการให้บริการ พบว่าปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การบริการอินเทอร์เน็ต/โทรศัพท์ ($\bar{x} = 4.08$) การบริการจัดนำเที่ยวบนฝั่ง ($\bar{x} = 4.02$) การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ($\bar{x} = 3.93$) ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.91$) การบริการของมัคคุเทศก์ ($\bar{x} = 3.89$) ทักษะและความสามารถของผู้ให้บริการ ($\bar{x} = 3.84$) ร้านขายของที่ระลึก ($\bar{x} = 3.59$) การบริการกระเป๋าสัมภาระ ($\bar{x} = 3.53$) ตามลำดับ ในขณะที่ผลการปฏิบัติงานพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการบริการจัดนำเที่ยวบนฝั่ง ($\bar{x} = 3.81$) การบริการของมัคคุเทศก์ ($\bar{x} = 3.70$) ทักษะและความสามารถของผู้ให้บริการ ($\bar{x} = 3.67$) ร้านขายของที่ระลึก และการบริการกระเป๋าสัมภาระ ($\bar{x} = 3.33$) การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ($\bar{x} = 3.08$) ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการบริการอินเทอร์เน็ต/โทรศัพท์ ($\bar{x} = 2.60$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

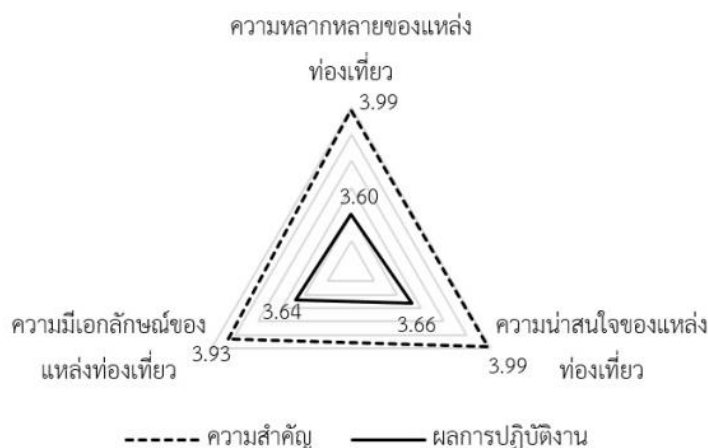
ภาพที่ 4 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการ

5. ด้านนโยบายและกฎระเบียบ พบว่าปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสะอาดและสุขอนามัย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา การจัดการความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.22$) การให้ข้อมูลแผนฉุกเฉิน ($\bar{X} = 4.07$) และพิธีการตรวจคนเข้าเมือง ($\bar{X} = 2.60$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พิธีการตรวจคนเข้าเมือง ($\bar{X} = 3.93$) การจัดการความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.80$) ความสะอาดและสุขอนามัย ($\bar{X} = 3.71$) และ การให้ข้อมูลแผนฉุกเฉิน ($\bar{X} = 3.27$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

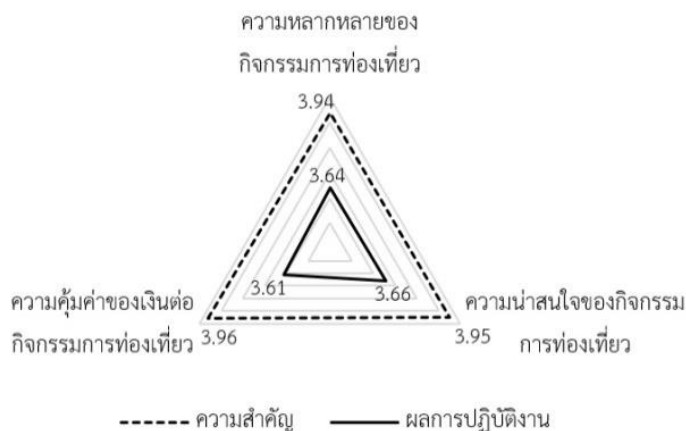
ภาพที่ 5 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านนโยบายและกฎระเบียบ

6. ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.99$) ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.98$) และความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.92$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.64$) ความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.62$) และความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

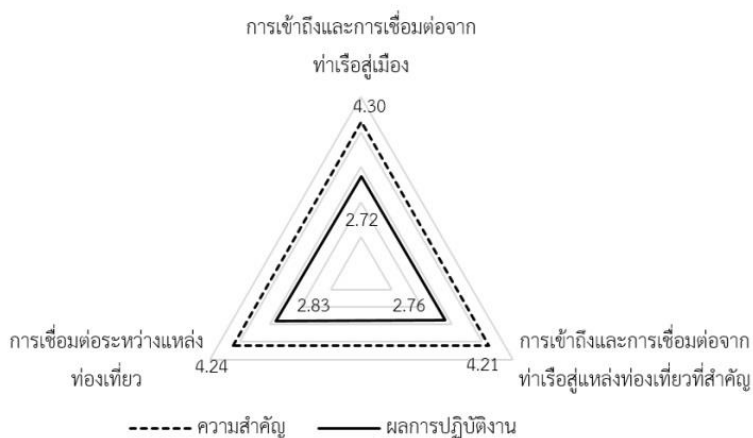
ภาพที่ 6 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านแหล่งท่องเที่ยว

7. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา ความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.94$) และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.93$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.65$) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.63$) และความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.61$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

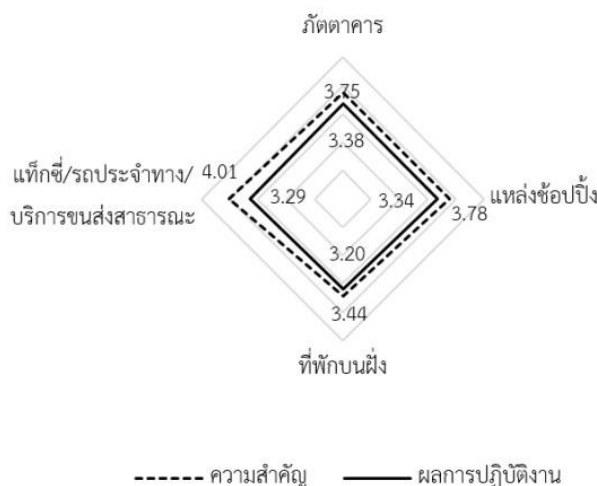
ภาพที่ 7 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

8. ด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่เมืองโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$) การเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.24$) และการเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.23$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.83$) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.76$) และการเข้าถึงและการเชื่อมต่อจากท่าเรือสู่เมือง ($\bar{X} = 2.72$) แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

ภาพที่ 8 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ

9. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับ แท็กซี่/รถประจำทาง/บริการขนส่งสาธารณะโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมาคือแหล่งช้อปปิ้ง ($\bar{X} = 3.77$) ภัตตาคาร ($\bar{X} = 3.74$) และที่พักบนฝั่ง ($\bar{X} = 3.41$) ขณะที่ผลการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภัตตาคาร ($\bar{X} = 3.38$) แหล่งช้อปปิ้ง ($\bar{X} = 3.38$) แท็กซี่/รถประจำทางบริการขนส่งสาธารณะโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.29$) และที่พักบนฝั่ง ($\bar{X} = 3.20$) ตามลำดับ แสดงรายละเอียดตามแผนภูมิเรดาร์ ดังนี้

ภาพที่ 9 ความสำคัญและผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง

สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านภาพรวมของการจัดการท่าเรือแหลมฉบัง ทั้ง 8 ด้าน พบว่านักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญต่อดัชนีภาพการจัดการทุกด้านอยู่ในระดับสูงมากและสูง ในระดับสูงมากได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ และการเข้าถึงและการเชื่อมต่อ ในระดับสูง ในระดับสูงได้แก่ ด้านคุณลักษณะของท่าเรือ การให้บริการ นโยบายและการจัดการของท่าเรือสำราญ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง แต่เมื่อนักท่องเที่ยวใช้บริการต่างๆ พบว่าผลของการปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ท่าเรือแหลมฉบังต้องพัฒนาศักยภาพการจัดการท่าเรือเพื่อเป็นท่าเรือหลักในภูมิภาคเอเชีย

2. ด้านคุณลักษณะของท่าเรือ พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อดัชนีภาพการจัดการด้านดังกล่าวในระดับสูง และได้รับผลของการปฏิบัติงานระดับสูง โดยตำแหน่งที่ตั้งและการเดินทางเชื่อมต่อกับท่าเรืออื่นๆ มีผลต่อสายการบินเรือสำราญในการเลือกเรือเพื่อแวะพักและกำหนดเส้นทางการเดินเรือ สอดคล้องกับกับการศึกษาของ Wang et al. (2014) ขณะที่ผลด้านสภาพอากาศและทะเลซึ่งเป็นปัจจัยในการเลือกภูมิภาคในการเดินเรือ สำหรับท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคที่สามารถล่องเรือสำราญได้ตลอดทั้งปี (UNWTO, 2010) ซึ่งแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ ที่ไม่สามารถล่องเรือได้ตลอดเนื่องจากสภาพอากาศและมรสุม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson (2012) ที่กล่าวว่าเรือสำราญจะเดินทางไปยังภูมิภาคที่มีสภาพอากาศ

อบอุ่นและมีสภาพทะเลที่สงบ รวมถึงจุดเด่นของท่าเรือแหลมฉบังที่สามารถเชื่อมต่อกับท่าเรือหรือจุดท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจได้ง่าย

3. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือและความสามารถในการรองรับผู้โดยสารและเรือสำราญขนาดใหญ่ พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อศักยภาพการจัดการด้านนี้อยู่ในระดับสูง แต่ได้รับผลของการปฏิบัติงานต่ำ เป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสนใจอย่างเร่งด่วนซึ่งสอดคล้องกับชัยพร วิเศษมงคล (2558) ที่กล่าวว่า ประเทศไทยยังขาดความพร้อมของท่าเทียบเรือ ไม่มีท่าเทียบเรือที่ได้มาตรฐานที่สามารถรองรับเรือสำราญขนาดใหญ่ได้ ประกอบกับสถานการณ์การท่องเที่ยวเรือสำราญในปัจจุบันที่เติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เรือสำราญที่ปรับขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเรือสำราญที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือ ระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lekakou et al. (2009) และ Monpanthong and Choibamroong (2015) ที่แสดงให้เห็นว่าท่าเทียบเรือที่มีความลึกเพียงพอ อาคารผู้โดยสารที่มีความสามารถในการรองรับผู้โดยสารได้อย่างเพียงพอ และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ ร้านขายสินค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่นั่งรอ ห้องน้ำ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย

4. ด้านการให้บริการ ผลการศึกษาด้านการให้บริการของท่าเรือแหลมฉบังในแต่ละด้าน พบว่าด้านอินเตอร์เน็ต/โทรศัพท์ที่มีความสำคัญในระดับสูงและมีประสิทธิผลของปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำซึ่งจะต้องให้ความสำคัญและปรับปรุงอย่างเร่งด่วน การให้บริการศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวมีความสำคัญกับนักท่องเที่ยว โดยการศึกษาของ Hull and Losekoot (2011) ที่ยืนยันว่าการขาดแคลนข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวเป็นข้อด้อยต่อการพัฒนาจัดการท่าเรือสำราญ ดังนั้นจึงควรพัฒนาศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอข้อมูลด้านการตลาด แหล่งท่องเที่ยว และควรพัฒนาการบริหารจัดการน้ำเทียบบนฝั่งที่เป็นเอกลักษณ์ โดยโปรแกรมการท่องเที่ยวบนฝั่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ แตกต่างจากเส้นทางการเดินเรือหรือท่าเรือแะพักอื่นๆ (Sun et al., 2014) ขณะที่การบริการของมัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการสื่อสารหลากหลายภาษา เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวด้วย (Monpanthong, 2015) ทั้งนี้สอดคล้องกับ Hull and Losekoot (2011) และ Lekakou et al. (2009) ที่ยืนยันว่าการมีบริการที่หลากหลายเป็นหนึ่งในจุดแข็งของการเป็นจุดหมายปลายทางของการล่องเรือสำราญ และการศึกษาของ Yi, Day, and Cai (2014) ยังกล่าวว่าการจัดให้มีการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอเพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพและนำมาซึ่งความพึงพอใจ

5. ด้านนโยบายและกฎระเบียบ โดยพิธีการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร เป็นพิธีการที่นักท่องเที่ยวเรือสำราญทุกคนต้องผ่านขั้นตอนและพิธีดังกล่าว พบว่ามีความสำคัญและผลของการปฏิบัติงานในระดับสูง ทั้งนี้ขั้นตอนของการตรวจคนเข้าเมืองต้องมีความสะดวกรวดเร็ว ไม่ซับซ้อนเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดต่อนักท่องเที่ยว (Monpanthong, 2015) ด้านการให้ข้อมูลแผนฉุกเฉินที่ควรให้ข้อมูลแผนฉุกเฉินกับนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันความเสี่ยงและเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้โดยทำเป็นคู่มือหรือติดประกาศเพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและผู้ใช้ท่าเรือ ทั้งนี้ Lois et al. (2004) กล่าวว่าความปลอดภัยเป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวและสายการบินเรือให้

ความสำคัญมากโดยการรักษาความปลอดภัยด้วยระบบ International Ship and Port Facility Security (ISPS) ตามหลักสากล ด้านความสะอาดและสุขอนามัยทั้งพื้นที่บริเวณท่าเรือ อาคารผู้โดยสาร ห้องน้ำ แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารต้องมีดูแลรักษาสุขอนามัย ควบคุมคุณภาพอาหาร น้ำดื่มตามมาตรฐานของสายการบินเรือ

6. ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่าเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเรือสำราญ และดึงดูดให้สายการบินเรือเลือกท่าเรือเพื่อกำหนดเส้นทางการเดินเรือ (Hull & Losekoot, 2011) โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเรือสำราญจะต้องสร้างความแตกต่าง สามารถสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ รวมถึงต้องมีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์ สอดคล้องกับ Wang et al. (2014) ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกท่าเรือมากที่สุด และ Sanz Blas and Carvajal-Trujillo (2014) ยืนยันว่านักท่องเที่ยวรับรู้ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีภาพลักษณ์เชิงบวก จะส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเรือสำราญ

7. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังจุดหมายปลายทางนั้นๆ โดยผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงการสร้างกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว มีความน่าสนใจและมีความคุ้มค่าของเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Andriotis and Agiomirgianakis (2010) ที่ได้ศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฝั่งที่ท่าเรือ Heraklion ซึ่งยืนยันว่านักท่องเที่ยวเรือสำราญส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฝั่งเมื่อเรือสำราญเทียบท่า ทั้งนี้การท่องเที่ยวบนฝั่งมีข้อจำกัดด้านเวลา กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงต้องสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมากที่สุด

8. ด้านการเข้าถึงและเชื่อมต่อ พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับสูง แต่ได้รับผลของการปฏิบัติงานต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาโดยการจัดให้มีเส้นทางคมนาคม จัดระเบียบการจราจร มีระบบขนส่งสาธารณะเพื่อให้เดินทางได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับ Satta et al. (2015) ที่ยืนยันว่าการขนส่งภาคพื้นดินต้องพัฒนาการเชื่อมโยงระบบคมนาคมโดยการร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น รถแท็กซี่ รถประจำทาง บริษัทเช่ารถ และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ที่ได้อธิบายว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ต้องมีความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย มีมาตรฐาน และมีจำนวนเพียงพอตามรูปแบบและความต้องการของนักท่องเที่ยว

9. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบนฝั่ง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวขณะที่เดินทางท่องเที่ยวบนฝั่ง (Satta et al., 2015) ซึ่งประกอบด้วย ภัตตาคาร แหล่งช้อปปิ้ง ที่พักบนฝั่ง แท็กซี่ รถประจำทาง บริการขนส่งสาธารณะ เป็นปัจจัยที่ต้องพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเรือสำราญ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยดังต่อไปนี้

1. ด้านการเข้าถึงและการเชื่อมต่อเพื่อการจัดการท่าเรือสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญ ณ ท่าเรือแหลมฉบัง ปรากฏเป็นช่องว่างที่กว้างที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ พัฒนาและปรับปรุงโดยการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเพื่อให้กระบวนการบริการการเข้าถึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้มีการบริการ

ขนส่งสาธารณะในรูปแบบของรถยนต์โดยสารประจำทางที่ให้บริการเป็นประจำในเส้นทางต่างๆ หรือจัดให้มีบริการรับ-ส่งจากท่าเรือไปยังจุดใดจุดหนึ่งที่สามารถเชื่อมต่อกับบริการขนส่งอื่นๆ ได้

2. ด้านโครงสร้างพื้นฐานของท่าเรือแหลมฉบัง จากการศึกษาพบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันท่าเรือแหลมฉบังมีท่าเทียบเรือสำราญและมีอาคารผู้โดยสารเพียงท่าเดียว ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของสายการบินเรือ โดยต้องเข้าเทียบท่ายังท่าอื่นๆ ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใช้เพื่อขนส่งสินค้าเป็นหลักและไม่มีอาคารเพื่อรองรับผู้โดยสาร ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบาย ไม่มีความประทับใจและความพึงพอใจ ดังนั้น ท่าเรือแหลมฉบังควรพิจารณาให้มีท่าเทียบเรือเพื่อให้รองรับเรือสำราญโดยเฉพาะและมีอาคารผู้โดยสารเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 ท่า เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มและสถานการณ์การท่องเที่ยวเรือสำราญในปัจจุบัน

3. ผลของการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญการให้บริการด้านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญและต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยการพัฒนาและจัดให้มีบริการอินเทอร์เน็ตไว้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวเรือสำราญซึ่งอาจจำกัดช่วงเวลาให้บริการโดยไม่มีเสียค่าใช้จ่าย หรือจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตในบริการภายในอาคารผู้โดยสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วย

4. สำหรับข้อเสนอในงานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในองค์ประกอบในการจัดการท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยวเรือสำราญที่มีรายละเอียดในเชิงลึก และควรมีการศึกษาถึงความต้องการของสายการบินเรือแต่ละสายที่เข้าเทียบท่ายังท่าเรือต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลมีความหลากหลาย และมีความแม่นยำมากที่สุดเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- Andriotis, K., & Agiomirgianakis, G. (2010). Cruise visitors' experience in a Mediterranean port of call. *International Journal of Tourism Research*, 12(4), 390-404.
- Bowen, C., Fidgeon, P., & Page, S. J. (2014). Maritime tourism and terrorism: customer perceptions of the potential terrorist threat to cruise shipping. *Current Issues in Tourism*, 17(7), 610-639.
- Chang, Y.-T., Liu, S.-M., Park, H., & Roh, Y. (2016). Cruise traveler satisfaction at a port of call. *Maritime Policy & Management*, 43(4), 483-494.
- Chen, C.-A. (2016). How can Taiwan create a niche in Asia's cruise tourism industry? *Tourism Management*, 55, 173-183.
- Chul-Ho, C., Byung-Il, K., & Jae-Hoon, H. (2010). A comparative analysis of the ports of Incheon and Shanghai: The cognitive service quality of ports, customer satisfaction, and post-behaviour. *Total Quality Management & Business Excellence*, 21(9), 919-930.
- CLIA. (2015). *Asia Cruise Trends*.
- CLIA. (2016). *Asia Cruise Trends*.

- Denktas-Sakar, G., & Karatas-Cetin, C. (2012). Port Sustainability and Stakeholder Management in Supply Chains: A Framework on Resource Dependence Theory. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 28(3), 301-319.
- Douglas, N., & Douglas, N. (2004). Cruise ship passenger spending patterns in Pacific island ports. *International Journal of Tourism Research*, 6(4), 251-261.
- Gibson, P. (2012). *Cruise Operations Management: Hospitality Perspectives*: Routledge.
- Hull, J. S., & Losekoot, E. (2011). Customer orientation of cruise destinations in Newfoundland and Labrador, Canada—exploring key issues for ports and the cruise lines. *Turizam: znanstveno-stručni časopis*, 60(1), 71-90.
- Lekakou, M. B., Pallis, A. A., & Vaggelas, G. K. (2009). Which homeport in Europe: The cruise industry's selection criteria. *Tourismos: An international multidisciplinary journal of tourism*, 4(4), 215-240.
- Lois, P., Wang, J., Wall, A., & Ruxton, T. (2004). Formal safety assessment of cruise ships. *Tourism Management*, 25(1), 93-109.
- Monpanthong, P. (2015). *Cruise Tourism Development within Thailand*: Tourism Authority of Thailand.
- Monpanthong, P., & Choibamroong, T. (2015). Performance of Phuket's Port of Call Management for Cruise Tourism: an Assessment of IPA Application. *WMS Journal of Management*, 4(1), 1-11.
- Pallis, A. A., Vitsounis, T. K., De Langen, P. W., & Notteboom, T. E. (2011). Port Economics, Policy and Management: Content Classification and Survey. *Transport Reviews*, 31(4), 445-471.
- Pallis, T. (2015). *Cruise Shipping and Urban Development*. University of Aegean.
- PATA. (2011). *The Cruise Industry in Asia and Pacific : Issues and Trends*.
- Perucic, D. (2007). THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON SUPPLY AND DEMAND IN THE CRUISE INDUSTRY. *Tourism & Hospitality Management*, 13(3), 665-680.
- Ramkissoon, H., & Nunkoo, R. (2011). City Image and Perceived Tourism Impact: Evidence from Port Louis, Mauritius. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 12(2), 123-143.
- Sanz Blas, S., & Carvajal-Trujillo, E. (2014). Cruise passengers' experiences in a Mediterranean port of call. The case study of Valencia. *Ocean & Coastal Management*, 102, Part A, 307-316.
- Satta, G., Parola, F., Penco, L., & Persico, L. (2015). Word of mouth and satisfaction in cruise port destinations. *Tourism Geographies*, 17(1), 54-75.
- Sun, X., Feng, X., & Gauri, D. K. (2014). The cruise industry in China: Efforts, progress and challenges. *International Journal of Hospitality Management*, 42, 71-84.
- Thurau, B., Seekamp, E., Carver, A. D., & Lee, J. G. (2015). Should Cruise Ports Market Ecotourism? A Comparative Analysis of Passenger Spending Expectations within the Panama Canal Watershed. *International Journal of Tourism Research*, 17(1), 45-53.

- UNWTO. (2012). Cruise Tourism - Current Situation and Trends in Asia and the Pacific *Asia Pacific Newsletter* 28-31.
- UNWTO. (2016). *Sustainable Cruise Tourism Development Strategies*
- Wang, Y., Jung, K.-A., Yeo, G.-T., & Chou, C.-C. (2014). Selecting a cruise port of call location using the fuzzy-AHP method: A case study in East Asia. *Tourism Management*, 42, 262-270.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introduction analysis*. Harper & Row.
- Yi, S., Day, J., & Cai, L. A. (2014). Exploring Tourist Perceived Value: An Investigation of Asian Cruise Tourists' Travel Experience. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 15(1), 63-77.
- ไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2015). การท่องเที่ยวเรือสำราญ กับความท้าทายของประเทศไทย. *TAT Review Magazine* 1, 45-59.
- จักรกฤษณ์ ดวงพิสดรา. (2545). โครงการศึกษาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยเรือเดินสมุทรในประเทศไทย: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชัยพร วิเศษมงคล. (2558). การท่องเที่ยวทางน้ำกับการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย. รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว, 2.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บิสนิสอาร์แอนด์ดี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. นนทบุรี: เฟิร์นข้าหลวง พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ขอเรียนเชิญสมาชิกและผู้สนใจทุกท่านส่งบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัย เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฯ ทั้งนี้บทความหรือรายงานการวิจัยที่ส่งต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อนหรือไม่อยู่ในระหว่างส่งไปตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ผู้เขียนจะได้รับวารสารที่ลงผลงาน จำนวน 2 เล่ม

การกำหนดวาระการออกวารสาร

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยกำหนดวาระการออก 2 ฉบับต่อปี สำหรับฉบับแรกกำหนดให้ออกเดือนธันวาคม 2548 ทั้งนี้เพื่อให้วารสารฉบับแรกมีความสมบูรณ์มากที่สุด สำหรับปี 2549 เป็นต้นไป กำหนดออก 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด วินโดวส์ ต้นฉบับ ภาษาไทย Cordia New Size 14 ต้นฉบับภาษาอังกฤษ Time New Roman size 12 และใช้กระดาษ เอ 4 เว้นห่างจากขอบ 1 นิ้วโดยรอบ ความยาวไม่เกิน 10 – 15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ชื่อผู้เขียนพร้อมทั้งคุณวุฒิอยู่ใต้ชื่อเรื่องเยื้องไปทางขวามือ ส่วนตำแหน่งทางวิชาการ และสถานที่ทำงานของผู้เขียนให้พิมพ์ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก

3. ทั้งบทความทางวิชาการและรายงานการวิจัยต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย พร้อมทั้งคำสำคัญ (key words) ภาษาไทย 2 - 5 คำ

4. คำแนะนำในการเขียนบทความ

4.1 การเขียนบทความวิจัยประกอบด้วย

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ผู้แต่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 5) บทนำ
- 6) วัตถุประสงค์
- 7) วิธีการวิจัย
- 8) ผลการศึกษา
- 9) สรุปและอภิปรายผล

10) ข้อเสนอแนะ

11) เอกสารอ้างอิง

4.2 การเขียนบทความทั่วไป

1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ผู้แต่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3) บทคัดย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

5) บทนำ

6) เนื้อหา

7) บทสรุป

8) เอกสารอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม ของหนังสือที่วิจารณ์พร้อมปกหนังสือ

2) ชื่อผู้วิจารณ์

3) บทวิจารณ์

5. ตารางหรือไดอะแกรมจะต้องบรรยายและพิมพ์แยกจากเนื้อหาของบทความ

6. ภาพประกอบ ถ้าเป็นภาพลายเส้นให้เขียนด้วยหมึกดำบนกระดาษอาร์ตเส้นขนาดพองาม ถ้าเป็นภาพถ่ายให้ใช้ขนาดโปสการ์ด เขียนหมายเลขลำดับภาพ และลูกศรแสดงด้านบนและด้านล่างของภาพด้วยดินสอที่หลังภาพเบาๆ โดยจัดทำเป็นไฟล์สรุปรูป (กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์การเลือกตีพิมพ์ภาพสี)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิงใช้ระบบ APA โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

เมื่อสิ้นสุดข้อความที่ต้องการอ้างอิง ใส่ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์และเลขหน้า ไว้ในวงเล็บต่อท้ายข้อความนั้น คนอื่นๆ ในกรณีที่มีผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al หรือ และคนอื่นในการอ้างอิงทุกครั้ง เช่น

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

- ภาษาไทย : (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544 : 20)

- ภาษาอังกฤษ : (Walker, 1992 : 102)

1.2 ผู้แต่ง 2 คน หรือมากกว่า

- ภาษาไทย : (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์ และสมพงษ์ สิงหะพล, 2542 : 16)
- ภาษาอังกฤษ : (Fitzpatrick, Whall,..., & Avant, 1907 : 50)

1.3 ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

- ภาษาไทย : (จุมพล วนิชกุล และคนอื่นๆ, 2543 : 72)
- ภาษาอังกฤษ : (Kneip, et al, 2002 : 2)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 เรียงลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ

2.2 เรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้าผู้แต่งคนเดียวกันให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษใช้ชื่อสกุลในการเรียงลำดับ

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

บทความจากวารสาร

Kimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the tiring Process in organizations. *Consulting Psychology Journal : Practice and Research*. 45(2) : 10-36.

บทความในหนังสือพิมพ์

ภาคภูมิ บัองภัย. (2542, กรกฎาคม 3). มุมที่ถูกลืมในพระราชวังบางปะอิน. *มติชน*. หน้า 12. **รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการ**

นิทัศน์ ภักทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า. **ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15**
วิสัยทัศน์นักบัญชีไทย วันที่ 27 – 28 มิถุนายน 2540. หน้า 19 -35. กรุงเทพฯ : สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับเงินอนุญาตแห่งประเทศไทย.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อรรถศิษฐ์ วงศ์มณีโรจน์. (2542). **ประวัติความเป็นมาของวิชาการความอุดมสมบูรณ์ของดิน.** [On-line].
Available : <http://158.102.2001/soil/009hom~1/009421/chap1.htm#eral> [2542,ตุลาคม 25]

หนังสือ

ไพรัช ธัชยพงษ์ และคณะ ช่างกลอง. (2541). **การพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา.** กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานয়กรฐมนตรี.

วิทยานิพนธ์

พรพิมล เฉลิมพลาณภาพ. (2535). **พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มีต่อยอดขายสูงสุดของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การส่งต้นฉบับ

1. ส่งบทความต้นฉบับ 2 ชุด พร้อม diskette หรือ แผ่น CD 1 ชุด มายัง “กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต” สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ตำบลรัชฎาอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

2. ส่งต้นฉบับในรูปแบบไฟล์ Word และ PDF ทางอีเมล journal@pkru.ac.th

ใบบอกรับเป็นสมาชิก
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ข้าพเจ้า.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....ถึงปีที่.....ฉบับที่.....

โดยจัดส่งไปที่.....
.....
.....

พร้อมกันนี้ได้ส่งเงิน โดย ☐ ธณานัติ จ่ายในนาม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
☐ ดราฟต์ จ่ายในนาม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 ฉบับ) มูลค่า 200 บาท

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
สำนักงานบัณฑิตศึกษา อาคาร 1 ห้อง 111
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ตำบลรัษฎา
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

